

**T. C.**  
**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**  
**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ 4957 NO'LU ŞİİR**

**MECMUASI (Vr. 153<sup>b</sup> – 169<sup>b</sup>)**

**Metin İnceleme–Nesre Çeviri**

**HATİCE ER ŞENSOY**

**150101026**

**TEZ DANIŞMANI**

**PROF. DR. NİHAT ÖZTOPRAK**

**İSTANBUL 2018**

## TEZ ONAY SAYFASI

FSMVÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı yüksek lisans programı 150101026 numaralı öğrencisi Hatice ER ŞENSOY'un ilgili yönetmeliklerin belirlediği tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 No’lu Şiir Mecmuası (Vr. 153<sup>b</sup> – 169<sup>b</sup>) Metin İnceleme–Nesre Çeviri” başlıklı tezi aşağıda imzaları olan jüri tarafından 11/06/2018 tarihinde oybirliği ile kabul edilmiştir.

**Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK**

(Jüri Başkanı-Danışman)

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

**Prof. Dr. Kemal YAVUZ**

(Jüri Üyesi)

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

**Doç. Dr. Ümran AY**

(Jüri Üyesi)

Marmara Üniversitesi

## **BEYAN**

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

**Hatice ER ŞENSOY**

**NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ 4957 NO'LU ŞİİR MECMUASI**  
**(Vr. 153<sup>b</sup>- 169<sup>b</sup>) Metin İnceleme-Nesre Çeviri**

**ÖZET**

Bu çalışmada Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 numaralı şiir mecmuasının 153<sup>b</sup>-169<sup>b</sup> varakları arasındaki 116 gazel incelenmiştir. Şiirlerin transkripsiyonlu metni sunulmuş ve nesre çevirisi yapılmıştır. Mecmuanın çalışılan kısmında yalnızca Bağdatlı Rûhî'nin gazelleri bulunmaktadır.

Üç bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde bir telif türü olarak mecmua hakkında genel bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde çalışılan kısımdaki şiirler şekil ve içerik yönünden incelenmiştir, divanla karşılaştırmalar yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise mevzu bahis olan kısmın transkripsiyonlu metni ve nesre çevirisi ortaya konmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Nuruosmaniye, Mecmua, Divan, Nesir, Şiir, Şair.

## NURUOSMANIYE LIBRARY MAGAZINE OF POETRY NO 4957

### (P. 153<sup>b</sup>-169<sup>b</sup>) Text Examination-Prose Translation

#### ABSTRACT

In this study, 116 poems which are between 153<sup>b</sup> and 169<sup>b</sup> leaves of 4957 numbered poetry magazine of Nuruosmaniye Library are examined. Also this study aims to transform them into the proses. There are only the poetries of Bağdatlı Rûhî in the studied section of the magazine.

In the first chapter of study that is consist of three chapters, general information about the magazine as a sort of copyright are given. Then, It is proposed to examine, poetries of studied section in terms of form and substance and to compare and contrast between divan. Finally, transcribed text and translation into the prose af the poetries of mentioned section are introduced.

**Keywords:** Nuruosmaniye, Magazine, Divan, Prose, Poem, Poet.

## ÖNSÖZ

Klâsik Türk edebiyatında özellikle şiir mecmualarının dönemin ve mürettibin şiir zevkini yansıtmaya, az bilinen ya da bilinmeyen şairlere ve bunların şiirlerine ulaşmayı sağlama, gibi özellikleri göz önüne alındığında, mecmuaların hem edebî hem de tarihî bilgi verme hususunda önemli bir yere sahip olduğu bir gerçektir. Ancak buna karşılık mecmualarla ilgili çalışmaların yeterli seviyede olduğu söylenemez. Bu durum incelemeyi yaparken karşılaştığımız en büyük zorluğu da oluşturmaktadır. Edebiyatımızda mecmua çalışması örneklerinin yeterli sayıda olmaması sebebiyle, çalışmamıza referans olacak kaynaklar bulmakta zorluk çekilmiştir. Bu kıymetli eserler üzerinde yapılan çalışmalar arttıkça bu konuda çekilen zorluklar da azalacak ve mecmualar çeşitli yönleriyle incelenme fırsatı bulacaktır. Bu tezle bir mecmua incelemesi yaparak klâsik Türk edebiyatı sahasına ve bilhassa mecmua çalışmalarına katkı sağlamayı amaçlıyoruz.

Ortaya koyduğumuz bu üründe Nuruosmaniye Kütüphanesinde 4957 numarayla kayıtlı şiir mecmuasının 153<sup>b</sup>-169<sup>b</sup> varaklarının transkripsiyonlu metni verilerek nesre çevirisi yapılmıştır. 254 varaklık mecmuanın yaptığımız metin incelemesi dahilinde 17 varaklık kısmı incelenmiştir. Mecmuanın diğer bölümleri de tezimizin birinci bölümündeki tanıtım kısmında da gösterildiği üzere farklı çalışmalara konu olmuştur. Bizim tezimiz ve bu çalışmalarla beraber mecmuanın bütün varakları tamamlandığında önemli bir şiir mecmuası daha hakettiği değeri görerek klâsik Türk edebiyatı çalışmalarına kaynaklık edecektir.

Üç bölümden müteşekkil olan bu çalışmanın birinci bölümünde genel olarak mecmua türünün tanımı ve tasnifi yapılmıştır. İncelemesini yaptığımız şiir mecmuasının tanıtımı da yine bu bölümde yapılmıştır. İkinci bölümde mecmua, yaptığımız metin incelemesi dikkate alınarak muhteva yönünden daha detaylı tanıtılmıştır. Bu tez dahilindeki bölümde mecmua türünün özelliklerinden yola çıkarak varılan en önemli sonuç Bağdatlı Rûhî'nin şiirleri için farklı bir nüshanın bir parçası olma özelliğidir. Çalışmamıza bu vasfı yükleyen en büyük hususlar şüphesiz metin divanla karşılaştırıldığında görülen farklardır. Bu farklar detaylı olarak ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Tezimiz dahilindeki varaklarda şiirleri yer alan tek şair olan Bağdatlı Rûhî'nin hayatı ve edebî kişiliğine de ikinci bölümde yer verilmiştir. Şairi tanımak şiirlerini anlamak açısından önemlidir. Rûhî'nin şiirlerinin genelinde görülen edebî özelliklerine çalıştığımız şiirlerde de örnekler görülmektedir. Mürettip seçtiği şiirlerle şairin edebî kişiliğini tam olarak yansıtmıştır denebilir.

Üçüncü bölüm mecmuanın bize ait olan kısmının metin incelemesini içeren kısımdır. Bu bölümde çalışmamıza konu aldığımız 153<sup>b</sup>-169<sup>b</sup> varakları dahilindeki 116 gazelin transkripsiyonlu metni ve nesre çevirisi verilmiştir. Bu bölümün sonunda da tezimizle bir parçası olmayı hedeflediğimiz Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)<sup>1</sup>'ne göre hazırlanan detaylı bilgiler içeren bir tablo eklenmiştir.

Klâsik Türk edebiyatı sahasına katkı sağlamak adına yaptığımız bu tez çalışmasının hazırlanması sürecinde beni yönlendiren, hatalarımı düzelten çok değerli danışman hocam Prof. Dr. Nihat Öztoprak'a, benden yardımını ve desteğini esirgemeyen arkadaşım Meryem Olcay'a ve sevgili aileme teşekkür ederim.

Hatice ER ŞENSOY

---

<sup>1</sup> MESTAP Projesi; Mecmua çalışmalarına gereken önemin gösterilmemesinden kaynaklı, öncelikle şiir mecmuaları olmak üzere edebiyatla ilgili bütün mecmuaların tasnif ve dökümlerinin yapılması amacıyla, bütün ülke çapında bu alanda çalışanlar tarafından gerçekleştirilecek müşterek bir projedir. MESTAP'ın ilk adımı 30 Haziran 2016'da Ankara'da düzenlenen *Osmanlı Şiirinin Hazineleri: Mecmualar ve Cönkler Çalıştayı*'nda Fatih Köksal'ın öncülüğünde atılmıştır. Bazı usullere göre hazırlanacak yüksek lisans tezleri ile yürütülecek olan projenin hedefi 5 yıl içinde Türkiye kütüphanelerindeki bütün şiir mecmualarının, 10 yıl içinde edebiyatla ilgili bütün mecmua ve cönklerin dökümüne ulaşmaktır.

Detaylı bilgi için bkz: <https://mecmualar.tr.gg/MESTAP-Projesi-Hakk%26%23305%3Bnda.htm>

# İÇİNDEKİLER

ÖZET .....	iii
ABSTRACT .....	iv
ÖNSÖZ.....	v
TABLO LİSTESİ .....	viii
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	ix
KISALTMALAR VE SEMBOLLER.....	x
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	2
1. KLÂSİK TÜRK EDEBİYATI'NDA MECMUALARIN YERİ VE ÖNEMİ.....	2
1.1. ŞİİR MECMUASI (NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ 4957 NO'LU MECMUA)'NIN TANITIMI .....	6
İKİNCİ BÖLÜM .....	8
2. İNCELEME .....	8
2.1. MECMUANIN ŞEKİL YÖNÜYLE İNCELENMESİ (153 <sup>b</sup> -169 <sup>b</sup> VARAKLARI HAKKINDA.....	8
2.1.1. Nazım Şekilleri .....	8
2.1.2. Kâfiye ve Redifler .....	9
2.1.3. Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Vezinleri .....	12
2.2. MECMUANIN MUHTEVA YÖNÜYLE İNCELENMESİ .....	17
2.2.1. Mecmuada Yer Alan Şairler ve Kısa Biyografileri.....	22
2.2.2. Mecmuanın Rûhî Divanı'yla Karşılaştırılması.....	23
2.3. MECMUADA KARŞILAŞILAN BAZI PROBLEMLER .....	34
2.3.1. İmlâ İle İlgili Bazı Problemler .....	34
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM .....	35
3. METİN .....	35
3.1. METNİN TESİSİNDE TAKİP EDİLEN YÖNTEM .....	35
3.2. ŞİİR MECMUASI (153 <sup>b</sup> -169 <sup>b</sup> VARAKLARININ TRANSKRİPSİYONLU METNİ VE NESRE ÇEVİRİSİ) .....	37
SONUÇ.....	275
KAYNAKÇA .....	277
EKLER (Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 No'lu Şiir Mecmuası 153 <sup>b</sup> -169 <sup>b</sup> Varaklarının Tıpkıbasımı .....	278



## ŞEKİL (TABLO) LİSTESİ

Tablo I. Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Beyit Dağılımı.....	8
Tablo II. Şiirlerin Kâfiye ve Redifleri.....	9
Tablo III. Şair ve Şiirleri Gösteren Sıralı İndeks .....	12
Tablo IV. Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Vezinleri ve Vezinlerin Kullanılma Sayıları.....	17
Tablo V. MESTAP Tablosu.....	269

## TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا	A, a, E, e, Á, ā
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ş, ş
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	H, h
خ	H, h
د	D, d
ذ	Z, z
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Ş, ş
ط	Ž, ž, Đ, đ
ظ	Ṭ, ṭ
ظ	Z, z
ع	'
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Q, q
ك	K, k, G, g, ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
ه	H, h
و	V, v, U, u, Ü, ü, O, o, Ö, ö, Ū, ū, Ō, ō
ی	Y, y, Ĭ, ĭ, Ī, ī,
ء	'

## KISALTMALAR VE SEMBOLLER

a.	Beytin ilk mısralarını
a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
b.	Beytin ikinci mısralarını gösterir
bkz.	Bakınız
C.	Cilt
D.	Dīvān
G.	Gazel
M.	Mecmua
S.	Sayı
s.	Sayfa

## GİRİŞ

Bu çalışmada Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 numaralı 254 varaklık mecmuanın 153<sup>b</sup>-169<sup>b</sup> yapraklarının transkripsiyonlu metni, nesre çevirisi ve metin incelemesi yapılmıştır. Üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde öncelikle klâsik Türk edebiyatında mecmuanın yeri ve önemine kısaca değinilip, çalışmanın yapıldığı konuyu içeren mecmua hakkında genel bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde konu alınan mecmuanın şekil ve muhteva özellikleri verilmiş; incelenen kısımdaki şiirlerin aruz kalıpları, kalıpların kullanılma sayıları ve beyit dağılımları, kâfiye ve redifleri tablolarla gösterilmiştir. Bununla beraber ikinci bölümde bu çalışmaya konu olan kısımdaki şiirlerin ait olduğu şair olan Bağdatlı Rûhî'nin hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgiler verilmiştir. Rûhî'nin sadece mevzu bahis olan şiirlerindeki üslubu da ayrı bir başlık altında metinden örneklerle anlatılmıştır. Mecmua divanla karşılaştırıldığında görülen farklar da yine bir başlık altında kategorize edilerek örneklerle gösterilmiştir. Mecmuada görülen imlâ ile ilgili problemler bu bölümde örneklerle anlatılmıştır.

Üçüncü bölüm çalışmanın esasını teşkil eden mecmuanın transkripsiyonlu metin ve nesre çevirisini içeren kısımdır. 153<sup>b</sup>-169<sup>b</sup> varakları dahilindeki 116 gazelin bu bölümde transkripsiyonlu metni ve nesre çevirisi verilmiştir. Şiirler divan ile karşılaştırılmış, her şiirin ait olduğu şair, divanda bulunduğu sayfa ve sıra numarası kendi dipnotunda gösterilmiştir. Mukâyeseler yapılırken farklılık bulunan noktalarda anlam ve kullanılan aruz kalıbı göz önünde bulundurulduğunda en uygun olan tercih edilerek metne alınmış, önce tercih edilen olmak üzere iki ifâde de dipnota yazılmıştır. Divanda bulunamayan beyit ve gazeller ya da divanda bulunup mecmuada bulunmayan beyitler de yine dipnotlarda belirtilmiştir.

Yapılan çalışmanın metin bölümünden sonra verilen MESTAP tablosu metin ile ilgili detaylı bilgi içermektedir. Bu tablonun devamında ise söz konusu varakların tıpkıbasımı eklenmiştir.

## BİRİNCİ BÖLÜM

### 1. KLÂSİK TÜRK EDEBİYATI'NDA MECMUALARIN YERİ VE ÖNEMİ

Arapça “toplamak, bir araya getirmek” anlamındaki cem’ kökünden türetilen mecmua kelimesi “toplanmış, bir bütün haline getirilmiş” mânâsına gelmektedir. Bir edebiyat terimi olarak ise mecmua türü seçilmiş yazıların toplanarak bir araya getirildiği yazma kitaplardır.<sup>1</sup> Mecmualar genellikle çeşitli konu, şekil ve hacimlerde; bir ya da daha fazla şair ya da yazarın eserlerinden derlenerek oluşturulur. Konular dinî veya din dışı olabilmektedir. Halk Edebiyatı’ndaki karşılığı olan cönklerle benzer olarak âyetler, hadisler, şiirler, ilâhiler, şarkılar, mektuplar, latîfeler, lugaz ve muammâlar, ilaç tarifleri, faydalı bilgiler, notlar, tarihî belge ve kayıtlar derlenerek oluşturulan not defterleri şeklinde ortaya çıkan mecmua türü zamanla daha tertipli bir şekle girerek farklı türlerde düzenlenen bir kitap çeşidi hâline gelmiştir.<sup>2</sup>

İslam kültüründe mecmua türünün ortaya çıkışı ilk olarak Hz. Peygamber’in hadis yazıcılığına izin vermesi ve bununla birlikte bazı sahâbilerin duydukları hadisleri derleyerek yazıya geçirmesiyle olmuştur. Daha sonra bu tür gelişerek Arap edebiyatında eserlerin derlendiği “mecmua” adı verilen telif çeşidi halini almıştır. Mecmua türünün klâsik Türk edebiyatında yerini alması 15-16. yüzyıllara rastlamaktadır.<sup>3</sup>

Mecmualar tertip edilirken seçilen eserlerin genellikle bir ortak veya benzer noktaları vardır. Ancak mürettibi sınırlayan kurallar yoktur. Mecmuayı oluşturacak ürünler tek bir alanda ya da birbirinden farklı alanlarda tercih edilebilir. Eserlerin seçiminde belirleyici olabilecek tek etken mürettibin zevkleri ya da mecmuayı tertip etme amacıdır.<sup>4</sup> Buna göre herkese seslenecek türden, farklı alanlarda ürünleri muhtevâ eden dağınık mecmualar olduğu gibi, çok düzenli derlemeler de mevcuttur.<sup>5</sup> Düzenli derlemelerin tasnifi kolay olmakla beraber, mecmuaların oluşturulmasında belirleyici özelliklerin olmayışı genel olarak tasnifi zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte araştırmacılar bazı kıstaslara göre sınıflandırma çalışmalarında bulunmuştur. Agâh Sırrı Levend’in sınıflandırmasına göre mecmualar şu şekilde ayrılabilir:

<sup>1</sup> Atabey Kılıç, “Mecmûa Tasnifine Dair”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yayınları, İstanbul 2012, s. 77.

<sup>2</sup> Mustafa Uzun, “Mecmua” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 28, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1995, s. 265.

<sup>3</sup> Mustafa Uzun, “a.g.m.”, s. 266.

<sup>4</sup> Mehmet Gürbüz, “Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi” *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yayınları, İstanbul 2012, s. 101.

<sup>5</sup> Selim S. Kuru, “Mecmûaların İçine, Edebiyatın Dışına Doğru...” *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yayınları, İstanbul 2012, s. 20.

- a. Nazîre mecmuaları,
- b. Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiirler mecmuaları,
- c. Türlü konulardaki risâlelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- d. Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- e. Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel bilgileri kapsayan mecmualar.<sup>6</sup>

Günay Kut'un yaptığı tasnif denemesi de Ağâh Sırrı Levend'inkiyle benzerlik göstermektedir. Atabey Kılıç ise mecmualar üzerine detaylı bir sınıflandırma çalışması yapmıştır:

## **1. Cilt ve tertip husûsiyetleri bakımından**

### 1.1 Cönkler

### 1.2 Mecmualar

#### 1.2.1 Tertip durumuna göre mecmualar

##### 1.2.1.1 Mürettep mecmualar

##### 1.2.1.2 Mürettep olmayan mecmualar

#### 1.2.2 Mürettip durumuna göre mecmualar

##### 1.2.2.1 Mürettibi bilinen mecmualar

##### 1.2.2.2 Mürettibi bilinmeyen mecmualar

#### 1.2.3 Aynı zümreye mensup şahsiyetlerin eserlerinin toplandığı mecmualar

## **2. Şekil bakımından**

### 2.1 Manzum metinler mecmuaları

#### 2.1.1 Kasîde mecmuaları

#### 2.1.2 Gazel mecmuaları

---

<sup>6</sup> Ağâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2008, c. 1, s. 166-167.

2.1.3 Nazîre mecmuaları

2.1.4 Mu'ammâ mecmuaları

2.1.5 Manzum lugât mecmuaları

2.1.6 İlâhi mecmuaları

2.1.7 Şehrengîz mecmuaları

2.1.8 Na't mecmuaları

2.1.9 Hilye mecmuaları

2.1.10 Mi'râciyye mecmuaları

2.1.11 Matla' mecmuaları

2.1.12 Mersiye mecmuaları

2.1.13 Çeşitli mesnevîlerden seçkileri barındıran mecmualar

2.1.14 Güfte mecmuaları

2.1.15 Müstezâd mecmuaları

2.1.16 Tarih mecmuaları

2.1.17 Musammat mecmuaları

2.1.18 Kıt'a ve rubâ'i mecmuaları

2.1.19 Divan mecmuaları

2.2 Mensur metinler mecmuaları

2.2.1 Lugaz mecmuaları

2.2.2 Fetvâ mecmuaları

2.2.3 Tefsir mecmuaları

2.2.4 Şerh mecmuaları

2.2.5 Sakk mecmuaları

2.2.6 Mekân tasvirlerini içeren mecmualar

2.2.7 Münşe'ât mecmuaları

2.2.7.1 Derleme münşe'ât mecmuaları

2.2.7.2 Tek şahsa ait inşa örneklerinden oluşan münşe'ât mecmuaları

2.3 Karışık manzûm ve mensur eserler mecmuaları

2.3.1 Fevâyid ve eş'âr mecmuaları

2.3.2 Farklı türleri barındıran mecmualar

### **3. Dil bakımından**

3.1 Arapça mecmualar

3.2 Farsça mecmualar

3.3 Türkçe mecmualar

3.4 Çok dilli mecmualar

### **4. Muhteva bakımından**

4.1 Din

4.2 Tasavvuf

4.3 İlm-i nücûm / fal ve remil

4.4 Hikâye / latîfe

4.5 Hezel ve hiciv

4.6 Edviye



#### 4.7 Mûsikî

#### 4.8 Hat ve kitâbet

### 5. Şahısların tertip ettiği veya şahıslar için tertip edilen mecmualar<sup>7</sup>

Sonuç olarak hem yeni şairler yetiştirme, hem tarihî bilgiler verme hem de divanlarda bulunmayan ya da unutulmuş şairlerin şiirlerine ulaşma hususunda önemli bir kaynak olan mecmualar klâsik Türk edebiyatında büyük bir öneme sahiptir.

#### 1.1. ŞİİR MECMUASI (NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ 4957 NO'LU MECMUA)'NİN TANITIMI

Bu bölümde çalışmada konu alınan kısmı içeren Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 numarasıyla kayıtlı bulunan 254 varaktan oluşan şiir mecmuası tavsif edilecektir.

Kahverengi meşin yaldızlı ciltle kaplanmış olan mecmua 323x195, 245x127 boyutlarındadır. Mecmuanın cildi mıklıblı şirâzeli ve sertablıdır. Ön ve arka kapakların üzerinde ve miklebin üzerinde tam ortada birer şemse bulunmaktadır.

Mecmuanın başında ve sonunda vikaye yaprakları bulunmamaktadır. Âharlı kâğıda yazılmış olan mecmûanın iç kapağında III. Osman'ın mührü bulunmaktadır ancak mührün sol üst tarafı siliktir. Mührün üstünde Arapça rakamlarla 4957, altında 4995 yazmaktadır. 4995 yazısının üstü çizilmiştir. Mühür ve sayıların altında eserin vakıf kaydı tutulmuştur. Kaydın en altında ise Müfettiş İbrahim Hanif Efendi adına bir mühür vardır. İç kapağın sağında kalan sayfada en üstte “fihrist-i mâ fi hâzâ'l-mücellid” yazılıdır. Onun altında ise “Kasâyid-i Müteferrika, Kasâyid-i Nef'î, Divan-ı Yahyâ Efendi, Kasâyid-i Rûhî, Kasâyid-i Ulvî ve gayruhu” yazılarak mecmuada eserleri verilecek şairlerden bazıları belirtilmiştir. Eserin 1<sup>b</sup> varağının en başında altın sarısı rengi yaldızları ağırlıkta olan tezhipli bir serlevha bulunur. Ayrıca sayfalarda cetveller ve ara cetveller de altın yaldızlı tezhiplidir. Şiirlerin başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmış, bazı istisnalar dışında genel olarak mahlaslar da üzeri kırmızı mürekkep ile çizilerek gösterilmiştir.

Her sayfasında üç sütun bulunan mecmua nesih hat ve siyah mürekkep ile istinsah edilmiştir. Her sütunda 14 satır bulunmaktadır. Şiirler bir sütuna sığmadığında bir sonraki sütundan devam edilmiştir. Yazılar sağdan sola yazılırken yukarı doğru çapraz bir şekilde

<sup>7</sup> Atabey Kılıç, “a.g.m.”, s. 81-95.

devam edilmiştir. Başlarda şiirler düzenli bir şekilde sütunların içine yazılırken ilerleyen bölümlerde daha sıkışık şekilde ve hatta sonlara doğru cetvellerin içine kadar yazılmıştır. Aynı düzen bozulması şiir türlerinin sıralanmasında da görülmektedir. Başlarda bu hususta divan tertibine uyulurken, sonlara doğru bu tertibe dikkat edilmemiştir. Şiirlerin rediflerine göre alfabetik olarak sıralanması da ilerleyen sayfalarda aksatılmıştır.

Mecmuada Nefî (ö. 1635), Bağdatlı Rûhî (ö. 1605), Şeyhülislâm Yahyâ (ö. 1643) ve Gelibolulu Âlî (ö. 1600)'nin şiirleri en fazla olmak üzere 16. ve 17. yüzyıl şairlerinden Atîkî (ö. ?), Âzerî (ö. ?), Belîğî (ö. ?), Cinânî (ö. 1595), Fevrî (ö. 1571), Hâletî (ö. 1631), Nev'î (ö. 1599), Nev'izâde Âtâyî (ö. 1635), Ulvî (ö. 1585), Usûlî (ö. 1538-39), Veysî (ö. 1628) ve Zihnî (ö. ?)'nin şiirleri derlenmiştir.

Bir kısmı bu çalışmada incelenen mecmuanın diğer bölümleri ile ilgili yapılan çalışmalar şöyledir:

2<sup>b</sup>-33<sup>b</sup> Onur Şahin-Marmara Üniversitesi (tamamlanmadı)

33<sup>b</sup>-53<sup>a</sup> Şahinalp Şahin-Marmara Üniversitesi (tamamlanmadı)

53<sup>b</sup>-72<sup>a</sup> (yapılmadı)

72<sup>b</sup>-92<sup>b</sup> Asım Çakmak-Marmara Üniversitesi-2014 (tamamlandı)

93<sup>a</sup>-123<sup>b</sup> Mervenur Emiroğlu-Marmara Üniversitesi-2015 (tamamlandı)

93<sup>a</sup>-108<sup>a</sup> Çiğdem Haberdar Külünk-Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi (tamamlanmadı)

108<sup>b</sup>-123<sup>a</sup> Hamdi İlhan-Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi-2017 (tamamlandı)

123<sup>b</sup>-153<sup>a</sup> Şerife Sarı-Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi-2018 (tamamlandı)

153<sup>b</sup>-169<sup>b</sup> Hatice Er-Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi-2018 (tamamlandı)

170<sup>a</sup>-184<sup>b</sup> Meryem Olcay-Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi-2018 (tamamlandı)

185<sup>a</sup>-199<sup>b</sup> İffetnur Gülhan-Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi (tamamlanmak üzere)

199<sup>b</sup>-220<sup>a</sup> Ayşenur Özbölük-Marmara Üniversitesi (tamamlanmadı)

220<sup>b</sup>-240<sup>a</sup> Ahmet Ertürkmen-Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi (tamamlanmadı)

## İKİNCİ BÖLÜM

### 2. İNCELEME

#### 2.1. MECMUANIN ŞEKİL YÖNÜYLE İNCELENMESİ (153<sup>b</sup> – 169<sup>b</sup> VARAKLARI HAKKINDA)

Çalışmanın bu bölümünde transkripsiyonlu metni ve nesre çevirisi verilen 153<sup>b</sup> – 169<sup>b</sup> varaklarındaki gazeller şekil yönüyle incelenecektir.

##### 2.1.1. Nazım Şekilleri

Çalışılan 17 varaklık kısımda, hepsi Bağdatlı Rûhî'ye ait olmak üzere toplam 116 gazel bulunmaktadır. Gazeller Bağdatlı Rûhî divanıyla karşılaştırıldığında bazı farklılıklar görülmüştür. Bu farklılıklar harf veya kelimelerde olduğu gibi, gazel içindeki beyit sıralamalarında da mevcuttur. Bazı gazelerde ise mecmuada divana göre eksik ya da fazla beyitler vardır. Gazellerden iki tanesi ise divanda bulunamamış, bu sebeple de mukayese yapılamamıştır.

Çalışılan kısımdaki gazellerin beyit sayılarına bakıldığında Rûhî'nin klâsik Türk edebiyatında tercih edilen 5, 7, 9 beyitlik tek haneli beyit sayısına riayet ettiği görülür. 116 gazel içinde 5 ve 7 beyitlik gazeller çoğunluktadır. Gazellerin 1'i 4 beyitlik, 63'ü 5 beyitlik, 7'si 6 beyitlik, 35'i 7 beyitlik, 4'ü 8 beyitlik, 4'ü 9 beyitlik ve 1'i 10 beyitlidir.

**Tablo I. Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Beyit Dağılımı**

Şiir No	Beyit Sayısı	Şiir No	Beyit Sayısı	Şiir No	Beyit Sayısı	Şiir No	Beyit Sayısı	Şiir No	Beyit Sayısı
1	5	25	9	49	7	73	5	97	7
2	5	26	7	50	5	74	7	98	6
3	6	27	6	51	5	75	5	99	5
4	5	28	5	52	7	76	5	100	7
5	5	29	5	53	5	77	5	101	7
6	5	30	5	54	5	78	5	102	6
7	8	31	5	55	7	89	6	103	6
8	7	32	5	56	5	80	7	104	5
9	5	33	7	57	4	81	7	105	9

10	5	34	9	58	5	82	7	106	8
11	5	35	7	59	7	83	5	107	5
12	7	36	5	60	7	84	7	108	7
13	5	37	7	61	5	85	5	109	5
14	7	38	10	62	9	86	7	110	5
15	5	39	5	63	5	87	5	111	5
16	5	40	5	64	5	88	5	112	8
17	5	41	7	65	6	89	5	113	7
18	5	42	7	66	4	90	5	114	7
19	5	43	7	67	5	91	7	115	5
20	8	44	5	68	5	92	7	116	5
21	5	45	7	69	5	93	5		
22	7	46	5	70	7	94	5		
23	7	47	5	71	5	95	7		
24	5	48	7	72	5	96	5		

### 2.1.2. Kâfiye ve Redifler

Mecmuada şiiirler rediflerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Her harfin grubu kırmızı mürekkeple yazılan başlıklarla birbirinden ayrılmıştır. Transkripsiyon ve nesre çevirisi yapılan kısım “velehü harfu’-d-dal” başlığı ile başlar. Bu başlık altında 12 gazel toplanmıştır. Devamında “velehü harfu’-z-žel” başlığıyla 2 gazel ve “velehü harfu’-r-râ” başlığı altında da geriye kalan 102 gazel kaydedilmiştir. Çalışma dahilindeki varaklarda bulunan şiiirlerin kâfiye ve redifleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

**Tablo II. Şiiirlerin Kâfiye ve Redifleri**

Şiiir No	Kâfiye	Redif
1	-nd	-
2	-d	-
3	-id	-
4	-âh	meded
5	-end	-
6	-âd	-
7	-id	-
8	-âd	-
9	-âd	-

10	-d	-
11	-l	-i sefid
12	-nd	-
13	-āb	aḥz
14	-r	kāgız
15	-er	-
16	-t	mi var
17	-ār	-da yoḡdur
18	ār	-a yir yoḡdur
19	-ebe	-dür
20	-l	-dur
21	-ū	-dur
22	-er	-dür
23	-r	yoḡdur
24	-yd	olur
25	-r	-
26	-āb	-um var
27	-āb	-ın vir
28	-k	-dur
29	-r	-
30	-ā	ne ‘aceb yirdür
31	-āb	olmuş yatur
32	-r	yiter
33	-āne	olmaḡ var
34	-ān	-ı gör
35	-ā	virür
36	-āk	-a şalmışdur
37	-ān	deger
38	-et	demidür
39	-r	-
40	-er	yatur
41	-ār	ider
42	-er	sezer
43	-ā	neyler
44	-ār	-
45	-em	-dür
46	-ām	idegör
47	-ş	-dür
48	-ān	-a çeker
49	-āḡ	-dur
50	-m	de nedür
51	-ıḡ	-dur
52	-ül	didiler
53	-āc	-dur
54	-üm	-dur
55	-āli	-dür

56	-em	bulnur
57	-ād	-a mālikdür
58	-üm	ider
59	-üş	itdiler
60	-ā	-ıdur
61	-ān	ağlar
62	-et	-i gör
63	-t	-mededür
64	-īne	-müz vardır
65	-ār	-umdur
66	-ā	bulnur
67	-r	-
68	-ā	yokdur
69	-āz	-uñ var
70	-em	bilür
71	-ān	-uñ gelür
72	-ül	-den gelür
73	-ak	-dur
74	-ir	-
75	-ām	-lıdur
76	-at	-ılur
77	ā	böyledür
78	-il	-dür
79	-ān	olur
80	-ār	-a naazar
81	-ān	olmamuz yegdür
82	-ān	-lıq nedür
83	-em	-dür
84	-ū	götürür
85	-āh	bilür
86	-n	-de yatur
87	-ıq	-lar
88	-il	-imüzdür
89	-et	yokdur
90	-es	-dür
91	-āt	umar
92	-āb	nedür bilmezler
93	-ā	-dadur
94	-ān	virür
95	-ā	-lanur
96	-lī	-dür
97	-ā	-dur
98	-āb	olur
99	-ağla	-r
100	-ār	-
101	-ā	-muz var

102	-ār	ider
103	-ām	-imuz yokdur
104	-em	mi görür
105	-ā	-ya durur
106	-ān	oturur
107	-en	şaklar
108	-r	var
109	-eb	eyler
110	-en	yegdür
111	-ür	deler
112	-ār	yürür
113	-r	gözedür
114	-üş	oldılar
115	-āne	şanur
116	-āz	şanur

Tabloda da görüldüğü gibi şiirlerde birbirinden farklı kâfiye ve redif türleri kullanılmıştır. Tabloyla ilgili bir değerlendirme yapıldığında kâfiyesiz hiç şiir olmadığı; 33 yarım kâfiyeli, 77 tam kâfiyeli, 6 zengin kâfiyeli şiir olduğu görülür. Ayrıca şiirlerde 42'si 1 kelimededen, 7'si 2 kelimededen, 1'i 3 kelimededen, 28'i 1 ekten, 19'u 1 kelime ve 1 ekten, 1'i 2 kelime ve 1 ekten oluşan redifler kullanılmıştır. Geriye kalan 18 şiirde ise redif kullanılmamıştır. Kelime ile kurulan rediflerin 59'i Türkçe kökenli, 4'ü Arapça kökenli, 3'ü Farsça kökenli kelimelerden; 1'i de 2 Türkçe ve 1 Arapça kökenli kelimededen oluşmuştur.

### 2.1.3. Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Vezinleri

Tabloda da gösterildiği gibi, çalışma dahilindeki kısımda 12 farklı aruz vezni kullanılmıştır. Bunlardan 33 kez kullanılan “fe’ilātün/fe’ilātün/fe’ilātün/fe’ilün” vezni başta gelmektedir. Onun ardından 25 defa ile “fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün”, 22 defa ile “mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün” en çok kullanılan vezinlerdir. Diğer vezinlerin ise daha az sayıda örnekleri vardır.

**Tablo III. Şair ve Şiirleri Gösteren Sıralı İndeks**

Şiir No	Şiir Türü	Vezni	Bahri
<b>BAĞDATLI RŪHÎ</b>			
1	Ġazel	fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün	Remel
2	Ġazel	fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün	Remel

3	Ġazel	mefā'ilün fe'ilätün mefā'ilün fe'ilün	Müstec
4	Ġazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün	Remel
5	Ġazel	fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün	Remel
6	Ġazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün	Remel
7	Ġazel	mefā'ilün fe'ilätün mefā'ilün fe'ilün	Müstec
8	Ġazel	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	Muzāri'
9	Ġazel	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	Muzāri'
10	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
11	Ġazel	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	Muzāri'
12	Ġazel	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	Muzāri'
13	Ġazel	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	Muzāri'
14	Ġazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün	Remel
15	Ġazel	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	Muzāri'
16	Ġazel	fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün	Remel
17	Ġazel	mefā'ilün fe'ilätün mefā'ilün fe'ilün	Müctes
18	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
19	Ġazel	mefā'ilün fe'ilätün mefā'ilün fe'ilün	Müctes
20	Ġazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün	Remel
21	Ġazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün	Remel
22	Ġazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün	Remel
23	Ġazel	mefā'ilün fe'ilätün mefā'ilünfe'ilün	Müctes
24	Ġazel	fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün	Remel
25	Ġazel	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	Muzāri'
26	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
27	Ġazel	fe'ilätün mefā'ilün fe'ilün	Cedīd
28	Ġazel	mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün	Hezec
29	Ġazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün	Remel
30	Ġazel	mef'ülü mefā'ilün mef'ülü mefā'ilün	Hezec
31	Ġazel	fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün	Remel
32	Ġazel	fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün	Remel



33	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
34	Ġazel	müfte'ilün müfte'ilün fā'ilün	Serī
35	Ġazel	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	Muzāri'
36	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
37	Ġazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün	Remel
38	Ġazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün	Remel
39	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
40	Ġazel	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	Muzāri'
41	Ġazel	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	Muzāri'
42	Ġazel	fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün	Remel
43	Ġazel	fe'ilätün mefā'ilün fe'ilün	Cedīd
44	Ġazel	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	Muzāri'
45	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
46	Ġazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün	Remel
47	Ġazel	mütefā'ilün fe'ülün mütefā'ilün fe'ülün	Kāmil
48	Ġazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün	Remel
49	Ġazel	müfte'ilün mefā'ilün müfte'ilün mefā'ilün	Recez
50	Ġazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün	Remel
51	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
52	Ġazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün	Remel
53	Ġazel	fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün	Remel
54	Ġazel	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	Muzāri'
55	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
56	Ġazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün	Remel
57	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
58	Ġazel	mefā'ilün fe'ilätün mefā'ilün fe'ilün	Müctes
59	Ġazel	fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün	Remel
60	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
61	Ġazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün	Remel
62	Ġazel	fe'ilätün mefā'ilün fe'ilün	Cedīd

63	Ġazel	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	Remel
64	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
65	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
66	Ġazel	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	Remel
67	Ġazel	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
68	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
69	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
70	Ġazel	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
71	Ġazel	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
72	Ġazel	fā'ilātün fā'ilā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
73	Ġazel	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
74	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
75	Ġazel	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	Remel
76	Ġazel	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
77	Ġazel	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'lün	Remel
78	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
79	Ġazel	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	Muzāri'
80	Ġazel	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	Remel
81	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
82	Ġazel	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
83	Ġazel	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	Remel
84	Ġazel	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	Remel
85	Ġazel	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	Remel
86	Ġazel	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	Remel
87	Ġazel	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	Remel
88	Ġazel	mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün	Hezec
89	Ġazel	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	Remel
90	Ġazel	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	Remel
91	Ġazel	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	Muzāri'
92	Ġazel	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	Remel
93	Ġazel	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel

94	Ġazel	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
95	Ġazel	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
96	Ġazel	mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün	Hezec
97	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
98	Ġazel	müfte'ilün mefā'ilün müfte'ilün mefā'ilün	Rezec
99	Ġazel	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
100	Ġazel	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
101	Ġazel	fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün	Cedid
102	Ġazel	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
103	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
104	Ġazel	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	Remel
105	Ġazel	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	Remel
106	Ġazel	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	Remel
107	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
108	Ġazel	mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün	Hezec
109	Ġazel	mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün	Hezec
110	Ġazel	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
111	Ġazel	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	Muzāri'
112	Ġazel	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	Remel
113	Ġazel	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	Remel
114	Ġazel	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
115	Ġazel	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	Remel
116	Ġazel	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	Remel

Hangi veznin kaç defa kullanıldığına dair detaylı bilgi için (bkz. Tablo IV.)

Mecmuanın çalışılan kısmında 33 defa kullanılan “fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün” kalıbı en çok kullanılan kalıptır. “Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün” kalıbı 25, “mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün” kalıbı 22, “mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün” kalıbı 15 defa olarak diğer en çok kullanılan kalıplardır. “Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün” kalıbı 6, “mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün” kalıbı 5, “fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün” kalıbı 4, “müfte'ilün mefā'ilün müfte'ilün mefā'ilün” kalıbı 2 kez kullanılmıştır. En az karşılaşılan

kalıplar ise 1'er defa kullanılan "fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün", "mef'ülü mefā'ilün mef'ülü mefā'ilün", "müfte'ilün müfte'ilün fā'ilün" ve "mütefā'ilün fe'ülün mütefā'ilün fe'ülün" kalıplarıdır.

**Tablo IV. Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Aruz Kalıpları ve Bunların Kullanım Sayısı**

<b>KULLANILAN ARUZ KALIBI</b>	<b>KULLANILMA SAYISI</b>
<b>REMEL</b>	
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	33
fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	25
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	1
<b>HEZEC</b>	
mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	22
mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün	5
mef'ülü mefā'ilün mef'ülü mefā'ilün	1
<b>MUZARİ'</b>	
mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün	15
<b>MÜSTEC</b>	
mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün	6
<b>CEDİD</b>	
fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün	4
<b>RECEZ</b>	
müfte'ilün mefā'ilün müfte'ilün mefā'ilün	2
<b>SERİ</b>	
müfte'ilün müfte'ilün fā'ilün	1
<b>KĀMİL</b>	
mütefā'ilün fe'ülün mütefā'ilün fe'ülün	1

## 2.2. MECMUANIN MUHTEVA YÖNÜYLE İNCELENMESİ

Çalışılan sayfalar dahilinde sadece Bağdatlı Rûhî'nin şiirleri bulunmaktadır. Bağdatlı Rûhî mecmuada derlenen şiirlerinde sade ve yalın bir üslup kullanmıştır. Şiirlerin anlaşılmasında zorluk çekilmemektedir:

Kendinde mürüvvet yok halkında haķıķat yok

Diķķatle nazār kıl gōr dūnya ne ‘aceb yirdūr (G. 30/4)

(Dikkatle bak ve gōr ki dūnya ne tuhaf yerdir. Kendinde iyilik yok, halkında (ise) dođruluk yoktur.)

Ŗol ķadar yaraladı tiğ-i firāķuñ beni kim

Ne belā ķekdiđūmi yārdan Allah bilūr (G. 85/3)

(Ayrılığının oku beni o kadar yaraladı ki, yardan ne (kadar) dert ķektiđimi Allah bilir.)

Edebî sanatları sık sık kullanma gayretine dūŖmemiŖtir. Ancak bununla beraber Ŗiirlerinde yer yer derin anlamlar iķeren sanatķārane ifadeler de bulunur.

AŖađıdaki beyitte sevgilinin gūzelliđini Hz. Yusuf ile kıyaslarken “bir gōmlek Ŗstūn olmak” deyimini kullanılmıŖ ve bununla beraber Hz. Yusuf kıssasındaki gōmleđe de telmih yapılmıŖtır:

Gerķi Yūsufla gūzellikte birāderlerdūr

Lik bir gōmlek o servūñ teni nāzūkterdūr (G. 22/1)

(Aslında (o sevgili) gūzellikte Hz. Yusuf’la kardeŖtir, ona eŖtir. Ama o gūzel boylu sevgilinin teni bir daha naziktir.)

İnsanların elinin emeiğinin Ŗnemine dikkat ķeken aŖađıdaki beyit de orjinaldir:

Olur Ŗadef miŖāli gūher Ŗāhibi bu kim

Ebr-i kefūñden eyleye bir ķatre āb ađz (G. 23/4)

(Her kim avucunun iķindeki buluttan bir damla su verirse, sedef gibi bir inci sahibi olur.)

Genel olarak halkın rahatķa anlayabileceđi bir dil kullanan Rūhî, Ŗiirlerinde deyimlere de yer vermiŖtir:

DiŖ bilemek:

Yāruñ rakīb ni’met-i vaŖlına diŖ biler

Bī-ķāre iki ķaba ķotarsun bulursa ger (G. 25/2)

(Rakip sevgiliye kavuşmanın nimeti için fırsat kollar. Biçare eğer fırsat bulursa iki kaba boşaltsın.)

Hiçe satmak:

Germ-i hüsn olup o mâhuñ bezmine şem' atılır

Kendüyi bir şey şanur hîçe anuñçün şatılır (G. 76/1)

(Güzelliğin ışığı olan o ay (gibi güzel sevgili)ın meclisine mum atılır. (O) kendini bir şey sanır bu nedenle hiç pahasına satılır.)

Çoğunlukla gazel geleneğine uygun olarak aşk, ilahi aşk, şarap gibi konular işlenmiştir. Örneğin aşağıdaki beyitlerden ilkinde aşığın şaraba verdiği önem, ikincisinde Allah'a tevekkül etmek, üçüncüsünde aşığın aşkı için hor görülmekten sakınmadığı konuları işlenmiştir:

Egerçi köhne şarābıyla yārdır yine

Ḳabūlümüz durur ammā olur lezīz cedīd (G. 3/4)

(Eğer ki yar o köhne şarabıyla gelmişse, kabulümüzdür ama yenisi daha leziz olur.)

Ġayrdan umma meded eyle tevekkül Ḥaḳka

Rūḥiyā devlet anuñ kim ide Allah meded (G. 4/5)

(Ey Rūhî! Hakka tevekkül et, başkasından medet umma. (Çünkü) Devlet onundur, o (sana) yardım eder.)

Ḥvārluḳdan ey baña bīyhūde ṭa'n iden 'azīz

'Āşıḳa 'ışkında ḥvār olmak gibi 'izzet mi var (G. 16/2)

(Beni değersiz olmamdan dolayı boş yere kınayan aziz, aşığa aşkında hor ve hakir olmak gibi izzet mi vardır?)

Sevgilinin özelliklerini vASFeden beyitler de çOKtur. Örneğin aşağıdaki beyitte sevgilinin belinin inceliğini bir saç teline benzeterek övmüştür:

Şānelerken saçını üstine bir mū düşmiş

Rūḥiyā şanma miyāndur görinen bir mūdūr (G. 21/5)

(Ey Rûhî! Sevgili saçını tararken üstüne bir saç teli düşmüş. Görünen onun belidir sanma, o bir saç telidir.)

Bunların yanında Rûhî'nin iğneleyici bir üslubu da vardır. Bilhassa riyakârlığı eleştirmiştir. Örnek verilen beyitlerden ilkinde halkın sevgilinin yüzünde Allah'ın nurunu göremediği belirtilmiştir. İkinci beyitte ise rind va zâhid arasında kıyaslama yapılarak rind, ikiyüzlü zâhiden üstün gösterilmiştir:

Cemâl-i yârda nûr-ı Hüdâyı görmezler

Bu deñlü halkda bir şâhib-i nazâr yoğdur (G. 23/4)

(Bu kadar halkta bir nazar sahibi (insan) yoktur ki, yarin yüzünde Allah'ın nurunu görmezler.)

Hâķıķatde teveccüh ehli bir rind-i ķadeh-peymâ

Riyâ içre olan biñ zâhid-i nâçizden yegdür (G. 110/3)

(Gerçekte (doğruya) yönelmiş kadeh tutan bir rind, ikiyüzlülük içinde olan bin (tane) değersiz zâhiden yegdir.)

Şiirlerinde sosyal hayattan izlere de sıkça rastlanır. Aşağıdaki örneklerden ilkinde müzik aletleri, müzisyenin rebab çalması, ikinci beyitte ise kapıdaki köpeğe kemik vermek gibi sosyal hayata ait durumlara değinilmiştir:

Ķopuzu muħtesib götürdi hemân

Çengine muṭribüñ rebâbın vir (G. 27/2)

(Zabita kopuzu aldı götürdü. Onun için mutribin eline rebabı ver.)

Ķayruñ hemîşe h<sup>v</sup>ân-ı vişâluñdadur gözi

Ķapuñda yoğ mı ol ite bir üstüñ<sup>v</sup>ân virür (G. 35/4)

((Ey sevgili!) Rakibin gözü daima kapıda (senin) sofrana kavuşmayı bekler. O köpeğe verilecek bir kemik yok mu?)

Rûhî bilhassa makta beyitlerde sık sık kendi şiirini övmüştür. Aşağıdaki beyitlerde de Rûhî, gazellerinin düşmanlarını kışkıracak seviyede olduğunu ve şiire yeni başlayanların kendisinden ders alması gerektiğini söylemektedir:

Böyle müsteṣnā ḡazeller dersen ey Rūhī nice

Ḳılmasun tab'uhn selāset baḡṣuḡna a'dā ḡased (G. 2/5)

(Ey Rūhī! Böyle farklı, güzel ḡazeller söylersen düşmanlar senin bu akıcı, güzel anlatımına haset etmesin.)

Gelūn ta'līm aluñ ey nev-hevesler ḡab'-ı Rūḡiden

Ki āyīn-i suḡan ol nūkte-perdāza müsellemdür (G. 45/7)

(Ey (bu işe) yeni heves edenler! Söz geleneḡi o nūkteli konuṡan (Rūhī'ye) teslimdir, gelin Rūhī'den ders alın.)

Rūhī Sade ve açık Türkçesini yer yer Arapça ve Farsça kelimelerle zenginleṡtirmiṡtir:

Ṣerḡ-i vaṡfı o mehūñ irmeye pāyāna henüz

*Fi'l-meṡel* ger ola eflāk serāser kāḡız (G. 14/2)

(O ay yüzlü sevgilinin vasfını anlatmak için felekler baṡtan baṡa kāḡıt olsa, yine de onun vasfı tamamlanamaz.)

*Biḡamdillah* muḡīm-i āsitān-ı 'iṡḡam ey Rūhī

Ne pākim var bir öyle pādiṡāha intisābum var (G. 26/7)

(Ey Rūhī! Allah'a hamd olsun aṡḡ eṡiḡinin oturanıyım. Ne kadar saf kalpliyim ki böyle bir padiṡaha mensubum.)

Bu örneklerin yanında Rūhī şiiplerinde yer yer Arapça iktibaslar da yer kullanmıṡtır. Bunlar yine genel olarak bilinen ayet ve hadislerdir. İncelenen kısımda rastlanan Arapça iktibaslar aṡaḡıda gösterilmiṡtir:

1. **Ḥāliṡu'l-vedād:** Saf sevgi veren dost

(G. 8/1)

2. **Sübḡāne Ḥālikun ḡalaḡa'ṡ-ṡemsi ve'l-ḡamer:** Allah güneṡ ve ayı yaratmıṡ.

(G. 15/1)

3. **Aḡsenu'ṡ-ṡuver:** Sûretlerin en güzeli

(G. 15/2)



4. **Yâ Hâtemer-risâlet yâ seyyidel-beşer:** Ey peygamberlerin sonuncusu, insanların en seyyidi  
(G. 15/5)
5. **Yem lâ yenfe' u māl:** Malın fayda etmediği gün (Şu'arâ/88)  
(G. 20/2)
6. **Men eḥabbe ḥaceren:** Kişi sevdiği ile beraberdir. (Hadîs-i Şerif)  
(G. 20/3)
7. **Men 'aref:** Kendini bilen rabbini bilir.  
(G. 20/4)
8. **El-fakrı faḥri:** Fakirlik benim övüncümdür. (Hadîs-i Şerif)  
(G. 114/2)

### 2.2.1 Mecmuada Yer Alan Şairler ve Kısa Biyografileri

Daha önce de belirtildiği gibi çalışılan varaklarda bulunan 116 gazelin tamamı Bağdatlı Rûhî'ye aittir.

Kaynaklara göre Rûhî'nin doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Bununla ilgili tek bilgi Mecmatü't Terâcim'de yer alan 941 (1534-1535)'de doğduğu bilgisidir. Doğup büyüdüğü yer mahlasından da anlaşılacağı üzere Bağdat'tır. Asıl adı Osman'dır.<sup>8</sup>

Şair hakkında en doğru bilgilere şiirlerinden ulaşılmıştır. Şiirlerine göre bir dönem sipahilik yapmış ve askerlik mesleğinde ilerlemiş, kendisine bir kasabanın dirlîği verilmiştir. Buna göre Bağdat valisi olan paşalara sunduğu kasideler de bu dönemde yazılmış olmalıdır.<sup>9</sup>

Rûhî'nin nerelerde ve kimlerden eğitim aldığı bilinmemekle beraber, iyi eğitimli bir şair olduğu anlaşılmaktadır. Tahmine göre Bağdat ve çevresinde eğitim almış, daha sonra devlet büyüklerinin himayesine girmek ve farklı yerler görmek amacıyla Bağdat'tan ayrılmıştır. Kaynaklara göre seyahat etmekten zevk alan Rûhî, Necef, Kerbela, Şam, Erzurum, Hicaz İstanbul ve Konya'da bulunmuştur. Bulunduğu yerlerde birçok devlet adamı ve

<sup>8</sup> Coşkun Ak, *Bağdatlı Rûhî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divân'ından Seçmeler*, Gaye Kitabevi, Bursa 2000, s. 21.

<sup>9</sup> Coşkun Ak, "Rûhî-i Bağdâdî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 35, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2008, s.205.

sanatkarla tanıştığı muhakkaktır ama kimlerle tanıştığı, hangi işleri yaptığı hakkında kaynaklar yeterli bilgiye sahip değildir. Bu bilgiler için şairin kendi şiirleri en iyi kaynaktır.<sup>10</sup>

Bazı kaynaklar onun Mevlevî, Hurûfî ya da Bektaşî olduğunu belirtmiştir. Ancak Rûhî'nin bir tarikate bağlı olduğunu söylemek yanlış olacaktır.<sup>11</sup>

Bağdatlı Rûhî'nin ölüm tarihi diğer bilgilerin aksine kesin olarak bildirilmiştir. En son bulunduğu şehir olan Şam'da 1014 (1605) yılında vefat etmiştir.<sup>12</sup>

Rûhî'nin bilinen tek eseri divanı olmakla beraber, onu asıl şöhrete kavuşturan 17 bendlik *Terkîb-i Bend*'dir. *Terkîb-i Bend*'in Türk Edebiyatı'nda bu kadar önemli bir yere sahip olmasının nedeni sosyal meselelere değinmesidir. Eser toplumsal çözülmeyi başarılı bir şekilde hicvederek, hiciv türünün en başarılı örnekleri arasında yer almıştır.<sup>13</sup> Şair *Terkîb-i Bend* de rindane bir eda ile riyadan, nefretten, para hırsından sikayet ederken, zamanın aksaklıklarına, haksızlıklara karşı isyan etmiştir.<sup>14</sup> Bununla beraber Rûhî klasik Türk Edebiyatı'nın en çok gazel yazan şairlerinden biri olarak âşıkâne bir üslup benimsemiştir. Aşk, içki, sevgili, ayrılık ve vuslat konularını işlediği gazellerinde akıcı bir dil kullanmıştır. Söz sanatlarına şiirlerinde çok sık yer vermemiş, sade ve yalınlıktan yana olmuştur. Bunda elbette sosyal olaylara duyarlı bir şair olmasının da etkisi vardır.<sup>15</sup>

## 2.2.2. Mecmuanın Rûhî Divanıyla Karşılaştırılması

Çalışma yapılırken gazeller Prof. Dr. Coşkun Ak'ın "Bağdatlı Rûhî Dîvânı" ile mukayese edilmiş ve farklar hazırlanan metinde dipnotlarda gösterilmiştir. Bu farkları gruplandırarak şu şekilde gösterebiliriz:

### a. Harf Farklılıkları:

Divan ile mecmua arasında birçok kelimedede harf farklılıkları vardır. Bunlar metinde dipnotlarda belirtilmiştir. Birkaç tanesini buraya örnek olarak kaydettik:

<sup>10</sup> Nihat Öztoprak, *Rûhî*, Timaş Yayınları, İstanbul 2001, s. 11-12.

<sup>11</sup> Coşkun Ak, *Bağdatlı Rûhî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divân'ından Seçmeler*, Gaye Kitabevi, Bursa 2000, s. 29.

<sup>12</sup> Murat Uraz, *Bağdatlı Rûhî Hayatı, Şahsiyeti, Şiirlerinden Seçme Parçalar*, Kültür Basımevi, İstanbul 1941, s. 5.

<sup>13</sup> İbrahim Ethem Buyruk, *Bağdatlı Rûhî Divanı'nda Sosyal Hayat*, Doktora Tezi, Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015, s. 9.

<sup>14</sup> Coşkun Ak, *Bağdatlı Rûhî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divân'ından Seçmeler*, Gaye Kitabevi, Bursa 2000, s. 66

<sup>15</sup> Nihat Öztoprak, "a.g.e.", s. 17.

Kesdi benden zāhid-i alūde-meşreb pendini

Gördi kim 'ışkum ziyād olmakdadur virdükce pend (G. 1/3)

Bu beyitte “pendini” olarak yazılan kelime divanda “pendüni” şeklinde yazılmıştır.

Öykinürmüş lebüne çün şekker

Ölmez isem alayın andan dād (G. 6/4)

Beytinde geçen “alayın” kelimesinin divanda “alayım” şeklinde yazıldığı görülür.

Çeşmüñle gamzeñe zarar itdi başın virür

Biz çıkduğ ey perī ser-i zülfüñle ser-be-ser (G. 25/6)

Beytinde 1. mısraın sonundaki “virür” kelimesi divanda “virüp” olarak geçmektedir.

#### **b. Kelime Farklılıkları:**

Mecmua divanla karşılaştırıldığında bazı kelimelerin farklı olduğu görülmüştür. Bu durumda vezne ve anlama en uygun olan kelime seçilerek metne alınmıştır. Pek çok kez karşılaşılan bu durumla ilgili birkaç örnek aşağıda verilmiştir:

Böyle müsteşnā ğazeller dirsen ey Rūhī nice

Çılmasun tab'uhn selāset-baħşuña a'dā ħased (G. 2/5)

Bu beyitte mecmûada “müsteşnā” olarak okunan kelime divanda “mestāne” olarak geçmektedir.

Sañadur ħüb-rūlar içre meylüm kim ruħ-ı pākuñ

Ĥayālin ħalbe 'aksin dīde-i nemnāke şalmışdur (G. 36/4)

Bu beyitteki “meylüm” kelimesi mecmûada “göñlüm” şeklinde geçmektedir. Ancak anlam olarak daha uygun olduğu için “meylüm” kelimesi alınmıştır.

Çomazsın zülfin elden boynı bağlu ħuluñam dirsin

Çoya Rūhī 'aceb endişe-i dūr u dirāzuñ var (G. 68/5)

Bu beyitte “dūr u dirāzuñ” ifadesi mecmûada “derd u zāruñ” olarak okunmuştur. Ancak divandaki ifade anlam bakımından daha uygun olduğu için tercih edilmiştir.

### c. Kelime Fazlalıkları ve Eksiklikleri:

Divanla mecmuanın bir diğerk farkı da fazla veya eksik kelimelerdir. Bazı kelimeler divanda bulunup mecmuada bulunmazken, bazı kelimeler ise mecmuada bulunup divanda bulunmamaktadır. Yine bu durumda anlam ve vezin dikkate alınmıştır:

Olmış cebîni üzre arağlar girih girih

Güyâ doğınmış alnına bir sünbül-i sefid (G. 11/4)

Bu beyitte ikinci mısradaki “bir” kelimesi mecmuada bulunmamıştır ancak bu kelime vezni tamamladığı için metne alınmıştır.

Her kaçan alsam ele yazmağs süz-i dilümi

Od düşer üstine fi’l-hâl yanar her kâğız (G. 14/4)

Bu beytin ikinci mısradaki “fi’l-hâl” kelimesi divanda olduğu halde mecmuada yoktur. Fakat bu kelime olmadan vezin tamamlanmadığı için “fi’l-hâl” kelimesi alınmıştır.

Ağyâr o qalb-i âheni nerm eylemek diler

Miskîni gör ki yok yire şavuk demir döger (G. 25/1)

Yukarıdaki beyitte ikinci mısradaki “yire” kelimesi mecmuada olmamasına rağmen vezni tamamladığı için şiire alınmıştır.

Lebüñ cür’a-i meydür bir ayak toprağı üftâde

Yüzüñe bir ğarîb-i şehri dil-dâde meh-i enver (G. 39/4)

Bu beyitte 1. mısradaki “bir” kelimesi divanda yoktur.

Rûhiyâ altun idüpdür çehremi iksîr-i ‘ışk

Yanuma gelsün o serv-i sîm-ten isterse zer sezer (G. 42/7)

Yukarıda verilen beyitte ikinci mısradaki “sezer” kelimesi divanda yazılmamıştır. Redifin sütuna sığmadığı için yazılmamış olma ihtimali yüksektir ancak anlam ve vezin bakımından metne alınması uygundur.

Geldi zamānı ‘ışretüñ ‘ıyş idegör bāğda

Her biri bir ğonca-i terüñ bir qurulu otağdur (G. 49/6)

Yine vezni tamamladığı için metne alınan ikinci mısradaki “bir” kelimesi mecmuuda bulunmamaktadır.

Sen bizi şūfī o kavm-i pākdan fehm eyle kim  
Hāḡka vāşıl oldılar ġayrı ferāmūş itdiler (G. 59/4)

Bu beyitte de birinci mısrada vezne ve anlama uygun olduğu halde mecmuaya yazılmamış olan “fehm” kelimesi bu duruma örnek gösterilebilir.

Lebüñ añduḡca göñül dīde-i giryān ḡan aġlar  
Biri iñler ġam-ı ‘işḡuñla biri ḡan aġlar (G. 61/1)

Mecmuada olmadığı halde yazılması uyum olan kelimelerden biri de yukarıdaki beytin birinci mısradaki “kan” kelimesidir.

Şaḡlasun Allah o sā’at ‘āşıkı kim la’l-i yār  
Cām-ı mülden reng alup meclisde ḡaşlar ḡatılır (G. 76/4)

Yukarıdaki beyitte gazelin redifi olan “ḡatılır” kelimesi mecmuaya yazılmamıştır.

Buġün ol şūḡile hem-meclis olduḡ fırsat el virdi  
Ġam-ı hicr āḡir oldu Rūḡiyā maḡşūd ḡāşıldur (G. 78/5)

Bu beyitte birinci mısraın sonundaki “el virdi” ifadesi mecmuuda olmadığı halde divanda vardır. Ancak anlam ve vezin gereği bulunması daha uygundur.

İki şayyāddur ebrūları dildāruñ kim  
Her biri zīr-i kemendinde bir āḡū götürür (G. 84/2)

Bu beytin ikinci mısraı divanda “Her biri bir” şeklinde başlamaktadır. Ancak bir kelimesi vezne fazla geldiği için çıkarılmıştır, beyit divandaki şekliyle yazılmıştır.

Āsitānuñdaki ḡaş yaşdana ḡopraḡ döşene  
Rūḡi-i zāra ‘aceb mi diseler bī-kesdür (G. 90/5)

Yukarıdaki beyitte “zāra” olarak yazılan kelime mecmuuda “zāra zāra” şeklinde okunmuştur. Ancak mecmuadaki şekli vezne uygun olmadığı için divandaki şekli tercih edilmiştir.

Dime dermān ister iken derde oldum mübtelā

Ey gönül şabr eyle kim derdin viren dermān virür (G. 94/4)

Bu beyitte de redif olan “virür” kelimesi tahminen sütuna sığmadığı için mecmuada yazılmamıştır.

Ey dil yine şab’uñda beşāşetden eşer var

Ol çeşm-i siyehden saña beñzer ki nazar var (G. 108/1)

Yukarıdaki beytin birinci mısraındaki “yine” kelimesi mecmuada olmadığı halde divanda vardır. Divandaki şekli vezne daha uygun olduğu için tercih edilmiştir.

Ağyār giderse gelirün dimiş o meh-rū

Dil muntazır ammā ne gelür var ne gider var (G. 108/3)

Bu beyitte ikinci mısradaki ilk “var” kelimesi mecmuada yoktur, divanda vardır. Divandaki şekli vezne uygun olduğu için tercih edilmiştir.

#### **d. Beyit Fazlalığı:**

Karşılaştırma yapılırken divanda mecmuada bulunmayan beyitlere rastlanmıştır. Bu beyitler aşağıda verilmiştir:

Bülend-mertebe ‘Oşmān-ı dād-güster o kim

Kemāl-ı fazlile olmuş zamane içre Ferīd (G. 7/8. beyitten sonra)

Söz anlar hāl-i dilden bā-haber hoş-ḥūy u hoş-manzar

Maḥabbet ehline ihsānı bī-‘add şefkatı bī-ḥad (G. 10/4-5)

Bu ta’rīf itdügüñ meh-pārenüñ namın sorarlarsa

Di ki fettān-ı ‘ālem şāh-ı ḥübān-ı cihan Aḥmed (G. 10/5. beyitten sonra)

Visāla va’de virürsin burakma feryada

O deñlü şabr dil-i bī-ḳarārda yokdur (G. 17/2-3)

Görüp yolında seni çignemez geçer şanma

Bu merḥamet gönül o şeh-süvārda yokdur (G. 17/5. beyitten sonra)

Anuñ ki dīde-i cānı küşādedür nazarı  
Ne yerde gonca-i bāğ u ne gökde kevkebedür (G. 19/2-3)

Ĥākır görme ki ‘ālem-nümā bir āyinedür  
Ĥalender-i reh-i ‘aşquñ ki giydiği kebedür (G. 19/2-3)

Ĥanğı zāhid ki dil-āzārlığa māyıldür  
Rüz u şeb her ne ‘ibādet ki ider bātıldur (G. 20/1-2)

Gelse hilal-ı meclis-i ĥüsn u cemāluña  
Şaff-ı ni’ālda aña қаşuñ mekân virür (G. 35/3-4)

Seng-i ġam gerçi ider ādemi mecrūĥ amma  
Yār elinden ki gele biñ dür ü mercana değer (G. 37/1-2)

İzz ü ikbali teraққide olup ġün ġünden  
İde Allah ‘ināyet ki ‘ināyet demidür (G. 38/9)

Elüñden sen ġül-i ra’nānuñ anlar dā’imā belki  
Gelürler meylüñe zāhirde ĥaқıқat bağrı yanıқdur (G. 51/2-3)

Ukalā diққat ile fikr idüp ism-i yāre  
Ģayr bir nesne degül zülfine sünbül didiler (G.52/4-5)

Acebler çeşm-i kāfir-ġīsüñüñ қan dökdüġin iller  
Nice қan dökmesün ġamzeñ gibi cellada mālikdür (G. 57/2-3)

Felekde devlet-i didardan olur marüm  
Cihānda kendin o kim ṭālib-i tena’um ider (G. 58/5)

Eğerci Vâmık u Ferhād u Kaysa peyrevdür  
Belāda Rūhī velī cümleye taḳaddüm ider (G. 58/7)

Kimi cām-ı mey içmek dir olur kimi dir olmaz  
Olur olmazla bahş itmek benüm başdan ne kārumdur (G. 65/3-4)

Māh-ı çarḫuñ böyle sür'atle nedendür gitdügi  
Añlamış güyā seherden mihr-i raḫşānuñ gelür (G.71/4)

Büy-ı zülf-i 'anber-efşānın alanlar bādeden  
Didiler kim bu ne şebbūdan ne sünbūlden gelür (G. 72/3)

Çeşm-i yār aldıysa başdan 'aql u dilden şabruñı  
Ey gönül ğam çekme aḫvāl-ı yağma böyledür (G. 77/3-4)

Haḫ u ḫālına degül ancak leḫāfet mazhar  
Ol gül-i ter dürr-i yektādur serāpā böyledür (G. 77/3-4)

Luḫf umanlar ağlasunlar cevr ü ḫahruñdan felek  
Ey gönül ğam çekme kim aḫvāl-i dünyā böyledür (G. 77/44-5)

Yazmış raḫīb defter-i 'uşşāḫa nāmını  
'Āşık kaçan muḫayyed-i nāmu nişān olur (G. 79/4-5)

Cünbişi cām-ı riyādan görünür mestāne  
Eyleseñ diḫḫatle şūfī-i huşyāra nazār (G. 80/6-7)

Bu miḫnet-ḫānede def'-i ğama bir neş'e lāzımdur  
Olup esrāra ḫālib yine ḫayrān olmamız yegdür (G. 81/3-4)

Sen kemāl-i ḫüsn ile ḫaḫ bu ki kām-baḫşsın  
Genc-i maḫabbetüñ bulan sīnede kām-yāb olur (G. 98/6-5)



Ṭoludur ḥubb-ı Murtaẓā dilde

Ḳuluyuz emrine rızāmuz vardur (G.101/5-6)

Neyleyin dünyādan ey meh-pāre bīzār olmayup

Derd-i hicr-i yār cāndan ādemi bīzār ider (G. 102/5-6)

Şafāmuz var ezelden bāde-i ‘aşḳuñla sermestüz

O ḳaydı çekmezüz kim bāde-i gül-fāmımız yoḳdur (G. 103/3-4)

Kindür ol faẓl u hüner şāḥibi ‘Osmān Pāşā

Ki cānibinde nice şāḥib-i ‘irfān oturur (G. 106/8. beyitten sonra)

Çin illerinüñ çoḳ gözi āhūların ögme

Ey hvāce bu Rūm illeridür bunda neler var (G. 108/6-7)

Eylemez ḳaṭ’-ı nazar la’l-i lebününden Rūḥī

Beñzer ol ṭūṭi-i gūyāya ki şekker gözedür (G. 113/6. beyitten sonra)

İzi ṭozın getürür bād-ı şabā Pāşānuñ

Dīde-i Rūḥi-i sevdā-zede yollar gözedür (G. 113/6. beyitten sonra)

Kindür ol luṭf u kerem şāḥibi ‘Osmān Pāşā

Ki virür şā’ire sīm ü zer ü gevher gözedür (G. 113/6. beyitten sonra)

#### e. Beyit Eksikliği:

Mecmuada bulunan bazı beyitler yapılan karşılaştırmada divanda bulunamamıştır. Bu beyitler aşağıda verilmiştir:

Egerçi köhne şarābıyla yārdır yine

Ḳabūlümüz durur ammā olur leẓīz cedīd (G. 3/4)

Ḥaddin aşdı dil-i mecrūḥa cefā-yı aḡyār  
Saña ḳalmıřdur iş ey āḥ-ı sirāyet demidür (G. 38/6)

Gitdüġinden böyle sür'atle bugün mihr-i münir  
Bildüm ey miskin bu gece māḥ-ı tābānuñ gelür (G.71/4)

Nice zülfin sünbül ü şebbüya teşbiye eyler  
Kim anuñ zevkı ne şebbüdan ne sünbülenden gelür (G. 72/3)

Degül āsüdelik çün şāḥib-i ḥimmete mümkün  
Olup āsüde birkaç gün perişān olmamız yegdür (G. 81/4)

Nice 'ārifler ile ola muḳābil zühḥād  
Nice ḳarşı ḳoya mestāne ile ayıklar (G. 87/4)

Şi'rde söz gelicek yirleri gözler yoḳdur  
Gözedürse anı Rūḥ-i suḥan-ver gözedür (G.113/7)

#### **f. Sıralama Farklılığı:**

Divanda birçok yerde beyit eksikliğe ve fazlalığına da bağlı olarak beyit sıralamalarında farklılıklara rastlanmıştır. Aşağıda buna örnek olabilecek birkaç beyit verilmiştir:

Mecmuada 17. gazelin 3. beyti olan şu beyit divanda öncesinde başka bir beyit verilerek sıralamada 4. beyit olarak gösterilmiştir:

Felekde cām-ı mey-i 'ıyşdan olan maḥrüm  
Hemān benem ki yerüm bezm-i yārda yoḳdur (G. 17/3)

Aşağıdaki beyit mecmuada 5. sıradadır ancak divanda öncesinde mecmuada bulunmayan başka bir beyit olduğu için 6. sırada verilmiştir:

O ğonca bir adeh içse açılsa da Rūhī  
Ne ŗā'irāne edālar ne hoŗ tekellūm ider (G. 58/5)

**g. Gazel Eksikliği:**

Aŗaęıda verilen gazeller divanda yoktur:

*fe'ilātūn/fe'ilātūn/fe'ilātūn/fe'ilūn*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. Dil-i ŗad-āki zūlf-i perīŗāna çeker  
Bulur ol mūy ğamın her ne ise ŗāne çeker
2. Kim çıkar baŗa ser-i zūlf-i girih-gīrūñle  
Yine ol silsile-i cevrin dil-i dīvāne çeker
3. aŗlaruñ bükdi belin gerçi kemān-ı 'ıŗķuñ  
'Aŗıķuñ Rūstem destānı ile haŗmāne çeker
4. Yaraŗur çalsa ad mūr ŗıfat cāñ-ı za'ıf  
Pıŗkeŗ pāy-ı melaħdur ki Sūleymāna eker
5. Ne çeker adını aŗhāb-ı riyā ikide bir  
Dutalum rind-i gedā bir iki peymāne çeker
6. Ayağı toprağı tāc-ı ser-i eŗrāf-ı cihān  
Sūrme-i hāķ-i rehin dīde-i a'yāna çeker
7. Hūblar utsa rikābın yiridūr Rūhī açan  
Esb-nāz-ı felek ol hūsrev-i hūbāna eker (G. 48)

*fā'ilātūn/fā'ilātūn/fā'ilātūn/fā'ilūn*  
*Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_*

1. Gül ruḥuñla baḥş ider glzrda ğurralanur  
Serv addñle beraberlik idüp bllanur
2. Bu lefet var Şanur ḥsnnde mh-ı crda  
yknr ḥurŐid ‘lem-tbuña ğurralanur
3. Ḥb-rlar aldı meydnı a’ceb hengmedr  
Sen ııp bir cilve itseñ ortalı ralanur
4. Cybr-ı vd-i ğmdur dimişsin eşkümi  
Nr didüm cdur amm ma’nde ralanur
5. Yanımızda tıfl-ı ebced ḥavn deglken Őeyḥ-i Şehr  
llere da’v-yı ‘irfn eyleyüp bllanur
6. ‘rzuñla germ olup da’v-yı ḥüsn eyler yürür  
Gökde mihr ey Ysuf-i gül-ehre msteŐnlanur
7. Germ olup Rḥ gibi cnn bıramaz teŐe  
Pr yaar pervne geri Şem’a b-pervlanur (G. 95)

#### **h. Mısra Farklılıkları:**

AŞağıdaki beytin ikinci mısraı divanda Şu Şekilde gemektedir: “Olsun ol Ḥzr-ı zaman bedraa-i rh meded”

almıŐsuz vd-i fratde ne hemdem ne refi

Meded ey ḥzr-ı zamne meded eyvah meded (G. 4/2)

AŞağıdaki beytin ilk mısraı divanda “Bilindi maḥrem-i esrar-ı ‘aşkı olduğun yruñ” Őeklinindedir:

Dokundı kŐene tr-i müjekdür bildi hep ‘lem

Duyuldu Rḥiy Őimdengir inkra yir yodur (G. 18/5)

Aşağıda verilen beytin ilk mısraı divanda şu şekildedir: “Yevke lā-yenfa’u mālün” didi Mevlāmuz”:

Yem lā yenfe’u māl” didi çün Mevlāmız

Bu sözi kim ki ta’kku ider ol ‘ākıldür (G. 20/2)

Aşağıdaki beyitte ilk mısra divanda “Şevk-i vaşl ağladur ağyārı beni miḥnet-i hicr” olarak verilmiştir:

Hem raḳīb ağlar elinden o perīnūñ hem ben

Kāfir ağlar ğam-ı ‘ışkile müselmān ağlar (G. 61/4)

Aşağıdaki beytin birinci mısraı divanda “Olaldan dūr ḥāli Vāmıḳ u Ferhād u Mecnūndan” şeklinde geçmektedir:

Gidelden Vāmıḳ u Ferhād u Mecnūn mülk-i ‘ālemden

Diyār-ı ‘ışkda ben bī-kese bir āşinā yoḳdur (G. 68/2)

Aşağıda verilen beytin birinci mısraı divanda mecmuadan farklı olarak şu şekildedir: “Günlerin şevk-ı ruḥuñla giçüre şādıḳlar”

Günleri zevk-i vişālūñe giçen ‘āşıḳlar

Şubḥ olunca gice mehtāb nedür bilmezler (92/2)

### 2.3. MECMUADA KARŞILAŞILAN BAZI PROBLEMLER

Mecmuaların yazıldığı dönemlerin şartları gereği eserlerin el ile yazılmasına bağlı olarak müstensihin dalgınlığı, yorgunluğu, mürekkep ve kağıt azlığı, ışık yetersizliği gibi durumlar eserlerde bazı hata ve eksikliklere yol açabilmektedir. Söz konusu mecmuanın çalışılan kısmı için de bu durum geçerlidir. Mecmuada eksik harfler, eksik veya vezne uymayan kelimeler, hatalı harekeler gibi problemlerle karşılaşılması; bu problemler tamir edilmeye çalışılmış ve bu hususta büyük ölçüde divanla karşılaştırmadan yararlanılmıştır.

#### 2.3.1. İmlâ İle İlgili Bazı Problemler

Mecmuanın çalışılan varaklarında bazı imla problemleriyle karşılaşmıştır. Bu problemler okumayı zorlaştırdığı gibi vezin ve nesre çeviriyi de etkilemektedir. İmlâ

problemleri arasında en çok karşılaşılan çoğu yerde atıf vavlarının yazılmamasıdır. Örneğin; 1 numaralı gazelin beşinci beytinde “şūh u şehlevend” ve 29 numaralı gazelin birinci beytindeki “taze vū ter” ifadesindeki atıf vavları mecmuada bulunmadığı halde vezne ve anlama uygun olduğu için metne eklenmiştir.

Mecmuada bazı kelimelerde harf hataları yapılmıştır. Buna örnek olarak 3 numaralı gazelin dördüncü beyti gösterilebilir. Bu beyitte “lezīz” kelimesinde ikinci “z” harfinin noktası unutulmuştur. Harf hatalarının yanında hareketlerle ilgili problemler de görülür. Kimi yerlerde şeddeler yazılırken kimi yerlerde atlanmıştır. Örneğin; 8 numaralı gazelin birinci beyti ve 9 numaralı gazelin üçüncü beytinde “ittihād” kelimesi geçmektedir ancak 8. gazelde “ittihād” kelimesi şeddesiz yazılmışken 9. gazelde şeddeli yazılmıştır. Bu durum okumayı zorlaştırmaktadır.

Yazımında sabit olunmayan kelimelerden biri de “durur” kelimesidir. 105 numaralı gazel “durur” rediflidir ancak bu kelime bazı beyitlerde “durur” bazı beyitlerde “turur” şeklinde yazılmıştır. Ayrıca 112. gazelin üçüncü beytinde vezne bir etkisi olmamasına rağmen “geh” ve “gāh” şeklindeki iki farklı yazım da bu imla hatasına örnek olarak gösterilebilir.

Mecmuanın çalışılan kısmında karşılaşılan hatalarda biri de başlık yazımıdır. 11 numaralı gazelin başlığı gazelin ilk beytinden sonra yazılmıştır. Böylece 11. gazelin ilk beyti 10. gazelin son beyti gibi görünmektedir. Ancak redif farkı ve mahlasa bakıldığında bu hata anlaşılmaktadır.

Bir hata olarak kabul edilmemekle beraber mecmuanın bazı yerlerinde redifler sütuna sığmadığı zaman yazılmamıştır.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### 3. METİN

#### 3.1. METNİN TESİSİNDE TAKİP EDİLEN YÖNTEM

- a. Gazellerin numaraları, aruz kalıpları ve bahirleri üst kısımlarına koyu (**bold**) harflerle yazılmıştır.
- b. Mecmuadaki başlıklar da vezinlerden sonra koyu (**bold**) harflerle eklenmiştir.

- c. Beyitler de kendi arasında sırayla numaralandırılmıştır.
- d. Gazellerin mecmuadaki varak numarası ve kime ait olduğu dipnotlarda belirtilmiştir.
- e. Mecmua divan ile karşılaştırılmış, gazellerin divandaki sayfa ve sıra numaraları dipnotta gösterilmiştir.
- f. Mecmua divanla karşılaştırıldığında bazı yerlerde farklılıklar görülmüş, anlam ve vezin göz önüne alınarak en uygun olan çalışmada tercih edilmiştir.
- g. Divanla olan farklılıklar dipnotlarda belirtilmiştir. Metinde tercih edilen önce olmak üzere divanda kullanılan ifadeler “-D”, mecmuada kullanılan ifadeler “-M” ile gösterilmiştir.
- h. Divanda bulunmayan gazeller kendi dipnotlarında gösterilmiştir.
- i. Divanda bulunmayan beyitler ise “-yok D” şeklinde dipnota yazılmıştır.
- j. Divanda olup mecmuada olmayan beyitler ise divandaki yerleri belirtilerek dipnota eklenmiştir.
- k. Şiirlerde geçen özel isimlerin ilk harfleri büyük yazılmıştır.
- l. Şiirlerde bulunan ayet ve hadisler tırnak içinde yazılmış, nesre çeviride parantez içinde Türkçeleri verilmiştir.
- m. İkinci şahsa ait sözler nesre çeviride tırnak içinde gösterilmiştir.
- n. Gazelerde “-ıb, -ib, -ub, -üb” şeklinde yazılan zarf fiiller “-ıp, -ip, -up, -üp” şeklinde yazılmıştır.
- o. Her gazelin nesre çevirisi devam eden sayfada verilmiştir.

3.2. ŞİİR MECMUASI (153<sup>b</sup>-169<sup>b</sup> VARAKLARININ TRANSKRİPSİYONLU METNİ  
VE NESRE ÇEVİRİSİ)

1.<sup>16</sup>

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün*  
*Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_*

**Velehū ḥarfu'd-dal**

1. Mürg-i dil 'anḳādur olmaz degme bir rişteyle bend  
İster ol zülf-i semen-bū gibi ol müşkīn kemend
2. Derd-i hicr u zevḳ-i vaşl-ı yārdan sākī-i dehr  
Geh sunar zehr-i helāhil ehl-i 'ıṣṣa gāh ḳand
3. Kesdi benden zāhid-i alūde-meşreb pendini  
Gördi kim 'ıṣṣum ziyād olmaktadır virdükce pend
4. Ḳonmayup her şāḥa yüksekden uçarken mürg-i dil  
Bağladı zülf-i dil-āvīzine bir serv-i bend
5. Ben daḥī ḥālümce çok maḥbūb gördüm Rūḥiyā  
Görmedüm bir öyle nāzūk-tab' şūḥ u şehlevend

<sup>16</sup> 153b; **Bağdatlı Rūḥī**: *Dīvān*: G. 119. s. 380.

(1b) bir: ol D.

(2a) dehr: 'aşḳ D.

(3a) pendini: pendüñi D.

(4b) bend: bülend D.



### Nesre Çevirisi:

1. (Benim) Gönül kuşum bir Anka'dır ki, o öyle herhangi bir iple bağlanamaz. O yasemin kokulu saç gibi mis kokulu bir kement ister.
2. Sâkî aşk ehline kâh ayrılık derdinden öldürücü zehir, kâh yare kavuşma zevkinden şeker sunar.
3. Zâhid benden nasihatini kesti. (Çünkü) Gördü ki, (benim) aşkım o nasihat verdikçe artmaktadır.
4. (Benim) gönül kuşum her dala konmayıp yüksekten uçarken, bir servi (boylu sevgili) (onu) saçının tellerine bağladı.
5. Ey Rûhî! Ben bu hâlimde çok sevgili gördüm. (Ama) böyle nazik yaratılışlı, şuh bir güzel görmedim.

2.<sup>17</sup>

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün*  
Remel \_ . . \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . . \_

1. Serv-қadsin sebz-һаһsin ғонса-леbsin ләле-һанд  
‘Аlemi арәлаһһsin һүsnile ey serv-қад
2. Gөnlүmi biһ pәre қıl gögsүmde yüz biһ yәre ач  
Cән viren yoluһda senden dil mi һақлар yә cesed
3. Şayқal-ı ‘işқuһla pāk itdüm gөһül әyіnesin  
Şәhid-i һәlimdür ey gül-çehre eynүmde nemed
4. Cәna minnetdür yolunda һәke yeksән olmamuz  
Ey sehі-қад tek bizi üftәdelerden eyle ‘ad
5. Böyle müsteşnә ғазeller dirsен ey Rүһi nice  
Қılһasun tab’uһ selәset баһşuһa a’dә һased

<sup>17</sup> 153b; **Bağdatlı Rүһi**: *Dīvān*: G. 132. s. 389.

(1a) gonca-lebsin lәle һанд: gonca-femsin lәle һад D.

(2a) yәre ач: lәle M.

(5a) müsteşnә: mestәne D.; һab’uһ: һab-ı D.

### Nesre Çevirisi:

1. Ey servi (boylu sevgili)! Servi boylusun, yeşil hatlısın, gonca dudaklısın, lale gülüşlüsün; ey servi boylu (sevgili), güzellikle âlemi süslemişsin.
2. Gönlümü bin parçaya ayır ve göğsümde yüz bin (tane) yara aç. Senin yolunda can veren senden gönlünü de bedenini de saklar mı (hiç)?
3. Ey gül yüzlü (sevgili)! Aşkının cilâsıyla gönül aynasını temizledim. Hâlimin şâhidi omzumdaki hırkadır.
4. Ey düzgün ve güzel boylu (sevgili)! Senin yolunda yerle bir olmak canımıza minnettir. (Yeter ki) sen bizi (sana) düşkün âşıklardan say.
5. Ey Rûhî! Böyle farklı, güzel gazeller söylersen düşmanlar senin bu akıcı, güzel anlatımına haset etmesin.

3.<sup>18</sup>

*mefā'ilün/fe'ilātün/mefā'ilün/fe'ilün*  
Müstec. \_ . \_ / . . \_ \_ / . . . \_ / . . \_

1. Kenār-ı cüy demi lāle-renk sāye-i bīd  
Göñülde ğam kıomaz aşıā 'ale'l-ħuşıı' ola 'īd
2. Mu'aıııar eyledi ğīsūları cihānı deyū  
Getürdi bād-ı şabā şāma yine tāze nüvīd
3. 'Aceb mi şāmda 'ııık ehli olsa rüsvāy  
Hevā-yı şāmla nāmūs u nām ħıfzı ba'īd
4. Egerçı köhne şarābıyla yārdır yine  
Ķabūlümüz durur ammā olur lezīz cedīd
5. Kıızardı gözleri beñzi şarardı ħayretten  
Olinca nergis bāğuñ gözine çeşm-i bedīd
6. Göñülde cān gibi maħcüb olubdur ol maħbüb  
Rūħiyā kim görür ise cemālin oldu sa'īd

<sup>18</sup> 153b; **Bağdatlı Rūħī**: *Dīvān*: G. 123. s. 383.

(1a) demi: mey-i D.

(3a) şāmda: şāhide D.

(4) yok D.

(5b) nergis: nergis-i D.; çeşm-i bedīd: cism-i nüvīd D.

(6b) cemālin: cemālūñ D.; oldu: ola D.

### Nesre Çevirisi:

1. Nehrin kenarında söğütün gölgesinde lalae renkli sevgili ile gezinme vaktidir. Hele bir bayram olsa gönülde asla gam kalmaz.
2. Sabah rüzgârı (sevgilinin) saçları cihanı güzel kokulu (bir yer) yaptı diye, akşama taze bir müjde getirdi.
3. Aşk ehli akşam rezil olsa şaşılacak şey midir? (Çünkü) akşamın arzusuyla namus ve namı korumak zordur.
4. Yar o köhne şarabıyla gelse de yine kabulümüzdür, zira o şarabın lezzeti yenidir.
5. Nergis bağıın görünen gözü olunca hayretten gözleri kızardı, benzi sarardı.
6. Ey Rûhî! O sevgili gönülde can gibi gizli ve kapalıdır. Onun yüzünü kim gördüyse mutlu oldu.

4.<sup>19</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_

1. Āh idüp senden umarken dil-i gümrāh meded  
Başladuñ cevr u cefā eylemege āh meded
2. Qalmıřuz vādi-i fūrkatde ne hemdem ne refik  
Meded ey hışr-ı zamāne meded eyvāh meded
3. Böyle qalmaz tokınur tır-i kazā a'dāya  
'Ākıbet bir gün ider āh seşer-gāh meded
4. Sevin ey dil ki helāk eyledi yār ağyarı  
Ne sa'ādetdür ide bendesine řāh meded
5. Ğayrdan umma meded eyle tevekkül Haşka  
Rūhiyā devlet anuñ kim ide Allāh meded

---

<sup>19</sup> 153b; **Bađdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 131. s. 388.

(2b) Meded ey hışr-ı zamāne meded eyvah meded: Olsun ol Hışr-ı zaman bedraqa-i rāh meded D.

(3b) āh: āh-ı D.

### Nesre Çevirisi:

1. Yolunu şaşırılmış gönlüm senden yardım umarken, sen bana eziyet ve sıkıntı vermeye başladın imdat!
2. Eyvah ey zamanın Hızır'ı imdat! Ayrılık vadisinde ne bir arkadaş ne bir yoldaş var, tek başına kalmışız.
3. Bela oku bir gün düşmanlara değer, böyle kalmaz. Sonunda (düşman) seher vakti âh edip yardım ister.
4. Ey gönlüm sevin (çünkü) yar rakipleri helak etti. Padişahın kölesine yardım etmesi ne (büyük) mutluluktur.
5. Ey Rûhî! Hakka tevekkül et, başkasından medet umma. (Çünkü) Allah'ın yardım ettiği kimse saadettedir, mutluluk sahibidir.

5.<sup>20</sup>

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün*  
Remel\_.\_.\_/\_.\_.\_/\_.\_.\_/\_.\_.\_

1. İñledür geh cānı ğamzeñ geh o la'l-i nüş-ğand  
İki ħün-rīzūñ elinden neylesün bir derd-mend
2. Ğam degül zār u zebūn olsağ belādur ħağ bu kim  
Sen bir ehl-i derd olasın sevdüğüñ bir şehlevend
3. Ben ħod ey zālīm giriftār olıcağ oldum saña  
Boynuma urmağ ne ħācet zūlf-i pür-çinüñ kemend
4. Ħüsni reşk-i āfitāb olsa degül mağbūlümüz  
Bir güzel kim serv gibi olmaya bālā-bülend
5. Rūḫiyā 'ālem zārīf oldı 'aceb ḫayretdeyüz  
'Ayb-cüyān-ı cihānuñ her biri bir ħod dil-pesend

---

<sup>20</sup> 154a; **Bağdatlı Rūḫī**: *Dīvān*: G. 122. s. 382.



### Nesre Çevirisi:

1. Canı kâh gamzen inletir, kâh tatlı gülüşlü dudağın. İki kan dökenin elinden ne yapsın bu dertli (âşık)?
2. Zayıf ve güçsüz olsak da dert değildir. (Çünkü) doğru olan senin dert sahibi olman, sevdiğinin de bir boylu poslu güzel olmasıdır.
3. Ey zalim (sevgili)! Ben kendim sana tutulmuş olacaktım (ama) boynuma (kement) vurmaya ne gerek, karışmış saçların (zaten) kementtir.
4. Bir güzelin güzelliği güneşi kıskandırırsa da eğer servi gibi uzun boylu değilse, katımızda makbul değildir.
5. Ey Rûhî! Âlem zarif olduğu için hayretteyiz. Cihanda ayıp arayanların her biri kendisi gönlün beğendiğidir.

6.<sup>21</sup>

*fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. Bendesin şāh-ı kerem itmez yād  
Elümüzden ne gelür gerçi ne dād
2. Güli vaşf eyler ise diñletmez  
Bülbülüñ nālelerinden feryād
3. Bendeñi pādişehüm luḫf eyle  
Ḥizmetüñden meded itme āzād
4. Öykinürmüş lebüñe çün şekker  
Ölmez isem alayın andan dād
5. N'ola bed-nām-ı maḥabbet olsam  
Rūḫiyā bākī ḳalurmuş eyü ād

---

<sup>6</sup> 154a; **Bağdatlı Rūḫī**: *Dīvān*: G. 138. s. 393.

(1a) itmez: itme M.

(4b) alayın: alayım D.

### Nesre Çevirisi:

1. Kerem şahı kölesini uzaklara atmaz, gerçi elimizden ne gelir, bu nasıl adalet?
2. Bülbül gülü tarif ederse, inilteleri ve feryatlarından anlattığı duyulmaz.
3. (Ey) Padişahım! (Ben) kölene iyilik ve güzellik yap, beni hizmetinden ayrı bırakma (hür bırakma).
4. (Ey sevgili!) Şeker dudaklarına öykünürmüş, (Eğer) ölmezsem ondan bir tat alayım.
5. Ey Rûhî! İyi ad bâkî kalırmış, ben aşkın kötü şöhretlisi olsam ne olur?

7.22

*mefā'iliün/fe'ilātün/mefā'iliün/fe'iliün*  
Müstec. \_ . \_ / . . \_ \_ / . \_ . \_ / . . \_

1. Esīr-i 'ışka cünün el virürse görme ba'īd  
Bahār bir yañadan geldi bir yañadan 'īd
2. Şafā-yı 'īd ile düşdi şu deñlü bādeye halk  
Ki yolda mest yatur şadhezār pīr u mürīd
3. Açıldılar çemenüñ güllerine virmege reşk  
Güzeller egnine giymiş libās surh u sefid
4. Kenār-ı cūda varup h<sup>v</sup>āba mest-ı 'ışk şanur  
Ki zıll per-i hümādur başında sāye-i bīd
5. Çemende 'ıyş idesin yār ile ne demdür o dem  
Ki gāh gül şuna mestāne gāh cām-ı nebīd
6. Şafā ise ğarazuñ īd-gāha gel ki saña  
Cemāl 'arz ide her lahza biñ meh u hūrşīd
7. Taraf taraf şalınur mest olup perī-veşler  
Ne yaña baksañ olur bir melek öñüñde bedīd
8. Müşerref eyledi Rūhīyi dest-būsiyla  
Yazıldı bendeleri defterine nām-ı sa'īd

<sup>22</sup> 154a; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 137. s. 392.

(6a) īd-gāha gel ki saña: īd-gāh saña M.

(6b) lahza: küşe D.

(7a) olup: olursa D.

Divanda 8. beyitten sonra şu beyit vardır:

Bülend-mertebe 'Oşmān-ı dād-güster o kim  
Kemāl-ı fazlile olmuş zamane içre Ferīd

### Nesre Çevirisi:

1. Bir yandan bahar geldi, bir yandan bayram. Aşk esirine delilik el verirse şaşırma.
2. Bayramın neşesiyle halk o denli şaraba düştü ki yüz bin tane pîr ve mürid yolda sarhoş (olmuş) yatıyor.
3. Güzeller kırmızı ve beyaz elbiseler giyerek, çimendeki gülleri kıskandırmak için (gül gibi) açıldılar.
4. Aşk sarhoşu nehir kenarında uykuya varıp söğüt gölgesini başında bir hüma (kuşunun) kanadı zanneder.
5. Çemende yar ile yaşadığın zaman öyle bir zamandır ki; (o zaman) o sarhoş gibi olan (sevgili sana) kâh gül sunar, kâh kadeh sunar.
6. Maksadın eğlence ise, bayram yerine gel ki her an bin ay ve güneş sana güzellik arz etsin.
7. Peri gibi (güzel)ler sarhoş olup her tarafta salınırlar. Ne yana baksan karşına bir melek çıkar.
8. Rûhî'yi el öpmekle şereflendirdi, (Rûhî) köleler defterine mutlu olarak yazıldı.

8.<sup>23</sup>

*mef'ülü/fā'ilätü/mefā'ilü/fā'ilün*  
*Muzārī\_.\_./\_.\_.\_./\_.\_.\_./\_.\_.\_*

1. Halk-ı cihān ile şu kadar kıldum ittiḥād  
Bir dost bulamadum ki ola ḥāliṣu'l-vedād
2. Ehl-i kemāle karşı komaḳ maḥz-ı cehldür  
Ḥaḳkā budur ki 'ārif olan eylemez 'inād
3. Taḥṣīl u māl u rütbe-i 'ālī ne cüz'idür  
Dünyāya gelmeden bize ger bu ise murād
4. Eflāke çıksa nefsine yol bulmayan kişi  
Ma'nide anı 'ārif olanlar bilür cemād
5. Baḥş-ı me'ād-ı mebde-i cem' olsa kâ'inat  
Ḥāşā ki ide 'ārif olan selb-i i'tikād
6. Şimden gerü ne balsa gerekdür gelen ki biz  
Bulduḳ cihānda lütf u keremden hemān bir ad
7. Rūḫī 'aceb mi balsa ḡam-ı dehrden necāt  
Kesk-i ma'ārif eyleyen olur hemişe şād

<sup>23</sup> 154a; **Baḡdatlı Rūḫī**: *Dīvān*: G. 117. s. 379.

(3a) Taḥṣīl u māl: Taḥṣīl-i māl D.

(5b) selb-i i'tikād: sülb-i i'tikād D.

(6b) hemān: hemīn D.

### Nesre Çevirisi:

1. Cihan halkı ile o kadar birlik oldum, ittihat ettim. (Ama) (bana) saf sevgi verecek bir dost bulamadım.
2. Kemal ehline karşı koymak saf cahilliktir. Doğrusu budur ki arif olan inat etmez.
3. Eğer dünyaya gelmekle arzu edilen şey tahsil, mal ve rütbe ise, bunlar ne kadar küçük ve önemsizdir.
4. Nefsine yol bulamayan kişi göklere çıksa bile, arif olanlar onu cansız ve katı bir cisim olarak görür.
5. Ahiretin başlangıcında dünya bir araya toplansa da hâşâ arif olan inancını inkâr etmez.
6. Biz cihanda lütuf ve keremden bir şan, şöhrat bulduk. Bundan sonra bir şey bulmamıza gerek yoktur.
7. Rûhî dünya gamından kurtulsa buna şaşılır mı? İlim kazanmaya çalışan daima mutlu olur.

9.<sup>24</sup>

*mef'ülü/fā'ilätü/mefā'ilü/fā'ilün*  
*Muzāri \_ \_ . / \_ . \_ . / . \_ \_ . / \_ . \_*

1. Ey dil dilerseñ olmaya meh senüñle yād  
Zinhār āşinālığı yanında itme yād
2. Mihr-i cemal-i yār temāşā degül midir  
Seyr eyledükce şevkın ider ādemüñ ziyād
3. Maḥbüb u meyle zāhid alışmazsa ğam degül  
Āsān mıdır güzeller ile itmek ittiḥād
4. Cām-ı sipihre 'ārif olan aldanur mu hiç  
Cāhe ne i'tibār u sipihre ne i'timād
5. Dīdüm ğamuñla öldi raķīb işidüp o şūḥ  
Nāz ile öldi ise didi Rūhī ola şād

<sup>24</sup> 154b; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 118. s. 380.

(1b) āşinālığı: āşināları D.

(4a) Cām: Çāh D.

(4b) Cāhe: Çāha D.

(5b) Nāz ile öldi ise didi Rūhī ola şād: Nāz ile didi öldi ise Rūhī ola şād D.



### Nesre Çevirisi:

1. Ey gönül! Eğer o ay yüzlü sevgilinin seninle yabancı olmasını istemiyorsan, sakın onu tanıdığını (onun) yanında dile getirme.
2. Yarın yüzünün güzelliğini izlemek değil midir ki, seyrettikçe insanın şevkini artırır.
3. Zâhid sevgiliye ve meyle alışmazsa/şarap sevgisine alışmazsa dert değil, (zira) güzeller ile birlik olmak kolay değildir.
4. Ârif olan talihin kadehine aldanmaz. (Çünkü) ne makama itibar edilir ne talihe güvenilir.
5. (Sevgiliye) “rakip (senin) gamınla öldü” dedim, o şuh (sevgili) da bunu işitip naz yaparak; “öldüyse Rûhî mutlu olsun”/”Rûhî şâd olsun.” dedi.

10.<sup>25</sup>

*mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün*  
Hezec . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_

1. Şalınsa serv-i bālāyı ırakdan baqdurur ol qad  
Açılrsa lāle-i hamrāyı eyler dāğ-dār ol qad
2. Cemāl-i bā-kemāli āfitāb-ı 'ālem-ārādur  
Siyeh ebrüsü güyā āfitāb üzre çekilmiş med
3. Degüldür aña dilberlük yüzinden meylimüz zīrā  
Söz añlar olsa bir dilber olur erbāb-ı dilden 'ad
4. Ne 'irfāndur ki bu hāle gelince ol sehī qadden  
Ne bir fi'l-i haṭā şādır ola ne bir edā-yı bed
5. Hemişe başımızdan sāyesi kem olmasun Rūḥī  
Du'āmuz bu cihān durduqça dursun ol kıyāmet-qad

<sup>25</sup> 154b; **Bağdatlı Rūḥī**: *Dīvān*: G. 128. s. 386.

(1b) qad: ḥad D.

(3a) zīrā: tenha D.

(4a) qadden: kāmet D.

(4b) şādır ola ne: itmiş ne kılmış D.

Divanda 4 ve 5. beyitler arasında şu beyit vardır:

Söz anlar ḥāl-i dilden bā-ḥaber hoş-ḥūy u hoş-manzar

Maḥabbet ehline iḥsāmı bī-'add şefkatı bī-ḥad

Divanda 5. beyitten sonra şu beyit vardır:

Bu ta 'rīf itdügün meh-pārenün namın sorarlarsa

Di ki fettān-ı 'ālem şāh-ı ḥübān-ı cihan Aḥmed

### Nesre Çevirisi:

1. O servi (boylu sevgili) bir salınsa uzaktan (bile) kendine baktırır, (eğer) açarsa o kırmızı laleyi (kıskançlıktan) yara sahibi yapar.
2. Onun mükemmel güzelliği âlemi süsleyip bezeyen bir güneştir. Sanki siyah kaşları güzel yüzüne çizilmiş med (işareti)dir.
3. Ona meyletmek (onun) dilber olmasından dolayı değildir. Çünkü bir dilber sözden anlar olsa gönül ehlinde sayılır.
4. Bu nasıl bir bilgi, anlayıştır ki o düzgün boylu sevgiliden bu hale gelince ne bir hatalı iş meydana gelir, ne bir kötü tavır.
5. Ey Rûhî! Onun gölgesi daima başımızdan eksik olmasın. Duamız odur ki bu dünya durdukça onun boyu ayakta dursun.

11.<sup>26</sup>

*mef'ülü/fā'ilätü/mefā'ilü/fā'ilün*  
*Muzārī* \_ \_ . / \_ . \_ \_ / . \_ \_ . / \_ . \_

1. Bezm-i çemende sâğar-ı simîn gül-i sefid  
Şebnem o sâğar içre olur bir mül-i sefid
2. Sīnemde şanma dāğlarum üzre penbeler  
Koynuma koydı yār bir avuç gül-i sefid
3. Gülşende lâle sanma gelüp h̄vâce-i bahār  
Şahn-ı çemende kodı yüki fülül-i sefid
4. Olmuş cebīni üzre araqlar girih girih  
Güyā doqınmış alnına bir sünbül-i sefid
5. Qolın doladı boynına Rūhī esīrinüñ  
Güyā ki urdı gerdenine bir ğal-ı sefid

---

<sup>26</sup> 154b; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 120. s. 381.

(1b) olur bir: çekeydi D.

(3a) lâle: jāle D.

(3b) kodı yüki: kondı yükin M.

(4b) bir: - M.

### Nesre Çevirisi:

1. Çimen meclisinde gümüş kadeh beyaz bir güldür, çiğ o kadeh içinde bir beyaz şarap olur.
2. Göğsümde yaralarımın üstünde pamuklar var sanma, yar koynuma bir avuç beyaz gül koydu.
3. Gül bahçesindekiler lale sanmayın, bahar hocası çimenliğe gelip beyaz biber yükünü bıraktı.
4. Alnı üzerinde düğüm düğüm yollar olmuş, sanki alnına beyaz bir sünbül takmış.
5. Sevgili, Rûhî kölesinin boynuna kolunu doladı, sanki gerdanına beyaz bir kolye taktı.

12.<sup>27</sup>

*mef'ûlü/fa'ilätü/mefâ'ilü/fa'ilün*  
*Muzârî \_ \_ . / \_ . \_ . / . \_ \_ . / \_ . \_*

1. Hâk oldı rāh-ı ğamda dil-i zār-ı müstemend  
Gel hâkdan götür anı ey serv-i ser-bülend
2. Pervāz ururken evc-i felekde hümā-yı dil  
Ser-rişte-i cemālūñ anı kıldı pāy-bend
3. Gerden-keşān-ı 'āleme itdürür ser-fürū  
Gerd-i ruħuñda halka uran 'anberin kemend
4. Dil çeşme-i hayāt didi la'l-i nābuña  
Haṭṭ-ı siyāhuñ eyledi miskini rīş-ḡand
5. Hüsnuñ senüñ şafā-yı melāhatle dil-pezir  
Ṭab'um benüm kemāl-i maḡabbetde dil-pesend
6. Ben şāh-rāh-ı 'ışkda bir levend-i nev-niyāz  
Sen mesned-i cemālda bir şūḡ-ı şeh-levend
7. Rūḡiyi böyle yirlere çalmazdı rüzigār  
Olsaydı dest-gir aña bir himmet-i bülend

<sup>27</sup> 154b; **Bağdatlı Rūḡi**: *Dīvān*: G. 134. s. 390.

(1a) Hâk: Hâk D.

(1b) götür: getir D.

(2b) cemālūñ: ḡayāluñ D.

(4b) siyāhuñ: siyāhu D.

(5b) maḡabbetde: maḡabbetle D.

(6a) levend: rind D.

(6b) şūḡ: sūp D.

### Nesre Çevirisi:

1. Ağlayan zavallı gönlüm dert yolunda toprak oldu. Ey göklere baş çeken servi gel onu topraktan kaldır.
2. Gönül kuşum göğün en yüksek noktasında kanat açmış uçarken, (senin) güzelliğinin ipi ona engel oldu.
3. Yanağında halkalanan amber renkli saçların, âlemin boynunu da baş aşağı getirir.
4. Gönülüm dudağının saf şarabına hayat çeşmesi dedi, siyah tüylerin zavallı (kişi)yi alay ettirdi.
5. Senin güzelliğin, tatlılığının sefasıyla gönlü iyi eder; benim yaratılışım sevginin olgunluğuyla kabul edilir.
6. Ben aşk yolunda bu işe yeni başlamış bir gencim; sen güzellik derecesinde bir uzun boylu, güzel, işveli gençsin.
7. Zaman onun elinden tutsaydı; rüzgâr Rûhî'yi böyle yerlere çalmazdı.

13.<sup>28</sup>

*mef'ûlü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün*  
Muzârî \_ \_ . / \_ . \_ . / . \_ \_ . / \_ . \_

**Velehü ħarfu'z-zel**

1. Keyfiyyetini itdi lebüñden şarâb aĥz  
Germiyyetin ħıldı dilümden kebâb aĥz
2. Yüz sürmez idi ħapuña tâb u terâvetin  
Mâh-ı ruĥuñdan eylemese âfitâb aĥz
3. Ey neyyîr u vefâ nazarı eyle k'anlara  
Ķılmaĥ murâduñ ise ger la'l-i nâb aĥz
4. Olur şadef mişâli güher şâhibi bu kim  
Ebr-i kefüñden eyleye bir ħatre âb aĥz
5. Rûĥî biz ol kitâbdan alduĥ sebaĥ ki ĥalĥ  
Her nüktesinden eylediler bir kitâb aĥz

<sup>28</sup> 155a; **Baĥdatlı Rûĥî**: *Dîvân*: G. 139. s. 394.

(3a) neyyîr u vefa: neyyîr-i vefa D.

(3b) ger: lebüñ D.

(4a) mişâli: mişâl-ı D.; bu: o D.

(5b) bir: biñ D.



### Nesre Çevirisi:

1. Şarap keyfiyetini senin lebinden aldı. Kebap da sıcaklığını benim (âşık olan) gönlümden aldı.
2. Güneş senin ay gibi olan yüzünden parlaklık ve hararetini elde etmeseydi, senin kapına yüz süremezdi.
3. Ey âşık! Eğer sevgilinin saf dudağından almayı murad ediyorsan onlara vefâ ve nur gözüyle bak.
4. Her kim avucunun içindeki buluttan bir damla su verirse, sedef gibi bir inci sahibi olur.
5. Ey Rûhî! Biz öyle bir kitaptan ders aldık ki, halk onun her nüktesinden bir kitap yazdı.

14.<sup>29</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. Yārdan geldi bize virdi haberler kâğız  
Başlar üzre yir iderse yiridür yir kâğız
2. Şerh-i vaşfi o mehüñ irmeye pâyāna henüz  
Fi'l-meşel ger ola eflāk serāser kâğız
3. Āsumānda görinen mihr-i cihan-tāb degül  
Uçurur her seher ol serv-i semenber kâğız
4. Her kaçan alsam ele yazmağa sūz-i dilümi  
Od düşer üstine fi'l-hāl yanar her kâğız
5. Ol mehüñ kıлмаğıçün 'arız-ı vaşfın taḥrīr  
Bāğda almış ele her gül-i aḥmer kâğız
6. 'Arz-ı hāl itmege ol şāh-suvāra olmaz  
Şafḥa-i çehre-i zerdüm gibi bir zer kâğız
6. Yazmağa vaşf-ı rūḥ-ı yār ile Rūḥī şī'rin  
Çarḥda almış ele māh-ı münevver kâğız

<sup>29</sup> 155a; **Bağdatlı Rūḥī**: *Dīvān*: G. 141. s. 395.

(1b) yir iderse: iderse M.

(4b) Od düşer üstine fi'l-hāl yanar her kâğız: Od düşer üstine yanar her kâğız M.

(5b) ele: eline D.

### Nesre Çevirisi:

1. Kâğıt bize yardan geldi (ve ondan) haber getirdi, (bu nedenle) başlar üzerinde yer etse yeridir.
2. O ay yüzlü sevgilinin vasfını anlatmak için felekler baştan başa kâğıt olsa, yine de onun vasfı tamamlanamaz.
3. Gökyüzünde görünen cihanı aydınlatan güneş değildir, her seher vakti o gümüş tenli sevgili uçurtma uçurur.
4. Ne zaman yanan gönlümü yazmak için elime alsam, kâğıdın üstüne hemen (o an) (yanan gönlümden) ateş düşer ve o yanar.
5. Bağdaki her bir gül ay yüzlünün yanağının özelliklerini yazmak için eline bir kırmızı kâğıt almış.
6. O Şehsuvar'a halini arz etmeye, sarı yüzümün hali gibi sarı bir kâğıt olmaz.
7. Ey Rûhî! Parlak ay gökyüzünde sevgilinin yanağının vasfının şiirini yazmak için eline kâğıt almış.

15.<sup>30</sup>

*mef'ülü/fā'ilätü/mefā'ilü/fā'ilün*  
Muzārī \_ \_ . / \_ . \_ . / . \_ \_ . / \_ . \_

**Velehü harfu'r-rā'**

1. Söyler cebîn-i 'arızuña eyleyen nazar  
"Sübhâne Hâliķun ħalaķa'ş-şemsi ve'l-ķamer"
2. Geldi maĥabbetüñle vücuda mükevvenât  
Oldı cemâl-i muĥteremüñ aĥsenu'ş-şuver
3. Bildürmege ĥaķīķat-i eşyâyı bî-ĥicâb  
Virdük ma'ârif ehline Ķur'ân ile ĥaber
4. Tab'uñ gibi felekde ķanı tab'-ı müstaķīm  
Ķavlüñ gibi cihânda ķanı ķavl-ı mu'teber
5. Rühîden eyleme nazar-ı şefķatüñ dirîĝ  
Yâ Hâteme'r-risâlet yâ seyyide'l-beşer

<sup>30</sup> 155a; Bağdatlı Rühî: *Dīvân*: G. 142. s. 395.

### Nesre Çevirisi:

1. Senin alnını ve yanağını gören (kimse) “Allah güneş ve ayı yaratmış” der.
2. Bütün mahlukat senin sevginle vücuda geldi, kıymetli güzelliğinle suretler en güzel oldu.
3. Eşyanın hakikatini âşikâr olarak bildirmek için, ilim sahibi kimselere Kur’an ile haber verdik.
4. Felekte senin yaratılışın gibi doğru ve temiz olan hani (nerede)dir? Cihanda senin sözün gibi hatırı sayılır söz hani (nerede)dir?
5. Ey peygamberlerin sonuncusu, insanların en seyyidi! Rûhî’den şefkat nazarını esirgeme.

16.<sup>31</sup>

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün*  
Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_

1. Ol şeh-i hüsne kul olmak gibi bir devlet mi var  
Ayağı tozına yüz sürmek gibi rif'at mi var
2. H̄vārluqdan ey baña beyhūde ʔa'n iden 'azīz  
'Āşīka 'ışkında h̄vār olmak gibi 'izzet mi var
3. Vār ise 'aqluñ mürüvvet adın añma kimseye  
Ehl-i dünyāda mürüvvet mi olur şefkat mi var
4. Kime eylersin kemāl-i izhārın ey dil epsem ol  
Kāmile rağbet kemāla qadr u yā kıymet mi var
5. Rūhiyā keyfiyyet isterseñ kul ol bir kāmile  
H̄idmet-i ehl-i haqīqat gibi keyfiyyet mi var

---

<sup>31</sup> 155b; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 144. s. 397.

(1a) Ol: O D.

(4a) izharın: izhāruñ D.

(5b) H̄idmet-i: H̄idmet it D.

### Nesre Çevirisi:

1. O güzellik şâhına kul olmak gibi talih mi var? Ayağının tozuna yüz sürmek gibi yücelik mi var?
2. Beni değersiz olmamdan dolayı boş yere kınayan aziz, aşığa aşkında hor ve hakir olmak gibi izzet mi vardır?
3. (Eğer) aklın var ise kimseye mürüvvet adını anma. Dünya ehli için insanlık mı var (yoksa) şefkat mi var?
4. Ey gönül! Kime kemalini izhar eylersen dilini tut (onu halinle izhar et). Çünkü olgun kişiye rağbet, olgunluğa kıymet veren kalmadı.
5. Ey Rûhî! Gerçeği istersen kâmil olana kul ol. Hakikat ehline hizmet etmek gibi gerçeklik mi vardır?

17.<sup>32</sup>

*mefā'ilün/fe'ilātün/mefā'ilün/fe'ilün*  
Müstec . . . / . . . / . . . / . . .

1. Vefā vü mihr eseri rûzgârda yoğdur  
Olursa da hele ol şive-kârda yoğdur
2. Senüñle bağş-ı cemâl itmege kemâl gerek  
Bu hod zemānede bir gül-'izârda yoğdur
3. Felekde cām-ı mey-i 'ıyşdan olan maħrûm  
Hemān benem ki yerüm bezm-i yârda yoğdur
4. Şikāyet eylemezsin ğayrılar gibi yoğsa  
Derünümüñ ğamı bir dil-fikârda yoğdur
5. Bir ehl-i luğf güzel isterin dimiş Rûhî  
Çosun bu fikri ki ol bu diyârda yoğdur

---

<sup>32</sup> 155b; **Bağdatlı Rûhî**: *Dīvān*: G. 171. s. 418.

Divanda 2. ve 3. beyitler arasında şu beyit vardır:

Visāla va' de virürsin burağma feryada  
O deñlü şabr dil-i bî-ğarârda yoğdur

Divanda 5. beyitett sonra şu beyit vardır:

Görüp yolında seni çiğnemez geçer şanma  
Bu merğamet gönül o şeh-süvârda yoğdur



### Nesre Çevirisi:

1. Rüzgârda vefa ve sevgiden eser yoktur, onda olsa bile hele ki o cilveli (sevgili)de hiç yoktur.
2. Seninle güzellikten bahsetmek için olgunluk gerek, (o olgunluk) da bu zamanda bir gül yanaklıda yoktur.
3. Felekte eğlenince şarabının kadehinden mahrum olan benim ki; yarin bezminde benim yerim yoktur.
4. Benim içimdeki gam hiçbir gönlü yaralıda yoktur, yoksa ben başkası gibi şikâyet etmezdim.
5. Rûhî “Lütuf ehli bir güzel isterim.” demiş. Bu fikirden vazgeçsin, (çünkü o güzel) bu diyarda yoktur.

18.<sup>33</sup>

*mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün*  
Hezec . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_

1. O şāhuñ bezmüne diñ gelmesün ağıyāra yir yoqdur  
Göñül bāğ-ı İremdür gülşeninde hāra yir yoqdur
2. Niyāz itdükçe ey dil şanma nāzından hiṭāb itmez  
Dehānında o şūhuñ vüs'at-ı güftāra yir yoqdur
3. Senüñ qurbānuñam didükce dirsın itme āzārı  
Beni öldür yolıñda sevdügüm āzāra yir yoqdur
4. Neden her hāra yir var gülşen-i kūyında cānānuñ  
Fiğān ider hemīşe 'andelīb-i zāra yir yoqdur
5. Dokundı kūşene tır-i müjekdür bildi hep 'ālem  
Duyuldı Rūḫiyā şimdengirü inkāra yir yoqdur

---

<sup>33</sup> 155b; **Bağdatlı Rūḫī**: *Dīvān*: G. 407. s. 575.

(1a) şāhuñ: şūhuñ D.; ağıyāra: ağıyār M.

(1b) Göñül: Bu bir D.; gülşeninde: bunda aşlā D.

(3a) dirsın: dirsün D.

(4b) ider: eyler D.

(5a) Dokundı kūşene tır-i müjekdür bildi hep 'ālem: Bilindi maḥrem-i esrar-ı 'aşkı olduğun yāruñ D.

### Nesre Çevirisi:

1. Söyleyin rakibe o şâhın bezmine gelmesin, (çünkü) orada ona yer yoktur. Gönül İrem bağıdır, gülşende dikene yer yoktur.
2. Ey gönül! Sen niyaz ettikçe sanma ki (o sevgili) nazından cevap vermez. O şuhun ağzında geniş sözlere yer yoktur.
3. Senin kurbanınım dedikçe beni incitme dersin. Beni yolunda öldür sevdiğim, incinmeye yer yoktur.
4. O sevgilinin gülşeninin olduğu yerde neden dikene yer vardır? Daima figan eder, (çünkü) o inleyen bülbüle yer yoktur.
5. Ey Rûhî! Senin köşene bir kirpik oku dokundu ve bunu âlem bildi. Bu duyulduktan sonra (artık) inkâra yer yoktur.

19.<sup>34</sup>

*mefā'ilün/fe'ilātün/mefā'ilün/fe'ilün*  
Müstec . \_ . \_ / . . \_ \_ / . \_ . \_ / . . \_

1. Cihānda meskeni anuñ ki şadr-ı maştabadur  
Maḥabbet ehli içinde bülend mertebedür
2. Diler ki ḥidmet-i ḥāk-i derüñle ḳadr bula  
Güneş ki evc-i semāda bülend kevkebedür
3. Bu āsmān didüğüñ zer-nişān demir-cevşen  
Ḳapuñ fütādelerinden zamāneye cebedür
4. Felek kemīne ḳuluñdur elinde 'ıḳd-ı berīn  
Filori ile dolu nuḳre küb-meşrebedür
5. Cihānı geşt ü güzār eylemişdür ey Rūḫī  
Benüm bu zāde-i ṭab'um ki ṭıfl-ı yek-şebedür

<sup>34</sup> 155b; **Bağdatlı Rūḫī**: *Dīvān*: G. 147. s. 399.

(4a) ḳuluñdur elinde 'ıḳd-ı berīn: ḳuluñ elde 'uḳde-i pervīn M.

(4b) meşrebedür: meşerbedür D.

Divanda 2. ve 3. beyitler arasında şu beyitler vardır:

Anuñ ki dīde-i cānı küşādedür nazarı

Ne yerde gönca-i bāğ u ne gökde kevkebedür

Ḥāḳir görme ki 'ālem-nümā bir āyinedür

Ḳalender-i reh-i 'aşḳuñ ki giydiği kebedür

### Nesre Çevirisi:

1. Muhabbet ehli içinde yüksek sırada olan kişinin cihanda meskeni oturulacak en iyi yerdir.
2. Güneş kapının eşiğinin hizmeti ile yücelik elde etmeyi ister. Bu sebeple semada en yüksek mertebeli yıldızlardandır.
3. Bu gökyüzü dediğin demir zırhın altın işlemesi, kapındaki düşkün âşıkların bahtına bir zincirdir.
4. Felek elinde değerli bir gerdanlık olan aciz bir kulundur. Ayrıca o içi filori (altın para) ile dolu gümüş bir taktır.
5. Benim henüz bir gecelik çocuk olan yaratılış çocuğum cihanı gezip dolaşmıştır.

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. Bî 'amel ilmile kâmil geçinen cāhildür  
Kim ki haṭṭ-ı ruḥ-ı ḥübānı oḡur kāmildür
2. "Yem lā yenfe'u māl" didi çün Mevlāmız  
Bu sözi kim ki ta'ḡḡul ider ol 'āḡildür
3. Dā'imā Ḥaḡḡa maḡabbet ider ol kâmil kim  
"Men eḡabbe ḡaceren" nüktesine kā'ildür
4. Oḡumaḡla kiṡi fāzıl mı olur lāvallah  
"Men 'aref" sırrına her kim ki irür fāzıldur
5. Sālikān reh-i Ḥaḡḡ cennete meyl itmezler  
Neylesün cenneti dīdāra kim vāşıldur
6. Kimi bāṡında ider seyr kimi zāhirde  
Kiminüñ menzili deryā kiminüñ sāḡildür
7. Ṭotalum mümkün imiṡ devlet-i dūnyāya vuṡül  
'Āḡıl olan nider ol devleti kim zā'ildür
8. Ma'rifet olmayıcaḡ bir kiṡide ey Rūḡı  
Cāhilüñ bāṡı göḡe irse yine cāhildür

<sup>35</sup> 156a; **Baḡdatlı Rūḡı**: *Dīvān*: G. 369. s. 551.

(1a) ilmile: ile M.

(2a) "Yem lā yenfe'u māl" didi çün Mevlāmuz: "Yevke lā-yenfa'u mālün" didi Mevlāmuz D.

(4a) fāzıl: kâmil D.

(4b) fāzıldur: kāmildür D.

(5a) Ḥaḡḡ: 'aṡḡ D.

Divanda 1. ve 2. beyitler arasında šu beyit vardır:

Ḳaḡı zāhid ki dil-āzārlıḡa māyıldür

Rüz u šeb her ne 'ibādet ki ider bāṡıldur

### Nesre Çevirisi:

1. Amelsiz ilim ile kâmil olduğunu sanan (aslında) cahildir. Kim güzelin yanağındaki hattı okursa o kâmdir.
2. Mevla'mız "Yevm lâ yenfe'u mâl" (malın fayda etmediği gün) dedi. Bu sözü kim hatırlarsa o (kişi) akıllıdır.
3. O kâmil (kişi) ki daima Allah'a sevgi duyar ve "men ehabbe haceran" (Kişi sevdiği ile beraberdir.) sözüne inanmıştır.
4. Kişi okumakla fazilet sahibi olmaz. Her kim ki "men aref" sırrına ererse o (kişi) fazilet sahibidir.
5. Sâlik (insan)ler cennet yoluna meyl etmezler, Allah'ın tecellisine ulaşanlar cenneti ne yapsın?
6. Kimi (yolunda) gizli seyrederek, kimi açık; kiminin menzili deniz, kiminin sahildir.
7. Tualım ki (Allah) dünya mutluluğuna ulaşmayı mümkün kıldı, akıllı olan o geçici mutluluğu ne yapsın?
8. Ey Rûhî! Marifeti olmayan cahil kişi, başı göğese de yine cahildir.

21.<sup>36</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . . \_ \_ / . . . \_ \_ / . . . \_ \_ / . . . \_*

1. Beni başdan çıkararın turre-i 'anber-būdūr  
Getüren başuma sevdāları ol gīsūdūr
2. Nideyin bağlasalar durmaz idüm ālemde  
Beni bend eyleyen ol kākül-i sünbül-būdūr
3. Sīnede yārelerümle bir olup gönlüm arar  
Nāvek-i ğamzesi haĳkā ki aceb dil-cūdūr
4. Baĳmazuz kuĳl-i Sifahāna dolu cevher ise  
Dostum ĳāk-i rehūñle gözümüz memlūdūr
5. Şānelerken şaçını üstine bir mū düşmiş  
Rūĳiyā şanma miyāndūr görinen bir mūdūr

---

<sup>36</sup> 156a; **Baĳdatlı Rūĳī**: *Dīvān*: G. 274. s. 485.

(1a) turre: kākül D.

(1b) sevdāları: sevdā D.

(4a) Sifahāna: şafāna M.



### Nesre Çevirisi:

1. Beni baştan çıkaran güzel kokulu saç budur. Başıma sevdaları getiren (yine) o uzun saçtır.
2. (Aslında ben) bağlasalar bu âlemde durmazdım ama beni bağlayan o sümbül kokan kâkülün (güzel) kokusudur.
3. Gönlüm göğsümde yaralarımınla bir olup (sevgiliyi) arar. Gamzesinin oku acaba gerçekten gönülleri çeken midir?
4. Ey dostum! Gözünüz yolunun toprağıyla doludur. İsfahan sürmesi cevher dolu olsa bile bakmayız.
5. Ey Rûhî! Sevgili saçını tararken üstüne bir saç teli düşmüş. Görünen onun belidir sanma, o bir saç telidir.

22.<sup>37</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_

1. Gerçi Yūsufla güzellikde birāderlerdür  
Līk bir gömlek o servūñ teni nāzūkterdür
2. Ney u meyle n'ola çekmezse elin meygededen  
Ḥaḡ bu kim āb u hevāsına doyulmaz yerdür
3. Ne bilür bade-i vaşluñla olan mest-i müdām  
Ki ḥumār-ı elem-i hicrine derd-i serdür
4. Ne bilür başı kabāyı o ki mānend-i felek  
Şemsi gündüzlügi var gicelügi mehkerdür
5. Sīnemüñ dāğ-ı ḡarası ḡopulup düşmek ile  
Kim ki ḡoynumda anı görse şanur 'anberdür
6. Vaşf-ı rüyuñda dönen tāze zemīni gūş it  
İstimā'ından anuñ zevḡ alıcaḡ yirlerdür
7. Günde biñ teşne-i dil-sūzı ḡonar 'uşşāḡuñ  
Rūḡiyā gamzesi yāruñ ne şulu ḡançerdür

<sup>37</sup> 156a; **Bağdatlı Rūḡī**: *Dīvān*: G. 297. s. 500.

(2a) Ney demiyle: Ney u meyle D.; çekmezse elin: çıkmazsa gönül D.

(3b) hicrine: hicr geh D.

(4b) Şemsi: Şems D.; mehkerdür: mehlerdür D.

(5a) dāğ-ı: dāḡı D.

(7a) dil-sūzı: dil-uzı D.; konar: kanar D.

### Nesre Çevirisi:

1. Aslında (o sevgili) güzellikte Hz. Yusuf'la kardeştir. Ama o servi boylu sevgilinin teni bir gömlek daha nâziktir.
2. Ney ve şarap ile (âşık) meyhaneden vazgeçmese ne olur? Gerçek bu ki (orası) suyuna ve havasına doyumaz yerdir.
3. Kavuşmanın şarabıyla sürekli sarhoş olan, ayrılık acısının içkisiyle başı dertli olmayı ne bilir?
4. Felek gibi olan (kimse) kaftanı, cübbeyi ne bilsin. Onun gündüz giydiği güneş ışığı, gece giydiği ay ışığıdır.
5. Göğsümdeki siyah yara düştüğü zaman, koynumda kim onu görse anber sanır.
6. yanağının vafındayar dönen taze meydanı dinle. (Orası) dinlemekten zevk alınacak yerdir.
7. Ey Rûhî! Âşıklara günde bin tane gönül yakmaya susamış (sevgili) gelir. Yarın gamzesi ne kadar sulu bir hançerdir.

23.<sup>38</sup>

*mefā'ilün/fe'ilātün/mefā'ilün/fe'ilün*  
*Müstec . . . \_ / . . \_ \_ / . . . \_ / . . \_*

1. Benüm gibi ham ebrūña meyl ider yođdur  
Maħabbetüñde bugün yāyumu çeker yoğdur
2. Ğadeng-i cevrüñe biz sīnemüz gerer dururuz  
Belā-keşān-ı reh-i 'ışķda Ğazer yoğdur
3. Bizüm ki nīm-i nigāhuñ virür tesellāmuz  
Teğāfül eyleme iğmāz 'ayna yir yoğdur
4. Cemāl-i yārda nūr-ı Ğudāyı görmezler  
Bu deñlü Ğalkda bir şāhib-i nazār yoğdur
5. Ğadeng-i āhuma karşı göğüs gerüp durma  
Şaķın şaķın ki Ğazā tīrine siper yoğdur
6. Cefā-yı yāre er ol tek hemāñ taħammül kııl  
Gel ey rakīb ki bizden saña zarār yoğdur
7. Şikāyet eyleme meh-rūlaruñ cefāsından  
Mahabbetüñde senüñ Rūhiyā eşer yođdur

---

<sup>38</sup> 156b; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 174. s. 420.

### Nesre Çevirisi:

1. Bükülmüş kaşa benim kadar meyleden yoktur. Bugün senin muhabbetin için yayımı çeken (kaşlarımdan söz eden) yoktur.
2. Biz (sevgilinin) eziyet okuna karşı göğsümüzü gerip dururuz. Aşk yolunda bela çekenler için (kendini) sakınmak yoktur.
3. Senin yarım bakışın bizim tesellimizdir. (Ey sevgili! Âşığı) görmezden gelme, aldırmazlık yapmaya yer yoktur.
4. Bu kadar halkta bir nazar sahibi (insan) yoktur ki, (hiç kimse) yarin yüzünde Allah'ın nurunu görmez.
5. Ahımın okuna karşı göğüs gerip durma. Kader okuna siper almak yoktur, bundan sakın.
6. Ey rakip! Bizden sana zarar yoktur. Sen yeter ki yiğit ol; yarin cefâsına tahammül et.
7. Ey Rûhî! O ay yüzlü (sevgili)lerin cefâsından şikâyet edersen senin sevginden bir işaret kalmaz.

24.<sup>39</sup>

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün*  
Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_

1. Hırka giyseñ egnüñe izhār-ı zerk-i şīd olur  
Meyl-i cāh itseñ dil-i bī-ķayda külli ķayd olur
2. 'Işķ danişmendi fāriğdür ğam-ı tedrīsdan  
Ṭālib-i vahdet kaçan meşğül 'amr u zeyd olur
3. Şūret-i taķvādudur şayyād-ı şahrā-yı firīb  
Dāne-i çīn-i va'z olan bend-i kemend-i keyd olur
4. Eylemezse dāmenin dest-i ta'alluķdan ħalāş  
Bir gün ol āhū şīfat itüñ birine şayd olur
5. Pāy-bend naķz ider ķayd-ı ta'alluķ ṭālibi  
'Ārif-i billah olan Rūhī gibi lāķayd olur

<sup>39</sup> 156b; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 156. s. 405.

(1a) egnüñe: egnine D.

(5a) ṭālibi: āşıkı D.

### Nesre Çevirisi:

1. Omzuna hırka taktığında aydınlığın iki yüzlülüğü görünür. Bir makama meyletse kayıtsız gönüle her şey bağ olur.
2. Aşk talebesi gam eğitiminden muaftır. Vahdete talip olan amr ve zeyd ile ne zaman meşgul olur (meşgul olmaz).
3. Dane toplamak vaat edilen (kişi) tuzağın kemendine bağlanır, (çünkü) çölün aldatan avcısı takvalı görünüştedir.
4. O ahu vasıflı güzel eteğine yapışan elden kurtulmazsa, bir gün bir av köpeğine av olur.
5. Allah'ı bilen ermiş kişi Rûhî gibi kayıtsız, bağısız olur. Çünkü sevgi bağına isteyen, ayağındaki bağı çözer.

25.<sup>40</sup>

*mef'ülü/fā'ilätü/mefā'ilü/fā'ilün*  
Muzārī \_ \_ . / \_ . \_ . / . \_ \_ . / \_ . \_

1. Ağyār o alb-i āheni nerm eylemek diler  
Miskīni gör ki yok yire Şavuk demir d ger
2. Yāruñ rakīb ni'met-i vaŐlına diş biler  
Bī-are iki aba otarsun bulursa ger
3. Geh bāb-1 hicri geh der-i end hu 'arz ider  
ar-1 denī bize daı ok apular aar
4. 'AŐıklarun yürekleri opd1 aun görüp  
Seyr eyle gör ki d d-ruunnda neler opar
5. Kim n elinden almak olur tār-1 zülfünü  
Herkes bilürsin ey yüzi g l kendüye eker
6. eŐm nle gamzeñe zarar itdi başın virür  
Biz ıdu ey perī ser-i zülfünle ser-be-ser
7. arŐumda durma git dimeñ ey meh ne itiyāc  
Sen serv-i ser firāzı gören kendiden gider
8. Mesr rdur hemīŐe rakībuñ ne derdi var  
Derd andadur ki albi az n ola eŐmi ter
9. Gemez yanında sözlerimiz diyü gam yime  
Ey R h -i bela-zede Şabr eyle hep geer

<sup>40</sup> 156b; **Badatlı R h **: *D vān*: G. 212. s. 444.

(1b) yire: - M.

(2b) otarsun: odursın D.

(4b) d d: devr-i D.

(5b) bilürsin: bilürsin D.

(6a) virür: virüp D.



### Nesre Çevirisi:

1. Rakipler o demir kalbini yumuşak ve lâtif yapmak ister. Miskine bak ki soğuk demir döver.
2. Rakip sevgiliye kavuşmanın nimeti için fırsat kollar. Biçare eğer fırsat bulursa iki kaba boşaltsın.
3. Fani dünya bize de çok kapılar açar; kâh ayrılık kapısını, kâh üzüntü sunar.
4. (Ey sevgili!) Senin ayva tüyünü görünce âşıkların yürekleri (yerinden) koştular. Sen şu vaziyete bak ki; yanağının dumanından neler kopuyor.
5. Ey gül yüzlü (sevgili)! Herkes bilir ki senin saçının teli (âşıkları) kendine çeker, onu kimsenin elinden almak olmaz.
6. Ey peri (gibi güzel)! Biz zülfünle baştanbaşa mücadele ettik. Ancak senin gözünle gamzene zarar eden başını vermekten geri durmaz.
7. Ey ay yüzlü (sevgili)! Senin “karşımda durma, git” demene ne gerek var! Senin yüksek başını gören (zaten) kendinden gider.
8. Rakibin ne derdi vardır ki, o her zaman mutludur. Dert kalbi hüznü, gözü yaşlı olandadır.
9. Ey belaya uğramış Rûhî! Onun yanında sözlerimiz geçmez diye üzülme, sabret her şey geçer.

26.<sup>41</sup>

*mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün*  
Hezec . \_\_\_\_ / . \_\_\_\_ / . \_\_\_\_ / . \_\_\_\_

1. Görinmez yār ben mağlūb-ı 'ışķam ıztırābım var  
Beni mest eyle ey şākī ki yār ile 'ıtābum var
2. Hāṭuñ āyātınuñ tefsīrine bir vech buldum kim  
Su'āl eylerse zāhid her su'āla biñ cevābum var
3. Dehānuñ sifrini şūfī ṭutarmış yok ḥesābında  
Hele rüz-ı ḥesāb olsun anuñla çok ḥesābum var
4. Şalādur 'āleme cām-ı belādan zevķ alan gelsün  
Harīf-i meclis-i 'ışķam ṭokuz şīşe şarābum var
5. Ğarīb-i 'ışķam ammā sāye-i 'ışķında ḥoş-ḥālem  
Beni tenhā ḳomaz bir zerre-perver āfitābum var
6. Gedā isem n'ola belā-nişīn-i meclis-i ḳurbam  
Gedāsinden ḳaçınmaz bir şeh-i 'ālī-cenābum var
7. Biḥamdillah muķīm-i āsitān-ı 'ışķam ey Rūḥī  
Ne pākım var bir öyle pādīşāha intisābum var

<sup>41</sup> 157a; **Bağdatlı Rūḥī**: *Dīvān*: G. 160. s.408.

(3a) sifrini: sırrını D.

(5a) 'ışķında: luṭfında D.

(6a) n'ola: ne ğam D.

(7b) padişaha: bargāha D.

### Nesre Çevirisi:

1. Ey saki! Beni mest et, yar ile sıkıntılarım var. O bana görünmez, ben de aşk mağduruyum.
2. (Ey sevgili!) Senin yüzündeki hattınla yazılmış olan ayetleri tefsir etmek için bir yol buldum. (Artık) Zâhid bana soru sorarsa, her sorusuna bin cevabım var.
3. (Ey sevgili!) Ağzının yazısını sûfi yok diye yazmış, hele bir sabah olsun onunla (görülecek) hesabım var.
4. Benim aşk meclisimde meslektaşım olan dokuz şişe şarabım var. Kadehin sıkıntısından zevk alan gelsin, çünkü o âlem için salâdır.
5. Ben aşk garibiyim, ama (senin) aşkının gölgesinde halim hoştur. Çünkü benim beni yalnız bırakmayan, zerrelere bile kol kanat geren bir güneşim var.
6. Ben bir köle isem bunda ne mahsur var ki, ben samimiyetin hâkim olduğu meclisin en yüksekinde oturanıyım. Benim kölesinden uzak durmayan âli cenap bir sultanım var.
7. Ey Rûhî! Allah'a hamd olsun aşk eşiğinin oturanıyım. Ne kadar saf kalpliyim ki böyle bir padişaha mensubum.

27.<sup>42</sup>

*fe'ilātün/mefā'ilün/fe'ilün*  
*Cedid . . \_ \_ / . \_ . \_ / . . \_*

1. Ya baña la'lüñüñ şarābın vir  
Ya döküp anımı cevābın vir
2. opuzu muhtesib götürdi hem n  
Çengine mur b ñ reb bın vir
3. Kevşeri ama ibn-i vaqtuz biz  
Bize deyr ñ şar b-ı n bın vir
4. H l olan yirde ıl u  l olmaz  
Eline v 'iz ñ kit bın vir
5. H sıl-ı ömri neyled ñ ş fi  
R z-i haşr oldu gel his bın vir
6. R h y  b -sebeb ta'arruzı ko  
Er isen Şi'rin ñ cev bın vir

---

<sup>42</sup> 157a; **Bağdatlı R h **: *D v n*: G. 349. s. 537.  
(la) la'l ñ ñ: la'lüñ M.

### Nesre Çevirisi:

1. (Ey sevgili!) Bana ya dudağının şarabını ver ya da kanımı akıtarak bana cevabını ver.
2. Zabıta kopuzu aldı götürdü. Onun için mutribin eline rebabı ver.
3. Biz vaktin çocuğuyuz, bize manastırdaki o parlak şaraptan ver, Kevser'den söz etme.
4. Vâizin eline kitabını ver (gitsin). (Burada üzerinde duracağı bir konu yok.) Hal olan yerde dedikodu olmaz.
5. Ey sûfi! Kıyamet günü geldi, var olan ömrünü ne yaptın gel hesap ver.
6. Ey Rûhî! Yiğitsen (bu) sebepsiz saldırıdan vazgeç (ve) şiirinle cevabını ver.

28.<sup>43</sup>

*mef'ülü/mefā'ülü/mefā'ülü/fe'ülün*  
Hezec \_ \_ . / . \_ \_ . / . \_ \_ . / . \_ \_

1. Zer duhterine hürmetüñ eller gibi yoğdur  
Nāmın çeküp ey şüfi dime qanı şovuğdur
2. Didüm dağı bāğ-ı ser-i küyuñda mı ağıyar  
Ol ğonca-dehen güldi didi bunda o yoğdur
3. Bī-fā'idedür zülfüñe yapışduğı iller  
Qanum dehenüñdir döken el arada yoğdur
4. 'Áşıqlarına gerçi ki var küşe-i çeşmi  
Müjgānlarınıñ her biri ammā ki bir oğdur
5. Ğamzeñ güzelim gerçi bir oğdur görünürde  
Rühī gibi urğunlaruñ ammā qatı çoğdur

---

<sup>43</sup> 157a; **Bağdatlı Rühī**: *Dīvān*: G. 180. s. 424.  
(1b) Zer: Rez D.

### Nesre Çevirisi:

1. Ey s f ! Altın kızına başkaları gibi hürmet etmezsin, d şk nlik g stermezsin. Namını çekip “kanı soğuktur” deme.
2. (Sevgiliye) “Rakipler senin mahallenin bağında mı?” diye sordum, o gonca (gibi) ağızlı (güzel) geldi ve “o burada yoktur.” dedi.
3. Rakiplerin senin zülfüne yapışması boşunadır. Benim kanımı döken senin ağzındır, saçların değildir.
4. Gerçi aşıklarına gözünün (bir) köşesinde yer vardır. Ama (senin) kirpiklerinin her biri (aşığı engelleyen) bir oktur.
5. Güzelim! (Senin) gamzen görünürde bir oktur ama R h  gibi (sana) vurgun aşıkların da çoktur.

29.<sup>44</sup>

*fe'ilatün/fe'ilatün/fe'ilatün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. Gül demâdem açılup olsa n'ola tâze vü ter  
Bâğda bir dem ânuñ gitmez elinden sünger
2. Var iken naḥl-i kadüñ şanma kona her şâḥa  
Murğ-i dil ey boyı servüm çatı yüksekden uçar
3. Nice dilberlere meyl itmeyelim ey sūfi  
Gül gibi meyvesidir bâğ-ı cihānuñ dilber
4. Lebüñe nisbeti olmakla biraz tūḫīnūñ  
Ehl-i diller aña dā'im yedirürler şekker
5. Künc-i ğamda güzelüm Rūḫī-i dembeste şıfat  
Ḥasret-i lâ'lüñ ile dīdelerüm ған ağlar

---

<sup>44</sup> 157a; **Bağdatlı Rūḫī**: *Dīvān*: G. 299. s. 502.

(3a) meyl: mey D.

(5a) güzelüm Rūḫī-i dembeste şıfat: nice demdür güzelüm Rūḫī-vār D.



### Nesre Çevirisi:

1. Gül her vakit açılıp çok taze olsa ne olur, bağda elinden sünger bir an gitmez.
2. Ey servi boylu (sevgili)! Benim gönül kuşum yüksekten uçar, bu sebeple senin uzun boyun varken başka bir dala (her dala) konacağını sanma.
3. Ey sūfi! Dilberlere nasıl meyletmeyelim? Dilber (de) cihan bağının gül gibi bir meyvesidir.
4. (Ey sevgili!) Tûtî kuşunun senin dudaklarına benzerliği vardır. (Çünkü) Gönül ehli (kişiler) ona daima şeker yedirirler.
5. Ey güzelim! Gam köşesinde o dili tutulmuş Rûhî gibi dudağının hasretiyle gözlerim kan ağlamaktadır.

30.<sup>45</sup>

*mef'ülü/mefā'ilün/mef'ülü/mefā'ilün*  
Hezec \_ \_ . / . \_ \_ \_ / \_ \_ . / . \_ \_ \_

1. Dünyāya gelen durmaz dünyā ne 'aceb yirdür  
'Uqbāya giden gelmez 'ukbā ne 'aceb yirdür
2. Kim gelse durup dirler elbette şafā geldün  
Hākinde maḥabbet var meyḥāne 'aceb yirdür
3. Al Ka'benüñ ey ḥacı benden ḥaberin gör kim  
Yeşrib ne güzel küşe Baḥā ne 'aceb yirdür
4. Kendinde mürüvvet yok ḥalkında ḥaḳīkat yok  
Diḳḳatle nazar kıll gör dünyā ne 'aceb yirdür
5. Rūḥī nuşḥ-ı kevnüñ müşkil yiri 'ışk ancak  
Ḥallinde zebān ebkem ḥaḳḳā ne 'aceb yirdür

---

<sup>45</sup> 157b; **Bağdatlı Rūḥī**: *Dīvān*: G. 288. s. 494.

(3b) güzel: 'aceb D.

(4a) ḥaḳīkat: maḥabbet D.

(5a) nuşḥ-ı kevnüñ: neşḥ-i kūyuñ M.

(5b) Ḥallinde: Ḥalkında M.

### Nesre Çevirisi:

1. Dünya ne tuhaf yerdir ki (dünyaya) gelen (orada) durmaz (gider). Ahiret ne tuhaf yerdir ki (oraya) giden (geri) gelmez.
2. Meyhane ne tuhaf yerdir ki; kim gelse durup (ona) safa geldin derler. Çünkü onun toprağında muhabbet vardır.
3. Ey hacı! Benden Kâbe'nin haberini al ve gör ki Yesrib (Medine-i Münevvere'nin eski ismi) ne güzel köşe, Batha (Mekke-i Mükerreme'nin eski ismi) ne tuhaf yerdir.
4. Dikkatle bak ve gör ki dünya ne tuhaf yerdir. Kendinde iyilik yok, halkında (ise) doğruluk yoktur.
5. Ey Rûhî! Varlık nasihatinin en zor yeri ancak aşktır. (Onun) halinde dil konuşamaz (dilsiz kalır), hakikaten ne tuhaf yerdir.

31.<sup>46</sup>

*fā'ilatün/fā'ilatün/fā'ilatün/fā'ilün*  
Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_

1. Dil ki cām-ı 'ışık ile mest ü harāb olmuş yatur  
Pāy-būsuñ ārzūsuyla turāb olmuş yatur
2. Hāk bilür şākī olaldan bāde-i nābe yasak  
Rindler hep hasta-i cām-ı şarāb olmuş yatur
3. Hüb-rūlar düşseler üstiye ref' itmez başın  
Āsitānında gönül 'ālī-cenāb olmuş yatur
4. Nār-ı 'ışkuñla gelelden 'āleme ey çeşm-i mest  
Ġam-ı tennūrında kara bağrum kebāb olmuş yatur
5. Kimse bilmez Rūhī-i āşüfte-hāl u hāk-sār  
Rāh-ı ğamda nice yıllardur turāb olmuş yatur

---

<sup>46</sup> 157b; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 310. s. 509.  
(3b) Āsitānında: Āsitānuñda D.

### Nesre Çevirisi:

1. (Ey sevgili!) Gönlüm aşkın kadehiyle perişan ve sarhoş bir halde yatar. (Senin) Ayağını öpme arzusuyla toprak (gibi) olmuş (yerde) yatar.
2. Ey sâki! Allah bilir ki o saf şaraba yasak konuştuğundan beri, rindler şarap kadehinin hastası olarak yatar.
3. Gönlüm (senin) eşiğinde yüksek ruhlu, şerefli (bir kişi) olmuş yatar. Başına güzel yüzlü (sevgili)ler düşse başını kaldırmaz.
4. Ey sarhoş göz (lü sevgili) aşkının ateşiyle âleme geldiğinden beri kara bağrım senin gam ocağında (yanıp) kebab olmuştur.
5. Çılgınca seven Rûhî yıllardır gam yolunda toprak olmuş yatar. Onun bu toz toprak içinde kalmış perişan halini kimse bilmez.

32.<sup>47</sup>

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün*  
Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_

1. Cismimizde hil'at-i zer dāğ-ı hūniler yiter  
Başımız üzre fitil-i dāğımız efsar yiter
2. Cānı mecrūh itmeğe şemşire çekme ihtiyāc  
Ey kemān-ebrū müjeñ oklarını gönder yiter
3. Hoş degül bāde ile sāķi başımız teklifi қо  
Hātır-ı yārān ise maķşūd bir sāğar yiter
4. Özge 'ālem var hırām-ı bāğda ey bāğbān  
Yitse başı çarha şanma қaddine 'ar'ar yiter
5. Hāne-i dilden çıkar endişe-i ağyārı hep  
Rūhiyā maķşūd enīs ise ğam-ı dilber yiter

---

<sup>47</sup> 157b; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 273.s. 484.

(1a) hūniler: hūnīnler D.

(4a) bāğda: yārda D.

### Nesre Çevirisi:

1. Cismimizde kanayan yaralar altın kaftan olarak yeter, yaraların fitili ise başımız üstüne taç olarak yeter.
2. Ey keman kaşlı (sevgili)! Benim canımı yaralamak için kılıca ihtiyacın yok. Ok gibi (olan) kirpiklerini göndersen yeter.
3. Ey sâki! Teklifinden vazgeç, çünkü başımız şarap ile hoş değildir. İstedğin sevgilinin gönlü ise (onun için) bir kadeh yeter.
4. Ey bağcı! Bağın salınışında başka bir âlem vardır. Ar'ar ağacının boyu göğe ulaşsa (bile) senin boyuna yetişemez.
5. Ey Rûhî! Rakiplerin endişesini gönül hanenden çıkar. Senin maksadın dost ise sevgilinin derdi (aşkı) yeter.

33.<sup>48</sup>

*mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün*  
Hezec . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_

1. Ferāğat baḥşin eylersin yerüñ meyḥāne olmaḵ var  
Şafādan dem urursun hemdemüñ peymāne olmaḵ var
2. Dimişler yāra cān virmiş bugün yoluñda biz yekser  
Hemān ben ḥastasin añmış ki ol dīvāne olmaḵ var
3. Gelür ammā ki simin-ḥançer elde tiğ-i zer belde  
Şaḫın ey dil ki ol bī-merḥamet mestāne olmaḵ var
4. Ne bekler bilmezsin ḥayl-i maḥabbet ḳalb-i vīrānı  
Meger ol genc-i ḥüsnüñ yiri bir vīrāne olmaḵ var
5. Beni ayırmaḵ ister pend ile efsün-ı la'lünden  
Eşer ḳılmaz kelāmı vā'izüñ efsāne olmaḵ var
6. Ḥayāl-i yār için bir kūşe peydā eylemiş çeşmüm  
Pesend-i ṭab'ı olmuş ol şehüñ şāhāne olmaḵ var
7. Gören dir şī'r-i ḥālet baḥşını Rūḫī-i dil-rīşüñ  
Sözinde ḥāl vardur semti dervīşāne olmaḵ var

<sup>48</sup> 157b; **Bağdatlı Rūḫī**: *Dīvān*: G. 157. s. 406.

(2a) virmiş: virdi D.; biz yekser: bī-kes D.

(4b) genc-i ḥüsnüñ yeri: genc yiri ḥüsnüñ M.



### Nesre Çevirisi:

1. Fedakârlıktan söz edersin yerin meyhane olmalıdır, safâdan den vurursun arkadaşın kadeh olmalıdır.
2. Sevgiliye bugün yolunda tek başına can verdiğimizi söylemişler. (Sevgili) Hemen hastası (olan) beni “o divane âşık olmuş” diyerek anmış.
3. Ey gönül! (Sevgili) elinde gümüş hançer belinde altın kılıç ile gelir, (ondan) sakın ki o merhametsiz sarhoş olmalıdır.
4. Viran kalbi muhabbet askerleri neden bekler? O viran yerde senin güzelliğinin hazinesi bulunuyor olmalı.
5. Vâiz beni nasihat ile dudağının büyüünden kurtarmak ister. (Ama) Onun sözü tesir etmez, çünkü onlar uydurmadır.
6. Gözüm sevgilinin hayali için bir köşe bulmuş. O şâhın yaratılışı şâha yakışır bir şekilde olduğu için beğenilmiştir.
7. Dertli Rûhî'nin halinin şiirini bahşettiğini gören “(onun) sözünde dert vardır, yönü dervişliktir” der.

34.<sup>49</sup>

*müfte'ilün/müfte'ilün/fā'ilün*

*Serī \_ . . \_ / \_ . . \_ / \_ . . \_*

1. Reng-i ruḥ-ı ḡonca-i ḡandānı gör  
Velvele-i bülbül-i nālānı gör
2. Cezbe-i ḡüsn-i ḡül-i ra'nāya baḡ  
Zemzeme-i murḡ-ı ḡoş-elḡānı gör
3. Şāhid-i ḡayb eyledi 'arz-ı cemāl  
Uyḡudan ey bī-ḡaber uyanı gör
4. Eyle naḡar çāk-ı girībānına  
Maḡla'-ı ḡurşid-i dıraḡşānı gör
5. Açdı sevādın dil-i ḡam-dīdenüñ  
Feyz-i ḡaḡ-ı 'arız-ı cānānı gör
6. Ma'nīyi şüretde bulanlar bizüz  
Gel ḡöñül evindeki sultānı gör
7. Kılma ḡaḡāretle naḡar şāluma  
Mertebe-i 'ālem-i 'irfānı gör
8. Zerre-i nābüdda ḡurşide baḡ  
ḡatre-i nācizde 'ummānı gör
9. Rūḡiye keşf oldı rumüz-ı kelām  
Aç ḡözüñ ol 'arif-i Yezdānı gör

<sup>49</sup> 158a; **Baḡdatlı Rūḡi**: *Dīvān*: G. 352. s. 540.

(3b) bī-ḡaber: bedi-ḡaber D.

(4b) dıraḡşānı: raḡşān D.

(5a) Açdı: Açdın M.; sevādın: sevāduñ M.

### Nesre Çevirisi:

1. Gülen gonca yanağın rengini gör, ağlayan bülbülün gürültüsünü gör.
2. Güzel olan gülün letâfetinin çekiciliğine bak, güzel ve hoş öten kuşun nağmelerini gör.
3. Ey habersiz (kişi)! Uykudan uyan, gaybı bilen güzelliğini gösterdi.
4. Parça parça olmuş yakana bak ve parlak güneşin doğuşunu gör.
5. Sevgilinin yanağındaki hattın bereketini gör ki dertli gönlün karanlığını açtı.
6. Ey gönül! Manâyı görünüşte bulanlar biziz. Gel (de) evindeki sultanı gör.
7. Şalıma hor görerek bakma, (onda) irfan âleminin mertebesini gör.
8. Yok olan zerrede güneşe bak, naçiz damlada denizi gör.
9. Rûhî kelamın izlerini keşfetti. Gözünü aç, o (her şeyi) bilen Allah'ı gör.

35.<sup>50</sup>

*mef'ülü/fā'ilätü/mefā'ilü/fā'ilün*  
*Muzārī \_ \_ . / \_ . \_ \_ / . \_ \_ . / \_ . \_*

1. Gördüm raķibe būseler ol dilsitān virür  
Öldürmege esīrini bildüm ki cān virür
2. Geçsün gedā-yı kūyı ķo aġyār-ı nā-bekār  
Bir gün eline etmegin ol dilsitān virür
3. İzüñ tozını ķor mı yire düşmege nesīm  
'Aṭṭār-ı Çīne iletüb anı armaġān virür
4. Ğayruñ hemīşe ḥ<sup>v</sup>ān-ı vişālūñdedür gözi  
Ķapuñda yok mı ol ite bir üstüḥ<sup>v</sup>ān virür
5. La'lüñ raķibe cām-ı mey-i ergāvān şunar  
Ben dil-figāra ġamzelerüñ dolu ķan virür
6. Bār-ı belā-yı fūrķati biz şimdi çekmedük  
'Uşşāķa ol belāyı felek her zamān virür
7. Def'-i ġam-ı zamāneye yok çāre Rūḥiyā  
Bir yirdeyüz ki ḥalk şafā dir de cān virür

<sup>50</sup> 158a; **Baġdatlı Rūḥī**: *Dīvān*: G. 154. s. 404.

(2b) dil-sitān: bī-emān D.

(3b) 'Aṭṭār-ı Çīne iletüb: 'Aṭṭār-ı Çīn alup D.

Divanda 3. ve 4. beyitler arasında şu beyit vardır:

Gelse hilal-ı meclis-i ḥüsn u cemāluña  
Şaff-ı ni'âlde aña ķaşuñ mekân virür

### Nesre Çevirisi:

1. Gördüm ki o gönül alan (güzel) rakibe öpücükler verirken, (ben) esirini öldürmek için canını verir.
2. Hayırsız rakibi bırak kapının dilencisi olsun. O gönül alan (sevgili) bir gün eline ekmeğini verir.
3. Rüzgâr senin izinin tozunun yere düşmesine izin vermez, onu güzel kokuları toplayan kişiye götürüp hediye eder.
4. (Ey sevgili!) Rakibin gözü daima kapıda (senin) sofrana kavuşmayı bekler. O köpeğe verilecek bir kemik yok mu?
5. (Ey sevgili!) Senin dudakların rakibe erguvan şarabı kadehi sunarken, gamzelerin gönlü yaralı bir âşık olan bana kan verir.
6. Felek âşıklara ayrılık derdinin yükünü her zaman verir. Biz bu derdin yükünü şimdi (ilk defa) çekmiyoruz.
7. Ey Rûhî! Zaman derdinden kurtulmaya çare yoktur. (Öyle) Bir yerdeyiz ki halk safa diyerek can verir.

36.<sup>51</sup>

*mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün*  
Hezec . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_

1. Ne âteşler ğam-ı hicrũn dil-i şad-çāke şalmışdur  
Ne gevherler gözüm devr-i lebũnde hāke şalmışdur
2. Dil-i hürşid zerrĩn topdur kim kaşlaruñ anı  
Götürmiş hākden çevgān ile eflāke şalmışdur
3. Şafā-yı selsebĩl-i huldı hātırdan çıkarmışdur  
Lebũn yādıyla göñlüm meylin āb-ı pāke şalmışdur
4. Sañadur hũb-rũlar içre meylüm kim ruħ-ı pākũn  
Hāyālin kalbe 'aksin dīde-i nemnāke şalmışdur
5. Nuķuş-ı māsivāya Rũhĩ bĩ-dil gibi baķmaz  
Nazar her rind-i şeydā kim o vech-i pāke şalmışdur

<sup>51</sup> 158b; **Bağdatlı Rũhĩ**: *Dīvān*: G. 384. s. 562.

(1b) Ne gevherler gözüm: Ne gözüm gevher M.

(2a) Dil-i: Degül D.

(3a) selsebĩl-i: selsebĩli D.

(3b) āb-ı pāke: āb u taka D.

(4a) meylüm: göñlüm M.

(4b) Hāyālin: Hāyāl-ı D.; 'aksin: 'aks-i D.

(5b) her: bir D.

### Nesre Çevirisi:

1. Ne ayrılık gamı yüz parça olmuş gönle ateşler salmıştır ne (de) gözüm dudağın için toprağa cevherler salmıştır.
2. Benim (güneş gibi olan) gönlüm altından bir toptur ki, senin kaşların onu topraktan alıp bir çevganla göğe doğru fırlatmıştır.
3. Gönlüm (senin) dudağını anarak temiz suya meyletmıştır, sonsuz ırmağın temizliğini hatırandan çıkarmıştır.
4. Güzel yüzlüler içinde meylim sanadır. Senin parlak yanağın hayalini kalbime, aksini yaşlı gözlerime vermiştir.
5. Rûhî mâsivanın nakışlarına gönülsüz gibi bakmaz. Her çılginca âşık (olan) rind o temiz yüze bakmıştır.

37.<sup>52</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_*

1. Yüzünüñ bir naķışı yüz gül-i ħandāna deġer  
Zülfünüñ bir kılı biñ sünbül u reyġāna deġer
2. Ħāneden çıķduġını istemezsin kim ħalkuñ  
Korķarın gözleri ol ħusrev-i ħübāna deġer
3. Őaçılır ħāke Őererler baña ŐaŐ atduķca  
Bes ki yir yir ten-i zārumdaki peykāna deġer
4. TīŐe-i cevri yıķar ħāķır-ı maĥzūnımuza  
Ħanķer-i ġamzesi durmaz dil-i nālāna deġer
5. Bu ķadar meyl idüp almazdı ele ehl-i Őafā  
Ħālet-i la'l-i lebi olmasa peymāne deġer
6. Ma'den-i fażl u hüner Ħāzret-i 'OŐmān PaŐa  
Ol ki her bir sözi biñ la'l-i dıraĥŐāna deġer
7. Ħadden aşurdı felek Ruĥiye cevri ammā  
Korkum oldur bu ħaber vālī-i zī-Őāna deġer

<sup>52</sup> 158b; **Baġdatlı Rūĥi**: *Dīvān*: G. 337. s. 528.

(1a) Yüzünüñ bir naķışı: Gözinünüñ bir bakıŐı D.

(3b) Bes: Be D.

(6b) dıraĥŐāna: BedaĥŐāna D.

(7b) Korkum oldur bu ħaber: Bu ħaber korķarın o D.

Divanda 1. ve 2. beyitler arasında Şu beyit vardır:

Seng-i ġam gerķi ider ādemi mecrūĥ amma  
Yār elinden ki gele biñ dür ü mercana deġer



### Nesre Çevirisi:

1. (Senin) Yüzünün bir nakışı yüz (tane) gülen güle değer, saçının bir teli bin (tane) sümbül ve reyhana değer.
2. O güzel şahın evden çıkmasını istemem. (Çünkü) halkın onu görmesinden (ve nazarının değmesinden) korkarım.
3. Bana taş attıkça toprağa kıvılcımlar saçılır. Yeter ki yer yer zayıf tenimdeki peykana değsin.
4. (Sevgilinin) Eziyetinin baltası hüznü kalbimizi yakar, gamzesinin hançeri durmadan inleyen gönlümüze değer.
5. (Sevgilinin) Dudağı o kadehe değmiş olmasaydı, safa ehli (ona) bu kadar meyledip, (onu) eline almazdı.
6. Hazreti Osman Paşa fazilet ve hünerlerin kaynağıdır, O (kadar) ki onun her bir sözü bir parlak ve değerli lal taşına değer.
7. Feleğin Rûhî'ye eziyeti sınırı aştı. Ama korkum odur (ki) bu haber şanlı valiye gider.

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. İrdi pâyâna şafâ mihr ü maḥabbet demidür  
Müjde ğâret-zede-i vaşluña hicret demidür
2. Girye-i velvele-i şâm-ı ğam oldı âḥir  
Ḥande-i kaḥkaḥa-i şubḥ-ı sa'âdet demidür
3. Zeyl-i iqbâl-i niḳâb-ı ruḥı idbâr oldı  
Gül gibi 'arz-ı cemâl eylese devlet demidür
4. Ğam-ı devrânı yeter çekdiler erbâb-ı vefâ  
Sâḳiyâ devre getür sâğarı 'işret demidür
5. Aldı şabr u ḥired u 'aqlını yağmacıları  
Dil-i ğâret-zedeye luḫ u mürüvvet demidür
6. Ḥaddin aşdı dil-i mecrûḥa cefâ-yı ağyâr  
Saña ḳalmışdur iş ey âḥ-ı sirâyet demidür
7. Ola şâyed ki ide şâhid-i maḳsûdını râm  
Himmet eyleñ dil-i şeydâya ki himmet demidür
8. Yücedür mertebesi vâlî-i zî-şânımızuñ  
Şâdmân olduğumuz bu ki vezâret demidür
9. Ola iqbâl-i teraḳkîde ḥüdâdan dileriz  
Müstecâb ola du'âmız ki icâbet demidür
10. Ḳadrimüz alçaḳ ise melce'imüz 'âlîdür  
Rûḫiyâ melce'imüzden bize şefḳat demidür

<sup>53</sup> 158b; **Bağdatlı Rûḫî**: *Dīvân*: G. 279. s. 488.

(1a) cefâ: şafâ M.

(1b) vaşluña hicret: hicrûñe vuşlat D.

(4a) yağmacıları : yağma-ger-i 'aşḳ D.

(5a) 'aqlını: 'aqlı M.

(6) yok D.

Divanda 8. ve 10. beyitler arasında şu beyit vardır:

İzz ü ikbali teraḳkîde olup gün günden  
İde Allah 'inâyet ki 'inâyet demidür

### Nesre Çevirisi:

1. Cefâ sona erdi, (şimdi) sevgi ve muhabbet zamanıdır. Müjdeler olsun ki sana kavuşmak için yağmaya uğramış olanın hicret anıdır.
2. Gam akşamının haykırış ve ağlamaları oldu (bitti). (Bundan) sonra mutluluk sabahının kahkaha ve gülmelerinin zamanıdır.
3. Yanağının örtüsünün açılması kabul edilmedi. (Sevgili) gül gibi (açılıp) yüzünün güzelliğini sunduğu zaman talihli bir zamandır.
4. Ey sâkî! Vefa sahiplerinin gam zamanını çektikleri yeter. Kadehi devir etmeye getir, çünkü şarap içme zamanıdır.
5. Yağmacılar sabır, fikir ve akli aldı; yağmalanmış gönle insanlığın iyiliği (ni yapmak) kaldı.
6. Ey âh (ım)! Rakiplerin yaralı gönlüme (yaptığı) cefâ haddini aşmıştır. (Şimdi) iş sana kaldı, (çünkü) sirâyet zamanıdır.
7. Eğer ki maksudunun şahidi boyun eğerse, çılgınca âşık (olan) gönle yardım et ki, himmet (etme) zamanıdır.
8. Sevinçli olmamız vezirlik zamanı olmasındandır. Şanlı valimizin mertebesi yüksektir.
9. Talihimizde yükselmeyi Allah'tan dileriz. Duamız kabul edilir (çünkü), duaların kabul edildiği bir zamandır.
10. Ey Rûhî! Değerimiz az olsa bile (bizim) sığınacak yerimiz yüksektir. Bizi himaye edenin bize şefkat (göstermesinin) zamanıdır.

39.<sup>54</sup>

*mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün*  
Hezec . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_

1. Lebüñle lezzet-i güftārda baḥş eylemek ister  
'Acebdür tūṭī-i şeker-şiken ādem gibi söyler
2. Çemende gözi baḡlu çākeridür cisminüñ nergis  
Ḥaṭādan yüzi qara bir kulıdur zülfünüñ 'anber
3. Şürāḫī-i gerden-i sīmīnüñe qanın ḫelāl eyler  
Gözüñ yanında āhū işte tıḡuñ işte boynum dir
4. Lebüñ cür'a-i meydür bir ayak topraḡı üftāde  
Yüzüñe bir ḡarīb-i şehr-i dil-dāde meh-i enver
5. Mekānı geh derün-ı sīne geh çeşmdür ey Rūḫī  
Ḥayāl-i yār gibi görmedüm seyyāḫ-ı baḫr u ber

<sup>54</sup> 159a; **Baḡdatlı Rūḫī**: *Dīvān*: G. 293. s. 497.

(1a) baḥş: dem D.

(2a) cismünüñ: çeşminüñ D.

(2b) Ḥaṭādan: Ḥaṭāda D.; kulıdur: kulıñdur D.

(4a) Lebüñ: Lebüñle M.; meydür: mey M.; bir: - D.

### Nesre Çevirisi:

1. Şeker kıran tûtî kuşu (senin) dudaklarından tatlı sözlerle bahsetmek ister. Acaba adam gibi konuşması ondan mıdır?
2. Nergis çimende (senin) cisminin gözü bağlı (bir) kölesidir. Amber (ise) hata yaptığı için yüzü kara (olan) bir kuludur.
3. Ahu gümüş gerdanının sürahisine kanını helal eyler. (Senin) gözünün yanında “işte kılıcın, işte boynum”der.
4. (Ey sevgili!) Şehrin gönül vermiş bir garibi “Senin dudağın bir içim şarap, ayağının toprağı âşığın, yüzün ise parlayan aydır.” der.
5. Ey Rûhî! Sevgilinin hayali gibi karaların ve denizlerin seyyahı (olan birini) görmedim. Mekâni kâh göğsümün içi, kâh gözümdür.

40.<sup>55</sup>

*mef'ülü/fa'ilätü/mefä'ilü/fa'ilün*  
*Muzārī \_ \_ . / . \_ \_ . / . \_ \_ . / \_ . \_*

1. Her şeb ki mest-i nâz olup ol sîm-ber yatur  
Güş itmekiçün âhumı şeb-tâ-seher yatur
2. Gel bîşe-zâr-ı 'ışka ayak başma serseri  
Her sermedün yirinde nice şîr u ner yatur
3. Varup giceyle ğayrıla tenhâda yatduĝuñ  
Fâş oldı halka şanma efendi haber yatur
4. Kaĝı birini söyleyeyin derd-i 'ışkuñuñ  
Ey firâz-ı serîr göñülde neler yatur
5. Künc-i belâda Rûhî-i dil-hasta dostum  
Câm-ı lebün hayâli ile cân çeker yatur

---

<sup>55</sup> 159a; **Baĝdatlı Rûhî**: *Dîvân*: G. 272. s. 484.

(2b) şîr u: şîr-i D.

(4b) firâz-ı serîr: serv-i ser-firâz D.

### Nesre Çevirisi:

1. O gümüş (gibi beyaz) göğsü olan (sevgili) her gece naz sarhoşu olup yatar. Benim âhımı duymak için geceden sabaha kadar yatar.
2. Ey serseri! Gel aşkın ormanına ayak basma. Her ölümsülük meydanında nice erkek aslan yatar.
3. Ey efendi! Gece rakip ile تنها yere varıp yattığın meydana çıktı. Bu haber (gizli kalmış) yatıyor sanma.
4. Ey başını yüksekte tutan (sevgili)! Gönül tahtında neler (neler) yatar, senin aşk derdinin hangi birini söyleyeyim.
5. Ey dostum! Gönlü hasta (olan) Rûhî bela köşesindedir. Dudağının kadehinin hayali ile can çekişerek yatar.

41.<sup>56</sup>

*mef'ülü/fā'ilätü/mefā'ilü/fā'ilün*  
*Muzārī \_ \_ . / \_ . \_ . / . \_ \_ . / \_ . \_*

1. Her kim o serv-ğad ile meyl-i kenār ider  
Gülzār-ı ğamda ғанlu yaşın cüy-bār ider
2. Gül ruğlarıyla şevke gelüp bāde nüş iden  
Rāz-ı derün-ı ğonca-şıfat āşikār ider
3. Bülbüllerinüñ isteyen eksildüğin bizüz  
Ol gül-'izār bulsa birini hezār ider
4. Āh eylesem ğörince seni şevğden n'ola  
Āşık begüm ne eylese bī-ihtiyār ider
5. Beyhüde şanma nālesin ehl-i mağabbetün  
Tığ-ı cefāsı hūblaruñ cāna kār ider
6. 'Ākil degül cihānda hağıķāt ricā idüp  
Şol kim zamāne dilberine i'tibār ider
7. 'Anğā ğiçerse her ne ğadar Rūhiyā ğöñül  
Şāhīn-i çeşm-i yār ānı āhir şikār ider

<sup>56</sup> 159a; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 315. s. 512.

(5a) mağabbetün: mağabbetüñ M.

(6a) idüp: iden D.

(7a) ğiçerse: ğiçer M.



### Nesre Çevirisi:

1. Her kim servi boylu bir güzeli sarmak isterse, onun gam bahçesinde kanlı gözyaşı akar.
2. Gül yanaklılar ile şevke gelip şarap içen, gonca sıfatlı (sevgilinin) (aşkının) derin sırrıyla çok gözyaşı döker.
3. Onun (sevgilinin) bülbüllerinin eksilmesini isteyen biziz. O gül yanaklı (sevgili) birini bulsa bin (tane) eder.
4. Âşık ne yaparsa elinde olmadan yapar, (bu nedenle) seni görünce şevkten ah etsem şaşılacak şey midir?
5. Muhabbet ehlinin inlemesini boşuna sanma, güzel (sevgili)lerin cefâ kılıcı (onların) canına tesir eder.
6. Bu dünyada hakikat isteyip de zamane dilberine itibar eden akli başında değildir.
7. Ey Rûhî! Her ne kadar gönülden anka geçse de yarin şahin gözü onu sonra avlar.

42.<sup>57</sup>

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün*  
Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_

1. Dem-be-dem āh itdügümden bende çeşm-i ter sezer  
Ağla ey çeşmüm ki sende yār çok gevher sezer
2. Yolına cānlar viren 'āşıkla gitmez bir kadem  
Şalınur ağyār ile kŭyında gŭyā zer sezer
3. Meclis-i va'zi yine şŭfi-i şāfi-meşrebüñ  
Gitudügi hālī degül elbetde bir dilber sezer
4. Çıkmasa meyhānelerden vā'izi 'ayb itmegüz  
Küp düşer her kande cām-ı bāde-i aḥmer sezer
5. Zāhide merdān-ı Hāq taklidi cür'etten degül  
Bīşe-zār-ı 'ışkı ol bīçāre hālī yer sezer
6. Dām-ı hecrüñde giriftār olduğın bilmez gibi  
Murğ-dil uçmağ diler kendinde bāl ü per sezer
7. Rŭhiyā altun idüpdür çehremi ikşir-i 'ışk  
Yanuma gelsün o serv-i sīm-ten isterse zer sezer

<sup>57</sup> 159a; **Bağdatlı Rŭhī**: *Dīvān*: G. 281. s. 489.

(2a) Yolına: Yolında D.

(2b) kŭyında: koynında D.

(3a) Meclis-i va'zi: Hālka-i zikre D.

(3b) hālī: hālī D.

(4a) itmegüz: eylemen D.

(4b) bade-i aḥmer: mey M.

(7b) sīm-ten: sīm M.

(7b) sezer: - M.

### Nesre Çevirisi:

1. Her an âh ettiğim için sevgili benim gözümün yaşlı olduğunu sezer. Ey gözüm! Ağla ki (ağlarsan) sevgili sende çok gevher olduğunu sezer.
2. (Sevgili) yoluna can veren âşıklarıyla bir adım gitmez (ama) mahallesinde rakipler ile sanki altın arar (gibi) salınır.
3. Sûfi meşrebın meclis vâzine yine gitmesi boşuna değildir, orada bir dilber sezmektedir herhalde.
4. Vâiz meyhanelerden çıkmasa (onu) ayıplamayız. Küp her nerede düşerse (orada) şarap kadehi sezer.
5. Zâhidin Allah yiğidini taklidi cesaretinden değildir. O çaresiz (zahit) aşk ormanını boş bir yer (olarak) sezer.
6. (Benim) gönül kuşum (sevgilinin) ayrılığının tuzağına yakalanmış olduğunu bilmez gibi, kendinde kanat olduğunu sezip uçmayı ister.
7. Ey Rûhî! Aşk iksiri yüzümü altın (gibi sarı) yapmıştır. O servi (boylu) gümüş tenli (sevgili) altın isterse yanıma gelsin.

43.<sup>58</sup>

*fe'ilātün/mefā'ilün/fe'ilün*  
*Cedīd . . . \_ \_ / . . . \_ \_ / . . . \_ \_ / . . . \_ \_*

1. Çarh-ı bed-mihrde vefā neyler  
Ser-nigūn çāh içinde mā neyler
2. Bezm-i 'uqbādatur şafā yoksa  
Bu fenā bezmde şafā neyler
3. Zevk-i vaşluñ ne lāyık ağıyāra  
Ehl-i derd olmayan devā neyler
4. Pārelenmek degül midür didüğüñ  
Tığ-i fūrkat dañi baña neyler
5. Eşkümü görse 'ayb ider zāhid  
Ne bilür kim o dil-rübā neyler
6. Sīnesin karşı dutsa da görse  
Ādeme hañcer-i cefā neyler
7. Dāmen-i yarı dutduñ ey Rūhī  
Görelüm şoñ ucı Hūdā neyler

---

<sup>58</sup> 159b; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 549., 366.

(1b) çāh: řās D.

(6a) Sīnesin: Sīne M.

(7a) dutduñ: řutdıķ D.

### Nesre Çevirisi:

1. Sevgisiz gökte vefa ne arar, tersine dönmüş kuyuda su ne arar.
2. Safa, ahiret meclisindedir. Bu fena meclisinde (dünyada) safa yoktur.
3. (Sana) kavuşmanın zevki rakiplere layık değildir. Dert sahibi olmayan devayı ne yapsın?
4. (Senin) dediğin parçalanmak değil midir? Ayrılık oku bile (gelse) bana ne yapabilir?
5. Zâhid gözyaşımı görse beni ayıplar, (ama) o gönül çalan (sevgili)ın (bana) ne yaptığını ne bilir.
6. (O sevgili) göğsümü karşısına tutsa da cefâ hançerinin insana ne yaptığını görse.
7. Ey Rûhî! (Sen) yarin eteğini tuttun. Allah sonucu nasıl eyler (bekleyip) görelim.

44.<sup>59</sup>

*mef'ülü/fā'ilätü/mefā'ilü/fā'ilün*  
*Muzārī \_ \_ . / \_ . \_ . / . \_ \_ . / \_ . \_*

1. Şevk-i ruhuñla sinede hiç eylemez karar  
Güyā od üstine oturur bu dil-figār
2. Āhumla kā'inātı virürdüm fenāya lık  
Mir'āt-ı kalbine irişür qorqarın gubār
3. Bir kız ayağuß altına baq gör neler döker  
İzüñ tozına merdüm-i çeşm-i güher-nişār
4. Şuşuzluğın kesmek için teşne dillerüñ  
Almış eline gamzesi bir tığ-i ābdār
5. Rūhññ aldı eliyle şabr u kararını  
Bir cevri çok terahhumı yok şūh-ı şivekār

---

<sup>59</sup> 159b; **Bağdatlı Rūhî**: *Dīvān*: G. 557., 377.

(2b) kalbine: kalbüñe M.

(3a) döger: döker D.

(5a) eliyle: eline D.

### Nesre Çevirisi:

1. Bu yaralı gönül yanağının arzusuyla, sanki ateş üstünde oturur gibi göğsümde sabit duramaz.
2. Âhımla kâinatı yok ederdim ama, (sevgilinin) kalp aynasına toz gelir diye korkarım.
3. (Ey sevgili!) Ayağının altına bir kez bak (da) gör neler döker. Göz bebeğim (senin) izinin tozuna mücevherler döker.
4. (Sevgilinin) gamzesi susamış gönüllerin susuzluğunu gidermek için, eline sulu (bir) kılıç almış.
5. Cevri çok merhameti yok bir işveli şuh (sevgili) eliyle Rûhî'nin sabır ve sakinliğini aldı.

45.<sup>60</sup>

*mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün*  
Hezec . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_

1. Ayak çek bezm-i 'âlemden ki 'âlem menzil-i ğamdur  
Ferâġat 'âleminden geġme kim 'âlem o 'âlemdür
2. Pür olsun dem-be-dem peymānemüz ħün-ı kebüterle  
Gel ey gül-ġehre bir dem idelüm dünyā ki bir demdür
3. 'Aceb ħālet degül mi her kişi miġnetden aġlarken  
Benüm āvāre gönlüm miġnet-i 'iřkuñla ħurremdur
4. EsİR-i cām olan rinde ħākāretle naġar kıлма  
Ki her rind-i belā-keş kendi vādīsinde bir Cemdür
5. Müyesser oldı gerġi zevġ-i vaşl ammā belā bu kim  
Yine dā'im derün-ı sİne pür-ġam dİde pür-nemdür
6. Ĥayāl-i 'ārİzuñ fikr-i lebüñle eglenür gönlüm  
Birisi yār-ı cānumdur birisi nūr-ı dİdemdür
7. Gelüñ ta'līm aluñ ey nev-hevesler řab'-ı Rūġİden  
Ki āyİN-i sūġan ol nükte-perdāza müsellemdür

<sup>60</sup> 159b; **Baġdatlı Rūġİ**: *Dİvān*: G. 232. s. 458.

(2a) kebüterle: kebüterden D.

(2b) ki: ġü D.

(7a) nev-hevesler: bü'l-hevesler D.



### Nesre Çevirisi:

1. Âlem meclisinden elini ayağını çek (çünkü o) âlem gam menzildir. Ferâgat âleminden vazgeçme, (asıl) âlem o âlemdir.

Bu beyti şöyle de nesre çevirebiliriz:

Âlem meclisi gam mekanıdır, orada kadeh çekmeye bak. Ferâgat âleminden vazgeçme, asıl âlem odur.

2. Ey gül yüzlü (sevgili)! Gel bir nefes alalım (çünkü), dünya bir andır. Kadehimiz her an güvercin kanı gibi renkli olsun.
3. Herkes acıdan ağlarken benim avare gönlümün (senin) aşkının acısıyla sevinçli olması şaşılacak bir hal değil midir?
4. Kadehin esiri olan rinde hakaretle bakma (çünkü), her bela çeken rind kendi yolunda bir Cem'dir (hükümdardır).
5. (Sana) kavuşmanın zevki kolay oldu ama bela şu ki; yine her vakit sinemin içi gamla, gözüm yaşla doludur.
6. Gönlüm (senin) yanağının hayali (ve) dudağının düşüncesiyle oyalanır. Birisi canımın yarı, birisi gözümün nurudur.
7. Ey (bu işe) yeni heves edenler! Söz geleneği o nükteli konuşan (Rûhî'ye) teslimdir, gelin Rûhî'den ders alın.

46.<sup>61</sup>

*fe'ilatün/fe'ilatün/fe'ilatün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_*

1. Bezm-i 'âlemde gönül hemdemüñi cām idegör  
Zevkı elden kıoma nüş-ı mey-i gül-fām idegör
2. Düşünür her kışı nām itmek için bir kıayda  
Olma ol kıaydda sen kendüñi bī-nām idegör
3. Saña çekdürse riyāzet ne kıadar mürşid-i 'ışık  
Ġam degül şāhid-i maķşūdı hemān rām idegör
4. Felek-i tīz-revüñ 'aksine dönmekdür işi  
Kām-cūy olma şakın kendüñi nā-kām idegör
5. Sa'y ider herkes elin öpmek için sākīnūñ  
Rūhiyā sen ayağın öpmege iķdām idegör

---

<sup>61</sup> 160a; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 397. s. 570.

### **Nesre Çevirisi:**

1. Ey gönül! Âlem meclisinde kadehi arkadaşın olarak bil. Gül renkli şarabı içerek zevki elden bırakma.
2. Herkes bir isimle kayda geçmeyi (bilinmeyi) düşünür. Sen kayda geçme, kendini namsız yap.
3. Aşk mürşidi seni ne kadar terbiye etmeye çalışsa da bu (senin için) dert değildir. O senin maksadının şahididir, ona hemen boyun eğ.
4. Sakın istikbal peşinde koşma, istekli olma. (Çünkü) acele ile hareket eden feleğin işi tersine dönmektir.
5. Ey Rûhî! Herkes sakinin elini öpmek için çabalar. Sen ayağını öpmek için gayret et.

47.<sup>62</sup>

*mütefā'ilün/fe'ülün/mütefā'ilün/fe'ülün*  
*Kāmil . . . \_ / . \_ \_ / . . . \_ \_ / . \_ \_*

1. Bağışuñ deler cigerler bu ne ğamzelü bağışdur  
Revişuñ alur gönüller bu ne şívelü revişdür
2. Bir ışırması o sīb-i zeķanuñ deger cihāna  
Ne bahālu mīvedür bu ne lezīzce yemişdür
3. Çekilüp gider cevānlar ayağına pīr-i deyrüñ  
Yanına cihānı çekdi bu ne cezbelü keşişdür
4. Yine şīşe-i pür ile bizi mest şanma sākī  
Kerem eyle yanımızdan odı eksük itme kışdur
5. Dişinüñ hāli ile didi bir ğazel-i muşanna'  
Yine baħr-ı fikre Rūhī ʔaluben ʔıkardı beş dür

---

<sup>62</sup> 160a; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 186. s. 427.

(1a) deler: deĝer D.

(3b) keşişdür: çekişdür D.

(5a) hāli: hayālī D.

(5b) beş: biş D.

### Nesre Çevirisi:

1. (Ey sevgili!) Bakışın nasıl gamzeli bir bakıştır (ki) ciğerleri deler, gidişin gönülleri alır, bu nasıl edalı bir gidiştir.
2. O çene elmasını ısırarak cihana değer, o (ki) ne pahalı meyve ne leziz yemiştir.
3. Delikanlılar o kilisenin pirinin (meyhanecinin) ayağına (kadehine) çekilip gider. O ne cezbeli (bir) keşıştır ki yanına bütün dünyayı çekti.
4. Ey saki! Bizi yine ağzına kadar dolu şişe ile sarhoş (olmuş) sanma; lütfet, ateşi yanımızdan eksik etme (çünkü şimdi) kış (mevsimi)tır.
5. Rûhî (senin) dişini vafsetmek için sanatlı bir gazel söyledi, yine fikir denizinden beş inci çıkardı.

48.<sup>63</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_*

1. Dil-i şad-çāki zülf-i perīşāna çeker  
Bulur ol mūy ğamın her ne ise şāne çeker
2. Kim çıkar başa ser-i zülf-i girih-gīrūñle  
Yine ol silsile-i cevrin dil-i dīvāne çeker
3. Kaşlaruñ bükdi belin gerçi kemān-ı 'ışkuñ  
'Aşkuñ Rüstem destānı ile haşmāne çeker
4. Yaraşur kıalsa kıad mūr şıfat cāñ-ı za'if  
Pīşkeş pāy-ı melaḥdur ki Süleymāna çeker
5. Ne çeker adını aşḥāb-ı riyā ikide bir  
Dutalum rind-i gedā bir iki peymāne çeker
6. Ayağı toprağı tāc-ı ser-i eşrāf-ı cihān  
Sürme-i ḥāḳ-i rehin dīde-i a'yāna çeker
7. Ḥūblar tutsa rikābın yiridür Rūḥī kaçan  
Esb-nāz-ı felek ol ḥüsrev-i ḥübāna çeker

---

<sup>63</sup> 160a: Bu gazel divanda yoktur.

### Nesre Çevirisi:

1. O (sevgilinin) saç(ı) yüz parça (olmuş) gönlümü perişan zülfüne çeker, gamın her nasıl (yaparsa) bulur saçlarını tarağa çeker.
2. Yine o arka arkaya gelen eziyetlerin divane gönlümü çeker. (Zaten) senin birbirine dolaşmış (sıra sıra düğümlemiş) saçınla kim başa çıkabilir?
3. (Ey sevgili!) Kaşların Rüstem destanında olduğu gibi aşk yayını gerdi, âşığa düşmanca çekti.
4. (Benim) bedenim, karınca gibi zayıf kalsa ne olur. (Çünkü karınca) Hz. Süleyman'a çekirge bacağı hediye etmiştir.
5. Turalım ki zavallı rind bir iki kadeh (şarap) çeker (içer). (Bundan ne olur ki?) Riya sahipleri adını ikide bir neden anar?
6. Ayağının toprağı cihanın ileri gelenlerinin başının tacıdır, yolunun toprağının sürmesini gözlerine çeker.
7. Ey Rûhî! Güzeller şahının bindiğı feleğinin nazlı atının üzengisini güzel sevgililer tutsa yeridir.

49.<sup>64</sup>

*müfte'ilün/mefā'ilün/müfte'ilün/mefā'ilün*  
Recez \_ . . \_ / . \_ . \_ / \_ . . \_ / . \_ . \_

1. Esdi bahār yelleri mevsim-i seyr-i bāğdur  
Vay bize ki bağrımız āteş-i ğamla dāğdur
2. Sür'at ile içüp içüp aklı yitürmeden n'olur  
Bāde-i nābdan ğaraž tenkıye-i dimāğdur
3. Varmalıyuz o ğoncanuñ bāğ-ı bihişt kūyına  
Sākī getir ayağı kim menzirimüz ırāğdur
4. Hiç tehevür eyleme ey ğam-ı derd-i yār kim  
Cān-ğüriz başına bir gicelük konağıdur
5. Kılma ayağı sākıyā bāde-i nābdan tehī  
Kim bizi yār kūyına ileten ol ayağdur
6. Geldi zamānı 'ışretüñ 'ıyş ideğör bāğda  
Her biri bir ğonca-i terüñ bir ğurulu otağdur
7. Büy-ı bahār Rūhiyā tıtdı cihānı ğül gibi  
Devlet anuñ ki meskeni zāviye-i ferāğdur

<sup>64</sup> 160a; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 192. s. 431.

(2a) içüp içüp: içüp meyi D.

(4a) tehevür: tasavvur D.

(4b) Cān-ğüriz: Cān-ı ğüriz D.; başına: نا سره M.; gicelük: gicenüñ M.

(5a) nābdan: hıvābdan D.

(6b) bir: - M.



### Nesre Çevirisi:

1. Bahar yelleri esti; bahçede gezme, dolaşma zamanıdır. Yazık bize ki bağrımız gam ateşiyile dağlanmışır.
2. Saf şarabı içmekten maksat dimağı temizlemektir. Hızla içip akılı yitirmekten zarar gelmez.
3. Ey saki! Kadehi getir, o gonca (dudaklı sevgili)nin mahallesine varmalıyız, yolumuz uzaktır.
4. Ey gam! Hiç öfkelenme, zîrâ sevgilinin derdi (aşkı) insanlardan kaçanlar için bir gecelik konaktır.
5. Ey saki! Kadehi saf şarapsız bırakma, (çünkü) bizi yarin mahallesine ulaştırın o (şarap dolu) kadehtir.
6. İçki içme zamanı geldi, bağda yaşa (maya başla). (Çünkü o bağdaki) taze goncaların her biri kurulu (bir) otağdır.
7. Ey Rûhî! Cihanı gül gibi bahar kokusu sarmışken meskeni her şeyden vazgeçip dinleneceği (bir) ibadet köşesi olan (kişi)ın talihi vardır.

50.<sup>65</sup>

*fe'ilatün/fe'ilatün/fe'ilatün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. Ey şoran 'âlemimiz yâr ile 'âlem de nedür  
Ġam-ı hicrân ile hâlûñ ne diyen ğam da nedür
2. Şād olan dehrde bir dem ideyin diyü melül  
Kimse miḥnet mi çeker bir dem için dem de nedür
3. Ġam-ı la'lüñle kapuñda var iken çākerlük  
Kim ider cām-ı Cemüñ ḥāṭırasın Cem de nedür
4. Didüm emse n'ola dil leblerüñi lütfuñdan  
Aña ne luṭf gerekdür didi emsem de nedür
5. Rūḥiyā medḥ-i eḥıbbā var iken 'âlemde  
Zemm-i a'dāya muḳayyed kim olur zem de nedür

---

<sup>65</sup> 160b; **Bağdatlı Rūḥī**: *Dīvān*: G. 243. s. 465.

(1a) şoran: şoranlar D.

(2a) Şād: Ey D.

(4a) emse n'ola dil leblerüñi lütfuñdan: emsem nola la'l-ı lebüñi luṭfundan D.

### Nesre Çevirisi:

1. Ey âlemde yar ile âlemimizi soran (kişi)! Âlem de nedir? “Ayrılık gamıyla halin ne” diyen (kişi) gam da nedir?
2. Dünyada mutlu olan (kimse) bir nefes almak için yorulmuştur. Nefes de nedir ki, kimse bir nefes için mihnet çekmez.
3. Dudağının gamıyla kapında köle olmak var iken Cem de nedir (ki), kim Cem’in kadehini hatırlar.
4. “Lütfetsen, gönlüm dudaklarını emse ne olur?” dedim, “ona lütuf gerekmez” dedi, emsem de ne olur (ki)?
5. Ey Rûhî! Âlemde dostları övmek varken, düşmanları kötöleme işini kim yapar, yermek de nedir?

51.<sup>66</sup>

*mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün*  
Hezec . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_

1. N'ola çāk-ı girībān itse dil bir mihre 'āşıkdur  
Hudā haqqı yolında şubh-ı şādık gibi şādıkdur
2. Dil-i dermāndemüz bir 'ömrdür kapuñda çākerdür  
Ne ihsān eyleseñ ol bābda miskīne lāyıkdur
3. Ruḥın geh surḥ u geh zerd itdüğü bī-vechdür şāhum  
Raķīb-i ḥāra yüz virme iki yüzlü münāfıkdur
4. Gelürler muttaşıl ğam-ḥānemüzden eksik olmazlar  
Ğam u derd u belā vü miḥnetüñ yārān sābıkdur
5. Yaşum deryāsını 'arz itdügüm ol dürr-i nāyāba  
Kenār itmek degül Rūḥī ğaraż bir āşınalıkdur

---

<sup>66</sup> 160b; **Bağdatlı Rūḥī**: *Dīvān*: G. 242. s. 464.

(4b) şābuқdur: şādıkdur D.

Divanda 2. ve 3. beyitler arasında şu beyit vardır:

Elüñden sen gül-i ra'nānuñ anlar dā'imā belki  
Gelürler meylüñe zāhirde ḥaķıķat baĝrı yanıkdur

### Nesre Çevirisi:

1. Gönlüm yakasını parçalasa ne olur? (Çünkü) bir güneşe âşıktır ve o Allah hakkı yolunda sabahın sadık olması gibi sadıktır.
2. Çaresiz gönlümüz bir ömür kapında köledir. (O) zavallıya kapında ne güzellik yaparsan yap uygundur.
3. Ey şahım! Yüzüm yanağının kâh kırmızı, kâh sarı ettiği (bir) yüzsüzdür. İmansız rakibe yüz verme (çünkü o), ikiyüzlü bir münâfıktır.
4. Gam, dert, bela ve mihnet sürekli gamhanemize gelirler (oradan), eksik olmazlar, Bunlar eskiden beri benim sevgililerimdir.
5. Ey Rûhî! Gözyaşımın denizini o eşsiz inciye arz etmemde maksat onu kucaklamak (içine almak) değil, aşına olmaktır.

52.<sup>67</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. Ağlasam ben yaraşur kim baña bülbül didiler  
Sen gel ey gönca-i ra'nā ki saña gül didiler
2. Felegüñ hālını bildirmek için insāna  
Şaldılar bülbülü feryāda güle gül didiler
3. Hūblar murğ-ı dil-i 'aşıkı şāyd itmek için  
Bir duzağ eylediler nāmına kākül didiler
4. Leb-i la'l ü ruḥ-ı yār olmayıcağ 'uşşāğa  
Didüm āyā nedür eglence gül u mül didiler
5. Çemen ārā-yı cihān olmağ için zülfüñden  
Bir nümüne ḳodılar nāmına sünbül didiler
6. Gördiler cāñ virürin olmağa yolında gedā  
'Āḳıbet giydirür ol saña ḳara çul didiler
7. Raḥmi olur mı didüm 'aşığa ma'suḳlaruñ  
Nedür ey Rūḥ-i şeydā bu tecāhül didiler

<sup>67</sup> 160b; **Bağdatlı Rūḥī**: *Dīvān*: G. 285. s. 492.

(5a) zülfüñden: zülfünde D.

(6a) yolında: kūyında D.

Divanda 4. ve 5. beyitle rarasında şu beyit vardır:

'Ukalā diḳḳat ile fikr idüp ism-i yāre

Ġayr bir nesne degül zülfine sünbül didiler

### Nesre Çevirisi:

1. Ey güzel gonca (gibi sevgili)! Ben ağlasam yakışır (çünkü) bana bülbül dediler. (Ama sen gül (çünkü), sana gül dediler.
2. İnsana feleğin halini bildirmek için, bülbüle feryat ettirdiler, “gül gülsün” dediler.
3. Güzeller âşık (olan) gönül kuşunu avlamak için, bir tuzak yaptılar (ve) ona kâkül dediler.
4. “Yarin yanağı ve dudağı olmazsa acaba âşıklar için eğlence nedir?” dedim. “Gül ve şaraptır” dediler
5. Cihanı süsleyen çimen olsun diye (sevgilinin) zülfünden bir numune koydular, adına da sünbül dediler.
6. (Senin) yolunda köle olmak için can verdiğimi gördüler (ve) “akıbetin sana kara çul giydirir” dediler.
7. Ey çılgınca âşık (olan) Rûhî! “Maşukların âşığa acıması olacak şey mi?” dedim, “Nedir bu görmezden gelme?” dediler.

53.<sup>68</sup>

*fā'ilātün/fā'ilatün/fā'ilātün/fā'ilün*  
*Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_*

1. Şāh-ı mülk-i miḥnetem eşküm serīr-i ācdur  
Şu'le-i āhum başum üstinde zerrīn tācdur
2. Bir gedādur ki çeşmüm ḥāñ-ı iḥsānuñdadur  
Bir ışıkdur göz ki ḥāk-i pāyuña muḥtācdur
3. Merhem-i vaşluñdan ister olmaya bir dem cüdā  
Zaḥm-ı ḥün-efşānumuñ Allah ne gözi acdur
4. Baş koyup gitmekde 'āşıklar 'adem iḳlīmine  
Tīğ-i āteş-bāzuñ ol iḳlīme bir minhācdur
5. Çeşm-i mestüñ 'akl u şabrın alsa Rūḥinüñ ne ğam  
Dostum dā'im ḥarāmīnüñ işi tārācdur

<sup>68</sup> 161a; **Bağdatlı Rūḥī**: *Dīvān*: G. 250. s. 469.

(2a) ḥāñ: ḥvān D.

(4b) ol iḳlīme: üstine D.

(5a) ne ğam: nola D.



### Nesre Çevirisi:

1. Mihnet mülkünün şahıyım, gözyaşım fildişi tahttır. Âhımın kıvılcımı başımın üstünde altın (dan bir) taçtır.
2. Gözüm senin ihsan hükümdarının bir kölesidir. Göz (öyle) bir ışıktır ki, ayağının toprağına muhtaçtır.
3. Ey Allah'ım! Kanlar saçan yaram ne (kadar) açgözlüdür! Bir an (sevgiliden) ayrı kalsa (hemen) kavuşma merheminden ister.
4. Âşıklar (yoluna) baş koyup yokluk memleketine gitmektedir. Ateşli kılıcın o memlekete bir yol göstericidir.
5. Ey dostum! (Sevgilinin) sarhoş gözü Rûhî' nin akıl ve sabrını alsa (da) dert değildir. (Çünkü) haraminin işi (her) daim yağmalamaktır.

54.<sup>69</sup>

*mef'ülü/fa'ilätü/mefā'ilü/fa'ilün*  
*Muzārī \_ \_ . / \_ . \_ . / \_ \_ \_ . / \_ . \_*

1. Māh-ı felek ki çeşm-i çerāğ-ı nücūmdur  
Şevk-i ruhuñla yanmağa bezmüñde mūmdur
2. Dūr ol rakībden nefesi degmesün saña  
Ey nev-bahār-ı hüsn ki bād-ı semūmdur
3. Maḥşūş olursa zāhid-i sālūsa şavma'a  
Olmaz 'aceb ki sākin-i virane-i būmdur
4. Vaşf-ı ruhuñla gül gibi nāzük ğazellerüm  
Maḳbūl-i tab'-ı nükte-güzārān-ı Rūmdur
5. Nāzük dehāñı sırrına kim irse Rūḫiyā  
Keşşāf-ı müşkilāt-ı rümüz-ı 'ulūmdur

---

<sup>69</sup> 161a; **Bağdatlı Rūḫī**: *Dīvān*: G. 252. s. 471.

(4a) nāzük: rengīn D.

(4b) nükte-güzārān: nükte-füzerān D.

(5a) Nāzük: Yāruñ D.

### Nesre Çevirisi:

1. Gökteki ay ki yıldızların ışığının gözüdür. O, yanağının şevkiyle bezminde yanacak (olan) mumdur.
2. Ey ilkbahar (gibi güzel) sevgili! O rakipten (başka tarafa) dön (ki onun) nefesi sana değmesin, (o senin) güzelliğin için yakıcı (bir) rüzgârdır.
3. İbadethane ikiyüzlü zâhide mahsus olursa olmaz. Acaba (o) virane yurdun oturanı mıdır?
4. Gazellerim (senin) yanağının vasfıyla gül gibi naziktir. Onlar Anadolu'da nükte yapan tabiatlı kabul edilir.
5. Ey Rûhî! (Sevgilinin) nazik ağzının sırrına kim ererse (o kişi) anlaşılması zor ilimlerin işaretlerini keşfedendir.

55.<sup>70</sup>

*mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün*  
Remel . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_

1. Kemend-i zülf-i cānānuñ göñül aşüfte-ḥālīdür  
Ḥıredden dem urar bīçāre ammā bağlamalıdır
2. Cefāda gerçi kim ruḥı ḥaṭṭı gelüp başdı  
İşi altından ammā işleyen hep yine ḥālīdür
3. 'Aceb mülk-i cihānuñ terkin urmaz mı şanur şüfī  
Yapışmış öyle muḥkem ḥırşile gūyā ki mālīdur
4. Bizüm ḥüznile yoḫdur kārımız müştāḫ-ı dīdāruz  
Raḫībi dā'imā maḥzūn iden fikr-i muḥālīdür
5. 'Aceb mi murğ-ı dil pervāz ursa evc-i a'lādan  
Cihān bāğında bir serv-i revānuñ pāymālīdür
6. Derūn-ı sīnemüz guşşāyile mālāmāl u dil mesrūr  
Anı mesrūr iden yāruñ cemāl-i bā-kemālīdür
7. Meyānı kılca cānımdur dimiş aḡyār işitmiş yār  
Dimiş nāzūk ḥayāl ancaḫ bu Rūḫīnün ḥayālīdür

<sup>70</sup> 161a; **Bağdatlı Rūḫī**: *Dīvān*: G. 345. s. 535.

(1a) ḥālīdür: hālīdür D.

(2a) Cefāda: Cefādan D.

(3a) terkin: terkini D.; urmaz mı: urmaz D.

(5a) ursa: iderse D.

### Nesre Çevirisi:

1. Gönül, sevgilinin saçının kemendine dolanmış haldedir. Çaresiz (gönül) akıldan dem vurur ama (o sevgilinin saçına) bağlanmıştır.
2. Gerçi cefâ etmekte sevgilinin yanağının ayva tüyleri gelip bastı (yüzünü kapladı) ancak alttan alta iş yürüten yine onun benidir.
3. Sûfî dünya mülküne sanki kendi malı gibi sağlam (bir şekilde) yapışmıştır. Acaba (dünya mülkünü) terk etmeyeceğini mi sanır?
4. Biz (sevgilinin) yüzünü görmek isteyen (ler)iz, hüznün ile (bir) kârımız yoktur, rakibi daima hüznü yapan imkânsız fikridir.
5. (Benim) gönül kuşum cihan bağında salınan servi (boylu sevgili)nin ayağı altında ezilmiştir. En yüksek yerden kanat vur (up uç)sa, tuhaf şey midir?
6. Göğsümüzün içi keder ile dopdolu ve gönlümüz sevinçlidir. Onu sevindiren sevgilinin olgunlaşmamış yüz güzelliğidir.
7. Rakip “(sevgilinin) kıl (gibi ince) beli (benim) canımdır.” demiş, sevgili (bunu) işitmiş (ve) “bu nazik hayal ancak Rûhî’nin hayalidir.” demiş.

56.<sup>71</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. Künc-i miḥnetde dil-i zāra ne hemdem bulunur  
Elem-i 'ışķı ne Őerḥ itmege maḥrem bulunur
2. Ülfet itmezdi vuḥūŐ ile bileydi Mecnün  
Ki Őadākatla bir ülfet ider ādem bulunur
3. N'ola ger vaŐluñ umarsaķ daḥi andan ğayrı  
Zaḥm-ı ŐemŐir-i ğam-ı 'ışķa ne merhem bulunur
4. Gerçi ḥāḫırda bulunmaz eşer-i zevķ u sürür  
Dilde ammā ne ķadar ister isen ğam bulunur
5. Düşünürdi iki 'ālemde bileydi Mecnün  
Dem-i vaŐluñ gibi bir zevķ idecek dem bulunur

---

<sup>71</sup> 161a; **Bağdatlı Rūḫī**: *Dīvān*: G. 251. s. 470.

### **Nesre Çevirisi:**

1. Eziyet köşesinde ağlayan gönle ne arkadaş bulunur ne de aşk elemi ni anlatmaya mahrem (bir yer) bulunur.
2. Mecnun sadakatle arkadaşlık eden bir adam bulunacağını bilseydi vahşiler ile arkadaşlık etmezdi.
3. Eğer (sana) kavuşmayı umarsak ne olur, aşk gamının kılıç yarasına ondan başka merhem mi bulunur?
4. Gerçi gönülde zevk ve sevinçten eser bulunmaz ama gam ne kadar istersen (iste) bulunur.
5. Mecnun bilseydi ki, (sana) kavuşma anı gibi zevk verecek bir an bulunur, iki âlemde (de bunu) düşünürdü.

57.<sup>72</sup>

*mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün*  
Hezec . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_

1. Belādur dil-rübālar hañcer-i bīdāda mālīkdür  
Maḥabbet ehli nitsün bir kıru feryāda mālīkdür
2. Ciger kıanın döküp feyz-i nazarla la'l ider taşı  
'Aceb üstād-ı kāmildür göñül icāda mālīkdür
3. El almışdur dil-i sergeşte pīr-i 'ışkıdan cānā  
Faķīr ise n'ola hāl ehlidür irřāda mālīkdür
4. Yoluñda varını bezl itdi Rūhī vařl-ı ümīdle  
Ĝam-ı 'ıřkıñla cānā bir dil-i nāřāda mālīkdür

---

<sup>72</sup> 161b; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 262. s. 478.

(3b) Fāķīr: Faķīr

(4b) cānā: şimdi D.

Divanda 2. ve 3. beyitler arasında şu beyit vardır:

'Acebler çeřm-i kāfir-gīsūnuñ kıan dökdügin iller  
Nice kıan dökmesün ĝamzeñ gibi cellada mālīkdür



### Nesre Çevirisi:

1. Gönül çalan (sevgililer) beladır (çünkü) kötülük hançerine sahiptirler. Muhabbet sahibi (âşıklar) ne yapsın (onlar da) bir kuru feryada sahiptirler.
2. Ciğer (imin) kanını döküp bakışının bereketiyle taşı lal eder, gönül olgun bir üstattır (ki) (bir şeyi) meydana getirmeye maliktir.
3. Ey can! (Aşktan) başı dönmüş gönül aşk pîrinden el almıştır; kendi ile övünse ne olur, (o) hal sahibidir (ve) yol göstermeye maliktir.
4. Ey can! Rûhî (sana) kavuşma ümidiyle varını (yoğunu) yolunda feda etti. (Şimdi sadece) aşkının gamıyla kederli bir gönüle sahiptir.

58.<sup>73</sup>

*mefā'ilün/fe'ilātün/mefā'ilün/fe'ilün*  
*Müstec . \_ . \_ / . . \_ \_ / . \_ . \_ / . . \_*

1. Durup yolında gönül dem-be-dem tazallüm ider  
O şâh-ı hüsni şanur kimseye teraḥḥum ider
2. Şu gönca gibi ki bād-ı nesîmden açılır  
İşitse âh-ı seher-ḥîzümi tebessüm ider
3. Hezâr bülbüli var gerçi ol gül-i âluñ  
İçinde ikiye çıkmaz velî terennüm ider
4. Anuñ namaz u niyâzın kabûl ider Hâk kim  
Yolında cismini ḥâk eyleyüp teyemmüm ider
5. O gönca bir kadeḥ içse açılrsa da Rûḥî  
Ne şâ'irâne edâlar ne ḥoş tekellüm ider

<sup>73</sup> 161b; **Bağdatlı Rûḥî**: *Dīvân*: G. 370. s. 552.

(1b) kimseye: 'aşıkça D.

(5a) kadeḥ: kadeh D.; Rûḥî: görsek D.

Divanda mecmuadan farklı olarak 5. sırada şu beyit vardır:

Felekde devlet-i didardan olur marûm

Cihânda kendin o kim ḫâlib-i tena'um ider

7. sırada is eşu beyit vardır:

Eğerçi Vâmıḫ u Ferhâd u Ḳaysa peyrevdür

Belâda Rûḥî velî cümleye taḳaddüm ider

### Nesre Çevirisi:

1. Gönül sevgilinin yolunda durup her an (onun) zulmünden şikâyet eder, sanır (ki) o güzelliğin şahı kimseye merhamet eder.
2. (Sevgilinin) şu gonca gibi (ağzı) hoş bir rüzgâr ile açılır. Benim sabah esen ahımın rüzgârını görse tebessüm eder.
3. Gerçi o kırmızı gülün bin tane bülbülü var (ama) içinde güzel ve nağmeli şarkı söyleyen veli (sayısı) ikiye çıkmaz.
4. Varlığını yolunda toprak edip teyemmüm eder ki, Allah (toprağı onun) namazına süs kabul eder.
5. O gonca (dudaklı sevgili) bir kadeh (şarap) içip açılrsa, Rûhî ne şairane üslupla ne hoş konuşur.

59.<sup>74</sup>

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün*  
Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_

1. Ehl-i diller nāle-i cān-sūzumı gūş itdiler  
Şundılar bir cām ben miskīni hāmūş itdiler
2. Şanmañuz ancak beni bī-hūş kim mir'at-i Hakk  
'Işık cāmın kime şundılarsa bī-hūş itdiler
3. Nice İbrāhīm-i Edhem gibi kāmīl serveri  
İndirüp taht-ı sa'adetden ābā-pūş itdiler
4. Sen bizi şūfī o kavm-i pākden fehm eyle kim  
Hakkā vāşıl oldılar ğayrı ferāmūş itdiler
5. Gevher-i maşşūdı anlar kim getürdiler ele  
Katre-i nāçiz iken deryāleyin cūş itdiler
6. 'Işık cāmı rāh-ı vahdetle lebālebdür henüz  
Gerçi kerrātile 'ārifler anı nūş itdiler
7. Ol dür-i yektāyı kim dürc olmuş aña kā'ināt  
Gūş-ı cāñ-ı Rūhī-i şeydāya mengūş itdiler

<sup>74</sup> 161b; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 215. s. 447.

(2a) mir'at: merdān D.

(4a) fehm: - M.

(6b) kerrātile 'ārifler anı: anı 'ārifler kerrātile D.

(7a) yektāyı: yektā M.

### Nesre Çevirisi:

1. Gönül sahipleri can yakan iniltimi işittiler, zavallı bana bir kadeh sundular (ve beni) sessiz (sakin) yaptılar.
2. Hakk'ın aynasında bir tek beni sersemlemiş sanmayın, aşk kadehini kime sundularsa (onu) sersem ettiler.
3. İbrahim ibn Ethem gibi nice kâmil (ve) önder (kişi)i saadet tahtından indirip, (yoksul) derviş yaptılar.
4. Ey sūfi! Sen bizi o temiz kavimden kabul et, (çünkü onlar) Hakk'a kavuştular (ve ondan) başkasını unuttular.
5. Onlar ki, değersiz bir damla iken maksat cevherini ele getirdiler (ve) deniz gibi coştular.
6. Gerçi arifler defalarca içtiler ama (yine de) aşk kadehi henüz vahdet içkisiyle ağzına kadar doludur.
7. O eşsiz inci ki kâinat ona kutu olmuştur. (Onu) çılgınca âşık (olan) Rûhî'nin canının kulağına küpe yaptılar.

*mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün*  
*Hezec . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_*

1. O şayd-efken bugün meydān-ı hüsnuñ dil-sitānıdır  
 Elinde bāz şanmañ ben za'ıfıñ kuşca cānıdır
2. Nihāl-i sā'id-i sīmīnūñ üzre ey gül-i ra'nā  
 Degül dāğ-ı siyeh cān bülbulinūñ aşiyānıdır
3. Faķır isem n'ola 'uşşāk içinde ser-firāzem kim  
 Başumda zaħm-ı tığıñ gül gibi devlet nişānıdır
4. Baña kahr itdüğüñden şād olur ağıyar bilmez kim  
 Hayāl-i la'l-i nābuñ sinede luţf-ı nihānıdır
5. Gören keyfiyyetüm hayrān olur abdāl-ı 'ışķam ben  
 Derūn-ı sīnem esrār-ı İlāhī cür'a-dānıdır
6. Gözinde şaklayup dā'im başar bağrına peykānın  
 Dil-i miħnet-güzāruñ nūr-ı çeşm-i yār-ı cānıdır
7. Hemīşe böyle rengīn u muħayyel olmağa şı'rūñ  
 O servūñ Rūħiyā bā'ış miyānıyla dehānıdır

<sup>75</sup> 161b; **Bağdatlı Rūħī**: *Dīvān*: G. 289. s. 495.

(1a) hüsnuñ: 'aşkuñ D.

(7b) miyānıyla dehānıdır: dehānıyla meyānıdır D.

### Nesre Çevirisi:

1. O avcı (sevgili) bugün güzellik meydanının gönül alanıdır. (Onun) elinde (kini) kuş sanmayın, (o) benim zayıf kuş canımdır.
2. Ey güzel gül! Gümüş bileğinin (taze) fidanı üzerinde (ki) siyah (bir) yara değil, can bülbülünün yuvasıdır.
3. Fakir isem ne olur? Âşıklar içinde üstün durumdayım (çünkü), başımda (ki) gül gibi (görünen senin) kılıcının yarası talih göstergesidir.
4. Rakipler sen bana kahrettiğin için mutlu olurlar. Ama bilmezler ki (senin) saf dudağının hayali sinede gizli (bir) lütuftur.
5. Ben (bir) aşk dervişiyim, halimi gören (bana) hayran olur. Sinemin içi ilahi sırların cür'a kabıdır.
6. Daima peykanını gözünde saklayıp bağrına basar (çünkü), yarin gözünün nuru, eziyet çeken gönlün canıdır.
7. Ey Rûhî! Şiirin(in) her zaman böyle renkli ve hayal ürünü olmasına sebep o servi (boylu sevgili)nin beli ve ağzıdır.

61.<sup>76</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. Lebünñ añduqca göñül dīde-i giryān an aqlar  
Biri iñler am-ı 'ıřkuñla biri an aqlar
2. şu virüp amzesi tiğina atar atlüme tır  
Beni řanmañ acıyup ol ül-i andān aqlar
3. Benüm aqladuğuma ülse 'aceb mi cānān  
Resmdür onca üler bülbül-i sūzān aqlar
4. Hem raıb aqlar elinden o perīnünñ hem ben  
Kāfir aqlar am-ı 'ışkile müselmān aqlar
5. Kimsenünñ şi'rine rağbet omadı eş'āruñ  
Görseñ ey Rūhī elünñden řu'arā an aqlar

---

<sup>76</sup> 162a; **Bađdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 388.s. 565.

(1a) an: - M.

(2b) sanmañ: sanma D.

(3b) sūzān: nālān D.

(4a) Hem raıb aqlar elinden o perīnünñ hem ben: řev-i vaşl aqladur ađyārı beni miğnet-i hicr D.

(5b) elünñden: elinden D.



### Nesre Çevirisi:

1. Gönül dudağını andıkça yaşlı gözlerim kan ağlar. Biri aşkının gamıyla inler, biri kan ağlar.
2. O gülümseyen gül (gibi sevgili) bana acıyıp (da) ağlar sanmayın. Gamzesinin kılıcına su verip beni öldürmek için ok atar.
3. Sevgili benim ağladığıma gülse şaşılacak şey midir? Goncanın gülüp yanan bülbülün ağlaması âdettendir.
4. O peri (gibi sevgili)nin elinden hem rakip ağlar hem ben (ağlarım). Aşk gamı ile kâfir ve Müslüman ağlar.
5. Ey Rûhî! Senin şiirlerin kimsenin şiirine değer verilmesine gerek bırakmadı. Görseñ şairler senin yüzünden ağlaşırlar.

62.<sup>77</sup>

*fe'ilātün/mefā'ilün/fe'ilün*  
*Cedid . . \_ \_ / . \_ . \_ / . . \_*

1. Sīnesin 'arz ider ki kudretin gör  
Bizi öldürmek ister āfeti gör
2. Mest olup 'āşıka çeker hançer  
Kāfirün itdüğü zarāfeti gör
3. Bize itdükleri cefā yitmez  
Ġayra itdükleri maḥabbeti gör
4. Zevk-i esrār ile gelüp şevke  
Vā'izün itdüğü şeḫāreti gör
5. Ġarazuñ ḫālet ise ey şūfī  
Bir kadeḫ bāde iç de ḫāleti gör
6. Nice meyl itmeyen ruḫ-ı yāra  
Behey inşāfsuz melāḫati gör
7. Dimese içdükçe eylemez ḫiddet  
Hele gelsün gözine ḫiddeti gör
8. Ey kılan Rūḫī ile baḫş-ı suḫān  
Cehli kuvvet-i ṭabī'atı gör
9. Lafz-ı pākindeki 'ibārete baḫ  
Ġazelinde olan selāseti gör

<sup>77</sup> 162a; **Bağdatlı Rūḫī**: *Dīvān*: G. 185. s. 427.

(7a) Dimese: Dime D.

(9a) 'ibārete: nezākete D.

### Nesre Çevirisi:

1. O âfet (gibi sevgili)i gör ki bizi öldürmek ister. (Bunun için) sinisini gösterir ki gücünü gör (eyim).
2. O kâfir (sevgili)in yaptığı nazik davranışı gör ki; sarhoş olup aşığa hançer çeker.
3. Bize ettiği cefâ (ona) yetmez (ama) rakiplere gösterdiği muhabbeti gör.
4. Vâizin esrarın zevkiyle şevke gelip yaptığı neşeli davranışları gör.
5. Ey sûfi! Maksudın hal ise, bir kadeh şarap iç de halini gör.
6. Nicedir sevgilinin yanağına meyletmeyen insafsız! Onun yüz güzelliğini gör.
7. İtikçe konuşmazsa kızmaz. Hele bi gözüne (kızgınlık) gelsin, (o zaman) kızgınlığı gör.
8. Ey Rûhî ile sözden bahseden! Kuvvetli yaratılışındaki cehaleti gör.
9. Temiz sözlerindeki ibarelere bak, gazelindeki açık ve anlaşılır ifadeleri gör.

63.<sup>78</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. Çeşmimiz çeşmeleri aķup aķup gitmededür  
Bizi ol serv-i sehī pāyına aķıtmadadır
2. Eşkimüz dānelerin hāk-i ümīde saçduk  
Görelüm ey dil-i sevdā-zede iş bitmededür
3. o bu teşnī'i mürīd-i esridenüñdür şūfi  
uvvet ol şūh-ı cefā-pīşeyi esrütmededür
4. Zāhidā vādī-i hayretde n'ola yelmekden  
Sa'y idüp menzil-i maķşūda hüner yetmededür
5. Gördügi yirde teğāfüller ider ey Rūhī  
Nice olur bilmezüz ol meh bizi incitmededür

---

<sup>78</sup> 162a; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 184. s. 426.  
(2a) saçduk: saçduk D.

### Nesre Çevirisi:

1. Gözümüzün çeşmeleri akıp akıp gitmektedir. (Çünkü) o uzun servi (gibi sevgili) bizi ayağına akıtmaktadır.
2. Ey âşık gönül! Gözyaşımızın tanelerini ümit toprağına saçtık. Görelim (ki o) iş (nasıl) bitmektedir.
3. Ey sūfi! Esas kuvvet (yapılacak olan iş) o cefâlar yapan sevgiliyi sarhoş etmek, kendinden geçirmektir. Sen bu kendinden geçmiş müridi kınamaktan vazgeç.
4. Ey zâhid! Hayret vadisinde kaftan giymekten ne olur? İstenen menzile (varmak için) çalışıp hüner elde etmek yeterlidir.
5. Ey Rûhî! O ay (yüzlü sevgili bizi) gördüğü yerde görmezden gelir (ama) nasıl olur (da) bizi incitir bilmeyiz.

64.<sup>79</sup>

*mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün*  
Hezec . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_

1. Ne kimseye 'adāvet eylerüz ne kīnımız vardır  
Bezm-i şāfī maḥabbetle ʔolu bir sīnemüz vardır
2. Bezenmiş penbe-i dāğ ile bir sermest abdāluz  
Ne sālūsuz ne ʔayd-ı hırʔa-i peşmīnemüz vardır
3. Anuñla eglenür bezm-i belāda göñlimüz dā'im  
Bizüm bir germ-şoḥbet hemdem-i dīrīnemüz vardır
4. N'ola görsek hemīşe şāhid-i maḫşūd dīdārın  
Bilürsüñ elde cām-ı mey gibi āyīnemüz vardır
5. Bizüm kim zerrece ʔarḫ-ı felekden müdde'āmuz yoḫ  
Şikāyet eyleyüp cevrenden ey Rūḫī nemüz vardır

---

<sup>79</sup> 162b; **Bağdatlı Rūḫī**: *Dīvān*: G. 394. s. 568.  
(4b) Bilürsüñ: Bilürsin D.

### Nesre Çevirisi:

1. Ne kimseye düşmanlık yaparız ne (de) kinimiz vardır. Saflığın toplandığı sevgiyle dolu bir göğsümüz vardır.
2. Yaralarla bezenmiş bir kendinden geçmiş dervişiz. Ne riyakâruz ne (de) yün hırkaya bağlılığımız vardır.
3. Bizim sıcak sohbetli eski bir dostumuz vardır. Gönlümüz daima bela meclisinde onunla eğlenir.
4. Maksudumuzun şahidi olan yüzünü her zaman görsek ne olur? Bilirsin elimizde şarap kadehi gibi bir ayna vardır.
5. Ey Rûhî! Bizim ki gökyüzü ile ilgili zerre kadar iddiamız yoktur, şikâyet edecek neyimiz vardır?

65.<sup>80</sup>

*mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün*  
Hezec . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_

1. Cihānda ol ümmīd-i dil-i ümmīd-vārumdur  
Beni ketm-i 'ademden var iden Perverdigārumdur
2. Alıkomaz beni yār-ı riyāzet cānib-i Hāğdan  
Baña bār-ı girān olan vücūd-ı müste'ārumdur
3. Didi "el-fağr fağri" çün o şāh-ı mesned-i levlāk  
Ben ey h<sup>v</sup>āce libās-ı fağra girsem iftiğārumdur
4. Eger pīr-i hağīkat baña teklīf-i şarāb itse  
Sözün redd idemem ašlā ki pīrüm iğtiyārumdur
5. O nūr-ı dīde kim gizler cemālin ğayr-ı a'yāndan  
Biğamdillah benüm manzūr-ı çeşm-i eşk-bārumdur
6. N'ola evğātümü şarf eylesem vaşında ey Rūhī  
Benüm kim çeşm-i mest-i yār 'ayn-ı i'tibārumdur

<sup>80</sup> 162b; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 197. s. 435.

(1b) 'ademden: ādemden D.

(4a) hağīkat: ṭarīkat D.

(4b) ašlā: zīrā D.

(5a) gizler: gözler D.; a'yāndan: 'ayān D.

Divanda 3. ve 4. beyitler arasında şu beyit vardır:

Kimi cām-ı mey içmek dir olur kimi dir olmaz

Olur olmazla bağş itmek benüm başdan ne kārumdur



### Nesre Çevirisi:

1. Cihanda ümitvar olan gönlümün ümidiyimdir. Beni yokluk sırrından var eden Perverdigar (Allah)'ımdır.
2. Yarın riyazeti beni Hak yolundan alıkoymaz. Beni bıktıran yük (üm) emanet (gibi olan) vücudumdur.
3. Ey Hoca! Ben yoksulluk elbisesine girsem (bu benim) iftiharımdır. Çünkü o Levlâke makamının şahı "el-faqr fâhri" (Yoksulluk benim övücümdür.) dedi.
4. Eğer hakikat piri bana şarap teklif ederse (onun) sözünü asla reddedemem (çünkü) pirim (benim) irademdir.
5. O göz nuru (sevgili) ki güzelliğini yabancı gözlerden gizler. Hamdolsun (ki) benim ağlayan gözüm onu görebilir.
6. Ey Rûhî! Vaktimi (sevgilinin) vafında sarf etsem ne olur? Yarın sarhoş gözü benim itibarımın aynısıdır.

66.<sup>81</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. Yıldı bir bāğda gerçi gül-i ra'nā bulunur  
Muttaşıl meygedede sāğar-ı şahbā bulunur
2. Nice meyḥāneyi vaşf itmeyelüm ey şūfī  
Anda ğam def'ine cām-ı mey-i ḥamrā bulunur
3. Ser-i kūyında göñül ḥālını ağlar gūyā  
Çande olsa saña ğam çekme eḥibbā bulunur
4. İltifāt olmayıcağ kūyına varup nideyün  
Nāle kılmaksa ğaraż kūşe-i şahrā bulunur
5. Ğaražuñ bāde-i gül-reng ise var meygedeye  
Anda cān isterisen Rūḥī-i şeydā bulunur

---

<sup>81</sup> 162b; **Bağdatlı Rūḥī**: *Dīvān*: G. 395. s. 569.

(1b) şahbā: şahbā D.

(3a) kūyında: kūyuñda D.; ağlar gūyā: ağlarsañ yār D.

(3b) çekme: def'ine M.

(4a) nideyün: nidelüm D.

(5b) isterisen: isteseñ M.

### Nesre Çevirisi:

1. Gerçi bağda yılda bir (kez) güzel gül bulunur (ama) mehanede devamlı şarap kadehi bulunur.
2. Ey sūfi! Meyhaneyi nasıl anlatmayalım (tarif etmeyelim)? Onda gamı defetmek için içki kadehi bulunur.
3. Gönül (senin) sokağının başında sanki haline ağlar. Nerde olsa (da) senin gamını çekmek için dostlar bulunur.
4. (Sevgiliden bir) lütuf olmayacaksa, mahallesine varıp ne yapayım? Maksat feryat etmekse (bir) çöl köşesi bulunur.
5. Ey çılgınca âşık olan Rûhî! (Eğer) maksadın gül rengi şarap ise (o) meyhaneye git. Orada can istesen (bile) bulunur.

67.<sup>82</sup>

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün*  
Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_

1. 'Ārızın yād eyleyüp āh itdügümce ter düşer  
Āh kim ol gönca-i ra'nā hevādan nem kıpar
2. Āşık oldur şem'-veş 'ışkuñda ser-tā-pā yana  
Yoksa yakmağda ne var pervāne gibi bāl u per
3. İbn-i vaqt ol cām çek gel ğuşşa-i ferdāyı kıo  
Zāhidā kıalbinde insān olanuñ neyler keder
4. Olduğiyçün dostum anuñla bīnālīkları  
Ayağuñ tozın gözinde şaqlar erbāb-ı nażar
5. Meyve-i vaşluñ n'ola eyleser Rūhī ārzū  
Mümteni'dür gerçi ammā neylesün cāndur umar

---

<sup>82</sup> 162b; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 396. s. 569.

(2b) yakmağda: yakmağdan D.; ne var: nolur D.

(3a) ğuşşa: 'arşa D.

(3b) kıalbinde: kıalbde M.

### Nesre Çevirisi:

1. Yanağını anıp ah ettikçe bir (damla) ter düşer. Ah ki o güzel gonca (da) havadan nem kapar.
2. Âşık odur (ki) aşkınla mum gibi baştan ayağa yanar. Yoksa pervane gibi kanatlarıyla yanmakta ne vardır?
3. Ey zâhid! Zamanın çocuğu ol, bir kadeh al gel, yarının derdini bırak. İnsan olanın kalbinde keder ne arar.
4. Ey dostum! Nazar sahipleri onunla görüşmüşlükleri olduğu için (onun) ayağının tozunu gözünde saklarlar.
5. Rûhî (sana) kavuşmanın meyvesini isterse ne olur? Gerçi imkansızdır ama (o da) candır, (kavuşmayı) umar.

68.<sup>83</sup>

*mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün*  
Hezec . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_

1. Cihānda ehl-i 'ışka mihr ider bir meh-likā yoğdur  
Bu bāğuña güllerinde āh kim bŷy-ı vefā yoğdur
2. Gidelden Vāmık u Ferhād u Mecnŷn mŷlk-i 'ālemden  
Diyār-ı 'ışğda ben bī-kese bir āşinā yoğdur
3. Ne ħazğ itsŷn řabī'at meclis-i vā'izden ey řŷfī  
Bihışt olsa mey-i nāb olmayan yirde řafā yoğdur
4. řarāb-ı nābdandur reng-i rŷyı ehl-i 'irfānuñ  
İçerler muttaşıl anlarda hiç rŷy-ı riyā yoğdur
5. Olur bu gülşen-i 'ālemde Rŷhī ğonca-veş dil-teng  
Elinde gül gibi anuñ ki cām-ı dil-küşā yoğdur

---

<sup>83</sup> 163a; **Bağdatlı Rŷhī**: *Dīvān*: G. 179. s. 423.

(2a) Gidelden Vāmık u Ferhād u Mecnŷn mŷlk-i 'ālemden: Olaldan dŷr ħali Vāmık u Ferhād u Mecnŷndan D.

### Nesre Çevirisi:

1. (Bu) dünyada aşk ehlini seven bir ay yüzlü (sevgili) yoktur. Ah ki bu bağın güllerinde vefanın kokusu (bile) yoktur.
2. Vamık, Ferhat ve Mecnun âlem mülkünden gittiğinden beri, aşk diyarında kimsesiz (kalan) bana tanıdık (olan bir kimse) yoktur.
3. Ey sūfi! Benim yaradılışım vâiz meclisinden nasıl zevk alsın? Cennet (bile) olsa saf şarap olmayan yerde gönül şenliği yoktur.
4. İrfan ehlinin yüzünün rengi saf şaraptandır. Devamlı içerler, onlarda ikiyüzlülük yoktur.
5. Rûhî bu âlemin gül bahçesinde gonca gibi gönlü sıkıntılı olur. Onun elinde gül gibi gönle ferahlık veren (bir) kadeh yoktur.

69.<sup>84</sup>

*mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün*  
Hezec . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_

1. Beni hak-i reh-i yār it diyu Hāḡḡa niyāzuñ var  
Meger ey dil murāduñca yürür bir serv-i nāzuñ var
2. Yaraşur gün gibi tenhā şalınsan ey sehī-ḡad kim  
Kemāl-i ḡüsn ile meh-pārelerden imtiyāzuñ var
3. Yoluñda ölmeyince ellerinden ḡurtuluş yoḡdur  
Ne ḡāl-i fitne-sāzuñ var ne çeşm-i 'işve-bāzuñ var
4. Raḡībā mübtelā-yı derd-i 'işḡam dirsın ammā kim  
Ne çeşm-i eşk-bāruñ var ne āh-ı cān-güzdāzuñ var
5. ḡomazsın zülfin elden boynı baḡlu ḡuluñam dirsın  
ḡoya Rūḡı 'aceb endişe-i dūr u dirāzuñ var

---

<sup>84</sup> 163a; **Baḡdatlı Rūḡı**: *Dīvān*: G. 195. s. 434.  
(5b) dūr u dirāzuñ: derd u zāruñ M.



### Nesre Çevirisi:

1. Ey gönül! Allah'a "beni yarın yolunda toprak yap" diye (bir) duan var. Meğer ki (orada) istediği kadar yürüyecek bir servi (gibi sevgili)n var.
2. Ey düzgün boylu (sevgili)! Güneş gibi tek başına salınsan yakışır (çünkü) güzelliğinin olgunluğu ile (diğer) ay parçası gibi (güzel)lerden ayrıcalığın var.
3. (Sevgilinin) yolunda ölmedikçe ne fitne veren halinin ne de işve yapan gözünün elinden kurtulmak vardır.
4. Ey rakip! Aşk derdinin müptelasıyım dersin ama ne çok ağlayan gözün var ne de can yakan âhın var.
5. (Ey) Rûhî! (Sevgilinin) saçını elinden bırakmazsın "boynu bağlı kölenim" dersin. Bıraksan acaba uzun uzun endişen mi olur?

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün*  
Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_

1. Ehl-i vaḥdet kā'inātuñ sūrını mātem bilür  
Halkuñ iz'ān itdügi zevki hep anlar ğam bilür
2. Bu toköz sāğar ki halkı eylemiş mest-i ğurūr  
Ehl-i meşreb her birini sāğar-ı pür-semm bilür
3. Cennet-i dīdārdan durmaz ider 'uşşākı men'  
Kendin anda şūfī-i kec-tab' bir ādem bilür
4. Ehl-i 'ışkı zemm u kendin medḥ ider zāhid görüñ  
'Ārif olan zemmin anuñ medḥ u medḥin zemm bilür
5. İkide bir sırruñı fāş eylerin dir 'āleme  
Eşk-i çeşmüm ey dil-i şūrīde bilsem nem bilür
6. 'Ālemüñ zevkin sürer şanmañ beni kim 'ālemi  
Devlet-i 'ışkuñda hiçe şatduğum 'ālem bilür
7. Ğam degül Rūḥī sifāl-ı kūyuñ elden şalmasa  
Kim sifāl-ı kūyuñı 'ışk ehli cām-ı Cem bilür

<sup>85</sup> 163a; **Bağdatlı Rūḥī**: *Dīvān*: G. 189. s. 430.

(1b) hep anlar: anlar hep D.

(2b) sāğar: kāse D.

(3b) Kendin anda M: Kendi kendin D.

(4a) görüñ: velī D.

(5a) sırruñı: sırrını D.

(7b) 'ışk: ḥāl D.

### Nesre Çevirisi:

1. Vahdet ehli kâinatın eğlencesini matem bilir. Onlar halkın duyduğu zevki gam (olarak) bilir.
2. Bu dokuz kadeh ki halkı kibir sarhoşu yapmış, meşrep sahipleri her birini zehir dolu (bir) kadeh bilir.
3. Âşıkları cenneti görmekten meneder. Orada kendini ters mizaçlı sûfi bir adam bilir.
4. Görün (ki) zâhid aşk ehlini kötüleyip kendini metheder. Arif olan onun yermesinin meth, methetmesinin yerme olduğunu bilir.
5. Ey âşık gönül! Gözümün yaşı ikide bir “sırrını âleme açık ederim” der. Bilsem (ki) neyimi bilir.
6. Beni dünyanın zevkini sürer sanmayın. Dünyayı aşkının talihi için hiçe saydığım âlem bilir.
7. Rûhî (sevgilinin) eşiğinin çömleğini elinden bırakmasa dert değil! (Çünkü) âşıklar (sevgilinin) eşiğinin çömleğini Cem kadehi bilir.

71.<sup>86</sup>

*fa'ilātün/fa'ilātün/fa'ilātün/fa'ilün*  
*Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_*

1. Yine şevküñ var gönül beñzer ki cānānuñ gelür  
Ağlamaz olduñ meger kim verd-i ḥandānuñ gelür
2. Öldüğinden ğuşşa çekmezsın bilürsın kim yine  
Gelse ol İsi-i devrān yirine cānuñ gelür
3. Māḥ-ı 'ālem-tābdan kaç-ı nazar kılduñ bugün  
Añların kim bu gice şem'-i şebistānuñ gelür
4. Gıtdüğinden böyle sür'atle bugün mihr-i münir  
Bildüm ey miskin bu gice māḥ-ı tábānuñ gelür
5. Hizmette bel bağlayup sılduñ süpürdüñ küyüñü  
Beñzer ey Rūḥi seferden ya'ni sulṭānuñ gelür

<sup>86</sup> 163a; **Bağdatlı Rūḥi**: *Dīvān*: G. 196. s. 434.

(3a) Māḥ: Mihr D.

(4) Yok D.

(5a) Hizmette bel bağlayup: Çeşmüñi cārüb idüp D.

(5b) ya'ni: yine D.

Divanda 3. ve 5. beyitlerin arasında şu beyit vardır:

Māḥ-ı çarḥuñ böyle sür'atle nedendür gitdügi  
Añlamış güyā seḥerden mihr-i raḥşānuñ gelür

### Nesre Çevirisi:

1. (Ey) gönül! Yine sanki sevgilin gelir gibi isteklisin. (Artık) ağlamazsın meğerse gülümseyen sevgilin gelirmiş.
2. Öldüğünü dert etmezsin (çünkü) bilirsin ki o devrin İsa'sı yine gelse canın yerine gelir.
3. Bugün âlemi aydınlatan aya bakmaktan vazgeçtin. Anlarım ki bu gece yatak odanın mumu gelir.
4. Ey zavallı! Işık veren güneşin bugün böyle hızla gitmesinden bildim (ki) bu gece parlak ayın gelir.
5. Ey Rûhî! Hizmete güvenip mahallenini silip süpürdün. Sanki seferden sultanın gelir.

72.<sup>87</sup>

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün*  
Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_

1. Kaçre kaçre hün-ı dil kim çeşm-i bülbülden gelür  
Hârdan şanmañ anı kim hasret-i gülden gelür
2. İstemezsin kim çıka bir dem elüñden kāküli  
Her ne gelse başuña ey dil o kākülden gelür
3. Nice zülfin sünbül ü şebbüya teşbiye eyler  
Kim anuñ zevki ne şebbüdan ne sünbülden gelür
4. Bilmezüz âlâm-ı fürkatden n'olur aḥvâlimüz  
Her ne söylersek o meh-pâre tegâfülden gelür
5. Herkesüñ derdine dermân eyler ol meh Rūḥiyâ  
Biz disek iğmâz-ı 'ayn eyler tecâhülden gelür

<sup>87</sup> 163b; **Bağdatlı Rūḥî**: *Dīvân*: G. 182. s. 425.

(5b) iğmâz: iğmâz M.

Divanda mecmuadan farklı olarak 3. beytin yerinde şu beyit vardır:

Büy-ı zülf-i 'anber-efşânın alanlar bâdeden

Didiler kim bu ne şebbüdan ne sünbülden gelür

### Nesre Çevirisi:

1. Kanlı gönlüm damla damla bülbülün gözünden gelir. Bunu dikenden (dolayı) sanmayın (çünkü) o gülün hasretinden gelir.
2. Ey gönül! (Sevgilinin) kakülü bir an (bile) elinden çıksın istemezsin (ama) başına her ne gelirse o kakülden gelir.
3. Nice (kişi)ler (sevgilinin) saçını sümbül ve şebboyla kıyaslar (ama) onun zevki ne şebboydan ne sümbülden gelir.
4. Ayrılığın dertleriyle halimiz ne olur bilmeyiz. O ay yüzlü (sevgili biz) ne söylesek anlamazlıktan gelir.
5. Ey Rûhî! O ay (gibi güzel sevgili) herkesin derdine derman bulur. Biz (derdimizi) söylesek gözünü kapatıp bilmezlikten gelir.

73.<sup>88</sup>

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün*  
Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_

1. Zāmīrimüzde olan hep maḥabbet-i Ḥaḳdur  
Cihānı añma bize kim fenā-yı muṭlaḳdur
2. Revāk-ı zevḳde eyler felek şafāmuza reşk  
Bize bu zevḳi viren bāde-i mürevvakdur
3. Ḳo ğafleti ki bu bāzāra ḥvāce-i dehrüñ  
Getürmeden seni maḳşūdı hiçe şatmaḳdur
4. Ḥaḳīḳate nazār olınsa rehberüz Ḳaysa  
Velī ṭarīḳa gelince o bizden esbaḳdur
5. Ayağı şalma elüñden bilürsin ey Rūḫī  
İrişdüren seni ser-menzile ol ayaḳdur

---

<sup>88</sup> 163b; **Bağdatlı Rūḫī**: *Dīvān*: G. 189. s. 430.



### Nesre Çevirisi:

1. Kalbimizde hep Allah sevgisi vardır. Bize dünyadan bahsetme (çünkü o) mutlaka yok olacak olandır.
2. Felek bizim zevk yerindeki safamızı kıskanır. Bize bu zevki veren süzölmüş (saf) şaraptır.
3. Gafletini bu pazara bırak (çünkü) dünyanın sahibinin seni (dünyaya) getirmedeki naksadı hiç pahaya satmaktır.
4. Gerçeğe bakılırsa (biz) Mecnun'a rehberiz (ama) velilerin yoluna gelince o (Mecnun) bizden öncedir.
5. Ey Rûhî! Elinden kadehi bırakma. Bilirsin (ki) seni durak yerine eriştiren o kadehtir.

74.<sup>89</sup>

*mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün*  
Hezec . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_

1. Ğam-ı zülfüñle dil sevdāda göz dīdāruña nāzır  
N'olur aḥvālümüz bilmem ne sen müşfik ne ben şābir
2. Göñül feryāda geldükce 'aceb mi şādmān olsam  
Benüm derdüm saña maḥfi senüñ ḥüsnüñ baña zāhir
3. Ne mümkündür senüñle ğayrılar bezminde 'ıyş itmek  
Baña bir cāy-ı ḥālī olsa varsam ağlasam vāfir
4. Ğam-ı hicri ṭarīḳ-i 'ışḳda 'āşık belā bilmez  
Belā oldur ki dildārı ola bī-raḥm bir kāfir
5. Ayağüñ öpmede bī-iḥtiyāruz şarṭ-ı 'ışḳ oldur  
Ki bizden vāḳi' olsa cürm senden 'afv ola şādır
6. Başında olmaya illā hevā-yı rencişi-i āşık  
Elinden gelmeye illā şikest-i şişe-i ḥāṭır
7. Lebüñ devrinde zühhādüñ elinden cām-ı mey gitmez  
Nice şabr eylesün Rūḫī ki hem rind ola hem şā'ir

<sup>89</sup> 163b; **Bağdatlı Rūḫī**: *Dīvān*: G. 382. s. 560.

(1b) aḥvālümüz: aḥvālınız M.

(5a) 'ışḳ oldur: ḥüsn odur D.

(6a) 'āşık: 'aşḳ D.

### Nesre Çevirisi:

1. Saçının gamıyla gönül sevdaya düşmüş, gözlerim yüzüne bakar haldedir. Ne sen şefkatlisin ne ben sabırlıyım; (bu şekilde) halimiz ne olur bilmem.
2. Gönlüm feryat ettikçe ben mutlu olsam şaşılacak şey midir? Benim derdim sana gizlidir (görünmez ama) senin güzelliğin benim için âşikardır.
3. Seninle yabancıların meclisinde safa sürmek ne mümkündür. Bana boş bir yer olsa gidip (orada) ağlasam (bile) çoktur.
4. Âşık, aşk yolunda ayrılık derdini sıkıntı (olarak) bilmez. Sıkıntı, acıması olmayan bir kafirin sevgilisi olmasıdır.
5. Ayağını öpmeye irade sahibi değiliz, aşkın şartı budur. (Yine de) bizden bir hata olursa, sen tarafından affolunsun.
6. Aşığın incinme arzusu illa başında olmayabilir. Gönül şişesini kırmak illa (da) elinden gelmeyebilir.
7. Dudağının devrinde zâhidlerin elinden şarap kadehi düşmez. Rûhî (daha) ne kadar sabretsin ki (o) hem rind hem (de) şâirdir.

75.<sup>90</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. Gerçi kan dökmede ğamzeñ añılur nāmlıdur  
'Āşıkā luţf ider ammā lebüñ in'āmlıdur
2. Ey firākında şoran hātırımı eşküme baķ  
Gözi nemnāk olanuñ hātırı ālāmlıdur
3. Ğorķarın yüz süre akdāmına bir ğün ağyār  
Ħırsı ğālibdür iken kāfirüñ iķdāmlıdur
4. Beñzedürlerse Dımışķī kılıca müjġānuñ  
'Aceb olmaz o meh-i sım-beden Şāmlıdur
5. Mūşikāfān-ı cihān itse n'ola vird-i zebān  
Ħaķ bu kim Rūhī-i zāruñ sözi ebhāmlıdur

---

<sup>90</sup> 163b; **Baĝdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 356. s. 543.

(2a) eşküme: eşküne D.

(3a) akdāmına: iķdāmına D.

(3b) Ħırsı: Ħırsı D.

(4b) Şāmlıdur: ğamlıdur D.

(5a) Mūşikāfān-ı: Şu saña fāni D.

### Nesre Çevirisi:

1. Gamzen kan dökmede ünlü olarak anılır. Ama dudağın iyilik sahibidir, aşığa lütfeder.
2. Ey ayrılığında (halimi) hatrımı soran (sevgili)! Gözyaşıma bak, Gözü nemli olanın gönlü (de) kederlidir.
3. Kafirin hırsı üstün geldiğinde gayretlidir (gayret gösterir). (Bu nedenle) rakiplerin ayağına yüz sürmesinden korkarım.
4. Kirpiğini Dımışki kılıca (Şam kılıcına) benzetirlerse tuhaf olmaz (çünkü) o gümüş tenli ay (gibi sevgili) Şamlıdır.
5. Dünyada inceden inceye (dikkatlice) araştıran kişiler (sözlerini) her an zikreditseler ne olur? Gerçek şudur ki; inleyen Rûhî'nin sözü kolay anlaşılmaz (üstü kapalıdır).

76.<sup>91</sup>

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün*  
Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_

1. Germ-i ħüsn olup o māhuñ bezmine şem' atılır  
Kendüyi bir şey şanur hıçe anuñcün şatılır
2. Rüz-ı fürkat ışığında dil virür şevküñle cān  
Giceler mehtābda şaĥn-ı çemende yatılır
3. Ğamzeni yād eyledükce gerçi qalmaz bende cān  
Leblerin añduqca ammā cānuma cān qatılır
4. Şaqlasun Allah o sā'at 'āşığı kim la'l-i yār  
Cām-ı mülden reng alup meclisde qaşlar çatılır
5. Rūĥiyā bāzār-ı 'ışq-ı yār cān bāzārıdur  
Bunda 'āşık Yūsuf-ı vaqt olsa hıçe şatılır

---

<sup>91</sup> 164a; **Bağdatlı Rūĥī**: *Dīvān*: G. 149. s. 400.

(1a) o māhuñ bezmine: miyān-ı meclise D.

(1b) Kendüyi bir şey şanur: Ĥod-nümāluqdur işi D.

(2a) dil: cān D.; cān: ol D.

(3a) Ğamzeni: Ğamzesin D.

(3b) Leblerin: Leblerüñ M.

(4b) çatılır:- M.

### Nesre Çevirisi:

1. Mum güzelliğın ışığı olan o ay (gibi güzel sevgili)ın meclisine atılır. (O) kendini bir şey sanır bu nedenle hiç pahasına satılır.
2. Ayrılık gününün ışığında gönül seni isteyerek can verir. Geceleri (ise) ay ışığında çimenin ortasında yatırılır.
3. Gerçi gamzeni hatırladıkça bende can kalmaz ama dudaklarını andıkça canıma can katılır.
4. Yarın dudağı şarap kadehinden renk alıp mecliste kaşlarını çattığı zaman, Allah aşığı saklasın (korusun).
5. Ey Rûhî! Yarın aşkının pazarı can pazarıdır. Burada zamanın Yusuf'u (bile) olsa hiç pahasına satılır.

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'lün*  
Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_

1. Sen misin hūn-ı h̄vāre yā her māḥ-simā böyledür  
Ben miyim āvāre yā her zār-ı şeydā böyledür
2. Var mıdur mişlüñ disem dirsın bütün dünyāda yok  
Bī-vefāsın söylesem dirsın ki dünyā böyledür
3. Ey diyen ednāda himmet yok 'aceb gördüm seni  
Şimdi bir 'ālemdeyüz a'lā vü ednā böyledür
4. Kendü re'yiyle kişi esrāra yol bulmak muḥāl  
Ehline mevķūfdur ḥall-i mu'ammā böyledür
5. Rūhiyā maķbül-İ ehl-i 'ışķdur eṭvār-ı yār  
Söylemek lāzım degül yā öyledür yā böyledür

<sup>92</sup> 164a; **Bağdatlı Rūḥī**: *Dīvān*: G. 325. s. 519.

(1b) āvāre: āvāre āvāre M.; zār-ı: zār u D.

(2b) söylesem: söyleseñ M.

(3b) ḥall: āhl D.

(5b) öyledür: şöyledür D.

Divanda 3. ve 4. beyitler arasında şu beyitler vardır:

Çeşm-i yār aldıysa başdan 'aql u dilden şabruñı  
Ey gönül gam çekme aḥvāl-ı yağma böyledür

Ḥaṭ u ḥālına degül ancak leṭāfet mażhar  
Ol gül-i ter dürr-i yektādur serāpā böyledür

Divanda 4. ve 5. beyitler arasında şu beyit vardır:

Luṭf umanlar ağlasunlar cevri ü qahrūñdan felek  
Ey gönül gam çekme kim aḥvāl-i dünyā böyledür



### Nesre Çevirisi:

1. Yiyeceği kan olan (bir tek) sen misin? Her ay yüzlü (güzel) böyledir. (Bir tek) avare olan ben miyim? Her inleyen âşık böyledir.
2. “(Senin) benzerin var mıdır?” desem “Bütün dünyada (benzerim) yoktur.” dersin. (Sana) vefasız olduğunu söylesem “Dünya (da) böyledir.” dersin.
3. Ey alçakta himmet yok diyen (kişi)! Hayret (ki) gördüm seni. Şimdi (öyle) bir âlemdeyiz ki en yüksek ve en alçak böyledir.
4. Kişinin kendi görüşüyle sırlara yol bulması imkansızdır. Muammanın çözümü ehline vakfedilmiştir, (bu) böyledir.
5. (Yarin tavırlarını) söylemek gerekmez ya öyledir ya böyledir. Ey Rûhî! Yarin (bu) halleri aşk ehlinin kabulüdür.

78.<sup>93</sup>

*mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün*  
Hezec . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_

1. Göñül bir meclis-ārā şūh-ı nāzük-ţab'a mā'ıldür  
Ki erbāb-ı nezāket ţarz-ı güftārına ķā'ıldür
2. Açıkdur ţab'ı ţarz-ı ihtilāţı hūb bilmişdür  
Melāhat var sözinde şūhdur şirīn-şemā'ıldür
3. Açılmaz ğayra kāfir şivenüñ üstādı olmuşdur  
Göñüller almada yoķ mişli bir maħbūb-ı kāmildür
4. Teĝāfül itdüğinden çekme ğam ey dil ki ol şūhuñ  
Murādı hep cefādur hāl-i dilden şanma ğāfildür
5. Bugün ol şūh ile hem-meclis olduķ fırsat el virdi  
Ğam-ı hicr āhir oldu Rūhiyā maķşūd hāşıldur

<sup>93</sup> 164a; **Baĝdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 400. s. 571.

(1b) nezāket: zarāfet D.; ķā'ıldür: mā'ıldür D.

(2b) şūhdur: şūhur D.; şāmildür: şemā'ıldür M.

(4a) itdüğinden: kıldugından D.; ki: - M.

(5a) el virdi: - M.

### Nesre Çevirisi:

1. Gönül meclisi süsleyen nazik yaratılışlı şuh bir güzele meyleder ki incelik sahipleri (onun) sözlerinin tarzını kabul eder.
2. Yaratılışı açıktır, (o) güzel (sevgili) görüşme tarzını bilmiştir. Sözünde güzellik vardır, nazlı ve şirin huyludur.
3. (O) kâfir (sevgili) işve (ve nazın) üstadı olmuştur, yabancılara açılmaz. Gönül almada benzeri olmayan kusursuz bir sevgilidir.
4. Ey gönül! O şuh sevgilinin görmezden gelmesini dert etme; gönlünün halinden habersizdir sanma, (onun) isteği hep eziyet vermektir.
5. Ey Rûhî! Bugün fırsat el verdi (de) o şuh (sevgili) ile aynı mecliste bulunduk. Maksadımız gerçekleşmiş ve ayrılık derdi bitmiştir.

79.<sup>94</sup>

*mef'ülü/fā'ilätü/mefā'ilü/fā'ilün*  
*Muzārī \_ \_ . / \_ . \_ \_ / . \_ \_ . / \_ . \_*

1. Hicr-i ruhuñda çeşm-i terüm hun-feşān olur  
Bir cüydur ki aqduğı yir gülsitān olur
2. Meyl-i bahār-ı vaşlı ço kim meyl-i 'arşada  
Bir gün bahār olur ise bir gün hazān olur
3. Sen bezm-i meyde gitmeği terk idesin meger  
Gitdükce yoksa işimüz āh u fiğān olur
4. Sen şābir ol ki 'ākıbet ol şūh-ı şīve-kār  
İtdüklerine nādım olup mihribān olur
5. Qurdı kemān-ı fitne қаşuñ sağ olan görür  
Bir gün hadeng-i ğamzeñ ucından ne қan olur
6. Rūhī añıldı 'ışk ile zāhid riyā ile  
Yağşinuñ adı yağşı yamānuñ yamān olur

<sup>94</sup> 164a; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 342. s. 532.

(2a) bāğ-ı 'ışkda: meyl-i 'arşada M.

(3a) meyde: ğayra D.

(3b) işimüz: kārımız D.

(5a) kemān-ı: hemān D.

(5b) Bir gün: yarın D.

(6b) yamānuñ: yemānuñ adı D.

Divanda 4. ve 5. beyitler arasında şu beyit vardır:

Yazmış raķīb defter-i 'uşşāka nāmını

'Āşık kaçan muқayyed-i nāmu nişān olur

### Nesre Çevirisi:

1. Yanağının ayrılığında yaşlı gözüm kanlar saçar. (O öyle) bir nehirdir ki aktığı yer gül bahçesi olur.
2. Kavuşma baharına meyletmekten vazgeç, çünkü aşk bahçesinde bir gün bahar olursa (da) bir gün hazan olur.
3. Meğer sen şarap meclisine gitmeyi bırakmışsın. (Biz) oraya gidince işimiz yoksa ah ve feryat olur (ederiz).
4. Sen sabırlı ol, çünkü sonunda o işveli şuh (sevgili) yaptıklarına pişman olup merhamet sahibi (biri) olur.
5. Kaşın fitne yayını kurdu. Sağ kalanlar görür (ki) bir gün gamze okunun ucundan ne kan (lar) akar.
6. Rûhî aşk ile zâhid (ise) ikiyüzlülük ile anıldı. Güzelin adı güzeldir, kötünün ise kötüdür.

80.<sup>95</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. Güzel oldur ki ide 'aşık-ı dīdara nazar  
Farz-ı 'ayn ola yanında dil-i bīmāra nazar
2. Bakmasa yār saña ğam degül ey dil ğam odur  
Yāra sen meyl idesin yār ide ağyāra nazar
3. Hışm ile baĝrın ezer yüzine toĝrı baĝanuñ  
Kec-nazarlar idemez ol büt-i hūn-hvāra nazar
4. Ruĝ-ı dildāra nazar kılmasa zāhid ne 'aceb  
Çeşm-i ma'lūl idemez mihr-i pūr-envāra nazar
5. Düşde irmek gibidür mertebe-i a'lāya  
Manşıb-ı dehr-i denī devlet-i bīdāra nazar
6. Kimi görseñ nazar-ı lütfına muhtāc geçer  
Yār bilmez ki ide kañĝı dil-fikāra nazar
7. Hāsīd insāfa gelüp Rūḫiye taḥsīn eyler  
Çeşm-i Hāḫ-bīn ile eylerse bu güftāra nazar

<sup>95</sup> 164b; **Baĝdatlı Rūḫī**: *Dīvān*: G. 330. s. 523.

Divanda 6. ve 7. beyitler arasında şu beyit vardır:

Cünbişi cām-ı riyādan görünür mestāne  
Eyleseñ diĝkatle şūfī-i huşyāra nazar

### Nesre Çevirisi:

1. Güzel odur ki yüzünün aşığına baksın. (Sevgilinin) yanındaki hasta gönüle bakması farz olmalıdır.
2. Ey gönül! Sevgili sana bakmasa (da) bu dert değil, dert odur (ki) sen sevgiliye meylederken, sevgili rakiplere meyleder.
3. (O sevgili) yüzüne doğru bakanın bağırmı hışım ile ezer. Eğri bakışlı (olan)lar o kan içici zalim put (gibi) sevgiliye bakamaz.
4. Zâhid sevgilinin yanağına bakamasa bunun nesi tuhaftır? Hasta göz çok parlak güneşe bakamaz.
5. Fani dünyanın hizmetine ve nihayetsiz zenginliğine bakmak, rüyada yüksek mertebeye ermek gibidir.
6. Kimi görse (sevgilinin) lutfedeceği (bir) bakışa muhtaç (olarak yoldan) geçer. Sevgili (bu) gönlü yaralı âşıklardan hangi birine bakacağını şaşırmıştır.
7. Haset kişi hakkı gören gözlerle bakarsa insafa gelip Rûhî'ye alkış tutar (över).

81.<sup>96</sup>

*mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün*  
*Hezec . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_*

1. Yanup yaqılmışuz 'ışkuñla giryān olmamız yegdür  
Maķāmāt ehliyüz ney gibi nālān olmamız yegdür
2. Geçüp ey şūfi destār ile kūhistān-ı 'ālemden  
Düşüp dīvāneler semtine 'uryān olmamız yegdür
3. Cihānuñ iki günlük ni'metin rif'at kıyās itmeñ  
Eger bu ise devlet hāke yeksān olmamız yegdür
4. Degül āsūdelik çün şāhib-i himmete mümkün  
Olup āsūde birkaç gün perīşān olmamız yegdür
5. Seni aġyār ile 'işretde görmek çokca şabr ister  
Yine şāhum esīr-i derd-i hicrān olmamız yegdür
6. Seyāhat zevqdür āzādelik el virse ammā biz  
Giriftāruz muķīm-i kūy-i cānān olmamız yegdür
7. Zamāne hāķına yaķlaşmadan 'ālemde ey Rūhī  
Sūkkān-ı kūy-ı dildār ile yārān olmamız yegdür

<sup>96</sup> 164b; **Baġdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 331. s. 524.

(2a) Geçüp ey: geçilmez D.; kūhistān: hāristān D.

(3a) ni'metin: devletin D.

(3b) devlet: rif'at D.

(4) yok D.

(5b) esīr-i: esīr u M.

(7b) Sūkkān: Segān D.

Divanda 3. beyitten sonra şu beyit vardır:

Bu miñnet-hānede def'-i ġama bir neş'e lāzımdur

Olup esrāra řālib yine hāyrān olmamız yegdür



### Nesre Çevirisi:

1. Aşkına yanıp yakılmışız, ağlayan olmamız yeğdir. Makamlar sahibiyiz, ney gibi inleyen olmamız yeğdir.
2. Ey sūfi! Sarık ile bu âlemin dağlık yerlerinden geçip, divaneler semtine düşüp, (orada) elbisesiz kalmamız yeğdir.
3. Dünyanın iki günlük nimetini yüksek mertebede olmaya benzetmeyin. Eğer talih bu ise, yerle bir olmamız (bundan) yeğdir.
4. Hüzünlü olmamız birkaç gün rahat olmamızdan yeğdir. Çünkü himmet sahibi için rahat olmak mümkün değildir.
5. (Ey) şahım! Seni rakipler ile şarap içerken görmek çok sabır gerektirir. Yine ayrılık derdinin esiri olmamız (bundan) yeğdir.
6. Özgürlük el verirse yolculuk zevktir ama biz (sevgiliye) bağlıyız, yarin mahallesinde devamlı durmamız (yolculuktan) yeğdir.
7. Ey Rûhî! (Bu) âlemde zamanın halkına yaklaşımadan sevgilinin eşiğinde oturanlarla dost olmamız yeğdir.

82.<sup>97</sup>

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün*  
Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_

1. Mest olup gül gül açılmışsın bu fettānlık nedür  
'Ālemi kırmağdasın āşüb-ı devrānlık nedür
2. Dil firākuñdan perīşāndur disem dirsüñ neden  
Bir perīşāsın ki bilmezsın perīşānlık nedür
3. Sen kaçan düşdüñ ğam-ı hıcre kaçan kan ağladuñ  
Bilmeseñ ma'zürsın 'ālemde giryānlık nedür
4. Habs-i zindān olmuş ey şūfī saña şālih 'amel  
Bir Müselmānsın ki bilmezsın Müselmānlık nedür
5. Ma'rifetdür faşl iden 'ālemde cinsüñden seni  
Ey diyen insānam evvel bil ki insanlık nedür
6. Geldi eyyām-ı bahār u tevbeler buldu şikest  
Bir işi evvel idüp şoñra pişmānlık nedür
7. Ey sūhandan dem urup Rūhiyle bağş-i nazm iden  
Bağş-i demsāz olsa da görseñ sūhandānlık nedür

<sup>97</sup> 164b; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 354. s. 541.

(2a) firākuñdan: firākuñda D.; neden: nedür D.

(3a) kan ağladuñ: āh eyledüñ D.

(4a) Habs: Hubs M.

(4b) müselmānsın: müselmān M.

(5a) faşl: fazl D.

### Nesre Çevirisi:

1. Mest olup gül gül açılmışsın (gül gibi açmışsın) bu fitnecilik nedir? Âlemi kırmaktasın bu dünyayı karıştırma (işi) nedir?
2. “Gönül ayrılığında perişandır.” desem “Neden?” dersin. (Sen) öyle bir perişansın (peri gibisin) ki perişanlık nedir bilmezsin.
3. Sen ne zaman ayrılık derdine düştün, ne zaman kan ağladın (ki)? (Bu) dünyada ağlayan olmak nedir bilmezsen eksik kalırsın.
4. Ey sūfi! Salih ameller senin için zindan hapsi gibi olmuştur. Sen (öyle) bir Müslümansın ki, Müslümanlığın ne olduğunu bilmezsin.
5. Ey insanım diyen! Önce insanlık nedir (onu) bil. (Çünkü) seni (bu) dünyada (insan) cinsinden ayıran bilmektir.
6. Bahar günleri geldi ve (bununla beraber) tövbeler bozuldu. Bir işi önce yapıp sonra (bunun için) pişman olmak nedir?
7. Ey sözden dem vurup Rûhî'yle nazımdan bahseden (kişi)! Arkadaş bahsi olsa da görsen güzel söz söylemek nedir.

83.<sup>98</sup>

*fe'ilatün/fe'ilatün/fe'ilatün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. Kimi zevk eylemede kimi esîr-i ğamdur  
Her kişi kendi şafasında 'aceb 'ālemdür
2. Ğam-ı la'lüñle muķayyed olanuñ ğonca-miřāl  
Ķan ile şolsa eger ğoñli yine ħurremdür
3. Olsa ħünābe-i şasretle ğözüñ mālāmāl  
Ağlama ey dil-i ğam-dīde bu da bir demdür
4. 'Iřķ řāhı bizi bir ħūba esîr eyledi kim  
Cāmdur köhne sıfāli vü ğedāsı Cemdür
5. 'Āķıbet şanma bilüñ bükmeye bār-ı ğam-ı 'iřķ  
Rūĥiyā ķāmet-i eflāk bu yolda ħamdur

---

<sup>98</sup> 165a; **Bağdatlı Rūĥi**: *Dīvān*: G. 217. s. 448.

(3a) Olsa: Dolsa D.

(4a) ħūba: bezme D.

(4b) Cāmdur: Cāndur D.

### Nesre Çevirisi:

1. Kimi zevk sürer, kimi (ise) derdin esiridir. (Bu) ne tuhaf dünyadır, herkes kendi safasındadır.
2. Gonca gibi dudağının derdiyle bağlı olanın gönlü kan ile dolu olsa (bile o) yine mutludur.
3. Ey gözü gamlı gönül! Gözün hasretin kanlı yaşı ile dopdolu olsa (bile) ağlama, (çünkü) bu da (geçici) bir andır.
4. Aşk şahı bizi (öyle) bir güzele esir etti ki (onun) eskimiş testisi kadeh ve kölesi (hükümdar) Cem'dir.
5. Ey Rûhî! Sonunda aşk derdinin sıkıntısı belini bükmez sanma. Âlemlerin boyu bu yolda bükülmüştür.

84.<sup>99</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_*

1. Belde hañçer niçün ol şüh-ı cefā-cū götürür  
İki şemşirini hod ol iki ebrū götürür
2. İki şayyāddur ebrūları dildāruñ kim  
Her biri zīr-i kemendinde bir āhū götürür
3. 'Işğ dāğın ten-i zārumla götürsem yürisem  
'Aceb olmaz ki taşı şan'atla mū götürür
4. Gösterür her iki yañadan kākülini şanmañ o māh  
İki cānibden iki sūnbül-i hoş-bū götürür
5. Eger a'lā eger ednā ayağūñ toprağın  
Yirde qorlar mı meger o götürür bu götürür
6. Çeşmümün baħr-ı muħit ile dūkenmez baħşı  
Daħi ey şüh-ı cefā-pīşe bu çok şu götürür
7. Ne kadar Rūhiye luṭf eyler iseñ lāyıkdur  
Ki senūñ bār-ı ğam-ı 'ışkuñı hep o götürür

<sup>99</sup> 165a; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 381. s. 560.

(2b) biri: biri bir D.

(4a) her iki yañadan kākülini: kākülini her iki yañadan D.

(5a) a'lā eger ednā: ednā eger a'lā D.

### Nesre Çevirisi:

1. O cefâ veren şuh (sevgili) neden belinde hançer götürür? (O) iki kaş iki kılıcını kendisi götürür.
2. (O) sevgilinin kaşları iki avcıdır ki her biri kemendinin altında bir ceylan götürür.
3. Aşk yararı zayıf vücudumla yürüyüp götürsem (bu) kılın taşı sanatla götürmesi gibi tuhaf olmaz.
4. O ay (gibi güzel sevgili) kaküllerini her iki yandan gösterir sanmayın. İki taraftan (da) hoş kokulu iki sümbül götürür.
5. Ayağının toprağını o (ya da bu) herkes yükseğe veya alçağa götürür (ama) yerde koymazlar.
6. Ey zalim şuh (sevgili)! Gözümün büyük deniz ile bahsi bitmez. Bu (gözlerim) daha (oraya) çok su götürür.
7. Rûhî'ye ne kadar güzellik yapsan (da o buna) layıktır. Çünkü senin aşk derdinin eziyetini hep o çeker.

85.<sup>100</sup>

*fe'ilatün/fe'ilatün/fe'ilatün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. Cān dirīg itmedügümden yolına ol māh bilür  
    Çavline şādık olan bendesini şāh bilür
2. Ne kadar hüsni ziyād olduğımı ister iseñ  
    Yine ol şūh-ı cefā-cu bizi bed-hvāh bilür
3. Şol kadar yāreledi tīg-i firāquñ beni kim  
    Ne belā çekdügümi yārdan Allāh bilür
4. Tıtdı şemşirüñe yüz gitmege mülk-i 'ademe  
    Dil-i şeydā ne kadar tıfl ise de rāh bilür
5. Götürülmez dime ağyār aradan ey Rūhī  
    Sen kayırma orayı āh-ı seher-gāh bilür

---

<sup>100</sup> 165a; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 322. s. 516.  
(3a) yāreledi: pāreledi D.



### Nesre Çevirisi:

1. Yolunda canımı esirgemediğimi o ay (gibi güzel) sevgili bilir. Sözüne sadık olan kölesini padişah bilir.
2. (Her) ne kadar güzelliğinin artmasını istesen (de) yine o cefâ veren şuh (sevgili) bizi kötülüğünü isteyen (olarak) bilir.
3. Ayrılığının oku beni o kadar yaraladı ki, yardan ne (kadar) dert çektiğimi Allah bilir.
4. Kılıcınla yokluk ülkesine gitmeye yöneldi. Âşık gönlüm (her) ne kadar çocuk ise de yolu bilir.
5. Ey Rûhî! Rakipler aradan çıkarılmaz deme. Sen onu yapma, (onu) sabah vakti çıkan âhım bilir.

86.<sup>101</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. Kimi mestâne seher yâr ile gülşende yatur  
Kimi derd u ğam-ı hicrân ile külhanda yatur
2. Ey kaşı yâ nice girsün eline aġyâruñ  
Ki oġuñ kande vü kan dilde vü dil tende yatur
3. Hâneden taşra hürâm eyle gör ey serv-i sehî  
Her kadem hâk-ı rehüñde nice efgende yatur
4. Künc-i miñnetde raķibâ beni tenhâ şanma  
Yâr eger sende yatarsa elemi bende yatur
5. Seherî her yâne mestâne kulaķ dut gör kim  
Gülsitânuñda nice bülbül-i güyende yatur
6. Kîn-i 'uşşâķ belâ-keş dil-i sengînüñdür  
Beñzer ol âteş-i süzâna ki âhende yatur
7. Hâk u hün içre yatur derd u ğamuñla Rûhî  
Yâd idüp anı dimezsın ki 'aceb kande yatur

---

<sup>101</sup> 165b; **Baġdatlı Rûhî**: *Dîvân*: G. 167. s. 414.  
(6a) 'uşşâķ: 'uşşâķa D.

### Nesre Çevirisi:

1. Kimi mest (olmuş) gibi seher vakti yar ile gül bahçesinde yatar. Kimi ayrılığın dert ve gamıyla ocakta yatar.
2. Ey kaşı yay (gibi sevgili)! Okun kanda, kan gönülde, gönül vücudumda yatar, (okun) rakiplerin eline nasıl girsin?
3. Ey servi gibi düzgün boylu sevgili! Evinden dışarı (çıkıp) salınarak yürü (ve) gör (ki) her adımda yolunun toprağında nice zavallı (âşık)lar yatar.
4. Ey rakip! Beni sıkıntı köşesinde kimsesiz sanma. Sevgili sende yatıyorsa (onun) üzüntüsü de bende yatar.
5. Seher vakti sarhoşçasına her yana kulak ver (ve) gör ki gül bahçende nice söyleyen (konuşan) bülbül yatar.
6. Aşıkların kini taştan gönlünün belasını çekmektendir (ki) o demirde yatan o yakıcı ateşe benzer.
7. Rûhî dert ve gamınla kan ve toprak içinde yatar. Onu anıp “Acaba nerde yatar?” demezsin.

87.<sup>102</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_*

1. Öldi gitdi elem-i 'ışkuñ ile 'aşıklar  
Nedür ey şüh-ı cefâ-bîşe bu ra'nâlıklar
2. Lebüñüñ âb-ı hayâtın içürürsin ğayra  
Nice âh eylesünler cigeri yanıklar
3. Lâyık oldur göz açup mihr-i cemâlüñ göreler  
Elem-i şubh-ı vişâlüñle olan şadıklar
4. Nice 'arifler ile ola muķâbil zühhâd  
Nice karşı kıya mestâne ile ayıklar
5. Meyve-i vaşluñ umar Rühî-i bîmâr didüm  
Gülüp ol şüh-ı cefâ-bîşe didi şayıklar

<sup>102</sup> 165b; **Bağdatlı Rühî**: *Dīwān*: G. 181. s. 424.

(1b) cefâ-bîşe: cihân sende D.

(3a) göreler: gözede D.

(3b) olan: yatan D.

(4) yok D.

(5a) Meyve: Şive D.

(5b) Gülüp ol şüh-ı cefâ-bîşe: Ol tabīb-i dil u cān güldi D.

### Nesre Çevirisi:

1. Ey cefâ eden şuh (sevgili)! Aşkının elemiyle âşıklar öldü gitti, bu güzellikler nedir?
2. Dudağının hayat suyunu rakiplere içirirsin, ciğeri yanık (âşıklar) nasıl ah etmesin?
3. Uygun olan odur (ki sana) kavuşmanın elemiyle olan âşıklar göz (lerini) açıp güzelliğinin güneşini görsünler.
4. Zâhidler nasıl arifler ile denk olur? Ayıklar sarhoş (gibi olan)a nasıl karşı koyar?
5. “Hasta Rûhî (sana) kavuşmanın meyvesini umar.” dedim. O cefâ veren şuh (sevgili) gülüp “Sayıklar.” dedi.

88.<sup>103</sup>

*mef'ülü/mefā'ülü/mefā'ülü/fe'ülün*  
Hezec \_ \_ . / . \_ \_ . / . \_ \_ . / . \_ \_

1. Endüh u ğamuñ hem-reh-i cān u dilimüzdür  
Ser-ḥadd-i beḳā ara yatı menzilizimüzdür
2. Deryā-yı muḥiṭüz dür-i vaḥdetle lebāleb  
Kevneyn iki cānibde iki sāḥilimüzdür
3. Şahrā-yı maḥabbetde şu dīvānelerüz kim  
Mecnūn-ı melāmet-zede en 'āḳilimüzdür
4. Biz ṭālib-i esrār-ı nükāt-ı ḥaṭ-ı yāruz  
Ḥall eyleyenüñ bendesiyüz müşkilimüzdür
5. Ağyār elemin çekme yapış zülfine Rūḥī  
Men' eylemege cān mı var ḳātilimüzdür

---

<sup>103</sup> 165b; **Bağdatlı Rūḥī**: *Dīvān*: G. 334. s. 527.

(1b) beḳā: belā D.

(5b) cān mı: cānumı D.

### Nesre Çevirisi:

1. Ey sevgili! Senin gamın canımızın ve gönlümüzün yol arkadaşıdır, menzilimiz ise sonsuzluk hudududur.
2. Büyük deniziz vahdet incisiyle dopdoluyuz. Dünya ve ahiret iki tarafta iki sahilimizdir.
3. Sevgi çölünde şu divaneleriz ki; en akıllımız kınanmış (olan) Mecnun'dur.
4. Biz yarin hattının noktalarının esrarının talibiyiz. (Bu bizim) zor bir işimizdir, çözenin kölesiyiz.
5. Ey Rûhî! Rakiplerin derdini çekme (sevgilinin) saçına yapış. Engel olacak can (ımız) mı var (zaten o bizim) katilimizdir.

89.<sup>104</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. Dime kim çāre-i def'-i ğam-ı fūrķat yoķdur  
Sende ey ūh-ı cefā-biūe mūrūvvet yoķdur
2. 'Arza muħtāc nice derd u elem var velī  
Ayağuñ tozına yüz sürmeğe fırūat yoķdur
3. Bāver itmeme diseler ğamzeñ ider mihr u vefā  
Bilürim pādiūehüm sende bu 'ādet yoķdur
4. ūevķ-i mihrüñle ölüsem yüzüme baķmazsuñ  
'Āūıķa zerrece ķalbüñde maħabbet yoķdur
5. 'Āķıbet Rūħiyi itdüñ ser-i kūyuñdan dūr  
Raħmsüz řā'ifesüz sözde mūrūvvet yoķdur

<sup>104</sup> 165b; **Bağdatlı Rūħī**: *Dīvān*: G. 175. s. 421.

(2a) derd u elem: derd-i dilüm D.

(3a) ğamzeñ: ğayra D.; mihr u: mihr-i M.

(3b) Bilürim: Bilürin D.; bu: o D.

(4a) baķmazsuñ: baķmazsın D.

(4b) 'Āūıķa: Bendeñe D.

(5b) mūrūvvet: ğaķıķat D.



### Nesre Çevirisi:

1. Ey cefâ eden şuh (sevgili)! “Ayrılık derdini defetmeye çare yoktur.” deme, sende insanlık yoktur.
2. Ey veli (kişi)! Arz edilmesi gereken o kadar çok dert ve elem vardır (ki) ayağının tozuna yüz sürmeye fırsat kalmaz.
3. “Gamzen âşığı sever ve vefa eder.” deseler inanmam. Ey padişahım! Bilirim (ki) sende o adet yoktur.
4. Aşkının isteğiyle ölsem (bile) yüzüme bakmazsın. Kalbinde âşığa zerre kadar sevgi yoktur.
5. Sonunda Rûhî’yi mahallenin başından uzak ettin. Acımasız ve yakınlıksız sözde insanlık yoktur.

90.<sup>105</sup>

*fe'ilatün/fe'ilatün/fe'ilatün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_*

1. o cihāndan kerem ümmīdini kim nākesdür  
Oda yansun bu cihān kim dolı hār u hāsdu
2. Būlbūliz līk degül meskenimüz bāğ-ı cihān  
Bize maqşūd cihāndan o gül-i nevresdür
3. Sāz-ı 'ıŝkuñ idemez kimse hevāsın teşhīŝ  
Ol adar var ki hemān iŝidilür bir sesdür
4. Biñ kitāb oısa zāhid olıma
5. Āsitānuñdaki aŝ yaşdana opraq dōŝene  
Rūhī-i zāra 'aceb mi diseler bī-kesdür

---

<sup>105</sup> 166a; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 410. s. 577.  
(5b) zāra: zāra zāra M.

### Nesre Çevirisi:

1. Dünyadan cömertlik beklemekten vazgeç (çünkü o) alçaktır. Bu dünya ateşte yansın çünkü diken ve çöp doludur.
2. Bülbülüz ama meskenimiz dünyanın bahçeleri değildir. Bizim dünyadan isteğimiz o yeni yetişmiş güldür.
3. Aşkının sazının sesi o kadar çok çıkar ki hemen duyulur, (ama) kimse (onun) havasını teşhis edemez.
4. Zâhid bin kitap okusa (da) hal sahibi olamaz. Hal sahiplerine sırları keşfetmek için bir söz (bile) yeter.
5. (Rûhî) eşiğindeki taşa yaslanıp, (üzerine) toprak döşenir. Zavallı Rûhî'ye kimsesiz deseler şaşılacak şey midir?

91.<sup>106</sup>

*mef'ülü/fā'ilätü/mefā'ilü/fā'ilün*  
*Muzāri' \_ \_ . / \_ . \_ . / . \_ \_ . / \_ . \_*

1. Dil zaḥm-ı nevk-i tır-i belādan necāt umar  
Bīmārdur murādı ḥaṭuñdan berāt umar
2. Nevbet deger mi kimseye ḳapuñda ḥidmete  
Bir şāhsın ki ḳulluḡuñı kâ'ināt umar
3. Mihr-i sipihre zerrece yoḳ i'tibārimuz  
O bî-sebātdan nice ādem sebāt umar
4. Yıllarla şūfî çile çeküp bu riyā ile  
Keşf-i rumūzına felek-i şeş-cihāt umar
5. 'Ömrin faḳīh zāyi' idüp ḳıl u ḳāl ile  
Taḥḳīḳ-i sırr-ı menşe'-i zāt u şıfat umar
6. Enfās-ı rūḥ-baḥş ile 'İsī-i vaḳtsin  
Ölmez demüñden ol ki meded-i ḥayāt umar
7. Rūḥiye bir selāmuñ olur ol da yılda bir  
Olmaz bunuñla senden o çoḳ iltifāt umar

<sup>106</sup> 166a; **Bağdatlı Rūḥī**: *Dīvān*: G. 230. s. 456.  
(4a) şūfî: şūfî ile D.; bu riyā: hāy u hū D.

### Nesre Çevirisi:

1. Gönül bela okunun ucunun yarasından kurtulmayı umar. (Gönül) hastadır, muradı kurtuluştur, (bunu sevgilinin) ayva tüyünden umar.
2. (Sen öyle) bir şahsın ki (sana) kulluk etmeyi (bütün) kâinat ister. Kapında hizmet (etmek) için kimseye sıra gelir mi?
3. Gökyüzündeki güneşe zerre kadar güvenimiz yoktur. O karasızdan nice adamlar sözünde durmasını beklerler.
4. Sûfî yıllarca bu ikiyüzlülük ile çile çekip işaretlerin keşfi için şeşcihetten (altı yönden biri olan) gökyüzünü umar.
5. Fakih ömrünü dedikodu ile boşa geçirip, kişilerin ve (onların) özelliklerinin kaynağının sırrını araştırıp çözmeyi umar.
6. Ruh bahşeden nefesinle (bu) zamanın Îsâ'sısın. (Senin) nefesinden hayat uman ölmez.
7. Rûhî'ye bi selamın olur o da yılda birdir. O senden daha çok lütfetmeni bekler, bu kadarı yetmez.

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_*

1. Vaşluñuñ teşneleri āb nedür bilmezler  
 Devr-i la'lüñde mey-i nāb nedür bilmezler
2. Günleri zevk-i vişālüñe giçen 'aşıklar  
 Şubh olunca gice mehtāb nedür bilmezler
3. Hvāb-ı ğafletde kıyās itme bizi ey şūfī  
 'Aşk bīdārları hvāb nedür bilmezler
4. Ey dil o şūha muhibbüz diyü çok yaklaşma  
 Hūblar hātır-ı aḥbāb nedür bilmezler
5. Āh kim ğarq-ı yem-i ğaflet olup ḥalk-ı cihān  
 Felegüñ kurduğı dolāb nedür bilmezler
6. Gün gibi zāhir iken evc-i felekde meh-i nev  
 'Āleme urduğı kullāb nedür bilmezler
7. Rūḥiyā gevher-i nāyābdur eş'aruñ līk  
 Cūhelā gevher-i nāyāb nedür bilmezler

<sup>107</sup> 166a; **Bağdatlı Rūḥī**: *Dīvān*: G. 187. s. 428.

(1a) Vaşluñuñ: Vaşluñ M.

(2a) Günleri zevk-i vişālüñe giçen 'aşıklar: Günlerin şevk-ı ruḥuñla giçüre şādıklar D.

### Nesre Çevirisi:

1. (Sana) kavuşmaya susamış olanlar su nedir bilmezler. Dudağının devrinde saf şarap nedir bilmezler.
2. Günleri sana kavuşmanın zevkiyle geçen âşıklar, sabah olunca gece (olan) mehtap nedir bilmezler.
3. Ey sûfi! Bizi gaflet uykusunda zannetme. Aşk uykusuzları uyku nedir bilmezler.
4. Ey gönül! O şuh sevgiliye sevgi duyarız diye çok yaklaşma. Güzeller dost hatrı nedir bilmezler.
5. Ah ki cihan halkı gaflet yemine gömülüp, feleğin çevirdiği dolabı (kurduğu tuzağı) bilmezler.
6. Göğün en yüksek noktasında yeni ay gün gibi görünürken, âleme attığı çengel nedir bilmezler.
7. Ey Rûhî! Şiirlerin eşi bulunmaz (bir) mücevherdir ama cahiller eşsiz mücevher nedir bilmezler.

93.<sup>108</sup>

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün*  
Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_

1. Her kimüñ dünyāda fikri manşib-ı a'lādadur  
Ġuşşadan hālī degül bir lahza tā dünyādadur
2. Meyl idüp her kim ki reftāra tenezzül eylemez  
Göñlimüz şehbāzı şimdi evc-i istiğnādadur
3. Bāğbān-ı gül vaşfın itmekle açılmaz göñlimüz  
Göñlimüz şimdi bizüm evc-i istiğnādadur
4. Alışınca ādemüñ göñlinde ašlā ğam kıomaz  
Ĥağ bu kim eglencesi bezm-i cihānuñ bādedür
5. Dün dimiş bir 'āşıkı kıatl eylemekdür niyyetüm  
Ekser ammā ihtimāli Rūhī-i şeydādadur

---

<sup>108</sup> 166a; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 398. s. 570.

(2a) Meyl: Mey D.; kim ki: كى M.

(3a) göñlimüz: şab'ımız D.

(3b) Göñlimüz: Meylimüz D.; evc-i istiğnādadur: ol ğonca-i ra'nādadur D.



### Nesre Çevirisi:

1. Dünyada kimin (ki) fikri yüksek memuriyettedir. (O) dünyada bir an dertten ayrı kalmaz.
2. Kim salınarak yürüyen bir sevgiliye meyledip tenezzül etmez ki. Bizim gönül şahbazımız şimdi istiğna burcundadır.
3. Gül bahçıvanının (seni) anlatmasıyla gönlümüz açılmaz. (Çünkü) bizim gönlümüz şimdi tokluğun en yüksek mertebesindedir.
4. Gerçek şu ki dünya meclisinin eğlencesi şaraptır. (Buna) alışınca insanın gönlünde asla gam kalmaz.
5. (Sevgili) dün “niyetim bir aşığı katletmektir.” demiş. Ama yüksek ihtimali çılgınca âşık olan Rûhî’dedir

94.<sup>109</sup>

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün*  
Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_

1. Her gören hayrân olup rûy-ı nigâra cân virür  
Lîk ben hayrâniyam anuñ kim aña ân virür
2. Luṭf-i Haḳḳa nesne-i sedd olmaz ğaraż kim istese  
Kâfiri maḳbul-ı dergâh eyleyüp îman virür
3. Tek hemân sen naḳd-i cân iste metâ'-ı vaşluña  
Ehl-i diller böyle bâzâra ḥabîbüm cân virür
4. Dime dermân ister iken derde oldum mübtelâ  
Ey gönül şabr eyle kim derdin viren dermân virür
5. İrgürür şıdḳuñ seni âhir ḥuzûr-ı mürşide  
Rûhiyâ bir gün murâduñ himmet-i pîrân virür

<sup>109</sup> 166b; **Bağdatlı Rûḥî**: *Dīvân*: G. 155. s. 405.

(1b) kim: ki D.

(2a) sedd: bend D.; istese: isteye D.

(4b) virür: - M.

### Nesre Çevirisi:

1. Her gören o güzel yüze hayran olup can verir. Ama ben onun ona güzellik veren bir haranıyım ama.
2. Allahın lütfuna kim niyet etse (orada) bir şeyi engellemek yoktur. Kafiri dergâha kabul edip (ona) iman verir.
3. Sen (yeter ki) bir tek (sana) kavuşmanın karşılığında can vermeme iste. Ey sevgilim! Gönül sahipleri böyle alışverişe can verir.
4. Ey gönül! “Derman isterken derde müptela oldum deme.” Sabret ki derdini veren dermanını (da) verir.
5. Ey Rûhî! Doğru sözün seni sonunda yol gösterenlerin huzuruna çıkarır. Bir gün pîrlerin yardımını sana muradını verir.

95.<sup>110</sup>

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün*  
Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_

1. Gül ruḥuñla baḥş ider gülzārda ğarrālanur  
Serv ƣaddüñle beraberlik idüp bālālanur
2. Bu leṭāfet var şanur ḥüsnünde māh-ı cārda  
Öykünür ḥurşid 'ālem-tābuña ğarrālanur
3. Ḥüb-rūlar aldı meydānı a'ceb hengāmedür  
Sen ƣıƣıp bir cilve itseñ ortalıƣ ārālanur
4. Cūybār-ı vādī-i ğamdur dimişsin eşkümi  
Nūr didüm cūdur ammā ma'ānīde ārālanur
5. Yanımızda ṭıfl-ı ebced ḥavān degülken şeyḥ-i şehir  
İllere da'vā-yı 'irfān eyleyüp bālālanur
6. 'Ārızuñla germ olup da'vā-yı ḥüsn eyler yürür  
Gökde mihr ey Yūsuf-i gül-çehre müsteşnālanur
7. Germ olup Rūḥī gibi cānın bıraƣmaz āteşe  
Pīr yaƣar pervāne gerçi şem'a bī-pervālanur

<sup>110</sup> 166b: Bu gazel divanda yoktur.

### Nesre Çevirisi:

1. Gül, gül bahçesinde yanağınla iddialaşır (ondan) parlaklık alır, servi (uzun) boyunla beraber olup (ondan) endam alır.
2. Ay kendi güzelliğinde letâfet olduğunu sanarak âlemi aydınlatan güneşe özenir.
3. Meydanı güzel yüzlüler (ele) aldı (bu) çok tuhaf (bir) karmaşadır. Sen çıkıp cilve (li ve hoş bir davranış) yapsan ortalık tenhalaşır.
4. Gözyaşım için “Gam vadisinin ırmağıdır.” demişsin. “Nur bir ırmaktır ama içinde aralanır.” dedim.
5. Yanımızda ebced çocuğu alçak değilken şehrin şeyhi başkalarına ilim iddia ederek kendini yüksek gösterir.
6. Ey gül yüzlü Yusuf! Gökte güneş senin yanağınla kızarıp güzellik iddiasında bulunarak yürür (ve) kendini benzersiz görür.
7. Pervane gerçi muma (karşı) korkusuzdur (ama), Rûhî gibi gayretle kendini ateşe atmaz, pîrleri yakar.

96.<sup>111</sup>

*mef'ülü/mefā'ülü/mefā'ülü/fe'ülün*  
Hezec \_ \_ . / . \_ \_ . / . \_ \_ . / . \_ \_

1. Ol Yūsuf-ı şānī ki güzeller güzeli dūr  
Gül gibi bugün yer yüzünün bī-bedelidūr
2. Fikr itme ki senden iderüz kaṭ'-ı maḥabbet  
Kim bizde olan mihr u maḥabbet ezelidūr
3. Nefs ejderi kim genc-i dilün oldı ṭılsımı  
Her kim o ṭılsımı bozabildiye velidūr
4. Şūfileri zühd eylemiş endişe-i kevşer  
Bîçarelerün giydügi gerçi 'aselidūr
5. İcād-ı ma'ānīde iden Rūḫīyi mümtāz  
İḥsān-ı 'ālī luṭf-ı 'ālī mihr-i 'ālidūr

<sup>111</sup> 166b; **Bağdatlı Rūḫī**: *Dīwān*: G. 183. s. 425.

(1b) Gül: Gün D.

(2a) iderüz: idevüz D.; kaṭ'-ı: terk-i D.

(2b) bizde: bizden D.

(4b) gerçi: dāyim D.

(5b) luṭf: mihr D.; mihr: ḫırz D.

### Nesre Çevirisi:

1. O Yusuf'tan sonra güzellikte ikinci (olan sevgili) ki güzeller güzelidir. Bugün yeryüzünün gün gibi eşsiz (güzel)idir.
2. Senden muhabbetimizi keseriz diye düşünme. Çünkü bizde olan sevgi ve muhabbet ezelidir.
3. Nefis yılanı ki gönül hazinesinin tılsımı oldu. Her kim o tılsımı bozabilirse (o) velîdir.
4. Kevser endişesi sūfiye elini eteğini dünyadan çektirmiştir. Bu sebepten (o) biçarelerin giydiği aseli kumaştan elbisedir.
5. Manaları ortaya çıkarırken Rûhî'yi diğerlerinden üstün tutan yüksek iyiliği, yüksek lütfu, yüksek sevgisidir.

*mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün*  
 Hezec . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_

1. Senüñ hüsnuñ yanında her biri ednādan ednādur  
 Felekde gerçi mäh a'lā güneş a'lādan a'lādur
2. İder nūr-ı hidāyet gibi halkuñ göñlini rüşen  
 Furuğ-ı cam-ı mey haqqā 'aceb şem'-i dilārādur
3. İki gözli degül başdan ayağa cismi çeşm olsa  
 Ruhuñda nūr-ı Haqqı görmeyen nādīde a'mādur
4. Giderken nāqa-i Leylāya şanmañ hār olur pā-bend  
 Hep anı alıkoynan cezbe-i Mecnūn-ı şeydādur
5. Maḥabbet ehlini āsūde koymaz halk teşnī'i  
 Ki gerçek 'āşıka menzil anuñçün küh u şahrādur
6. Zebān-ı ḫālimüz var bir gürūhuz başka ey şūfī  
 Bilinmez kāle şıgmaz nükte-mezheb remz ü imādur
7. Raqībe çünki yāruñ meyli var üftādelik 'arz it  
 Qavī olınca düşmen çāre ey Rūḫī müdārādur

<sup>112</sup> 167a; **Bağdatlı Rūḫī**: *Dīvān*: G. 380. s. 559.

Divanda 1. beyitte a ve b dizeleri yer değiştirmiştir.

(2b) cam-ı mey haqqā: mihr-i ruḫsāruñ D.

(5a) ehlini: ehli M.; koymaz: qalmaz M.

(5b) Ki gerçek 'āşıka: Gelen 'āşıqlara D.

(6a) ey: bir M.

(6b) kāle: qala D.

(7a) meyli: luḫfı D.; 'arz it: ile M.



### Nesre Çevirisi:

1. Gerçi gökyüzünde ay yüksek, güneş yüksekten (de) yüksektir. (Ama) senin güzelliğinin yanında her biri aşağıdan (da) aşağıdır.
2. Yüzündeki ayın ışığı doğruluk nuru gibi halkın gönlünü aydınlatır. Acaba (o) gönül avutan (bir) mum mudur?
3. Yanağında (ki) Hakk'ın nurunu görmeyen değil iki gözlü, baştan ayağa (bütün) bedeni göz olsa bile az görülen (gözsüz) bir ködür.
4. Sanmayın (ki) Leyla'nın devesine (yolda) giderken diken ayak bağı olur. Ona engel olan âşık Mecnun'un kendinden geçmiş halidir.
5. Halkın kötülüğü muhabbet sahibini rahat bırakmaz. Bu sebepten ki gerçek aşığın yeri dağ ve çöldür.
6. Ey sūfi! (Biz) halinin dili olan başka bir topluluğuz (ki bu dil) söze sığmaz, nükte yollu işaret ve imalardır.
7. Ey Rûhî! (Sevgiliye) âşıklığını göster, çünkü sevgilinin rakibe meyli vardır. Düşman güçlü olunca çare (ona) dost görünmektir.

*müfte'ilün/mefā'ilün/müfte'ilün/mefā'ilün*  
 Recez \_ . . \_ / . \_ . \_ / \_ . . \_ / . \_ . \_

1. Dutsa yüzine yār elin pençe-i āfitāb olur  
Açsa taḥammül eylemez kimse cihān ḥarāb olur
2. Tek bir işāret olsun ol nergis-i pür-ḥumārdan  
Günde hezār pādişeh cür'ā-keş-i şarāb olur
3. Hālümi 'arz idem didüm yāra velī mecāl yok  
Şubḥ ise mest-i nāzdur şām ise mest-i ḥvāb olur
4. Şahne-i ḥüsn virmesün ruḥşat-ı 'işve yoksa kim  
Yüz bulıcaḳ o ğamzeler rehzen-i şeyḥ u şābb olur
5. Ğayra ne deñlü yārdan olmasa meyl ārādan  
Ğayr ki vardur 'aşıḳa bā'ış-i ıztırāb olur
6. Söz dise yaraşur hele Rūḥi-i şūḥ-ṭab'a kim  
Vaşf-ı cemāl-i yārda her sözi bir kitāb olur

<sup>113</sup> 167a; **Bağdatlı Rūḥī**: *Dīvān*: G. 358. s. 544.

(1a) Dutsa: Çekse D.; pençe-i: görünce M.

(2b) pādişeh: pārsā D.

(3a) didüm: dirin D.

(4b) şabb: şab D.

(5a) meyl: mey D., ārādan: arada D.

(5b) vardur: var M.

Divanda 6. beyitten önce şu beyit vardır:

Sen kemāl-i ḥüsn ile ḥaḳ bu ki kām-baḥşsın  
 Genc-i maḥabbetüñ bulan sīnede kām-yāb olur

### Nesre Çevirisi:

1. Sevgili elini yüzüne tutsa güneşin pençesi olur. (Yüzünü) açsa kimse (buna) tahammül edemez, (bütün) dünya yıkılır.
2. O (sevgilinin) sarhoşluk veren nergis (gibi gözü)inden tek bir işaret gelse, günde bin padişah şarap içen (kişiler) olur.
3. Halimi sevgiliye anlatayım dedim ama (buna) fırsat yoktur. (Anlatmak istediğim zaman) sabah ise (sevgili) naz sarhoşudur, akşam ise uyku sersemidir.
4. Güzellik memuru cilveye izin vermesin yoksa ki, o (sevgilinin) gamzeleri yüz bulur (ve) yaşlı ve gençlerin (önünü kesen) eşkiyası olur.
5. Sevgili rakiplere ne kadar meyletmese de rakiplerin var olması (bile) aşığa acı veren (bir şey) olur.
6. Söz söylese şuh yaratılışlı Rûhî'ye yakışır ki (o) sevgilinin güzelliğini anlatırken her sözü bir kitap (gibi) olur.

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün*  
*Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_*

1. 'Ārız-ı cānān gibi buldı leṭāfet bāğlar  
Eşk-i çeşmüm gibi cūş itdi yine ırmağlar
2. Ehl-i diller mest u medhūş oldılar gül şevkine  
Sīneler çāk oldı yine tāzelendi dāğlar
3. Gül gibi 'ālem şafā kesb itdi bu mevsimde līk  
Bu benüm kan ile dolmuş gözlerüm āh ağlar
4. İstemez uçmağı bülbül bāğdan güyā ki gül  
Rište-i şevk ile miskīnün ayağın bağlar
5. Eşk-i çeşmin Rūhī-i şeydānuñ eyler lāle-reng  
Yāsemen-veş egnine giydükce ol gül ağlar

---

<sup>114</sup> 167a; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 191. s. 431.

### Nesre Çevirisi:

1. Bağlar sevgilinin yanağı gibi güzellik buldu, ırmaklar gözümün yaşı gibi coşup taştilar.
2. Gönül sahipleri gülün aşkı ile mest oldular ve dehşete düşmüş bir hale geldirler. Göğüsler parçalandı, yine yaralar tazelendi.
3. Bu mevsimde âlem gül gibi gönül şenliğı kazandı ama ah (ki) bu benim kan ile dolmuş gözlerim (hala) ağlar.
4. Sanki gül aşk ipiyle zavallının ayağını bağlamış gibi, bülbül bağdan uçup gitmek istemez.
5. O gül yasemen gibi üstüne giydikçe ağlar ve âşık Rûhî'nin gözyaşını lale rengi yapar.

100.<sup>115</sup>

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün*  
Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_

1. Bilmezem hālüm n'olur gitdi elümden ihtiyār  
Bir yaña şüridelük bir yaña eyyām-ı bahār
2. Bāde teklifin ço ey sākī bu ibrāmı gider  
Kim olanca 'aqlumuz aldı bizüm la'l-i nigār
3. Yārdan ben derd-nāk ağıyār ise benden helāk  
Hālını ağlar tabībe herkesüñ bir derdi var
4. Şabr kııl dirler baña āh itme bilmen neyleyem  
Şabr olur 'aql ile 'aql ise degüldür baña yār
5. Geldi yol göstermege şūfi baña dün durup ben  
Yol budur diyü çemenden cānibe çizdüm kenār
6. Lebleri fikriyle hicrān guşşāsın def' eylemek  
Bāde-i nāb ile kıılmağ gibidür def'i humār
7. Çār divār içre evkātuñ giçürme Rūhiyā  
Çık temāşā eyle gör şahrāyı huld itmiş bahār

<sup>115</sup> 167a; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 198. s. 435.

(2b) bizüm: ğam-ı D.

(6b) kıılmağ: itmek D.

### Nesre Çevirisi:

1. Bir yanda âşıklık, bir yanda bahar günleri; iradem elimden gitmiştir, halim ne olur bilmem.
2. Ey sâki! Şarap teklifinden vazgeç, bu ısrarı bırak. Çünkü bizim olan aklımızı resim (gibi güzel) sevgilinin dudağı almıştır.
3. Herkesin bir derdi vardır; ben sevgiliden (dolayı) dertliyim, rakipler (ise) benden (daha) düşkün (halde) halini doktora ağlayarak anlatır.
4. Bana “Sabret, ah etme.” derler, ne yapayım bilmem. Sabır (etmek) akıl ile olur, akıl ise bana yar olmamıştır (benden uzaktır).
5. Sûfî dün bana yol göstermeye geldi. Ben durup “Yol budur.” diye çimenden tarafa yol gösterdim.
6. Dudaklarının düşüncesiyle ayrılık derdini kovmak saf şarap ile sarhoşluğu kovmak gibidir.
7. Ey Rûhî! Vakitlerini dört duvar arasında geçirme. (Dışarı) çık, izle gör bahar çölü sonsuzluğa kavuşturmuştur.

101.<sup>116</sup>

*fe'ilātün/mefā'ilün/fe'ilün*  
*Cedid . . . \_ / . . . \_ / . . . \_*

1. Yârdan şanmañuz cefâmuz var  
'Ayn-ı vuşlatdayuz şafâmuz var
2. Hıvâh zevk u şafâ vü hıvâh 'anâ  
Her ne Hâkdan gele rızâmuz var
3. Durmayup aqsa eşkümüz ne 'aceb  
Dil-rubâlarla mâcerâmuz var
4. Begi pâşası var ise halkuñ  
Fuqarâyuz bizüm Hudâmuz var
5. Dâ'imâ Hâk kadur teveccühümüz  
Ġayrdan şanmañ ilticâmuz var
6. Ġonca-veş şanmañuz bizi dil-teng  
Gül gibi cām-ı dil-güşâmuz var
7. Bizi egler cihânda ey Rühî  
Mey-i gül-reng ile şafâmuz var

<sup>116</sup> 167b; **Bağdatlı Rühî**: *Dīvān*: G. 199. s. 436.

(1a) şafâmuz: cefâmuz D.

(1b) vuşlatdayuz: firqatdayuz D.; şafâmuz: cefâmuz D.

(2b) gele: gelür D.

(3b) dil-rubâlarla: dil-rübâmuzla D.

(5a) teveccühümüz: tevekkülümüz D.

(5b) şanmañ: şanmañuz D.; ilticâmuz: ricâmuz D.

(6a) şanmañuz bizi: olmasağ nola D.

Divanda 5. ve 6. beyitler arasında şu beyit vardır:

Ṭoludur ḥubb-ı Murtażâ dilde  
Ḳuluyuz emrine rızâmuz vardur



### Nesre Çevirisi:

1. Sevgili bize sıkıntı verir sanmayın. Kavuşmanın olduğu andayız gönül şenliğimiz vardır.
2. İster zevk ister güçlük (gelsin), Hak'tan ne gelirse (gelsin) rızamız vardır.
3. Gözyaşımız durmadan aksa bunun nesi tuhaftır? (Çünkü) gönül çalan (sevgili)larla maceramız vardır.
4. Halkın beyi (ve) paşası var ise biz fakirlerin de Hüdâ'sı vardır.
5. Sanmayın (ki) başkasına sığınırız, yönelişimiz dâima Allah'adır.
6. Bizi gonca gibi gönlü sıkıntılı sanmayın. Gül gibi gönle ferahlık veren kadehimiz vardır.
7. Ey Rûhî! Gül renkli şarapla safamız vardır. O bizi (bu) dünyada eğlendirir.

102.<sup>117</sup>

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün*  
Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_

1. Ol ki çeşm-i mestini kan dökmede ğaddār ider  
Derd-i 'ışk ile nice üftādeyi bīmār ider
2. Şad-hezārān āferīn ol şāni'uß ĩcādına  
Kim dehānuñ gibi rūḥ-efzāyı yođdan var ider
3. Ğam degül ḥāl-i dilümden ağlasam sultānuma  
Ehl-i derd olan ṭabībe derdini izhār ider
4. Ğuşsa çekme bağrumı ḥün itdi diyü cevr-i yār  
Cevr-i yār itmez anı ey dil ğam-ı ağyār ider
5. Yüzine bağsam beni öldürmek ister ḥuşm ile  
Bende ḥod cān yoğ o meh bilmem ki kimden 'ār ider
6. Rūḥiye teklīf-i gülzār eylemeñ lāzım degül  
Devletünde pādişāhum ol yirin gülzār ider

<sup>117</sup> 167b; **Bađdatlı Rūḥī**: *Dīvān*: G. 188. s. 429.

(1b) üftādeyi: biçāreyi D.

(3a) dilümden: ölmeden M.

(4a) cevr-i: la'l-i D.

(4b) cevr-i: la'l-i D.; ey dil: anı zehr-i D.

(6b) pādişāhum: kande varsa D.

Divanda 5. ve 6. beyitler arasında şu beyit vardır:

Neyleyin dünyādan ey meh-pāre bīzār olmayup  
Derd-i hicr-i yār cāndan ādemi bīzār ider

### Nesre Çevirisi:

1. O (sevgili) ki sarhoş gözünü kan dökme konusunda acımasız yapar. Aşk derdi ile nice aşığı hasta eder.
2. O sanatkarın vücuda getirdiğine yüz binlerce aferin ki, ağzın gibi cana can katan bir şeyi yoktan var eder.
3. Gönlümün (kötü) halinden (dolayı) sultanıma ağlasam dert değil (çünkü), dert sahibi olan doktora derdini anlatır.
4. Ey gönül! Sevgilinin eziyeti bağırimi kan doldurdu diye kederlenme; onu sevgilinin eziyeti yapmaz, rakiplerin derdi yapar.
5. Yüzüne baksam beni hiddetle öldürmek ister. (Ama) benim kendi canım yoktur, bilmem ki o ay (gibi güzel sevgili) kimden utanır.
6. (Ey) padişahım' Rûhî' ye gül bahçesi teklif etmene gerek yoktur. (Senin) himayende o (kendi) yerini gül bahçesi yapar (olarak görür).

103.<sup>118</sup>

*mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün*  
Hezec . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_

1. Felek ger kāmımızca dönmese ālāmımız yokdur  
Biz ehl-i terküz andan zerre deñlü kāmımız yokdur
2. Şarıлмақ мүмтені'dür sīne-i sīmīn-i dildāra  
Biz ol endişeden dūruz hayāl-i hāmımız yokdur
3. Hezārān dāğımız var 'ışkıımız Ferhāda gālibdür  
Nihāyet ol lebi Şirīn yanında nāmımız yokdur
4. Şarāb-ı nābda 'ālemd ehl-i zevk olan gelsün  
Kimüñ kim zevki var nüş eylesün ibrāmımız yokdur
5. Ğarāz ne bir dem ārām it dimekden reh-güzārunda  
Bilürsiñ sevdüğüm sensüz bizim ārāmımız yokdur
6. Kilīd-i şabr ile bāb-ı vişālüñ fethi mümkindür  
Anuñcün Rūhiyā ol bābda ikdāmımız yokdur

<sup>118</sup> 167b; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 176. s. 421.

(4a) nābda: nābdan D.; gelsün: kaçmaz D.

(5a) güzārunda: güzārumda D.

Divanda 3. beyitten sonra şu beyit vardır:

Şafamız var ezelden bāde-i 'aşkuñla sermestüz

O kaydı çekmezüz kim bāde-i gül-fāmımız yokdur

### Nesre Çevirisi:

1. Felek istediğimiz gibi dönmese de (bu) bize dert olmaz. Biz (dünya malını) terk edenleriz, ondan zerre kadar isteğimiz yoktur.
2. Sevgilinin gümüş sinesine sarılmak imkansızdır. Biz o endişeden uzağız (çünkü öyle) olmayacak (bir) hayalimiz yoktur.
3. Binlerce yaramız vardır, aşkımız Ferhat'ın aşkından büyüktür. (Ama) sonuçta o dudağı şirin (olan sevgilinin) yanında adımız anılmaz.
4. Âlemde saf şarapta zevk sahibi olanlar gelsin. Israrımız yoktur, kimin zevki varsa (şarabı) içsin.
5. “Yolunun üzerinde bir an durup dinlen.” demekten maksat nedir? Ey sevdiğim! Bilirsin (ki) sensiz bize durup dinlenmek yoktur.
6. Ey Rûhî! Sabır kilidi ile kavuşma kapısını açmak mümkündür. Bunun için bu kapıda (kapıyı açmak için) gayretimiz yoktur.

104.<sup>119</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. Yār ile 'ālem-i vuşlatda olan ğam mı görür  
Başmayanlar qadem ol 'āleme 'ālem mi görür
2. Hālūñe baqmaduĝın qılma ta'accüb yāruñ  
Seg raqıbe uyalı gözleri ādem mi görür
3. Ol büt-i sım-tene 'arz-ı niyāz itdükce  
Arturur cevriñi bilmem ki bizi kem mi görür
4. Çıkarur bād-ı şabā göklere duman duman  
Ayāĝuñ topraĝını dıde-i pür-nem mi görür
5. N'ola qan aĝlasa Rūhı ne şanursın güzelüm  
Dem-i vaşluñ gibi bir zevq idecek dem mi görür

---

<sup>119</sup> 168a; Bağdatlı Rūhı: *Dīvān*: G. 347. s. 536.

### Nesre Çevirisi:

1. Sevgili ile kavuşma âleminde olan dert mi görür? O âleme ayak basmayanlar (ise) âlem mi görmüştür?
2. Yarın (senin) haline bakmadığına şaşırma. (Sevgili) köpek rakibe uyalı gözleri kimseyi görmez.
3. O gümüş tenli put (gibi güzel) sevgiliye yalvardıkça, (o) eziyetini artırır. Acaba bizi kötü (ve eksik) mü görür?
4. Sabah rüzgârı ayağının toprağını duman duman göklere çıkarır. (Ama benim) yaş dolu gözüm (bunu) göremez.
5. Rûhî kan ağlasa ne olur güzelim? (Senin) kavuşma anın gibi zevk verecek bir an mı gördü sanırsın.

105.<sup>120</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. Her kaçan ayağa ol serv-i hümā-sāye durur  
Yir u gök halkı gelüp şevka temāşāya durur
2. Ayağa durduğı şanmañ bize ta'zīmendür  
Bizi gördükde hemān hışm ile ğavġāya tırur
3. Der-miyān eyleyüp ol serv-i sehī dāmenini  
'Aql u şabr u dil u cān mülkini yaġmaya durur
4. Dil-i zār öpmişdi h'ābda dün sīnesini  
Çande görse yaqalar bī-kesi da'vāya durur
5. Seyre çıkısa kaçan ol server-i iqlīm-i cemāl  
Hüb-rūlar çekilüp her taraf alāya tırur
6. 'İddür seyre çık ey Ka'be-i dil gör niceler  
Beni kırbān idesen diyü temennāya durur
7. 'Arz-ı hüsn itmeyüp incitmiş idi dün halkı  
İşiginde bugün ol şüh tesellāya tırur
8. Çignemekden şakınursam n'ola hāk-ı kademini  
Ey şabā kırkum odur dīde-i bīnāya durur
9. Ten-i zārumda eger yāreler açsam yir yir  
Şanma Rūhī kıluñı kādıya pāşāya durur

<sup>120</sup> 168a; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 165. s. 412.

(6a) gör niceler: kim giceler D.

(6b) kırbān idesen: kırbānuñ iden D.

(7a) incitmiş idi: incinmiş iken D.

(9a) zārumda: zārında D.; açsam: açsañ D.



### Nesre Çevirisi:

1. O hüma gölgesindeki servi (gibi sevgili) ne zaman ayağa kalksa, yer ve gök halkı şevke gelip (onu) izler.
2. Sanmayın (ki sevgilinin) ayağa kalkması bize hürmetendir, bizi gördüğünde öfkeyle (bizimle) kavga etmeye başlar.
3. O düzgün boylu servi (gibi sevgili) tarafını ortaya koyup; akıl, sabır, gönül ve can mülkünü yağma etmeye başlar.
4. İnleyen gönül dün uykuda (sevgilinin) sinesini öpmüştü. (Sevgili) kimsesiz aşığı nerede görse hesap sorar.
5. Güzellik ikliminin serveri ne zaman seyre çıksa güzel yüzlüler kenara çekilir, her taraf (onu karşılamak için) merasim düzenine girer.
6. Ey gönlün Kâbesi! (Bugün) bayramdır, seyre çık (ve) gör (ki) nice (kişi)ler “Beni kurban et.” diye (sana) selâm verir.
7. (Sevgili) dün güzelliğini arz etmeyerek halkı incitmişti. Bugün o şuh (sevgili) eşiğinde (halka) teselli verir.
8. Ey sabah rüzgârı! Bastığı toprağı çiğnemekten sakınsam ne olur? Korkum odur ki (o toprak) gören gözüme gelir.
9. (Ey sevgili!) dermansız bedenimde yer yer yaralar açsam da sanma (ki) Rûhî kulun kadıya paşaya gider.

106.<sup>121</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. Bâğda serv durup ol gül-i ħandān oturur  
Bende lâbüd tırur ol yirde ki sultān oturur
2. Düşdi bir tāze gülistāna gönül bülbüli kim  
Her nihālinde nice murğ-i hoş-elĥān oturur
3. Nevbahār oldı yine seyr u şafā demleridür  
Böyle demlerde meger beste-i zindān oturur
4. Bize dey yir yüzün izhār-ı temāşāda cihān  
Zehr-i fürkatle gönül bağrın ezüp kıan oturur
5. Sen dururken oturup vaşf-ı ĥatun eylesem  
Baña incinme kışı okusa Kıur'ān oturur
6. Didüm oturma ĥayāli gelicek cānānuñ  
Merdüm-i dīde didi şāĥib-i dükkān oturur
7. Ĥiddetinden kızarup āteş olur kıorkıum odur  
Dil u cān mülkine ol āfet-i devrān oturur
8. Bir ser-efrāz-ı cihāna kıuluz ey Rūhî kim  
Meclisinde nice yārān-ı suĥandān oturur

<sup>121</sup> 168a; **Bağdatlı Rūhî**: *Dīvān*: G. 166. s. 413.

(3b) demlerde: mevsimde D.

(4b) ezüp: idüp M.

(5a) vaşf-ı ĥatun eylesem: ben ĥatunı vaşf itsem D.

(5b) Baña: Şakın D.

(8a) Bir: Ne D.

Divanda 8. beyitten sonra şu beyit vardır:

Kimdür ol fazl u hüner şāĥibi 'Oşmān Pāşā  
Ki cānibinde nice şāĥib-i 'irfān oturur

### Nesre Çevirisi:

1. Bağda servi (ayakta) durup o gülen gül oturur. Kölenin o yerde (ayakta) durması gereklidir ki sultan otursun.
2. Gönül bülbülü bir taze gül bahçesine düştü ki; her fidanında nice güzel (şarkı) söyleyen kuş oturur.
3. İlkbahar geldi yine zevk ve eğlence zamanlarıdır. Böyle zamanlarda meğer (âşık) zindana bağlanmış oturur.
4. Dünya (halkı) yeryüzünü izlediğini gösterir. (Ey) gönül! (Sevgili) ayrılık zehriyle bağrını ezer (ve oraya) kan oturur.
5. Sen (ayakta) dururken (ben) oturup ayva tüyünü anlatırsam bana incinme (çünkü) Kur'an'ı okuyan kişi oturur.
6. (Gözüme) "Sevgilinin hayali gelecek, oturma!" dedim. Göz bebeğim "(O zaten bu) dükkânın sahibidir, (burada) oturur." dedi.
7. Korkum odur (ki), o devrin afeti (gibi güzel sevgili) öfkesinden kızarıp ateş (gibi) olup gönül ve can ülkesine oturur.
8. Ey Rûhî! (Öyle) bir cihanın başı yüksekte (olan) şahına kuluz ki (onun) meclisinde nice söz sahibi dostlar oturur.

107.<sup>122</sup>

*mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün*  
Hezec . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_

1. Tenüm miñnet oqından şanmañuz kim pïrehen şaqlar  
Oqa pïrāhen olmaz hā'il anı yārdan şaqlar
2. Ne kāmīl bāğbāndur kudret-i Bāri Te'ālā kim  
Qadūñ mānendi serv u 'ārīzuñ gibi semen şaqlar
3. 'Aceb olmaz elemden reng-i rūyı dönse altuna  
Ol ehl-i derd kim yanında bir sīmīn-beden şaqlar
4. Felek devr ideli ol nev-gülūñ sevdāsı 'ıŝkıyla  
Derūn-ı sīnesinde lāle bir dāğ-ı kühen şaqlar
5. Raqīb-i bī-başıretten hāzer eylerler ey Rūhī  
Cemāl-i şāhid-i ğaybı anuñçün her gören şaqlar

<sup>122</sup> 168b; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 363. s. 547.

(2a) Bāri: yāri M.

(4a) nev-gülūñ: gül-ruhuñ D.; sevdāsı: sevdā-yı D.

### Nesre Çevirisi:

1. Sanmayın ki bedenim eziyet okundan gömleğini saklar. Oka gömlek engel olmaz, onu sevgiliden saklar.
2. Tertipli ve güzel yaratan (Allah)ın gücü ne kusursuz bahçivandır ki boyunun benzeri servi (ağacı), yanağının benzeri yasemin (çiçeği) saklar.
3. O dert sahibi ki yanında bir gümüş tenli (sevgili) saklar. Kederden yüzünün rengi altına dönse tuhaf olmaz.
4. Felek o taze gül (gibi sevgili)ün sevdası (ve) aşkıyla döndüğünden beri göğsünün içinde lāle (gibi kırmızı) eski bir yara saklar.
5. Ey Rûhî! Basiretsiz rakipten çekinirler. Onun için (rakibi) her gören gizli sevgilinin güzelliğini saklar.

108.<sup>123</sup>

*mef'ülü/mefā'ülü/mefā'ülü/fe'ülün*  
*Hezec \_ \_ . / . \_ \_ . / . \_ \_ . / . \_ \_*

1. Ey dil yine ṭab'ũnda beṣāšetden eṣer var  
Ol çeṣm-i siyehden saña beñzer ki nażar var
2. İncinme gider ḥāne-i aġyāra dinilse  
Sen bilmedigüñ ey dil-i şeydā nice yir var
3. Aġyār giderse gelirün dimiş o meh-rū  
Dil muntazır ammā ne gelür var ne gider var
4. Cān naḳdin alup ṣatsa viṣālin hep alurdum  
Müşkil budur ammā ne alur var ne şatar var
5. Geldi yelerek bād-ı şabā ḥāḳ-i derinden  
Ol ğonca-i terden yine bir tāze ḥaber var
6. 'Uşşākı koyup ğayr ile bāzāra sebep ne  
Ol Yūsuf-ı gül-çehreye bizden ne zarar var
7. Bülbüllerini başladı aġlatmaġa Rūḫī  
Ol ğonca-dehānuñ yine yüzüne güler var

<sup>123</sup> 168b; **Baġdatlı Rūḫī**: *Dīvān*: G. 341. s. 532.

(1a) yine: - M.

(3b) gelür var: gelür – M.

(4a) viṣālin: viṣāli D., alurdum: alurduġ D.

(4b) Müşkil budur: Müşki bu ki D.

(5a) derinden: deriniden M.

(6a) bāzāra: bāzār D.

Divanda 6. ve 7. beyitler arasında Şu beyit vardır:

Çin illerinüñ çok ġözi āhūların öġme

Ey hvāce bu Rūm illeridür bunda neler var

### Nesre Çevirisi:

1. Ey gönül! Yine yaradılışında güler yüzlülükten izler var. O siyah gözlü (sevgili)nin sana benzeyen bakışları var.
2. Ey âşık gönül! (Sevgili) rakiplerin evine gider deseler (de) üzülme, senin bilmediğin nice yerler vardır.
3. O ay yüzlü (sevgili) “Rakipler giderse gelirim.” demiş. Gönül bekler ama ne gelen vardır ne giden vardır.
4. Bedenim para alıp satsaydı, hep (sana) kavuşmayı (satın) alırdım. Zorluk budur (sana kavuşmaktır) ama ne alan vardır ne satan vardır.
5. Sabah rüzgârı toprağın derininden eserek geldi. (Belli ki) yine o taze gonca (gibi sevgili)dan yeni (bir) haber var.
6. Âşıkları rakipler ile (aynı) pazara koymanın sebebi nedir? Bizden o gül yüzlü Yusuf’a ne zarar gelir?
7. (Ey) Rûhî! Yine o gonca ağızlı (sevgili)nın yüzüne gülen (biri) var. (Çünkü) bülbüllerini ağlatmaya başladı.

109.<sup>124</sup>

*mef'ülü/mefā'ülü/mefā'ülü/fe'ülün*  
Hezec \_ \_ . / . \_ \_ . / . \_ \_ . / . \_ \_

1. Dil küşe-i fürkatde vişälüñ taleb eyler  
İzhār-ı taleb itmege ammā edeb eyler
2. 'Uşşākā ider cevr u cefā gerçi güzeller  
Müşkil budur ol gönca-dehan bī-sebeb eyler
3. Olmaz güzelüm ḥasta gönül vaşluña ṭālib  
Zīrā ki vefā semtini senden 'aceb eyler
4. Her ḳande ki kāmiller ider baḥş-ı ma'ārif  
Şūfī oturup da'vā-i aşl u neseb eyler
5. Hep 'aksinedür işleri ol ṭūṭi-i cānuñ  
Luṭf eyle disem Rūḥi-i zāra ğazab eyler

---

<sup>124</sup> 168b; **Bağdatlı Rūḥī**: *Dīvān*: G. 227. s. 455.

(2b) budur: bu ki D.; gönca-dehan: sīm-beden D.

(3b) semtini: resmini D.

(5b) disem: diseñ D.



### Nesre Çevirisi:

1. Gönül ayrılık köşesinde (sana) kavuşmayı ister. Ama isteğini göstermeye (de) utanır.
2. Gerçi güzeller âşıklara eziyet ve sıkıntı verirler (ama) zorluk (veren) şudur (ki) o gonca ağızlı (sevgili bunu) sebepsiz yapar.
3. (Ey) güzelim! Hasta gönlüm (sana) kavuşmaya talip olmaz. Bu sebepten ki; vefa semtini senden uzak eder.
4. Her nerede ki kâmil (kişi)ler ilimden bahseder, sûfi (orada) oturup kök ve soy davası yapar (konusu konuşur).
5. O can kuşunun işeri hep aksinedir (terstir). “İnleyen Rûhî’ye (bir) güzellik yap.” desem hiddet gösterir.

110.<sup>125</sup>

*mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün/mefā'ülün*  
Hezec . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_ / . \_ \_ \_

1. Cihānuñ gülşeninden baña ol vech-i ḥasen yegdür  
Gülinden goncasından o lebi şekker-şiken yegdür
2. Ne ḥazz itsün ṭabī'at gonca-i dem-beste seyrinden  
Hezārān goncadan ma'nide bir gonca-dehen yegdür
3. Ḥaḳīkatde teveccüh ehli bir rind-i ḳadeh-peymā  
Riyā içre olan biñ zāhid-i nāçizden yegdür
4. Ḳo siḥri kim hezārān sāḥir-i siḥr-āferinden bir  
Ġazel icādına mālik olan şāhib-i süḥan yegdür
5. Cihānda Rūḥiyā bir nesne yoḳdur sīm ü zerden yeg  
Benüm yanumda ammā cümleden bir sīm-ten yegdür

<sup>125</sup> 168b; **Bağdatlı Rūḥī**: *Dīvān*: G. 376. s. 556.

(3b) biñ: yüz D.

(4a) siḥri: seḥeri D.

(4b) icādına mālik olan: fenninde māhir şā'ir-i D.

### Nesre Çevirisi:

1. (Sevgilinin) güzel yüzü benim için dünyanın (bütün) gül bahçelerinden yeğdir. Bir şeker kıran dudağı gülünden goncasından yeğdir.
2. Tabiat sesi kesilmiş goncayı seyretmekten neden hazzetsin? Gerçekte bir gonca ağzılı (sevgili) binlerce goncadan yeğdir.
3. Gerçekte (doğruya) yönelmiş kadeh tutan bir rind, ikiyüzlülük içinde olan bin (tane) değersiz zâhiden yeğdir.
4. Sihirden vazgeç ki bir gazel yazma yeteneğine sahip olan söz sahibi, binlerce sihirde yetenekli sihirbazdan yeğdir.
5. Ey Rûhî! Dünyada gümüş ve altından daha üstün bir nesne yoktur. Ama benim gözümde bir gümüş tenli (sevgili) hepsinden üstündür.

111.<sup>126</sup>

*mef'ülü/fā'ilätü/mefā'ilü/fā'ilün*  
*Muzāri' \_ \_ . / \_ . \_ . / . \_ \_ . / \_ . \_*

1. Tır-i müj ile ol yā kim қаşı böğür deler  
Hakkā budur ki hiddete gelse demür deler
2. Müjgānlar üzre қаtre-i eşk ile gözlerüm  
Hakkākdur bi'aynihi mişkabla dür deler
3. Uğratma çok da yanuña ağıyārı dostum  
Ceyb ü kabāñı қорқарın ol kīse-bür deler
4. Teşbīh eylemek ile diş bileñ gevhere  
Ol şūh-ṭab' geçdi dil-i zāre ḥur deler
5. Qılmaz ol āfetüñ dil-i sengīnine eşer  
Rūhī egerçi nāvek-i āhum demür deler

<sup>126</sup> 169a; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 290. s. 495.

(1a) Tır-i müjile ol yā kim қаşı: Ol қаşı yā ki tır-i sitemle D.

(2b) mişkab: mişkab M.

(4a) eylemek ile: eylemekle D.; diş bileñ: dişin silk-i D.

### Nesre Çevirisi:

1. O (sevgilinin) yay (gibi) kaşı ki kirpiğinin oku ile böğür deler, hakikat budur ki (o) öfkelenirse demir (bile) deler.
2. Kirpikler üzerinde gözyaşı damlası ile gözlerim mühürçüdür, aynı matkap gibi inci deler.
3. (Ey) dostum! Yanına rakipleri çok da uğratma. Korkarım (ki) gömleğini ve cübbeni o hırsız deler.
4. (Bu beyit nesre çevrilememiştir.)
5. (Ey) Rûhî! Eğer ki âhımın oku demir delse (bile) O afet (gibi güzel sevgili)in taştan yapılmış gönlüne etki etmez.

112.<sup>127</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. Cilve-i nāz ile mestāne kaçan yār yürür  
Düşüp ardınca nice zāhid-i hüşyār yürür
2. Yir u gök halkı düşüp seyrine feryād kopar  
'Arz-ı reftār idüp ol lahza ki dildār yürür
3. Geh durur gāh yürür kendüyi kāfir duyurur  
Dursa mestāne durur yürise evkār yürür
4. Ayağı tozına yüz sürmeye 'uşşāk diyü  
Düşüp ardınca qadem-ber-qadem ağıyār yürür
5. Şanma taħrīk-i şabādan varıcaq gülzāra  
Ayağıñ tozına yüz sürmege ezhār yürür
6. Girdibād itme kıyās irdi cemādāta hayāt  
Şöyle kim bād ile hāk-i reh-i gülzār yürür
7. Eşer-i feyz-i İlähī bilen inkār itmez  
Böyledir n'ola disem şüret-i dīvār yürür
8. Rūhiyā terk-i ta'alluq idegör 'ışqda kim  
Menzile tiz irişür ol ki sebük-bār yürür

<sup>127</sup> 169a; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 163. s. 411.

(6a) cemādāta: nebātāta D.

(7b) Böyledir n'ola: Böyle mevsimde D.

### Nesre Çevirisi:

1. Sevgili ne zaman cilve ve naz ile sarhoş gibi bir şekilde yürüse, nice uyanık zâhid ardına düşüp yürür.
2. Sevgilinin salınışını göstererek yürüdüğü an yer ve gök halkı (onu) seyre başlayıp feryat koparır.
3. Bazen durur, bazen yürür; kendini kâfir olarak tanıtır. Durduğunda sarhoş bir şekilde durur, yürüdüğünde vakur bir şekilde yürür.
4. Âşıklar (sevgilinin) ayağının tozuna yüz sürmesin diye rakipler (sevgilinin) peşine düşüp adım adım yürür.
5. Rüzgârın yerinden kaldırmasıyla (ayağının tozu) gül bahçesine varacak sanma, ayağının tozuna yüz sürmek için çiçekler yürür.
6. Kasırğa (ile) kıyas etme, katı cisimlere hayat gelmiştir. Şöyle ki; rüzgâr ile gül bahçesinin yolunun toprağı yürür.
7. “Duvar yürür görünür.” desem ne olur? Böyledir (ki) ilâhi feyzin yaptıklarını bilenler (bunu) inkâr etmez.
8. Ey Rûhî! Aşkta dünya ile alakasını kes ki o yükü hafif (olarak) yürüten (kişi) menzile (daha) çabuk ulaşır.

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_

1. Gökde hāk-i qademin dīde-i aḥter gözedür  
Yirde bŷy-ı keremin ğonca-i aḥmer gözedür
2. Hoş gelür gerçi ki maḥmŷra seḥer lezzet-i ḥvāb  
'Ālem-i ḥvābda ammā gözi sāĝar gözedür
3. Gelür ol dilber-i ra'nā didiler dīde-i ter  
Nice demdür ki baḫup yollara bilber gözedür
4. Kaşlaruñdan bir işāret mi umar kim meh-i nev  
Bezmüñüñ şaff-ı te'ālinde durup yir gözedür
5. İdüp ol ğoncadan ümmīd-i vefā bülbül-i dil  
Güş idüp her ṫarafa tāze ḥaberler gözedür
6. Seyr-i dīdāruñ ümīdiyle gider küyuña ol  
Bāĝda bülbül-i şŷrīde gül-i ter gözedür
7. Şi'rde söz gelicek yirleri gözler yoḫdur  
Gözedürse anı Rŷḥī-i sŷḥan-ver gözedür

<sup>128</sup> 169a; **Baĝdatlı Rŷḥī**: *Dīvān*: G. 344. s. 534.

(1a) qademin: qademüñ D.

(1b) keremin: keremüñ D.; ğonca-i aḥmer: nergis-i abher D.

(4b) te'ālinde: ni'ālinde D.

(6a) ol: dil D.

(7) yok D.

Divanda 6. beyitten sonra ŷu beyitler vardır:

Eylemez kaṫ'-ı naṫar la'l-i lebŷñden Rŷḥī  
Beñzer ol ṫŷṫi-i ğŷyāya ki ŷekker gözedür

İzi ṫozın getirür bād-ı şabā Pāşānuñ  
Dīde-i Rŷḥī-i sevdā-zede yollar gözedür

Kimdür ol luṫf u kerem şāḥibi 'Oşmān Pāşā  
Ki virür şā'ire sīm ü zer ü gevher gözedür



### Nesre Çevirisi:

1. Gökte yıldızın gözü ayağının toprağını gözetir. Yerde kırmızı gonca lütfunun kokusunu gözetir.
2. Mahmura seher vakti uykunun tadı hoş gelir, (kendisi) uyku âleminde dir ama gözü kadeh arar.
3. “O güzel dilber gelir.” dediler, yaşlı gözüm ne zamandır ki yollara bakıp dilberi gözetir.
4. Yeni ay kaşlarından bir işaret mi bekler ki meclisinin yüksek yerinde durup yer gözetir.
5. Gönül bülbülü o gonca (gibi güzel sevgili)nın vefalı olmasını ümit ederek, her tarafı dinleyip yeni haberler bekler.
6. Bağda âşık bülbülün taze gül araması gibi, o (âşık) yüzünü görmek ümidiyle (sevgilinin) eşğine gider.
7. Şiirde sözün geleceği yerleri gözetene yoktur. Gözetirse bunu (ancak) söz sahibi Rûhî gözetir.

114.<sup>129</sup>

*fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün*  
Remel \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_ / \_ . \_ \_

1. 'Işık cāmın nüş idüp anlar ki bī-hüş oldılar  
Cān u dilden hū diyüp bir kerre hāmüş oldılar
2. Kıldılar "el-fakrı faħrı" nüktesin anlar ki güş  
Aṭlasına bakmayup çarhuñ 'abā-püş oldılar
3. Dün şurāhī bezm-i Cem naklini açduķda hemān  
Dikilüp meclisde bir bir cāmlar güş oldılar
4. 'Işık ile cān virdügiyçün anılır 'ālemde Kays  
Yoksa şāh-ı dehr olanlar hep ferāmüş oldılar
5. Bāde-i 'ışkuñ alanlar neş'esin Şan'ān mişāl  
Terk idüp seccāde vü tesbīhī mey-nüş oldılar
6. Biz o meyden kılmışuz humlar tehī kim nüş idüp  
Bir kadehden Vāmık u Ferhād serhoş oldılar
7. Germ olanlar āteş-i 'ışık ile Rūhī şem'-veş  
Tenlerin yaķup belā bezminde hāmüş oldılar

<sup>129</sup> 169b; Bağdatlı Rūhī: *Dīvān*: G. 216. s. 447.

### Nesre Çevirisi:

1. Onlar ki aşk kadehini içip sersemlediler, canıgönülden bir kere “hû” diyip sessiz kaldılar.
2. Onlar ki “el-fağrı fâhri” (Fakirlik benim övücümdür.) hadisini duydular (ve) gökyüzünün haritasına bakmayıp derviş oldular.
3. Sürahi gece Cem meclisini anlattıkça, mecliste kadehler dikilip (dinlemek için) bir bir kulak verdiler.
4. Kays aşk ile can verdiği için âlemde anılır. Yoksa dünyanın hükümdarları hep unutuldu.
5. Şeyh San’an gibi aşk şarabının neşesini tadanlar seccade ve tesbihi terkedip aşk şarabını yudumlar oldular.
6. Biz o şaraptan içip küpleri boşaltmışız ki, Vâmık ve Ferhat bir kadehten sarhoş oldular.
7. (Ey) Rûhî! Gayretli olanlar aşk ateşi ile güneş gibi tenlerini yakıp belâ meclisinde sessiz kaldılar.

115.<sup>130</sup>

*fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. 'Aqlımız aldığımız inkār idüp āyā ne şanur  
Var ise ol şacı Leylā bizi dīvāne şanur
2. İder üftādesin öldürmege nāz ile hırām  
Gören ol muğbeçe reftārını mestāne şanur
3. Dil-i zārūm gibi yangın ider ağıyārı hayāl  
Herkesi ruħlarınıñ şem'ine pervāne şanur
4. Şevk-i esrār ile mescidde seher şūfinüñ  
Hāy u hūyın işiden kūşe-i meyḥāne şanur
5. Şalmaz elden der-i meyḥāne sıfālin Rūḥī  
Mestdür bilmez anı var ise peymāne şanur

<sup>130</sup> 169b; **Bağdatlı Rūḥī**: *Dīvān*: G. 228. s. 455.

### Nesre Çevirisi:

1. Aklımızı aldığımızı inkâr edip acaba ne sanır? (Aklımız) var ise o saçı karanlık gece (gibi siyah olan sevgili) bizi deli sanır.
2. (Sevgili) aşığımızı öldürmek için naz ile yürür. O meyhaneci çırağı (gibi) yürüyüşünü gören (onu) sarhoş sanır.
3. İnleyen gönlüm gibi rakipleri (de) yanıyor (olarak) hayal eder. Herkesi yanaklarının mumuna pervane sanır.
4. Seher vakti mescitte sırların şevki ile “hay huy” (Allah Allah) dediğini duyan (orayı) meyhane köşesi sanır.
5. Rûhî elinden meyhane kapısının çömleğini bırakmaz. Sarhoştur (ne olduğunu) bilmez (elinde) var ise (onu) kadeh sanır.

116.<sup>131</sup>

*fe'ilatün/fe'ilatün/fe'ilatün/fe'ilün*  
*Remel . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_ \_ / . . \_*

1. 'Āşıkı cevr ile öldürdüğünü nāz şanur  
Ādem öldürmeği ol ğonca-dehen az şanur
2. Kūy-ı cānānda raķībūñ ne durur feryādı  
Var ise kendin o ğar-ţab' ğoş-āvāz şanur
3. Meclis-i ehl-i maķāmātda neyler bilsem  
Nāleme nāy meger kendüyi dem-sāz şanur
4. Ayda bir çıķmağile māyil idem dir ğalkı  
Meh-i nev kendin ol ebrū gibi mümtāz şanur
5. Yitürür her gice feryādımızı nāhīde  
Bu cefāyı bize ey Rūhī o şeh nāz şanur

---

<sup>131</sup> 169b; **Bağdatlı Rūhī**: *Dīvān*: G. 365. s. 548.  
(2a) cānānda raķībūñ: dildārda ğayruñ D.

### Nesre Çevirisi:

1. Âşığı eziyet ederek öldürmeyi naz (yapmak) sanır. O gonca ağız (lı sevgili) adam öldürmeyi az (küçük bir suç) sanır.
2. Sevgilinin mahallesinde rakibin feryadı durmaz. O eşek yaratılışlı (rakip) varsa (yoksa) kendini güzel sesli sanır.
3. (Ney) makam sahiplerinin meclisinde ne arar bilmem. Meğer kendini (benim) feryadıma arkadaş sanırmış.
4. Yeni ay, ayda bir çıkararak “Halkı (kendime) meylettireyim.” der. Kendini o (sevgilinin) kaş(ı) gibi üstün sanır.
5. Her gece feryadımızı Zühre yıldızına (kadar) yetiştirir. Ey Rûhî! O şah bize (ettiği) bu eziyeti naz sanır.

**Tablo V. MESTAP Tablosu**

Yp. Nu.	Mahlas	Matla' Beyti	Makta' Beyti	Nazım Şekli/Birimi	Nazım Türü	Vezin	Açıklamalar
153b	Bağdatlı Rūhī	Mürğ-i dil 'an-kādur olmaz degme bir rişteyle bend İster ol zülfi-semen-bū gibi ol müşkîn kemend	Ben daḥī hālümce çok maḥbūb gördüm Rūhiyā Görmedüm bir öyle nāzūk-tab' şūh u şehlevend	Gazel/5		._./._./._./._.	
153b	Bağdatlı Rūhī	Serv-kaḍsin sebz-ḥaṭsın ḡonca-lebsin lāle-ḥand 'Ālemi aralamışsın ḥüsnile ey serv-kaḍ	Böyle müsteşnā gazeller dirsən ey Rūhī nice Kılmasun tab'uñ selāset baḥşuñ a'dā ḥased	Gazel/5		._./._./._./._.	
153b	Bağdatlı Rūhī	Kenār-ı cüy demi lāle-renk sāye-i bīd Gönülde ḡam komaz aşlā 'ale'l-ḥuşūş' ola 'ıyd	Gönülde cān gibi maḥcūb olubdur ol maḥbūb Rūhiyā kim görür ise cemālin oldı sa'īd	Gazel/6		._./._./._./._.	
153b	Bağdatlı Rūhī	Āh idüp senden umarken dil-i ḡümrah meded Başladuñ cevır u cefā eylemege āh meded	Gayrdan umma meded eyle tevekkül Ḥaḡka Rūhiyā devlet anuñ kim ide Allah meded	Gazel/5		._./._./._./._.	
154a	Bağdatlı Rūhī	İñledür geh cānı ḡamzeñ geh o la'l-i nūş-ḥand İki ḥün-rizūñ elinden neylesün bir derd-mend	Rūhiyā 'ālem zārif oldı 'aceb ḥayretdeyüz 'Ayb-cüyān-ı cihānuñ her biri bir ḥod dil-pesend	Gazel/5		._./._./._./._.	
154a	Bağdatlı Rūhī	Bendesin şāh-ı kerem itme yād Elümüzden ne gelür gerçi ne dād	N'ola bed-nām-ımaḥabbet olsam Rūhiyā bākī ḡalurmüş eyü ad	Gazel/5		._./._./._./._.	
154a	Bağdatlı Rūhī	Esir-i 'ışka cünün el virürse görme ba'īd Bahār bir yañadan geldi bir yañadan 'īd	Müşerref eyledi Rūhiyi dest-büsüyla Yazıldı bendeleri defterine nām-ı sa'īd	Gazel/8		._./._./._./._.	
154a	Bağdatlı Rūhī	Ḥalk-ı cihānile şu kaḍar kıldum ittiḥād Bir dost bulamadum ki ola ḥālişu'l-vedād	Rūhī 'aceb mi balsa ḡam-ı dehrden necāt Kesb-i ma'ārif eyleyen olur hemişe şād	Gazel/7		._./._./._./._.	
154b	Bağdatlı Rūhī	Ey dil dilersen olmaya meh senüñle yād Zinhār āşinalığı yanında itme yād	Didüm ḡamuñla öldi raḡīb işidüp o şūh Nāz ile öldi ise didi Rūhī ola şād	Gazel/5		._./._./._./._.	
154b	Bağdatlı Rūhī	Şalınsa serv-i bālāyı irāḡdan baḡdurur ol kaḍ Açılma lāle-i ḡamrāyı eyler daḡ-dar ol kaḍ	Hemişe başımızdan sāyesi kem olmasun Rūhī Du'āmuz bu cihān durduḡça dursun ol ḡiyāmet-kaḍ	Gazel/5		._./._./._./._.	
154b	Bağdatlı Rūhī	Bezm-i cemende sāḡar-ı simin ḡül-i sefid Şebnem o sāḡar içre olur bir mül-i sefid	Ḳolın doladı boynına Rūhī esiriniñ Ḡüyā ki urdı gerdenine bir ḡill-ı sefid	Gazel/5		._./._./._./._.	
154b	Bağdatlı Rūhī	Ḥāk oldı rāh-ı ḡamda dil-i zār-ı müstemend Gel ḡākdan götür anı ey serv-i ser-bülend	Rūhiyi böyle yirlere çalmazdı rüzigār Olsaydı dest-ḡir aña bir himmet-i bülend	Gazel/7		._./._./._./._.	
155a	Bağdatlı Rūhī	Keyfiyyetini itdi lebünden şarāb aḡz Germiyetin kıldı dilümden kebāb aḡz	Rūhī biz ol kitābdan alduḡ sebaḡ ki ḡalk Her nüktesinden eylediler bir kitāb aḡz	Gazel/5		._./._./._./._.	
155a	Bağdatlı Rūhī	Yārdan geldi bize virdi ḡaberler kāḡız Başlar üzre iderse yiridür yir kāḡız	Yazmaḡa vaşf-ı rūh-ı yār ile Rūhī şir'in Çarḡda almuş ele māh-ı münevver kāḡız	Gazel/6		._./._./._./._.	
155a	Bağdatlı Rūhī	Söyler cebin-i 'arızuña eyleyen naḡar "Sübḡāne Ḥāliḡun ḡalaḡa'ş-semsi ve'lḡamer"	Rūhiden eyleme naḡar-ı şefḡatūñ dirḡ Yā Ḥātemür-risālet yā seyyidül-beşer	Gazel/5		._./._./._./._.	
155b	Bağdatlı Rūhī	Ol şeh-i ḡüsnē ḡül olmaḡ gibi bir devlet mi var Ayaḡı tozına yüz sürmek gibi rı'at mi var	Rūhiyā keyfiyyet isterseñ ḡül ol bir kāmile Ḥıdmet-i ehl-i ḡaḡīḡat gibi keyfiyyet mi var	Gazel/5		._./._./._./._.	
155b	Bağdatlı Rūhī	Vefā vü mihr eseri rüzḡarda yoḡdur Olursa da hele ol şive-kārda yoḡdur	Bir ehl-i luṭṡ ḡüzel isterin dimiş Rūhī Ḳosun bu fikri ki ol bu diyārda yoḡdur	Gazel/5		._./._./._./._.	
155b	Bağdatlı Rūhī	O şāḡuñ bezmüne diñ gelmesün aḡyāra yir yoḡdur Gönül baḡ-ı İremdür ḡülşeninde ḡāra yir yoḡdur	Dokundi küşene tir-i müjekdür bildi hep 'ālem Duyuldi Rūhiyā şimdengirü inkāra yir yoḡdur	Gazel/5		._./._./._./._.	
155b	Bağdatlı Rūhī	Cihānda meskeni anuñ ki şadr-ı maşabadur Maḡabbet ehli içinde bülend-mertebedür	Cihānı ḡeş ü ḡüzār eylemişdür ey Rūhī Benüm bu zāde-i ṡab'um ki ṡıfl-ı yek-şebedür	Gazel/5		._./._./._./._.	
156a	Bağdatlı Rūhī	Bī 'amel ilmile kāmil ḡeçinen cāhildür Kim ki ḡaṡṡ-ı ruḡ-ı ḡübānı okur kāmildür	Ma'rifet olmayıcaḡ bir kişide ey Rūhī Cāhiliñ başı ḡöḡe irse yine cāhildür	Gazel/8		._./._./._./._.	
156a	Bağdatlı	Beni başdan çıkarın ṡurre-i 'anber-büdur	Şānelerken saçını üstüne bir mü düşmiş	Gazel/5		._./._./._./._.	



	Rûhî	Getüren başuma sevdaları ol gîsûdur	Rûhiyâ şanma miyândur görinen bir müdur				
156a	Bağdatlı Rûhî	Gerçi Yusufla güzellikte biraderlerdür Lîk bir gömlek o servûn teni nâzükterdür	Günde biñ teşne-i dil-sûzî konar 'uşşâkuñ Rûhiyâ gamzesi yârûn ne şulu hançerdür	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
156b	Bağdatlı Rûhî	Benüm gibi ham ebrûna meyl ider yokdur Maħabbetünde bugün yâyumı çeker yokdur	Şikâyet eyleme meh-rûlaruñ cefâsındur Maħabbetünde senüñ Rûhiyâ eşer yokdur	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
156b	Bağdatlı Rûhî	Hırka giyseñ egnüñe izhâr-ı zerk-i şîd olur Meyl-i câh itseñ dil-i bî-kayda külli kayd olur	Pây-bend naķz ider kayd-ı ta'alluķ tâlîbi 'Ârif-i billah olan Rûhî gibi lâkayd olur	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
156b	Bağdatlı Rûhî	Ağyâr o kalb-i âheni nerm eylemek diler Miskîni gör ki yok yire şavuk demir döger	Geçmez yanında sözlerimüz diyü gam yime Ey Rûhî-i bela-zede şabr eyle hep geçer	Gazel/9		.._/.._/.._/.._	
157a	Bağdatlı Rûhî	Görinmez yâr ben mağlûb-ı 'ışkam iztîrâbım var Beni mest eyle ey şakî ki yâr ile 'itâbum var	Bîhamdillah muķim-i âsitân-ı 'ışkam ey Rûhî Ne pākım var bir öyle pâdişâha intisâbum var	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
157a	Bağdatlı Rûhî	Ya baña la'lüñüñ şarâbın vir Ya döküp kanımı cevâbın vir	Rûhiyâ bî-sebeb ta'arruzı ko Er isen şî'rinüñ cevâbın vir	Gazel/6		.._/.._/.._/.._	
157a	Bağdatlı Rûhî	Zer duħterine hürmetüñ eller gibi yokdur Nâmin çeküp ey şüfi dime kanı şovukdur	Ėamzeñ güzelim gerçi bir okdur görünürde Rûhî gibi urğunlaruñ ammâ katı çokdur	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
157a	Bağdatlı Rûhî	Gül demâdem açılıp olsa n'ola tâze vü ter Bağda bir dem ânuñ gitmez elinden sünger	Künc-i Ėamda güzelüm Rûhî-i dembeste şîfat Ėasret-i lâ'lüñ ile dîdelerüm kan ağlar	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
157b	Bağdatlı Rûhî	Dünyâya gelen durmaz dünyâ ne 'aceb yirdür 'Uķbâya giden gelmez 'ukbâ ne 'aceb yirdür	Rûhî nuşh-ı kevnüñ müşkil yiri 'ışk ancak Ėallinde zebân ebkem Ėaķķâ ne 'aceb yirdür	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
157b	Bağdatlı Rûhî	Dil ki câm-ı 'ışkile mest ü Ėarâb olmuş yatur Pây-büsuñ ârzüsuyla turâb olmuş yatur	Kimse bilmez Rûhî-i âşüfte-hâl u Ėâk-sâr Râh-ı Ėamda nice yıllardur turâb olmuş yatur	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
157b	Bağdatlı Rûhî	Cismimüzde Ėil'at-i zer dâğ-ı Ėünîler yiter Başımız üzre fitil-i dâğımız efer yiter	Ėâne-i dilden çıkar endîşe-i ağyârı hep Rûhiyâ maķsûd enis ise Ėam-ı dilber yiter	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
157b	Bağdatlı Rûhî	Ferâğat baħşin eylersin yerüñ meyĖâne olmak var Şafâdan dem urursun hemdemüñ peymâne olmak var	Gören dir şî'r-i Ėâlet baħşını Rûhî-i dil-rîşüñ Sözinde Ėâl vardur semti dervîşâne olmak var	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
158a	Bağdatlı Rûhî	Reng-i ruħ-ı Ėonca-i Ėandâni gör Velvele-i bülbül-i nâlâni gör	Rûhiye keşf oldı rumûz-ı kelâm Aç gözüñ ol 'ârif-i Yezdâni gör	Gazel/9		.._/.._/.._/.._	
158a	Bağdatlı Rûhî	Gördüm rakîbe büseler ol dil-sitân virür Öldürmege esirini bildüm ki cân virür	Def'-i Ėam-ı zamâneye yok çâre Rûhiyâ Bir yirdeyüz ki Ėalk şafâ dir de cân virür	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
158b	Bağdatlı Rûhî	Ne âteşler Ėam-ı hicrîñ dil-i şad-çâka şalmışdur Ne Ėevherler gözüm devr-i lebüñde Ėâka şalmışdur	Nuķüş-ı mâsivâya Rûhî bî-dil gibi bakmaz Nazâr her rind-i şeydâ kim o vech-i pâka şalmışdur	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
158b	Bağdatlı Rûhî	Yüzinüñ bir naķışı yüz gül-i Ėandâna değer Zülfinüñ bir kılı biñ süñbül u reyĖâna değer	Ėâdden aşurdı felek Ruħiye cevri ammâ Korkum oldur bu Ėaber vâlî-i zî-şâna değer	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
158b	Bağdatlı Rûhî	İrdi pâyâna şafâ mihr ü maħabbet demidür Müjde Ėâret-zede-i vaşluña hicret demidür	Ėâdrimüz alçak ise melce'imüz 'âlidür Rûhiyâ melce'imüzden bize şefkat demidür	Gazel/10		.._/.._/.._/.._	
159a	Bağdatlı Rûhî	Lebüñle lezzet-i Ėüftârda baħş eylemek ister 'Acebdür tûfi-i şeker-şiken âdem gibi söyler	Mekâni Ėeh derün-ı sine Ėeh çeşmdür ey Rûhî Ėayâl-i yâr gibi Ėormedüm seyyâh-ı baħr u ber	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
159a	Bağdatlı Rûhî	Her şeb ki mest-i nâz olup ol sîm-ber yatur Ėuş itmekiçün âhümü şeb-tâ-seħer yatur	Künc-i belâda Rûhî-i dil-ħasta dostum Câm-ı lebüñ Ėayâli ile cân çeker yatur	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
159a	Bağdatlı Rûhî	Her kim o serv-kad ile meyl-i kenâr ider Ėüzlâr-ı Ėamda kanlı yaşın cüy-bâr ider	'Anķâ Ėiçerse her ne Ėadar Rûhiyâ Ėönül Şâhîn-i çeşm-i yâr âni âħîr şikâr ider	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
159a	Bağdatlı Rûhî	Dem-be-dem âh itdügümden bende çeşm-i ter sezer Ağla ey çeşmüm ki sende yâr çok Ėevher sezer	Rûhiyâ altun idüpdür çeħremi iķşîr-i 'ışķ Yanuma Ėelsün o serv-i sîm-ten isterse zer sezer	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
159b	Bağdatlı Rûhî	ÇarĖ-ı bed-mihrde vefâ neyler	Dâmen-i yârî dutduñ ey Rûhî	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	

	Rûhî	Ser-nigün çâh içinde mâ neyler	Görelüm soñ ucı Hudâ neyler				
159b	Bağdatlı Rûhî	Şevk-i ruhuñla sinede hiç eylemez karar Güyâ od üstine oturur bu dil-fikâr	Rûhîñün aldı eliyle sabr u kararını Bir cevri çok teraħħımı yok şûh-ı şivekâr	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
159b	Bağdatlı Rûhî	Ayağ çek bezm-i 'âlemden ki 'âlem menzil-i ğamdur Ferâğat 'âleminden geçme kim 'âlem o 'âlemdir	Gelün ta'lim aluñ ey nev-hevesler tab'-ı Rûhîden Ki ayın-ı suhan ol nükte-perdâza müsellemdir	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
160a	Bağdatlı Rûhî	Bezm-i 'âlemde gönül hemdemüñi câm ideğör Zevki elden koma nûş-ı mey-i gül-fâm ideğör	Sa'y ider herkes elin öpmek için sâkinüñ Rûhiyâ sen ayağın öpmege ikdâm ideğör	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
160a	Bağdatlı Rûhî	Bakışuñ deler ciğerler bu ne ğamzelü bakışdur Revişüñ alur gönüller bu ne şivelü revişdür	Dişinüñ hâli ile didi bir ğazel-i muşanna' Yine baħr-ı fikre Rûhî taluben çıkardı beş dür	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
160a	Bağdatlı Rûhî	Dil-i şad-çâki zülf-i perişâna çeker Bulur ol müy ğamın her ne ise şâne çeker	Hûblar tutsa rikâbın yiridür Rûhî kaçan Esb-nâz-ı felek ol hüsrev-i hûbâna çeker	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	Divanda yoktur.
160a	Bağdatlı Rûhî	Esdî bahâr yelleri mevsim-i seyr-i bağdur Vay bize ki bağrımız âteş-i ğamla dâğdur	Büy-ı bahâr Rûhiyâ tıtdı cihâni gül gibi Devlet anuñ ki meskeni zaviye-i ferağdur	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
160b	Bağdatlı Rûhî	Ey şoran 'âlemimiz yâr ile 'âlemde nedür Ĝam-ı hicrânile hâluñ ne diyen ğam da nedür	Rûhiyâ medh-i eħibbâ var iken 'âlemde Zemm-i a'dâya muķayyed kim olur zem de nedür	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
160b	Bağdatlı Rûhî	N'ola çâk-ı giribân itse dil bir mihre 'âşıkdur Hudâ haķkı yolında şubh-ı şâdik gibi şâdikdur	Yaşum deryâsını 'arz itdügüm ol dürr-i nâyâba Kenâr itmek degül Rûhî ğaraż bir âşinâlıkdur	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
160b	Bağdatlı Rûhî	Ağlasam ben yaraşur kim baña bülbül didiler Sen gel ey ğonca-i ra'nâ ki saña gül didiler	Rahmi olur mı didüm 'âşıkça ma'şuklaruñ Nedür ey Rûhî-i şeydâ bu tecâhül didiler	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
161a	Bağdatlı Rûhî	Şâh-ı mülk-i miñnetem eşküm serir-i âcdur Şu'le-i âhum başum üstinde zerrîn tâcdur	Çeşm-i mestüñ 'akl u şabrın alsa Rûhîñün ne ğam Dostum dâ'im harâmîñün işi târâcdur	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
161a	Bağdatlı Rûhî	Mâh-ı felek ki çeşm-i çerâğ-ı nücümdur Şevk-i ruhuñla yanmağa bezmüñde mümdur	Nâzük dehâñı sırrına kim irse Rûhiyâ Keşşâf-ı müşkilât-ı rümüz-ı 'ulümdur	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
161a	Bağdatlı Rûhî	Kemend-i zülf-i cânânüñ gönül aşüfte-hâlidür Hîreden dem urar biçâre ammâ bağlamalıdur	Meyânî kılca cânımdur dimiş ağyâr işitmiş yâr Dimiş nâzük hayâl ancak bu Rûhîñün hayâlidür	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
161a	Bağdatlı Rûhî	Künc-i miñnetde dil-i zâra ne hemdem bulunur Elem-i 'ışkı ne şerħ itmeğe maħrem bulunur	Düşünürdi iki 'âlemde bileydi Mecnün Dem-i vaşluñ gibi bir zevk idecek dem bulunur	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
161b	Bağdatlı Rûhî	Belâdur dil-rübâlar hañçer-i bîdâda mâlikdür Maħabbet ehli nitsün bir kuru feryâda mâlikdür	Yoluñda varımı bezl itdi Rûhî vaşl-ı ümîdle Ĝam-ı 'ışkuñla cânâ bir dil-i nâşâda mâlikdür	Gazel/4		.._/.._/.._/.._	
161b	Bağdatlı Rûhî	Durup yolında gönül dem-be-dem tazallüm ider O şâh-ı hüsni şanur kimseye teraħħım ider	O ğonca bir kadeħ içse açılsa da Rûhî Ne şâ'irâne edâlar ne hoş tekellüm ider	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
161b	Bağdatlı Rûhî	Ehl-i diller nâle-i cân-süzümü güş itdiler Şundılar bir câm ben miskini hâmüş itdiler	Ol dür-i yektâyı kim dürc olmuş âna kâ'inât Güş-ı cân-ı Rûhî-i şeydâya mengüş itdiler	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
161b	Bağdatlı Rûhî	O şayd-efken bugün meydân-ı hüsñüñ dil-sitânıdur Elinde bâz şanmañ ben za'ifuñ kuşca cânıdur	Hemîşe böyle rengin u muħayyel olmağa ş'irüñ O servüñ Rûhiyâ bâ'ış miyânıyla dehânidür	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
162a	Bağdatlı Rûhî	Lebüñ añduķca gönül dide-i giryân kan ağlar Biri inler ğam-ı 'ışkuñla biri kan ağlar	Kimsenüñ ş'irine rağbet komadı eş'ârüñ Görseñ ey Rûhî elüñden şu'arâ kan ağlar	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
162a	Bağdatlı Rûhî	Sinesin 'arz ider ki kudretin gör Bizi öldürmek ister âfeti gör	Lafz-ı pâkindaki 'ibârete bak Gazelinde olan selâseti gör	Gazel/9		.._/.._/.._/.._	
162a	Bağdatlı Rûhî	Çeşmimiz çeşmeleri akup akup gitmededir Bizi ol serv-i sehî pâyına akıtmadadır	Gördüği yirde teğâfüller ider ey Rûhî Nice olur bilmezüz ol meh bizi incitmededir	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
162b	Bağdatlı Rûhî	Ne kimseye 'adâvet eylerüz ne kinimiz vardur Bezm-i şâfi maħabbetle tolu bir sînemüz vardur	Bizüm kim zerrece çarħ-ı felekden müdde'âmuz yok	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	

			Şikâyet eyleyüp cevrenden ey Rûhî nemüz vardur				
162b	Bağdatlı Rûhî	Cihânda ol ümmîd-i dil-i ümmîd-vârumdur Beni ketm-i 'ademden var iden Perverdigârumdur	N'ola evkâtumu şarf eylesem vaşında ey Rûhî Benüm kim çeşm-i mest-i yâr 'ayn-ı i'tibârumdur	Gazel/6		.._/.._/.._/.._	
162b	Bağdatlı Rûhî	Yıldı bir bâğda gerçi gül-i ra'nâ bulunur Muttaşıl meygedede sāğar-ı şahbâ bulunur	Ğarazuñ bâde-i gül-reng ise var meygedeye Anda cân isterisen Rûhî-i şeydâ bulunur	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
162b	Bağdatlı Rûhî	'Arızın yâd eyleyüp âh itdügümce ter düşer Âh kim ol gonca-i ra'nâ hevâdan nem kapar	Meyve-i vaşluñ n'ola eylerse Rûhî arzû Mümteni'dür gerçi ammâ neylesün cândur umar	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
163a	Bağdatlı Rûhî	Cihânda ehl-i 'ışka mihr ider bir meh-likâ yokdur Bu bâğuñ güllerinde âh kim büy-ı vefâ yokdur	Olur bu gülşen-i 'âlemde Rûhî gonca-veş dil-teng Elinde gül gibi anuñ ki câm-ı dil-küşâ yokdur	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
163a	Bağdatlı Rûhî	Beni hak-i reh-i yâr it diyu Hâkka niyâzuñ var Meger ey dil murâduñca yürür bir serv-i nâzuñ var	Çomazsın zülfin elden boynı bağılu çuluñam dîrsin Koya Rûhî 'aceb endîşe-i dür u dirâzuñ var	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
163a	Bağdatlı Rûhî	Ehl-i vahdet kâ'inâtuñ sürını mâtem bilir Halkuñ iz'ân itdüğü zevkî hep anlar ğam bilir	Ğam degül Rûhî sıfâl-ı küyuñ elden şalmasa Kim sıfâl-ı küyuñu 'ışk ehl-i câm-ı Cem bilir	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
163a	Bağdatlı Rûhî	Yine şevkuñ var gönül beñzer ki cânânuñ gelür Ağlamaz olduñ meger kim verd-i ğandânuñ gelür	Hızmete bel bağlayup sildüñ süpürdüñ küyuñu Beñzer ey Rûhî seferden ya'ni sultânuñ gelür	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
163b	Bağdatlı Rûhî	Çatre çatre hün-ı dil kim çeşm-i bülbülden gelür Hârdan şanmañ anı kim ğasret-i gülden gelür	Herkesüñ derdine dermân eyler ol meh Rûhiyâ Biz diseek ığmâz-ı 'ayn eyler tecâhülden gelür	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
163b	Bağdatlı Rûhî	Zamirimüzde olan hep mağabbet-i Hâkđur Cihâni añma bize kim fenâ-yı mutlakđur	Ayağı şalma elüñden bilürsin ey Rûhî İrişdüren seni ser-menzile ol ayakđur	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
163b	Bağdatlı Rûhî	Ğam-ı zülfüñle dil sevdâda göz didâruña nâzır N'olur ağvâlimüz bilmem ne sen müşfik ne ben şâbir	Lebüñ devrinde zühhâdüñ elinden câm-ı mey ğitmez Nice şabr eylesün Rûhî ki hem rind ola hem şâ'ir	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
163b	Bağdatlı Rûhî	Gerçi kan dökmede ğamzeñ añlur nâmlıdur 'Aşıkâ luñf ider ammâ lebüñ in'âmlıdur	Müşikâfân-ı cihân itse n'ola vird-i zebân Hâk bu kim Rûhî-i zâruñ sözi ebhâmlıdur	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
164a	Bağdatlı Rûhî	Germ-i hün olup o mâhuñ bezmine şem' atılır Kendüyi bir şey şanur hiçe anuñçün şatılır	Rûhiyâ bâzâr-ı 'ışk-ı yâr cân bâzârıdur Bunda 'aşık Yûsuf-ı vağt olsa hiçe şatılır	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
164a	Bağdatlı Rûhî	Sen misin hün-i hvâre yâ her mâş-simâ böyledür Ben miyim âvâre yâ her zâr-ı şeydâ böyledür	Rûhiyâ mağbül-ı ehl-i 'ışkđur etvâr-ı yâr Söylemek lâzım degül yâ öyledür yâ böyledür	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
164a	Bağdatlı Rûhî	Gönül bir meclis-ârâ şüh-ı nâzük-şab'a mâ'ildür Ki erbâb-ı nezâket tarz-ı ğüftârına kâ'ildür	Bugün ol şühile hem-meclis olduĝ fırsat el virdi Ğam-ı hicr âhir oldu Rûhiyâ mağşüd ğâşıldur	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
164a	Bağdatlı Rûhî	Hicr-i ruñuñda çeşm-i terüm hun-feşân olur Bir cüydür ki aĝduğı yir ğülistân olur	Rûhî añıldı 'ışk ile zâhid riyyâ ile Yaĝşinuñ adı yaĝşi yamânuñ yamân olur	Gazel/6		.._/.._/.._/.._	
164b	Bağdatlı Rûhî	Güzel oldur ki ide 'aşık-ı didara nazâr Farz-ı 'ayn ola yanında dil-i bîmâra nazâr	Hâsîd insâfa gelüp Rûhiye taĝsîn eyler Çeşm-i Hâk-bîn ile eylerse bu ğüftâra nazâr	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
164b	Bağdatlı Rûhî	Yanup yakılmışuz 'ışkuñla giryân olmamız yegdür Maĝâmât ehliyüz ney gibi nâlân olmamız yegdür	Zamâne ğalkına yaklaşmadan 'âlemde ey Rûhî Sükkân-ı küy-ı dildâr ile yârân olmamız yegdür	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
164b	Bağdatlı Rûhî	Mest olup gül gül açılmışsın bu fettânlık nedür 'Âlemi kırmaĝdasın âşüb-ı devrânlık nedür	Ey süñandan dem urup Rûhiyle baĝş-i nazm iden Baĝş-i demsâz olsa da ğorseñ süñandânlık nedür	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
165a	Bağdatlı Rûhî	Kimi zevk eylemede kimi esîr-i ğamdur Her kişi kendi şafâsında 'aceb 'âlemdür	'Âķibet şanma bilüñ bükmeye bâr-ı ğam-ı 'ışk Rûhiyâ kâmet-i eflâk bu yolda ğamdur	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
165a	Bağdatlı Rûhî	Belde ğançer niçün ol şüh-cü cefâ-cü ğötürür İki şemşirini ğod ol iki ebrü ğötürür	Ne kadar Rûhiye luñf eyler iseñ lâyıĝđur Ki senüñ bâr-ı ğam-ı 'ışkuñ hep o ğötürür	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	

165a	Bağdatlı Rûhî	Cân dirîğ itmedüğünden yolına ol mâh bilür Kavline şâdık olan bendesini şâh bilür	Götürülmez dime ağıyar aradan ey Rûhî Sen kayırma orayı âh-ı seher-gâh bilür	Gazel/5		..../..../..../..	
165b	Bağdatlı Rûhî	Kimi mestâne seher yârile gülşende yatur Kimi derd u ğam-ı hicrânile küllhanda yatur	Hâk u hûn içre yatur derd u ğamuñla Rûhî Yâd idüp anı dimezsın ki 'aceb kande yatur	Gazel/7		..../..../..../..	
165b	Bağdatlı Rûhî	Öldi gitdi elem-i 'ışkuñ ile 'aşıklar Nedür ey şüh-ı cefâ-bîşe bu ra'nâlıklar	Meyve-i vaşluñ umar Rûhî-i bîmâr didüm Gülüp ol şüh-ı cefâ-bîşe didi şayıklar	Gazel/5		..../..../..../..	
165b	Bağdatlı Rûhî	Endüh u ğamuñ hem-reh-i cân u dilimizdür Ser-hadd-i bekā ara yatı menzilizimizdür	Ağıyar elemın çekme yapış zülfine Rûhî Men' eylemege cân mı var kâtilimizdür	Gazel/5		../..../..../..	
165b	Bağdatlı Rûhî	Dime kim çäre-i def'-i ğam-ı fûrkat yokdur Sende ey şüh-ı cefâ-bîşe mürüvvet yokdur	'Âkıbet Rûhiyi itdün ser-i küyüñdan dür Rahmsüz tâ'ifesüz sözde mürüvvet yokdur	Gazel/5		..../..../..../..	
166a	Bağdatlı Rûhî	Ko cihândan kerem ümmidini kim nâkesdür Oda yansun bu cihân kim dolı hâr u hasdur	Âsitânuñdaki taş yaşdana toprak döşene Rûhî-i zâra 'aceb mi diseler bî-kesdür	Gazel/5		..../..../..../..	
166a	Bağdatlı Rûhî	Dil zahm-ı nevk-i tîr-i belâdan necât umar Bîmârdur murâdı hañuñdan berât umar	Rûhiye bir selâmuñ olur ol da yılda bir Olmaz bunuñla senden o çok iltifât umar	Gazel/7		../..../..../..	
166a	Bağdatlı Rûhî	Vaşluñuñ teşneleri âb nedür bilmezler Devr-i la'lüñde mey-i nâb nedür bilmezler	Rûhiyâ gevher-i nâyâbdur eş'aruñ lik Cühelâ gevher-i nâyâb nedür bilmezler	Gazel/7		..../..../..../..	
166a	Bağdatlı Rûhî	Her kimüñ dünyâda fikri manşib-i a'lâdadur Ğuşşadan hâlî degül bir laħza tâ dünyâdadur	Dün dimiş bir 'aşığı katlı eylemekdür niyyetüm Ekşer ammâ ihtimâli Rûhî-i şeydâdadur	Gazel/5		..../..../..../..	
166b	Bağdatlı Rûhî	Her gören hayrân olup rüy-i nigâra cân virür Lik ben hayrânyam anuñ kim aña ân virür	İrgürür sıdķuñ seni âhir huzûr-ı mürşide Rûhiyâ bir gün murâduñ himmet-i pîrân virür	Gazel/5		..../..../..../..	
166b	Bağdatlı Rûhî	Gül ruħuñla bahş ider gülzârda gurralanur Serv kaddüñle beraberlik idüp bâlâlanur	Germ olup Rûhî gibi cânın bırakmaz âteşe Pîr yaķar pervâne gerçi şem'a bî-pervâlanur	Gazel/7		..../..../..../..	Divanda yoktur.
166b	Bağdatlı Rûhî	Ol Yûsuf-ı şânî ki güzeller güzelidür Gül gibi bugün yer yüzinüñ bî-bedelidür	İcâd-i ma'ânide iden Rûhiyi mümtâz İhsân-ı 'âlî luḡf-ı 'âlî mihr-i 'âlidür	Gazel/5		../..../..../..	
167a	Bağdatlı Rûhî	Senüñ hûsnüñ yanında her biri ednâdan ednâdur Felekde gerçi mâh a'lâ güneş a'lâdan a'lâdur	Râķibe çünki yâruñ meyli var üftâdelik 'arz it Kavî olunca düşmen çäre ey Rûhî müdâradur	Gazel/7		..../..../..../..	
167a	Bağdatlı Rûhî	Dutsa yüzine yâr elin pençe-i âfitâb olur Açsa taħammül eylemez kimse cihân harâb olur	Söz dise yaraşur hele Rûhî-i şüh-ḡab'a kim Vaşf-ı cemâl-i yârda her sözi bir kitâb olur	Gazel/6		..../..../..../..	
167a	Bağdatlı Rûhî	'Arz-ı cânân gibi buldı leḡâfet bağlar Eşk-i çeşmüm gibi cûş itdi yine ırmağlar	Eşk-i çeşmin Rûhî-i şeydânuñ eyler lâle-reng Yâsemem-veş egnine giydükce ol gül ağlar	Gazel/5		..../..../..../..	
167a	Bağdatlı Rûhî	Bilmezem hâlüm n'olur gitdi elümden ihtiyâr Bir yaña şürîdelük bir yaña eyyâm-ı bahâr	Çâr divâr içre evķâtuñ giçürme Rûhiyâ Çık temâşâ eyle gör şahrâyı huld itmiş bahâr	Gazel/7		..../..../..../..	
167b	Bağdatlı Rûhî	Yârdan şanmañuz cefâmuz var 'Ayn-ı vuşlatdayuz şafâmuz var	Bizi egler cihânda ey Rûhî Mey-i gül-rengile şafâmuz var	Gazel/7		..../..../..	
167b	Bağdatlı Rûhî	Ol ki çeşm-i mestini kan dökmede ğaddâr ider Derd-i 'ışk ile nice üftâdeyi bîmâr ider	Rûhiye teklîf-i gülzâr eylemeñ lâzım degül Devletüñde pâdişâhum ol yirin gülzâr ider	Gazel/6		..../..../..../..	
167b	Bağdatlı Rûhî	Felek ger kâmumuzca dönmese âlâmumuz yokdur Biz ehl-i terküz andan zerre deñlü kâmumuz yokdur	Kilid-i şabrile bâb-ı vişâlün fethi mümkündür Anuñçün Rûhiyâ ol bâbda iķdâmumuz yokdur	Gazel/6		..../..../..../..	
168a	Bağdatlı Rûhî	Yâr ile 'âlem-i vuşlatda olan ğam mı görür Başmayanlar kadem ol 'âleme 'âlem mi görür	N'ola kan ağlasa Rûhî ne şanursın güzelüm Dem-i vaşluñ gibi bir zevķ idecek dem mi görür	Gazel/5		..../..../..../..	
168a	Bağdatlı Rûhî	Her kaçan ayağa ol serv-i hümâ-sâye durur Yir u gök halkı gelüp şevķa temâşâyâ durur	Ten-i zârümde eger yâreler açsam yir yir Şanma Rûhî küluñı kâdiya pâşâyâ durur	Gazel/9		..../..../..../..	
168a	Bağdatlı Rûhî	Bâğda serv durup ol gül-i ğandân oturur Bende lâbüd ḡurur ol yirde ki sultân oturur	Bir ser-efrâz-ı cihâna kuluz ey Rûhî kim Meclisinde nice yârân-ı suḡandân oturur	Gazel/8		..../..../..../..	
168b	Bağdatlı	Tenüm miñnet okından şanmañuz kim pîreñen şaķlar	Râķib-i bî-başiretden hazer eylerler ey Rûhî	Gazel/5		..../..../..../..	

	Rûhî	Oka pîrâhen olmaz hâ'îl anı yârdan şaqlar	Cemâl-i şâhid-i gaybî anuñcün her gören şaqlar				
168b	Bağdatlı Rûhî	Ey dil yine tab'ında beşâsetden eşer var Ol çeşm-i siyehden saña beñzer ki nazar var	Bülbüllerini başladı ağlatmağa Rûhî Ol gonca-dehânuñ yine yüzüne güler var	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
168b	Bağdatlı Rûhî	Dil küşe-i fûrkatde vişâlûñ taleb eyler İzhâr-ı taleb itmege ammâ edeb eyler	Hep 'aksinedür işleri ol tûti-i cânuñ Luţf eyle disem Rûhî-i zâra gâzab eyler	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
168b	Bağdatlı Rûhî	Cihânuñ gülşeninden baña ol vech-i hasen yegdür Gülinden goncasından o lebi şekker-şiken yegdür	Cihânda Rûhîyâ bir nesne yoğdur sîm ü zerden yeg Benüm yanumda ammâ cümleden bir sîm-ten yegdür	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
169a	Bağdatlı Rûhî	Tîr-i müjile ol yâ kim kaşı böğür deler Hakkâ budur ki hiddete gelse demür deler	Kılmaz ol âfetûñ dil-i senginine eşer Rûhî eğerçi nâvek-i âhum demür deler	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
169a	Bağdatlı Rûhî	Cilve-i nâz ile mestâne kaçan yâr yürür Düşüp ardınca nice zâhid-i hüşyâr yürür	Rûhîyâ terk-i ta'alluk ideğör 'ışkda kim Menzile tîz irişür ol ki sebük-bâr yürür	Gazel/8		.._/.._/.._/.._	
169a	Bağdatlı Rûhî	Gökde hâk-i kâdemîn dîde-i ahter gözedür Yırde büy-ı keremin gonca-i ahter gözedür	Şi'rde söz gelecek yirleri gözler yoğdur Gözedürse anı Rûhî-i suhan-ver gözedür	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
169b	Bağdatlı Rûhî	'İşk câmın nûş idüp anlar ki bî-hüş oldılar Cân u dilden hû diyüp bir kerre hâmüş oldılar	Germ olanlar âteş-i 'ışk ile Rûhî şem'-veş Tenlerin yakup belâ bezminde hâmüş oldılar	Gazel/7		.._/.._/.._/.._	
169b	Bağdatlı Rûhî	'Aklımız aldığın inkâr idüp âyâ ne şanur Var ise ol şacı Leylâ bizi divâne şanur	Şalmaz elden der-i meyhâne sifâlin Rûhî Mestdür bilmez anı var ise peymâne şanur	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	
169b	Bağdatlı Rûhî	'Aşıkı cevr ile öldürdüğini nâz şanur Âdem öldürmeği ol gonca-dehen az şanur	Yitürür her gice feryâdımızı nâhîde Bu cefâyı bize ey Rûhî o şeh nâz şanur	Gazel/5		.._/.._/.._/.._	



## SONUÇ

Çalışma dahilinde defaatle belirtildiği gibi mecmualar hakettiği değeri göremese de klâsik Türk edebiyatı araştırmaları için önemli bir kaynaktır. Mecmua araştırmalarına katkı sağlamak adına yapılan bu çalışmada Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 no'lu şiir mecmuasının 153<sup>b</sup>-169<sup>b</sup> varaklarının transkripsiyon, nesre çeviri ve divanla karşılaştırması yapılmıştır. Çalışmadan yola çıkarak ve mecmuaların genel özelliklerini de göz önünde bulundurarak varılan sonuçlar bu bölümde açıklanmıştır.

Mecmuaların en önemli özelliği dönemin edebî beğenisini ortaya koymaktır. Mecmualarda şiirleri toplanan şairlerin bir ortak noktaya dayanarak tercih edildiği muhakkaktır. Çalışılan mecmuaya bu yönden bakıldığında mürettibin en fazla Nef'î ve Bağdatlı Rûhî'nin şiirlerini eserine aldığı görülür. Bu iki şairin ortak noktası şiirlerinde eleştiriye sıkça yer vermeleridir. Hatta mürettibin şiirlerine en fazla yer verdiği şairlerden biri olan Gelibolulu Âlî'nin de eleştirel mahiyette şiirleri olduğu düşünüldüğünde, mürettibin şiir zevki de bu yöndedir denebilir. Ancak mecmuanın içeriği bununla sınırlı değildir. Çalışılan kısımda da görüldüğü üzere âşıkâne gazeller de çoğunluktadır. Bu da mürettibin ve dönemin şiir zevkine bir işaret olarak gösterilebilir. Mürettibin, yukarıda belirtilen 3 şairin dışında Şeyhülislam Yahyâ, Atîkî, Âzerî, Belîğî, Cinânî, Fevrî, Hâletî, Nev'î, Nev'izâde Âtâyî, Ulvî, Usûlî, Veysî ve Zihnî'nin de şiirlerini mecmuada toplaması, beğendiği şairler hakkında bilgi verir.

Mürettibin beğenisini gösteren bir diğer nokta da eseri yalnızca şiirlerden oluşturmasıdır. Tertiplemediği bu eserde gazel başta olmak üzere; kasîde, terkîb-bend ve müseddes nazım şekillerini tercih etmiştir. Sonlara doğru tertip düzeni bozursa da mürettibin bu mecmuayı bir seçim ve plan dahilinde özenle hazırladığı görülür.

Mecmuada şiirleri tertip edilen şairlerin çoğu bilinen kişilerdir. Ancak Atîkî, Âzerî gibi ismi az duyulmuş şairlerin de şiirleri bulunur. Mecmuaların bu özelliği sayesinde az duyulmuş ya da duyulmamış şairlerin şiirleri gün ışığına çıkarak, unutulmaktan ve kaybolup gitmekten kurtulup okurlara ve araştırmacılara ulaşabilmektedir. Bununla beraber mecmualar sayesinde şairlerin divanlarında bulunmayan eserlerine de ulaşılabilir. Mecmuanın çalışma yapılan kısmında da Bağdatlı Rûhî'nin divanında bulunmayan 2 gazele rastlanmıştır. Divanda bulunan bazı şiirlere ise ilâve beyitler kazandırılmıştır. Ayrıca karşılaştırma yapılırken divanda olup mecmuada olmayan beyitler, harf ve kelime farklılıkları, beyitlerin ve

kelimelerin sıralama farklılıkları, eksik harf ve kelimeler gibi başka farklılıklar da görülmüştür. Böylece Rûhî'nin şiirlerinin bir kısmı için yeni bir nüsha niteliğinde olan bu mecmua ortaya çıkarılmıştır. Bu açıdan bakıldığında mecmuaların edebiyat alanında ne kadar önemli bir kaynak olduğu daha da iyi anlaşılmaktadır.

Mecmualar aynı zamanda edebiyat tarihi yönünden de önemli birer kaynak niteliğindedir. İncelemesi yapılan mecmuanın son kısmının eksik olması sebebiyle tertip tarihi hakkında kesin bilgi yoktur. Ancak mecmuada şiirleri toplanan şairlerin hepsinin 16.-17. yüzyıllar arasında yaşadığı düşünüldüğünde mecmuanın da en erken 17. yüzyılda düzenlenmiş olduğu sonucuna ulaşılabilir. Çalışılan mecmua da tertip edildiği dönemin edebî özelliklerini taşımaktadır. Bilindiği gibi klâsik Türk edebiyatı 17. yüzyılda İran etkisinden kurtularak sade ve güzel şiir diline kavuşmuştur. Mecmuada da bu parlak dönemin en güzel örnekleri görülmektedir. Mürettep, yalnızca 16. ve 17. yüzyıl şairlerinin şiirlerini eserinde topladığına göre, onun da düşüncesi klâsik Türk edebiyatının bu dönemde çok parlak bir dönem yaşadığı şeklindedir diye düşünülebilir.

Yapılan bu çalışma belirtildiği gibi sadece Rûhî'nin şiirlerini kapsamaktadır. Ancak söz konusu varaklarda Rûhî'nin edebî kişiliğini her yönüyle yansıtan örnekler bulunmaktadır. Bu yönden bakıldığında ve çalışmanın başında verilen bilgilere de dayanarak, bu tezin Rûhî'yi tanıtmaya misyonu taşıdığı da söylenebilir.

Bütün bu özellikleri dikkate alındığında, çalışma dahilindeki mecmua gerek içeriği gerekse düzenleniş şekli bakımından klâsik Türk edebiyatının çok kıymetli bir kaynağıdır. Mecmua araştırmaları adına küçük de olsa bir katkı sağlayarak, klâsik Türk edebiyatı kaynaklarına daha kolay ulaşılması ve bu kaynakların daha iyi anlaşılması yolunda bir adım atmak amacıyla yapılan bu çalışma araştırmacıların istifâdesine sunulmuştur.



## KAYNAKÇA

AK, Coşkun, *Bağdatlı Rûhî Dîvânı, Karşılaştırmalı Metin*, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa 2001, 2 cilt.

AK, Coşkun, *Bağdatlı Rûhî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divân'ından Seçmeler*, Gaye Kitabevi, Bursa 2000.

BUYRUK, İbrahim Ethem, *Bağdatlı Rûhî Divanı'nda Sosyal Hayat*, Yayılanmamış Doktora Tezi, Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.

GÜRBÜZ, Mehmet, “Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi” *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yayınları, İstanbul 2012, s. 99-113.

İLHAN, Hamdi, *Nuruosmaniye Kütüphanesi, 4957 No'lu Şiir Mecmuası (Varak 108<sup>b</sup>-123<sup>a</sup>) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.

KILIÇ, Atabey, “Mecmûa Tasnifine Dâir”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yayınları, İstanbul 2012, s. 80-96.

KILIÇ, Muzaffer, *Millet Kütüphanesi Ali Emîri Kitaplığı Manzum 568 Numaralı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2015.

KURU, Selim S., “Mecmûaların İçine, Edebiyatın Dışına Doğru...” *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yayınları, İstanbul 2012, s. 19-29.

ÖZTOPRAK, Nihat, *Rûhî*, Timaş Yayınları, İstanbul 2001.

PALA, İskender, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul 2004.

Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2012

URAZ, Murat, *Bağdatlı Rûhî Hayatı, Şahsiyeti, Şiirlerinden Seçme Parçalar*, İstanbul Kültür Basımevi, İstanbul 1941.

UZUN, Mustafa, “Mecmûa”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 28., Ankara 2003, s. 265-268.

<https://mecmualar.tr.gg/MESTAP-Projesi-Hakk%26%23305%3Bnda.htm>

## **EKLER**

**(Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 No'lu Şiir Mecmuası 153<sup>b</sup>-169<sup>b</sup> Varaklarının  
Tıpkıbasımı)**



حسین و اوزینه عار به جزوید  
 ز نیایه کهدن ز تو که با نسه مراد  
 اولا که چشمه نضی به اول بیدر جواد  
 معینه از عارفان لایزال در جواد  
 چشمه عارف به سبب بیچ و اینه کایاناز  
 عاشقا که بیده عارفان سبب عقاد  
 نهد که زنده بولسه که کرد که کز  
 بلند چکانده طهارت کهدن هان زود  
 روحی بی لولسه هم درین جیات  
 کتبه معارف لایزال اول همیشه شاد  
 احوال به سبک اولیله سسکه یار  
 ز غار انسانی ایینه ه تمه یار  
 هم چنان یار غمناک کسید  
 سزا لیک چشمه شوق ایینک نامک زار

شوریه میله از حد الشیعه هم کرد  
 آسایند که زلاله تمام اتحاد  
 جام بیخه عارفان و اوزینه عار  
 جلوه نه اقتدار و سبب هه عار  
 دهم شکله اولدی قیاسی شاد  
 نایله اولدی ایینک کهدن اول شاد  
 طایفه شرویا که اولدی اول شاد  
 ایینه لاله خرابی ایینک کهدن اول شاد  
 کتبه معارف لایزال اول همیشه شاد  
 احوال به سبک اولیله سسکه یار  
 ز غار انسانی ایینه ه تمه یار  
 هم چنان یار غمناک کسید  
 سزا لیک چشمه شوق ایینک نامک زار

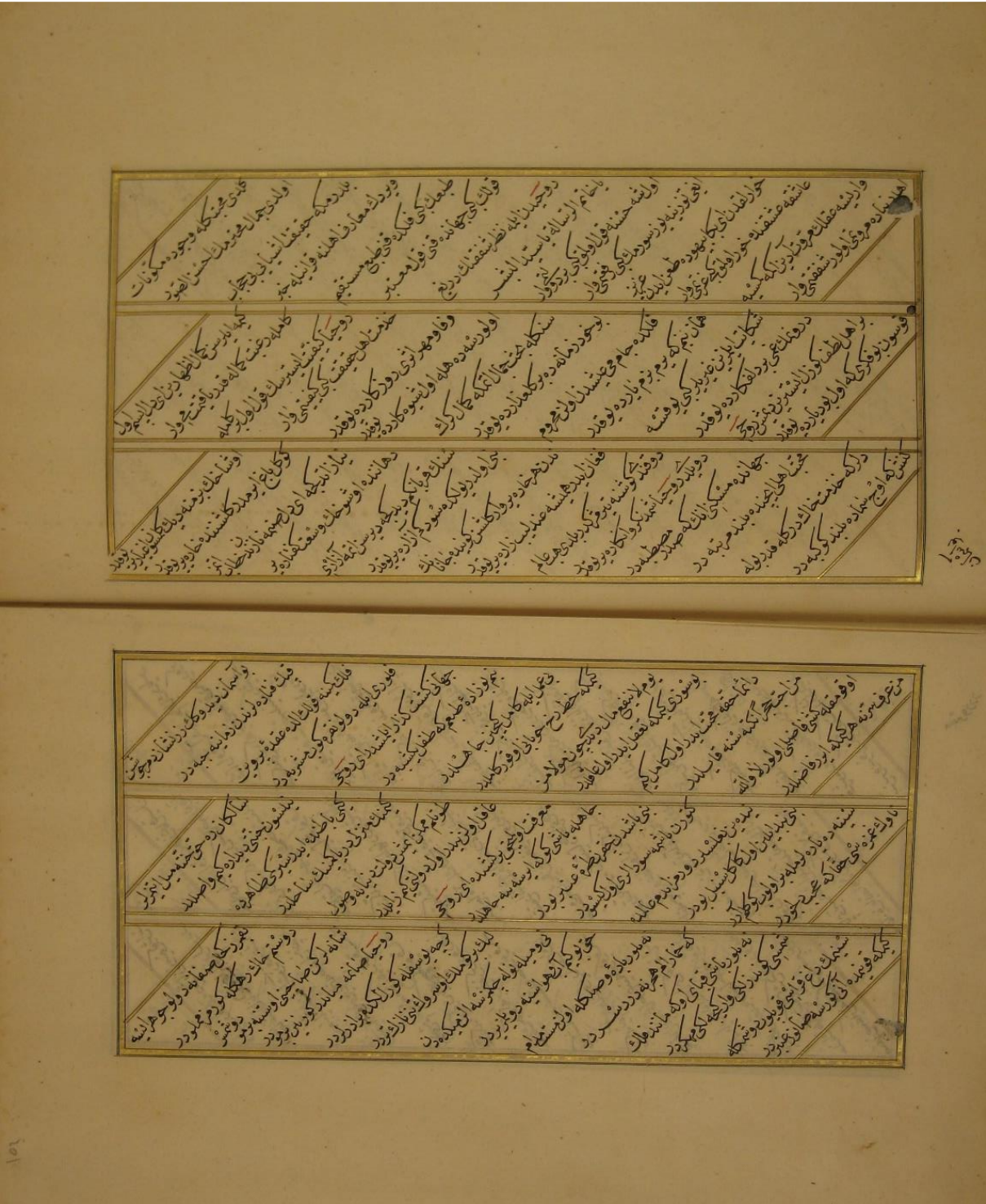
کشته با تیرن سایه کم اولدی  
 دعام و بیچاره زود دور اولدی  
 بزم چمنده ساغین کسید  
 تسم او ساقی اوزینه عار  
 سینده صاعده نام اولدی  
 فوئیه ویدی ز اوج کسید  
 کشته لاله ضمه کور کسید  
 کتبه معارف لایزال اول همیشه شاد  
 احوال به سبک اولیله سسکه یار  
 ز غار انسانی ایینه ه تمه یار  
 هم چنان یار غمناک کسید  
 سزا لیک چشمه شوق ایینک نامک زار

دیوان اولدی اوج قلده جانان  
 سوزش به جانان قلای با ی بند  
 کون کسان عالمه ایینه کسید  
 کور حکمه حقیقه اوزینه عار  
 دلشینه جانان کسید  
 خطبه اهل انیسکی زین شاد  
 حسدک سبک صفایه اوزینه عار  
 طعم جم کمال چمنده دل پسند  
 ز شاه راه صفیه بولدی نونار  
 سوزش به جانان قلای با ی بند  
 کون کسان عالمه ایینه کسید  
 کور حکمه حقیقه اوزینه عار  
 دلشینه جانان کسید  
 خطبه اهل انیسکی زین شاد  
 حسدک سبک صفایه اوزینه عار  
 طعم جم کمال چمنده دل پسند  
 ز شاه راه صفیه بولدی نونار  
 سوزش به جانان قلای با ی بند  
 کون کسان عالمه ایینه کسید  
 کور حکمه حقیقه اوزینه عار  
 دلشینه جانان کسید  
 خطبه اهل انیسکی زین شاد  
 حسدک سبک صفایه اوزینه عار  
 طعم جم کمال چمنده دل پسند  
 ز شاه راه صفیه بولدی نونار

**وله من الزمان**  
 اولدی سیدی دستگیر کور شاد  
 سوزش به جانان قلای با ی بند  
 کون کسان عالمه ایینه کسید  
 کور حکمه حقیقه اوزینه عار  
 دلشینه جانان کسید  
 خطبه اهل انیسکی زین شاد  
 حسدک سبک صفایه اوزینه عار  
 طعم جم کمال چمنده دل پسند  
 ز شاه راه صفیه بولدی نونار  
 سوزش به جانان قلای با ی بند  
 کون کسان عالمه ایینه کسید  
 کور حکمه حقیقه اوزینه عار  
 دلشینه جانان کسید  
 خطبه اهل انیسکی زین شاد  
 حسدک سبک صفایه اوزینه عار  
 طعم جم کمال چمنده دل پسند  
 ز شاه راه صفیه بولدی نونار

**وله من الزمان**  
 سوزش به جانان قلای با ی بند  
 کون کسان عالمه ایینه کسید  
 کور حکمه حقیقه اوزینه عار  
 دلشینه جانان کسید  
 خطبه اهل انیسکی زین شاد  
 حسدک سبک صفایه اوزینه عار  
 طعم جم کمال چمنده دل پسند  
 ز شاه راه صفیه بولدی نونار  
 سوزش به جانان قلای با ی بند  
 کون کسان عالمه ایینه کسید  
 کور حکمه حقیقه اوزینه عار  
 دلشینه جانان کسید  
 خطبه اهل انیسکی زین شاد  
 حسدک سبک صفایه اوزینه عار  
 طعم جم کمال چمنده دل پسند  
 ز شاه راه صفیه بولدی نونار

100



در وقت که غایت فقر و مصلحت او در پیشگاه تو  
 حلال گردید و به تو انعام نمودی و در حق او  
 قضا نمودی که در پیشگاه تو در وقت که غایت فقر  
 و مصلحت او در پیشگاه تو حلال گردید و به تو  
 انعام نمودی و در حق او قضا نمودی که در  
 پیشگاه تو در وقت که غایت فقر و مصلحت او  
 در پیشگاه تو حلال گردید و به تو انعام نمودی  
 و در حق او قضا نمودی که در پیشگاه تو در وقت

در وقت که غایت فقر و مصلحت او در پیشگاه تو  
 حلال گردید و به تو انعام نمودی و در حق او  
 قضا نمودی که در پیشگاه تو در وقت که غایت فقر  
 و مصلحت او در پیشگاه تو حلال گردید و به تو  
 انعام نمودی و در حق او قضا نمودی که در  
 پیشگاه تو در وقت که غایت فقر و مصلحت او  
 در پیشگاه تو حلال گردید و به تو انعام نمودی  
 و در حق او قضا نمودی که در پیشگاه تو در وقت





فوزین کوردی اور حسن جو اپنے کو  
خانہ زینت و جانی استیمنی کہ خفا  
زلف کبریا علی بیان سننیا خفا  
توزینت بر تفتی بود کن خفا در  
ظهور دین سید کام او بیجا که خفا  
نقوش و اسویہ از گوید کی خفا  
خیال زینہ گلشن زینہ خفا صلا  
سکا در غزیر الیہ کلیم خفا  
لیک بار باہ کلیم زیا که صلا  
صفای سنشلس خانی صلا  
کو در سنشلس خانی صلا  
در خور سنشلس خانی صلا  
فہ نشانی عم چون از صبا که صلا  
فوزین کوردی اور حسن جو اپنے کو  
خانہ زینت و جانی استیمنی کہ خفا  
زلف کبریا علی بیان سننیا خفا  
توزینت بر تفتی بود کن خفا در  
ظهور دین سید کام او بیجا که خفا  
نقوش و اسویہ از گوید کی خفا  
خیال زینہ گلشن زینہ خفا صلا  
سکا در غزیر الیہ کلیم خفا  
لیک بار باہ کلیم زیا که صلا  
صفای سنشلس خانی صلا  
کو در سنشلس خانی صلا  
در خور سنشلس خانی صلا  
فہ نشانی عم چون از صبا که صلا  
فوزین کوردی اور حسن جو اپنے کو  
خانہ زینت و جانی استیمنی کہ خفا  
زلف کبریا علی بیان سننیا خفا  
توزینت بر تفتی بود کن خفا در  
ظهور دین سید کام او بیجا که خفا  
نقوش و اسویہ از گوید کی خفا  
خیال زینہ گلشن زینہ خفا صلا  
سکا در غزیر الیہ کلیم خفا  
لیک بار باہ کلیم زیا که صلا  
صفای سنشلس خانی صلا  
کو در سنشلس خانی صلا  
در خور سنشلس خانی صلا  
فہ نشانی عم چون از صبا که صلا

فوزین کوردی اور حسن جو اپنے کو  
خانہ زینت و جانی استیمنی کہ خفا  
زلف کبریا علی بیان سننیا خفا  
توزینت بر تفتی بود کن خفا در  
ظهور دین سید کام او بیجا که خفا  
نقوش و اسویہ از گوید کی خفا  
خیال زینہ گلشن زینہ خفا صلا  
سکا در غزیر الیہ کلیم خفا  
لیک بار باہ کلیم زیا که صلا  
صفای سنشلس خانی صلا  
کو در سنشلس خانی صلا  
در خور سنشلس خانی صلا  
فہ نشانی عم چون از صبا که صلا  
فوزین کوردی اور حسن جو اپنے کو  
خانہ زینت و جانی استیمنی کہ خفا  
زلف کبریا علی بیان سننیا خفا  
توزینت بر تفتی بود کن خفا در  
ظهور دین سید کام او بیجا که خفا  
نقوش و اسویہ از گوید کی خفا  
خیال زینہ گلشن زینہ خفا صلا  
سکا در غزیر الیہ کلیم خفا  
لیک بار باہ کلیم زیا که صلا  
صفای سنشلس خانی صلا  
کو در سنشلس خانی صلا  
در خور سنشلس خانی صلا  
فہ نشانی عم چون از صبا که صلا  
فوزین کوردی اور حسن جو اپنے کو  
خانہ زینت و جانی استیمنی کہ خفا  
زلف کبریا علی بیان سننیا خفا  
توزینت بر تفتی بود کن خفا در  
ظهور دین سید کام او بیجا که خفا  
نقوش و اسویہ از گوید کی خفا  
خیال زینہ گلشن زینہ خفا صلا  
سکا در غزیر الیہ کلیم خفا  
لیک بار باہ کلیم زیا که صلا  
صفای سنشلس خانی صلا  
کو در سنشلس خانی صلا  
در خور سنشلس خانی صلا  
فہ نشانی عم چون از صبا که صلا

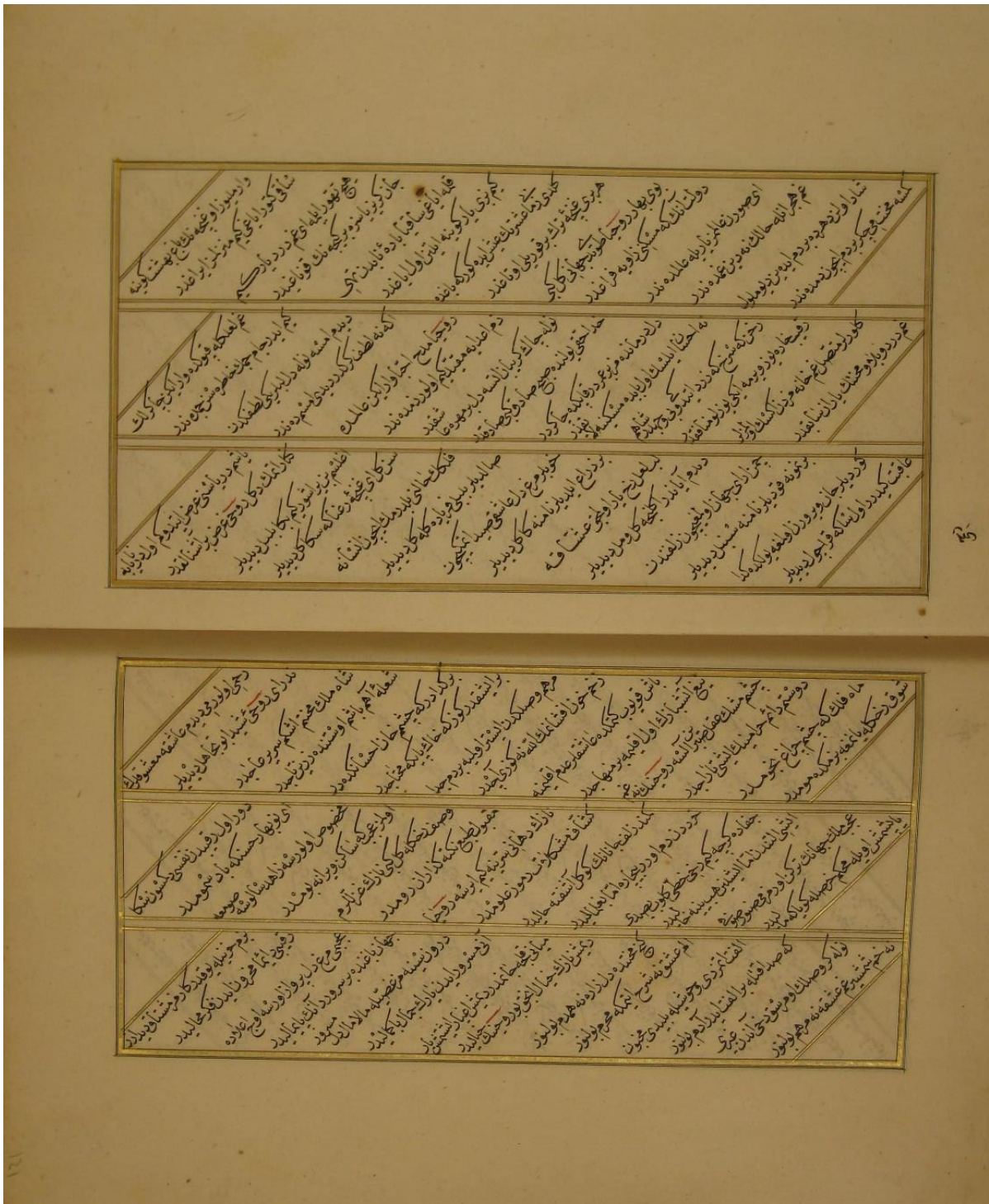
۱۵۹

۱۵۸

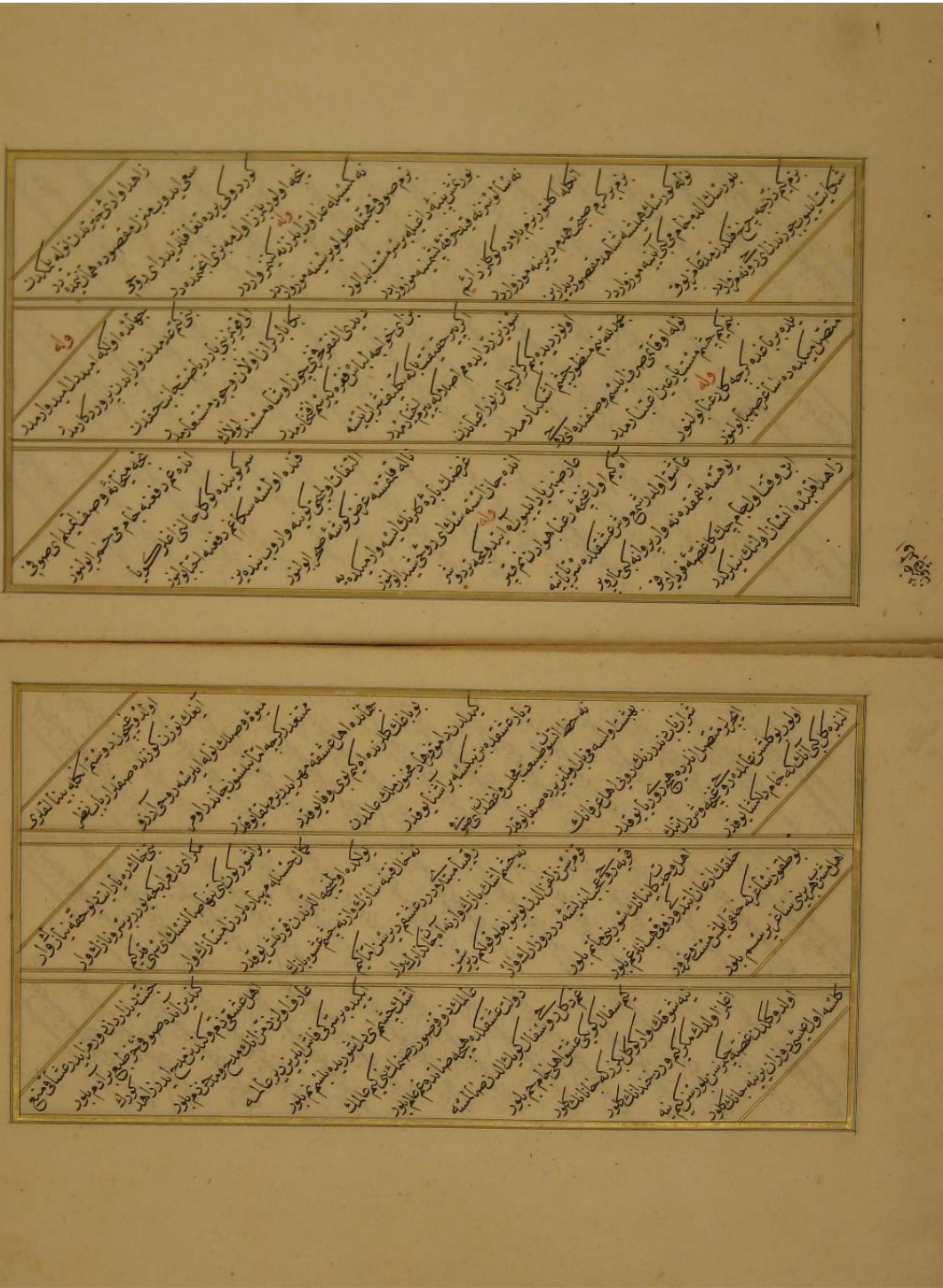


Handwritten manuscript text in Persian, arranged in a grid of approximately 12 columns and 3 rows on each page. The text is written in a cursive style and includes various phrases and lines.

۵





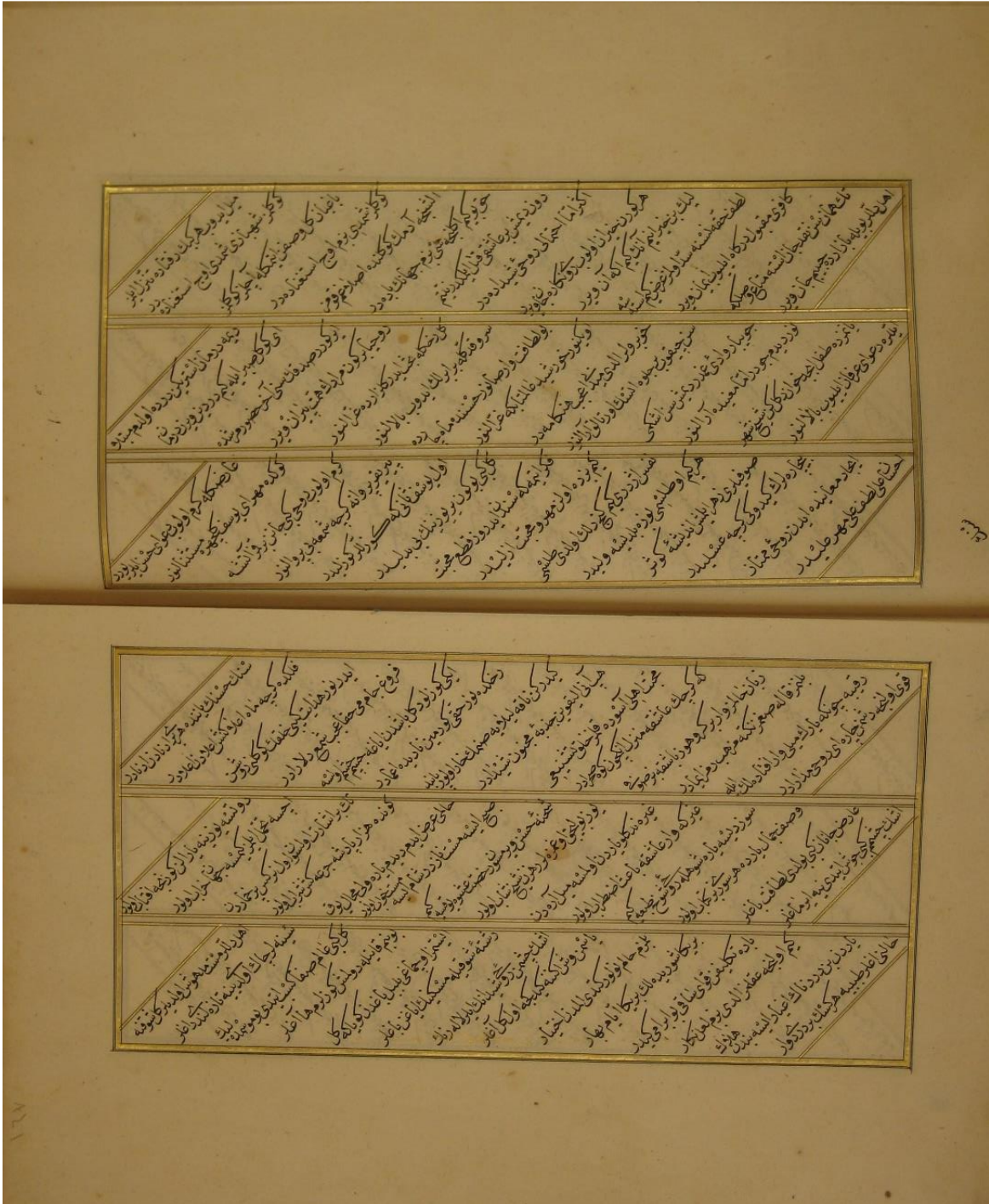




سوزم همدردی که از زانو آید من هرگز کند و میگوید و شوق از آن بیرون رود بشهر آید و با کعبه عاقبت از آن بیرون رود آنکه در بغداد مود و چون آید از آن رود درد کجا زنده نگاه داشته و از آن رود آنکه از آن راه بیرون رود و از آن رود	دردی که در شقیقه زاهد را آید خدیجه ای که از آن راه بیرون رود کوزا اولد که آید و از آن راه بیرون رود فرصت بماند و از آن راه بیرون رود نقشه یار سکا که از آن راه بیرون رود نار من من اید من نار اید از آن راه بیرون رود شسته نین از در زنده طوطی نقشه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود	شوخ طوطی از آن راه بیرون رود خشم در آن راه بیرون رود درفنده ای که از آن راه بیرون رود تصمیم خود زدن آید و از آن راه بیرون رود کونی که از آن راه بیرون رود باز آید که از آن راه بیرون رود حاصل از راه بیرون رود خشم بیرون آید از آن راه بیرون رود باز آید که از آن راه بیرون رود مقام از آن راه بیرون رود کیون از آن راه بیرون رود درد من در آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود	دردی که از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود
--	---	---	---

بچه خداوند از آن راه بیرون رود رسالت از آن راه بیرون رود مقدر فضل از آن راه بیرون رود ای که از آن راه بیرون رود کلای نام از آن راه بیرون رود بوالشی از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود	آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود	آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود	آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود آنکه از آن راه بیرون رود
--	--	--	--











دوردن او چو درون سپید و با بدون  
 کوش او در هر طرفه از خیزار کوزد  
 سپیدید را با سیدله یکدگر که اول  
 زنده بنیان خورده کس ز کوزد  
 شهرش خورشید کجای که کوزد  
 کوزد در سینه از دروسش و کوزد  
 شمشیر زینت لبها که کوزد  
 جانان لبها که کوزد  
 قانبر الفوی که کوزد  
 طایفه بیاید چو چرخ از کوزد  
 دوزخ را که کوزد  
 رگبوی عیب بهر جامه کوزد  
 عشق جانان و در کجای کوزد  
 نوشته شاه اول و در کجای کوزد

از آن صفقات از کوزد  
 از آن صفقات از کوزد  
 از آن صفقات از کوزد  
 از آن صفقات از کوزد  
 از آن صفقات از کوزد  
 از آن صفقات از کوزد  
 از آن صفقات از کوزد  
 از آن صفقات از کوزد  
 از آن صفقات از کوزد  
 از آن صفقات از کوزد

همه از آن صفقات از کوزد  
 همه از آن صفقات از کوزد  
 همه از آن صفقات از کوزد  
 همه از آن صفقات از کوزد  
 همه از آن صفقات از کوزد  
 همه از آن صفقات از کوزد  
 همه از آن صفقات از کوزد  
 همه از آن صفقات از کوزد  
 همه از آن صفقات از کوزد  
 همه از آن صفقات از کوزد

دوردن او چو درون سپید و با بدون  
 کوش او در هر طرفه از خیزار کوزد  
 سپیدید را با سیدله یکدگر که اول  
 زنده بنیان خورده کس ز کوزد  
 شهرش خورشید کجای که کوزد  
 کوزد در سینه از دروسش و کوزد  
 شمشیر زینت لبها که کوزد  
 جانان لبها که کوزد  
 قانبر الفوی که کوزد  
 طایفه بیاید چو چرخ از کوزد  
 دوزخ را که کوزد  
 رگبوی عیب بهر جامه کوزد  
 عشق جانان و در کجای کوزد  
 نوشته شاه اول و در کجای کوزد

از آن صفقات از کوزد  
 از آن صفقات از کوزد  
 از آن صفقات از کوزد  
 از آن صفقات از کوزد  
 از آن صفقات از کوزد  
 از آن صفقات از کوزد  
 از آن صفقات از کوزد  
 از آن صفقات از کوزد  
 از آن صفقات از کوزد  
 از آن صفقات از کوزد

همه از آن صفقات از کوزد  
 همه از آن صفقات از کوزد  
 همه از آن صفقات از کوزد  
 همه از آن صفقات از کوزد  
 همه از آن صفقات از کوزد  
 همه از آن صفقات از کوزد  
 همه از آن صفقات از کوزد  
 همه از آن صفقات از کوزد  
 همه از آن صفقات از کوزد  
 همه از آن صفقات از کوزد